పోతనామాత్య భాగవత పరిచయము

1 ప్రథమ స్కంధము

భాగవత గణనాధ్యాయి

ఊలపల్లి సాంబశివరావు

http.telugubhagavatam.org

ఈ ప్రథమస్కంధం నిజానికి భాగవతానికి ఉపోద్ఘాతం లాంటిది.
“శ్రీకైవల్యపదంబు...” పద్యం ఈస్కంధములో మొదటిది.
అలా కైవల్యప్రాప్తికి ఈ గ్రంథం అంటూనే
భాగవతం అంతటిని సూచించారు బమ్మెర వారు.
ఈ స్కంధాన్ని ఉపోద్ఘాత / పరిచయాలకు వాడినట్లుంటుంది.
ఉపోద్ఘాతంలో దేవతాస్తుతులు, పాత రచయితలను గౌరవించిన తీరు,
సమకాలీనులను మన్నించిన తీరు,
భావి కవులకు ఆశీస్సులు అందించిన విధానము
పోతన వ్యక్తిత్వ విశిష్టతను చెప్తున్నాయి.
“ఇమ్మనుజేశ్వరాధములకిచ్చి” మానవులకు అంకితమివ్వను అనే
దృఢనిర్ణయం వ్యక్తపరచి నిజజీవితంలో దానిని అమలు చేసిన
మహానుభావుడు కనిపిస్తాడు.
“భాగవతము దెలిసి పలుకుట చిత్రంబు.” అంటూ ఆవిష్కరించిన
సవినయ ఆత్మవిశ్వాసం బహుళ ప్రశంసనీయం.
“శ్రీకృష్ణాయదుభూషణా” అనే అద్భుతపద్యం ఉన్న కుంతిస్తుతి.
“కుప్పించియెగసినఁ" పద్యమాణిక్యం ఉన్న భీష్మస్తుతి.
“గురుభీష్మాదులుగూడి” అని నారాయణుని స్మరిస్తూ
నరుడు కృష్ణనిర్యాణం చెప్పటం.
భాగవతం అంటేనే పారీక్షితం అని పేరు పడటానికి
కారణమైన పరీక్షిత్తుని పుట్టుక,
శాపం పొందుట మున్నగు ఎత్తుగడలతో
విరాజిల్లుతోంది యీస్కంధం.

పోతనామాత్య భాగవత పరిచయము

ప్రథమ స్కంధము

Potanamatya Bhagavata Parichayamu,

Skandam– 1

భాగవత గణనాధ్యాయి

ఊలపల్లిసాంబశివరావు

డిసెంబరు – 2020

PotanamatyaBhagavataParichayamu, Skandam .1

పోతనామాత్య భాగవత పరిచయము, స్కంధము – 1

Presentation : E– book version

Publishing date : December – 2020.

Courtesy : http//telugubhagavatam.org

Writer : Bhagavta Gananadhyayi

Concept : Peddi Sambasiva Rao

Price : free distribution.

Available At : kinige.com

: teluguthejam.com

: telugubhagavatam.org

శ్రీరామ

పీఠిక

పోతన ప్రణీత భాగవతం—పురాణం—కావ్యం – ప్రబంధం.

శ్రీమద్భాగవతమహాపురాణం అష్టాదశపురాణాల లోనిది.
అంతేకాక కావ్యత్రయం లోనిది, మహా ప్రహబంధ లక్షణసమన్వితం కూడా

పురాణం అంటే "పురా అపి నవ ఇతి పురాణః". ఎంతో పురాతనమైనదై ఉండి; ఎప్పటి కప్పుడు సరికొత్తగా స్ఫురిస్తుండేది పురాణం. సర్గ, ప్రతిసర్గ, మనువులు, మన్వంతరము, వంశానుచరితములు పురాణానికి పంచలక్షణాలు అంటారు. సర్గ, విసర్గ, స్థాన, పోషణ, ఊతులు, మన్వంతర, ఈశానుకథలు, నిరోధ, ముక్తి, ఆశ్రయాలు పురాణానికి దశలక్షణాలు అని కూడాఅంటారు. ఇవి ఎన్నో ఉన్నా యి. వాటిలో ప్రధానమైన మహాపురాణాలు మత్స్య, మార్కండేయ, భాగవత, భవిష్యత్, బ్రహ్మాండ, బ్రాహ్మ, బ్రహ్మ, వైవర్త, వామన, వాయవ్య, వైష్ణవ, వారాహ, అగ్ని, నారద, పద్మ, లింగ, గరుడ, కూర్మ, స్కాందములను పద్దెనిమిదింటిని అష్టాదశ పురాణాలంటారు. ఇవి గుర్తుంచు కోడానికి సూత్రం:

శ్లో. మద్వయం, భద్వయం, చైవ బ్రత్రయం, వచతుష్టయం.
అ, నా, ప, లిం, గ, కూ,స్కాని పురాణాని పృథక్ పృథక్.

ఇంకా; ఉశన, కపిల, కాళి, సనత్కుమార, శంభు, సౌర, దౌర్వాస, నందీయ, నారసింహ, నారదీయ, పరాశర, అంగీరసంహిత, భృగు సంహిత, మారీచ, మానవ, వాశిష్ఠ, లింగ, వాయు పురాణాలు అను పద్దెనిమిదింటిని అష్టాదశ ఉపపురాణాలు అంటారు. సమస్త పురాణాలను సంస్కృతంలో మూలరచన గావించిన వారు, వేదాలను విభాగించిన వారు వ్యాస భగవానులు. అన్నిటిలో ఉత్తమమైన శ్రీమద్భాగవతంలో భగవంతుడు, భాగవతుల గురించి చెప్పబడింది. అందకే సద్యోముక్తి సాధనమిది.

భాగవతం – కావ్యం

హైందవసాహిత్యంలో ముఖ్యకావ్యాలు మూడు. రామాయణ భారత భాగవతాలు

వేదాలు పునాదిరాళ్ళు అయితే, ఈ కావ్యత్రయం స్తంభాల వంటివి.

భారత, భాగవతకర్త వ్యాసమహర్షి★ రామాయణకర్త వాల్మీకి

ప్రతి నాయకుడు లేకపోయినా సర్వకావ్యలక్షణాలతో విరాజిల్లుతున్నది కనుకనే పెద్దలు దీనిని కావ్యత్రయంలో చేర్చి రామాయాణ భారత భాగవతాలు అంటారు. ఇవి భారతీయ సంస్కృతికి మూలస్తంభాలు.

భాగవతంలో రామాయణ భారతకథలు కూడ చెప్పబడతాయి. ఋతు వర్ణనాది సహితంగా ప్రబంధ లక్షణ సమాలంకృతం, బహుకథారత్నాల సమాహారం భాగవతం. వీటిలోచాలా వాటికి వైయక్తిక సంపూర్ణత కూడ గోచరిస్తుంది. ఈ సమాహారానికి సూత్రంగా శుకమహర్షి పరీక్షిన్మహారాజులనే స్వర్ణ రజత దారాలతో చక్కగా పేనబడ్డాయి. మధురశృంగారము,మధురవైరాగ్యము కలగలసిన పురాణ మిది. '*మధురాధి పతేరఖిలం మధురం*' అని శ్రీకృష్ణులవారికి ప్రథమపీఠం వేసారు.

రామయణం సూర్య వంశస్థులది. భారతంచంద్రవంశస్థులది. భాగవతం భగవంతుడు, భక్తుల గురించినది. రామాయణంలో జీవనవిలువలకు ప్రాధాన్యం, భారతంలో ఫలవంతమైన జీవనానికిప్రాధాన్యం. భాగవతంలో పారమార్థానికి ప్రాధాన్యం. అందుకేపోతనామాత్యులవారు గ్రంథారంభంలోనే అన్నారు.

శా. శ్రీ కైవల్యపదంబుఁజేరుటకునై చింతించెదన్, లోకర
క్షైకారంభకు, భక్తపాలనకళా సంరంభకున్, దానవో
ద్రేక స్తంభకుఁ గేళిలోలవిలసదృగ్జాల సంభూతనా
నాకంజాత భవాండకుంభకు, మహానందాంగనా డింభకున్.

శ్రీమద్భాగవతమును 'పంచమవేదం' అంటారు. మూలకర్త "వ్యాసమహర్షి". వేదాలను విభాగించిన మహర్షి కనుక వీరిని వేదవ్యాసుల వారు అంటారు. వీరు ద్వాపర యుగం చివరికాలం, సుమారు క్రీ.పూ. 3,000 ప్రాంతంవారు. అలా ఈ భాగవతం ఐదువేల సంవత్సరాల పురాతనమైనది. మూలభాగవతం పన్నెండు స్కంధాలతో పద్దెనిమిది వేల శ్లోకాల బృహద్గ్రంధం.

మహాభారతంతో పాటు, అష్టాదశ పురాణాలకర్త వ్యాసమహర్షి. అంతటి మహానుభావుడు ఒకానొక సందర్భంలో *"ఇన్ని ఉత్కృష్ట ధర్మగ్రంథాలు వ్రాసినా మనసు శాంతి పొందలేదు"* అని బాధపడుతున్నాడు. దేవర్షి, త్రికాలజ్ఞుడు, పరమ భాగవతోత్తమ శ్రేష్ఠుడైన నారదుల వారు విచ్చేసి,

"భాగవతపురాణం చేపట్టు, నీ పట్టులన్నీ విడిపోతాయి; ఆ భాగవతం వలన నువ్వు బాగుపడతావు; మానవజాతికి బాగుపడేమార్గం దొరుకుతుంది; చేపట్టు" అని ఆ మహర్షికి చెప్పాడు.అలా దేవర్షి, మహర్షుల ప్రసాదంగా అందుబాటులోకి వచ్చిందిది.

మూలభాగవతం

మూలం ఎంత గట్టిదైతే చెట్టు అంతగొప్పదై, అంతమంచి ఫలాలను ఇస్తుంది కదా! మన బమ్మెఱ పోతనామాత్య ప్రణీతమైన శ్రీ ఆంధ్రమహాభాగవత ఉద్గ్రంథానికి మూలం ఇంతటి సంస్కృత భాగవత మహాపురాణం. అంతటి గట్టి మూలం ఉన్నది ఆంధ్రుల అమృతభాండం అనదగ్గ తెలుగు భాగవతం కల్పవృక్షం అన్నది నిశ్చయం. ఇది బహుఅద్భుత ఫలాలను వందల ఏళ్ళనుండి అందిస్తోంది.

పోతన

అట్టి మహాభాగవతానికి తెలుగుసేత బమ్మెరపోతన చేయుట తెలుగుజాతి అదృష్టం. పోతనగారి ప్రణీతము అంటే ప్రహితము, ప్రాణిహితము, పరహితమే. వీరు పదునైన హలం,కలం రెంటిని కలిగిన కవికులతిలకులు. కావ్యకన్యకను రాజులకీయని ఆత్మాభిమానంగల హాలికులు. దీని రచనాశైలి పద్యగద్యాల మేలుకలయికతో పండితపామరులనిద్దరిని అలరిస్తుంటుంది.31 రకాల పద్యగద్య రీతులను ప్రయోగిస్తూ మొత్తం9013 పద్యగద్యలలో సాగింది యీ మనోహర కావ్యం. మహాకవి పోతన జీవిత కాలం క్రీశ1378నుండి1460 వరకని పలువురు పండితోత్తములచే నిర్ణయింపడినది.

శైవమతానుయాయులైన ఆరువేల నియోగి బ్రాహ్మణ బమ్మెర వంశంలో పుట్టాడు. తన వంశాన్నే కాదు, తనజాతిని,దేశాన్ని,కూడ, ఉద్ధరించాడు. సంస్కృత మహా భాగవతాన్ని ప్రాంతీయ భాషాంతరీకరణ చేసిన వారిలో వీరే ప్రప్రథములు. బమ్మెర పోతనామాత్యుల వారి ఇల్లు, సమాధి, భోగినీదండకం వ్రాసిన మండపం ఆనవాళ్ళు ఇప్పటి తెలంగాణా ప్రాంతంలో ఉన్నాయి. వీరి ఇతరకృతులు వీరభద్రవిజయము, నారాయణశతకము, భోగినీదండకము. వీటిలో వీరభద్రవిజయం శైవమతానుసార గ్రంథం. భాగవతమంత ప్రసిద్ధం కాకపోయినా ఇట్టిచోట్ల వారి కవితాపటుత్వం ప్రస్ఫుటంగానే పలుకుతుంది.

జగదీశాయ! నమోనమోనవసుధాసంకాశితాంగాయ! శ్రీ;
నగనాథాయ! నమోనమోశుభకరానందాయ! వేదారపా;
రగవంద్యాయ! నమోనమోసురనదీరంగత్తరంగావళీ;
మకుటాగ్రాయ! నమోనమోమునిమనోమందార! సర్వేశ్వరా!

పోతనకు గురువు ఇవటూరు గ్రామ నివాసి ప్రసిద్ధ వీరశైవ మత కవి సోమేశ్వరాధ్యులవారు. వీరభద్రవిజయం రాయమని పోతనకు చెప్పినవారు వీరే. నారాయణ మకుటంతో సాగింది *నారాయణశతకం*. *భోగినీదండకం* వీరి తొలిరచన మాత్రమే కాదు, అందుబాటులో ఉన్న*దండకాలలో ఇదే మొట్టమొదటిది* అంటారు. ఇది తెలుగులో తొలి కామబాణ దండకం అని తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం ప్రచురణ విభాగంలో పదవీవిరమణ చేసిన శ్రీ వైద్యం వెంకటేశ్వరాచార్యులు వారు ఈ మధ్యనే నిర్ధారించారు. పోతనగారు సహజకవులు. వీరి భాగవత రచనాశైలి చక్కెరపాకం, ఆపాతమధురము, పరమాద్భుతమని మహాపండితులు పేర్కొంటారు. పండిత పామరుల నిరువురను మెప్పిస్తుంది.

పోతనను గురించి పరిశోధనలు చేసిన సంగీతజ్ఞులయిన పండిత పరిశోధకులు పోతనగారిని సంగీత మర్మజ్ఞునిగా కూడా పేర్కొన్నారు. ఔను భాగవత మేళా, భాగవత సప్తాహం, సురభి నాటకాలు, కూచిపూడి నాట్యం, యక్షగానం, హరికథ, బుఱ్ఱకథ, హరిదాసులు, తూర్పు భాగవతం, వగ్గు కథ ... మొదలు; రేడియో, సినిమా, టివి, సాంఘిక మాధ్యమాలు, జాలగూడు, చరణి, కాన్ఫరెన్సు ... సకల ప్రక్రియలూ సాక్ష్యమే.

అలా చెప్పకోదగ్గ పద్యాలలో ఒకటి "మందార మకరంద మాధుర్యమునఁదేలు". ఇష్టమైన పద్యం లేదా ఇష్టమైన కథనం లేదా మొత్తం గ్రంథం ఏదైనా సరే విడిగా

చదువుకోవచ్చు, రస పూర్ణంగా స్వసంపూర్ణంగా ఉంటాయి. గ్రంథం అవిచ్ఛిన్నంగా కొనసాగుతూ ఉంటుంది.(is it Compartmentalized Vertical Integration?) ఉదా. "అల వైకుంఠపురంబులో", "ఎవ్వనిచే జనించు" పద్యాలు;"రుక్మిణీకల్యాణం", "గజేంద్రమోక్షం"ఘట్టాలు. అందుకే 'భాగవతపద్యం ఒకటైనా రానివాడు తెలుగు వాడే కా'దనెడి నానుడే నిదర్శనం. భాగవతంలో కథలు, శృంగారాలు, వైరాగ్యాలు, పద్యాలే కాదు వివిధ విషయాల వివరాలు, సాహిత్య ప్రక్రియలు చాలాఉన్నాయి. వీటిలో పోతన గారి విశిష్ఠత ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది. అందుకే అన్నారు కవులు:

> ముద్దులు గార భాగవతము న్రచియించుచు పంచదారలో
> అద్దితివేమొ గంటము మహాకవి శేఖర! మధ్యమధ్య అ
> ట్లద్దక వట్టి గంటమున నట్టిట్టు గీసిన తాటియాకులో
> పద్దెము లందు ఈ మధుర భావము లెచ్చట నుండి వచ్చురా!

✍ ఇక్కడ ఒక ముఖ్యవిషయం మనవి చేస్తాను. భాగవతం చదువుకునేటప్పుడు ప్రపంచ గురువులు ఎక్కిరాల కృష్ణమాచార్యులు చెప్పిన మాటలు అవశ్యం జ్ఞప్తియుంచుకొన వలసినవి,"ఆనందానుభూతి జీవునకు పరమాత్మ యందలి తన్మయ రూపమున పరిపూర్తి చెందుటే శృంగారము. దానికి మనస్సు, యింద్రియాల యందు స్వీకరింప బడు ప్రతిబింబమే లౌకిక కావ్యాదులలో వర్ణింప బడుచు, సంసార జీవులలో అనుభవింపబడు శృంగారమనబడు అభాసము."

పోతన భాగవతంలోని పద్యాలు కొన్నిటినయినా మననం చేస్తుండటం చాలా మంచిది, మంచి జరుగుతుంది. పిల్లలచేత చదివిస్తుంటే ఎంతోమంచిది. జ్ఞాపకశక్తి పెరుగు తుంది, చదువు బాగా వచ్చి వంట పడుతుంది. అందుకే – "చదువు కుందాం భాగవతం – బాగుపడదాం మనం అందరం" అని పెద్దలు, గురువులు అంటారు. సంగీత సామ్రాట్ శ్రీ త్యాగరాజస్వామి వారు జాతీయ మహాకవి పండిత సామ్రాట్ మన బమ్మెర పోతనామాత్యుల వారి భాగవతాన్ని నిత్య పారాయణ చేసేవారు. అట్టి పరమపవిత్ర హస్తాలను, మనసును అలంకరించిన పోతన భాగవతం భౌతికగ్రంథం నిజప్రతి; వలజపేట మ్యూజియంలో, మధురై ప్రసన్న వేంకటేశ్వర పెరుమాళ్ దేవాలయంలో, ఇప్పటికీ భద్రపరచి ఉంది. అంతటి గొప్ప గ్రంథమిది. అట్టి పోతన భాగవతంపద్యంఏ ఆధ్యాత్మిక ప్రవచనం చేయాలన్నా స్మరించక తప్పదని ప్రతీతి.

ఇట్టి పోతన విరచిత భాగవతాన్ని సమగ్రంగా, సంపూర్ణంగా, టీక టిప్పణాదు లతో ***తెలుగుభాగవతం.ఆర్గ్*** అందిస్తున్నది; విశ్వవ్యాప్తంగా ఎవరికి, ఎప్పుడు, ఎక్కడ

కావాలన్నా సిద్ధంగా అందిస్తున్నది. పెద్దతరం, యువతరం, నవతరాలకే కాక రాబోయే తరతరాలకుకూడ అనుకూలంగా ఉండేలా అందించ బడింది. సంపూర్ణంగా ప్రతి పద్యం వినేలా ఉంది. తెలుగుభాగవతానికి చెందిన సమస్తం, ఒక విజ్ఞానసర్వస్వంలా (encyclopaedia) ఒకేచోట, ఏకగవాక్ష విధానంలా ఈ వెబ్ సైటులో (internet)అందుతాయి.ఇది అపూర్వ నవ్యతర ఆవిష్కరణ. మంత్రాలు, వ్రతాలు, విగ్రహాలు, వేదవిద్యలు వంటివి గురువులు, పెద్దల అనుగ్రహంతో అందుకోవటం సర్వోత్తమం అని శాస్త్రంకనుక ఉచితంగా అందుతాయి.

రచన

"పోతన భాగవతం" అని ప్రస్తుతిస్తారు. కాని అందుబాటులో ఉన్న పోతన భాగవతంలో, కారణాలు ఏవైతేనేం కొన్ని పూరణలు, ప్రక్షిప్తాలు ఉన్నాయి. బమ్మెరపోతనామాత్యుల వారుఈ మహా పురాణాన్ని సంపూర్ణంగా వ్రాసారు కాని శ్రీరాముడికి తప్ప ఇతరులకు అంకితం ఇవ్వనన్న ప్రపత్తితో ఉండటంతో, అప్పటి పాలకుడైన సింగరాజు భూపతి కోపంతో మొత్తం తాళపత్ర కట్టలన్నీ భూస్థాపితం చేసాడనీ; లేదు, పూజామందిరం దిగువ మంజూషలో ఉండిపోయిందనీ;పోతన కాలధర్మం చేసాక కొంతకాలానికి వారి కొడుకు ఈ ఉద్గంథాన్ని కనుగొన్నాడు. బయటకు తీసేసరికి కొన్నిపత్రాలు చెదలుతో నష్టపోయాయనీ; పోతన శిష్యుడు, తన సహాధ్యాయి గంగనతో కలిసి కాలప్రభావం వలన నష్టపోయిన భాగాలు పూరింప జేసారు అని రకరకాల గాథలు ప్రచారంలో ఉన్నాయి.

స్థూలంగాచెప్పుకోవాలంటే 1,2,3,4, 7,8,9,10 (2భాగాల) స్కంధాలు పోతనగారి రచన అని, 5వ స్కంధం గంగన, 6 సింగయ, 11 మరియు 12 నారయ రచనని ఎక్కువ ప్రచారంలోఉన్నది. ఇవే కాకుండా 21వ శతాబ్దం వచ్చేసరికి, ఈ ఆరు వందల ఏళ్ళలో కాల ప్రభావం వలన కొన్ని ప్రక్షిప్తాలు కూడా చోటుచేసుకున్నాయి. నారయ ఒక్కరే తన కృతిలో 'పోతన శిష్యుడను' అని ధృవీకరించారు. సింగయ ఒక్కరే తన స్కంధానికి, స్వతంత్ర కావ్యానికి అనుసరించే అప్పటి ప్రమాణాలు అయిన కృతిపతి నిర్ణయం, షష్ఠ్యంతాలు మున్నగునవి వ్రాసారు.

అసంఖ్యాక గ్రంథాలసారం ఒడిసిపట్టినమేటి, గంటంపట్టి గ్రంథరచనా వ్యవసాయం సలిపినమహా పండితుడు; హలం పట్టి పొలం పని చేసిన కృషీవలుడు; పండిత పామరులను మెప్పిస్తూ కథనం నడిపిన కవీశ్వరుడు; నిగర్వ నియోగి; వీరశైవ

కుటుంబంలో పుట్టి, పెరిగి, వైష్ణవం వంటబట్టించుకుని, '*శ్రీరామచంద్రుని ఆజ్ఞను శిరసావహించి, భాగవత రచన సాగించిన మహానుభావుడు. పరమ అద్వైత సిద్ధాంతి* ' అని మహా పండితులు, విమర్శాగ్రేసరులు అంటారు. పోతన విశిష్టాద్వైతి అని రామానుజార్యుల అనుచరులు అంటారు.

వీరి శైలి మృదుమధురం. పంచదార పాకం. జనసామాన్యం నుండి పండిత వరేణ్యుల వరకు అందరిని అలరిస్తుంది.ఇది '*మంత్రాలలో గాయత్రి*' వలె బాగా ప్రభావవంతమైనదిగా కాలపరీక్షకు నెగ్గినది. అందుకే, కల్యాణం ఆలస్యం అవుతుంటే రుక్మిణీ కల్యాణ పారాయణ; కష్టాలు చుట్టుముడుతుంటే నారాయణ కవచం ప్రయోగించడం వంటివి ముందు నుంచీ మనకు ఉన్నవే.

ఈ మహాగ్రంథం 31 రకాల ఛందోప్రక్రియలతో 9,013 పద్యగద్యలతో సుసంపన్నమైనది. ఏ భాగం కావలసినా, దానిని నకలు(కాపీ) తీసి వాడుకోవచ్చు.

ప్రథమస్కంధము

ఈ ప్రథమస్కంధం నిజానికి భాగవతానికి ఉపోద్ఘాతం లాంటిది. పైన చెప్పుకొన్న "*శ్రీకైవల్యపదంబు...*" పద్యం ఈస్కంధములో మొదటిది. అలా కైవల్యప్రాప్తికి ఈ గ్రంథం అంటూనే భాగవతం అంతటిని సూచించారు బమ్మెర వారు. ఈ స్కంధాన్ని ఉపోద్ఘాత / పరిచయాలకు వాడినట్లుంటుంది. ఉపోద్ఘాతంలో దేవతాస్తుతులు, పాత రచయితలను గౌరవించిన తీరు, సమకాలీనులను మన్నించిన తీరు, భావి కవులకు ఆశీస్సులు అందించిన విధానము పోతన వ్యక్తిత్వ విశిష్ఠతను చెప్తున్నాయి.

"ఇమ్మనుజేశ్వరాధములకిచ్చి.." మానవులకు అంకితమివ్వను అనే దృఢనిర్ణయం వ్యక్తపరచి నిజజీవితంలో దానిని అమలు చేసిన మహానుభావుడు కనిపిస్తాడు.

"*భాగవతము దెలిసి పలుకుట చిత్రంబు..*" అంటూ ఆవిష్కరించిన సవినయ ఆత్మవిశ్వాసం బహుళ ప్రశంసనీయం.

"శ్రీకృష్ణాయదుభూషణా.."అనేఅద్భుతపద్యంఉన్నకుంతిస్తుతి."కుప్పించియెగసినఁ" పద్యమాణిక్యం ఉన్న భీష్మస్తుతి. "*గురుభీష్మాదులుగూడి..*"అని నారాయణుని స్మరిస్తూ నరుడు కృష్ణనిర్యాణం చెప్పటం. భాగవతం అంటేనే పారీక్షితం అని పేరు పడటానికి కారణమైన పరీక్షిత్తుని పుట్టుక, శాపం పొందుట మున్నగు ఎత్తుగడలతో విరాజిల్లుతోంది యీస్కంధం.

ప్రథమస్కంధ సంఖ్య

పద్యగద్యలు=530+ సీసం/తేటగీతులు22 + సీసం/ఆటవెలదులు25; మొత్తం = 577.

ఛందోప్రక్రియ.మొత్తం	=577	చంపకమాల	=16
వచనములు	=147	ఉత్పలమాల	=50
కందపద్యములు	=148	ఆటవెలది	=22
సీసపద్యము	=47	తేటగీతి	=4
తేటగీతిసీసంతో.	=22	శార్దూలము	=
మత్తేభము	=56		

సంకలన కర్త

తూర్పు గోదావరి జిల్లా, ఊలపల్లి గ్రామస్థులు ఊలపల్లి అచ్యుతరామయ్య, వేంకట రత్నం దంపతుల రెండవ కుమారుడు సాంబశివరావు 1949లో జన్మించారు. వీరి సుకృతం వల్ల రాయవరం గ్రామస్థులు పూజారి తాతగారి అనుగ్రహంతో పురాణ, ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాల పఠన పరిచయం అబ్బింది. సాంబశివరావుగారు వృత్తిరీత్యా విద్యుత్తు ఇంజనీరుగా పనిచేసి క్రీ.శ. 2007లో పదవీవిరమణ చేసాక, భాగవత గణనాధ్యాయం ప్రవృత్తిగా చేపట్టారు. భాగవతబంధువుల సహకారంతో ఈ తెలుగుభాగవతం.ఆర్గ్ నిర్మాణం, నిర్వహణ సర్వహంగులతో అంతర్జాలంలో అందిస్తున్నారు.

కృతజ్ఞతలు

ఓం తెలుగుభాగవతం.ఆర్గ్ ఇలా తెలుగువారికి ఉచితంగా, సర్వసిద్ధంగా అందించటానికి కావలసిన పుస్తకాలు అందించిన రచయితలు, ప్రచురణకర్తలకు, అంతర్జాల సంస్థలకు అభివాదములు.

ఓం ఈ పని ఆరంభించినప్పుడు ప్రోత్సహించి "ఇది నలుగురికి అందుబాటులోకి రావాలి సుమా" అని సహకారం అందించిన సత్యనారాయణ మాష్టారు గారికి

ఓం తొలి పరిచయం నుండి ఆత్మీయంగా ప్రోత్సహిస్తున్న తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ ఆచార్యులు ఎ. ఉషాదేవి గారు, ఆచార్య వెలుదండ నిత్యానందరావు గారు, ఆచార్యవరేణ్యులు ఏల్చూరి మురళీధరరావు గార్లకు,

ఓం జాలికలో చూసి ఆత్మీయులైన కవి, అష్టావధాని, జాలజనులు చింతా రామకృష్ణా రావు గారు,

ॐ ఆత్మీయమిత్రులు తెలుగుభాగవతం.కామ్ ప్రారంభించడానికి మూల కారకులు జాలజనులు ఛార్టర్డు అకౌంటెంటు వేంకటకణాద గారు,

ॐ జాలగూడు పునర్నిర్మాణ నిర్వహణ బాధ్యతలు చేపట్టిన చిరంజీవి మోపూరు ఉమా మహేశ్ ప్రభృతులకు ప్రణామాలు.

ॐ పలువిధాలుగా సహకరించి, ప్రోత్సాహించిన మిత్రులు ఎందరో మహానుభావులు. అందరకు అభివాదాలు.

ॐ ఇక్కడ ఒక మరువలేని జ్ఞాపకం మీతో పంచుకుంటాను. ఈ ప్రణాళిక ఆరంభంలో ఇబ్బందులు పడుతుంటే, వెలుదండ నిత్యానందరావు గారు ఎక్కిరాల కృష్ణమాచార్యులు మాష్టారు వారి భాగవతప్రకాశము సెట్టు ఇంటికి పంపించారు. ఆ మేలు జన్మజన్మలు మరువలేను.

ॐ ఇంకా తెలుగుభాగవతం అంతర్జాల జాలగూడు వంటివాటి నిర్మాణం, నిర్వహణలో అమూల్య సహాయ సహకారాలు అందించిన హరిభక్తులు అందరికి కృతజ్ఞతలు.

ॐ ముఖ్యంగా ఆంధ్రప్రదేశ్ విద్యుత్ సంస్థ ఇచ్చే పదవీవిరమణ భృతి లేకపోతే ఈ కార్యం చేపట్టే ధైర్యం ఉండేదే కాదు. ఆ మాతృ సంస్థ, దీనినుండి విడివడిన విద్యుత్తు ప్రసారసంస్థకు కృతజ్ఞతా సహస్రాలు.

ॐ అంతులేని సహకారం అందిస్తున్న కుటుంబసభ్యులకు కృతజ్ఞతలు.

ఇందరి శ్రమ, సేవా ఫలితమైన ఈ తెలుగుభాగవతం.ఆర్గ్ గణని (గణక యంత్రం, కంప్యూటరు), టాబ్ (టాబ్లెట్), సంచారిణి (మొబైలు ఫోను), ఐఫోను, ఐపాడ్ వంటి పరికరాల్లో కరతలామలకంగా ఉంటుంది. ఇంకా ఆలస్యం ఎందుకు?

రండి చదువుకుందాం భాగవతం, బాగుపడదాం మనం అందరం.

భాగవతాన్నిఆస్వాదించండి,ఆనందించండి,తరించండి:

అమ్మలఁ గన్నయమ్మ, ముగురమ్మలమూలపుటమ్మ, చాలఁ బె
ద్దమ్మ, సురారులమ్మ కడు పాఱడి పుచ్చిన యమ్మ, తన్ను లో
నమ్మిన వేల్పుటమ్మల మనమ్ముల నుండెడి యమ్మ, దుర్గ, మా
యమ్మ, కృపాబ్ధి యిచ్చుత మహత్త్వకవిత్వ పటుత్వ సంపదల్.

విషయ – సూచిక

ప్రథమ స్కంధము

ఉపోద్ఘాతము 1
కృతిపతి నిర్ణయము 4
గ్రంథకర్త వంశవర్ణన.................8
షష్ఠ్యంతములు 9
కథాప్రారంభము.................. 11
నైమిశారణ్యవర్ణన 12
శౌనకాదుల ప్రశ్న................. 16
కథాసూచనం...................... 19
ఏకవింశత్యవతారములు......... 22
నారదాగమనం.................... 32
నారదుని పూర్వకల్పము 35
నారదునికి దేవుడు దోచుట 38
ద్రౌపది పుత్రశోకం 42
అశ్వత్థామను తెచ్చుట 45
అశ్వత్థామ గర్వపరిహారం........ 48
కుంతిస్తుతించుట 51
ధర్మజుడు భీష్ముని కడకేగుట 56
భీష్మనిర్యాణం...................... 60
ధర్మనందన రాజ్యాభిషేకం....... 63
గోవిందుని ద్వారకాగమనం..... 66
కృష్ణుడు భామల జూడబోవుట .. 71
గర్భస్థకుని విష్ణువు రక్షించుట ... 74
పరీక్షిత్ జననము 76
విదురాగమనం.................... 78
ధృతరాష్ట్రాదుల నిర్గమం 81
నారదునికాలసూచనం 84
యాదవుల కుశలంబడుగుట 87
కృష్ణనిర్యాణం వినుట 90
పాండవుల మహాప్రస్థానం 95
పరీక్షిత్తు దిగ్విజయయాత్ర 97
గోవృషభ సంవాదం............... 99
కలి నిగ్రహం 102
ధరణీ ధర్మదేవతల ఉద్ధరణ 105
పరీక్షిత్తు వేటాడుట............... 109
శృంగి శాపం 112
పరీక్షిత్తుని ప్రాయోపవేశం 115
శుకముని ఆగమనం 118
శుకుని మోక్షోపాయం అడుగుట120
పూర్ణి 120

అనుబంధం–1 i
భాగవతం –ప్రాంతీకరణాలు....... i
అనుబంధము–2............................ 5
శీర్షికలజాబితా....................... 5
అనుబంధం –3 17
అకారాది శీర్షికలు 17
శీర్షిక పేరు – స్కంధము 17

మెఱుఁగు చెంగటనున్న మేఘంబు కైవడి–
నువిద చెంగట నుండ నొప్పువాఁడు,
చంద్రమండల సుధాసారంబు పోలిక–
ముఖమునఁ జిఱునవ్వు మొలచువాఁడు,
వల్లీయుత తమాల వసుమతీజము భంగిఁ–
బలువిల్లు మూఁపునఁబరఁగువాఁడు,
నీలనగాగ్ర సన్నిహిత భానుని భంగి–
ఘన కిరీటము దలఁ గలుగువాఁడు,
పుండరీకయుగముఁ బోలు కన్నుల వాఁడు,
వెడఁద యురమువాఁడు, విపులభద్ర
మూర్తివాఁడు, రాజముఖ్యుఁ డొక్కరుఁడు నా
కన్నుఁగవకు నెదురఁ గానఁబడియె.

పోతన తెలుగు భాగవతము

ప్రథమస్కంధము.

ఉపోద్ఘాతము

శ్రీ కైవల్య పదంబుఁ జేరుటకునై చింతించెదన్ లోక ర
క్షైకారంభకు, భక్త పాలన కళా సంరంభకున్, దానవో
ద్రేకస్తంభకుఁ, గేళి లోల విలసద్దృగ్జాల సంభూత నా
నా కంజాత భవాండ కుంభకు, మహానందాంగనాడింభకున్.

2. వాలిన భక్తి మ్రొక్కెద నవారిత తాండవ కేళికిన్, దయా
శాలికి, శూలికిన్, శిఖరిజా ముఖ పద్మ మయూఖ మాలికిన్,
బాల శశాంక మౌళికిఁ, గపాలికి, మన్మథ గర్వ పర్వతో
న్మూలికి, నారదాది మునిముఖ్య మనస్సరసీరుహాలికిన్.

3. ఆతత సేవఁ జేసెద సమస్త చరాచర భూత సృష్టి వి
జ్ఞాతకు, భారతీ హృదయ సౌఖ్య విధాతకు, వేదరాశి ని
ర్ణేతకు, దేవతా నికర నేతకుఁ, గల్మష ఛేత్తకున్, నత
త్రాతకు, ధాతకున్, నిఖిల తాపస లోక శుభప్రదాతకున్.

4. *అని, నిఖిల భువన ప్రధాన దేవతా వందనంబు సేసి.*

5. ఆదర మొప్ప మ్రొక్కిదుదు నద్రి సుతా హృదయానురాగ సం
పాదికి, దోషభేదికిఁ, బ్రపన్నవినోదికి, విఘ్నవల్లికా
చ్ఛేదికి, మంజువాదికి, నశేష జగజ్జన నంద వేదికిన్,
మోదకఖాదికిన్, సమద మూషక సాదికి, సుప్రసాదికిన్.

6. క్షోణితలంబునన్ నుదురు సోఁకఁగ మ్రొక్కి నుతింతు సైకత
శ్రోణికిఁ, జంచరీక చయ సుందరవేణికి, రక్షితామర
శ్రేణికిఁ, దోయజాతభవ చిత్త వశీకరణైక వాణికిన్,
వాణికి. నక్షదామ శుక వారిజ పుస్తక రమ్య పాణికిన్.

7. పుట్టం బుట్ట, శరంబునన్ మొలవ, నంభోయానపాత్రంబునన్
నెట్టం గల్గను, గాళిఁ గొల్వను, బురాణింపన్ దొరంకొంటి, మీఁ
దెట్టే వెంటఁ జరింతుఁ దత్సరణి నా కీవమ్మ యో! యమ్మ! మేల్
పట్టున్ నా కగుమమ్మ, నమ్మితిఁ జుమీ బ్రాహ్మీ! దయాంభోనిధీ!

8. శారదనీరదేందు, ఘనసార, పటీర, మరాళ, మల్లికా
హార, తుషార, ఫేన, రజతాచల, కాశ, ఫణీశ, కుంద, మం
దార, సుధాపయోధి, సితతామర, సామరవాహినీ శుభా
కారత నొప్పు నిన్ను మదిఁ గానఁగ నెన్నఁడు గల్గు, భారతీ!

9. అంబ, నవాంబుజోజ్జ్వలకరాంబుజ, శారదచంద్రచంద్రికా
డంబర చారుమూర్తి, ప్రకటస్ఫుట భూషణ రత్నదీపికా
చుంబిత దిగ్విభాగ, శ్రుతిసూక్తి వివిక్త నిజప్రభావ, భా
వాంబరవీధి విశ్రుతవిహారిణి, నన్ గృపఁ జూడు భారతీ!

10. అమ్మలఁ గన్నయమ్మ, ముగురమ్మలమూలపుటమ్మ, చాలఁ బె
ద్దమ్మ, సురారులమ్మ కడు పాఱడి పుచ్చిన యమ్మ, తన్ను లో
నమ్మిన వేల్పుటమ్మల మనమ్ముల నుండెడి యమ్మ, దుర్గ, మా
యమ్మ, కృపాబ్ధి యిచ్చుత మహత్త్వకవిత్వ పటుత్వ సంపదల్.

11. హరికిం బట్టపుదేవి, పున్నెముల ప్రో వర్థంపుఁ బెన్నిక్క, చం
దురు తోఁబుట్టువు, భారతీ గిరిసుతల్ తో నాడు పూఁబోఁడి, తా
మరలం దుండెడి ముద్దరాలు, జగముల్ మన్నించు నిల్లాలు, భా
సురతన్ లేములు వాపు తల్లి, సిరి యిచ్చున్ నిత్యకల్యాణముల్.

12. ఇలా ఇష్టదేవత లందరినీ స్తుతించి. సూర్యభగవానుడిని, కుమార స్వామిని స్మరించుకున్నాను. ముందుగా కవితాసరస్వతి విలాస విన్యాసాలను వెలయింప జేసిన వాల్మీకి మహర్షుల వారికి వందనం చేస్తున్నాను. హయగ్రీ వాసురుని చేతిలో పడి చిక్కుపడిన వేదసమూహాన్ని మొక్క పోని ఓర్పుతో, నేర్పుతో చక్కదిద్దిన వ్యాస భగవానుల వారికి వంగి నమస్కరిస్తున్నాను. శ్రీమహాభాగవతకథ అనే సుధా రసాన్ని పంచిపెట్టిన శుకయోగికి తలవంచి నమస్కరిస్తున్నాను. అనంతరం తన మెత్తనైన తియ్యనైన పలుకుల కులుకులతో శిలల్ని సైతం చిగురింపజేసిన బాణకవికి ప్రణామం చేస్తున్నాను. ఎన్నదగిన కొన్ని శ్లోకాలతోనే భగవానుడైన భాస్కరుణ్ణి ప్రసన్నుణ్ణి చేసికొన్న మయూరకవిని అభినందిస్తున్నాను. మహా కావ్యాలను నిర్మించేకళలో ఆరితేరిన కవిచంద్రుడు కాళిదాసుని కైవారం చేస్తున్నాను. కవుల హృదయాలను దోచుకున్న నన్నయభట్టారకుని స్తుతిస్తున్నాను. హరిహర నాథుని చరణారవిందా లకు ఆనందాతిశయంతో మ్రొక్కుతున్న తిక్కనాచార్యుని కొనియాడుతున్నాను. తక్కిన పూర్వకవు లందరిని మనసారా భావించి సంభావిస్తున్నాను.

ఈనాటి కవులందరిని అభినందిస్తున్నాను. ముందు తరాలలో రాబోయే కవు లందరికీ శుభం పలుకుతున్నాను. ఆంధ్ర సంస్కృత భాషల్లో గద్యపద్యాల (చంపూ) కావ్యాలు రచించే నైపుణ్యం అలవర్చుకున్నాను.

కృతిపతి నిర్ణయము

13.ఇమ్మనుజేశ్వరాధముల కిచ్చి, పురంబులు వాహనంబులున్
సొమ్ములుఁ గొన్ని పుచ్చుకొని, చొక్కి, శరీరము వాసి కాలుచే
సమ్మెట వ్రేటులం బడక సమ్మతితో హరి కిచ్చి చెప్పె నీ
బమ్మెర పోతరాజొకఁడు భాగవతంబు జగద్ధితంబుగన్.

విశ్వశ్రేయస్సు సమకూర్చాలనే సంకల్పంతో సమర్థంగా వ్రాసిన భాగవతాన్ని మానవమాత్రులే అయిన రాజులెవరికీ ఇవ్వటానికి మనస్సు ఏమాత్రం అంగీకరించటం లేదు. అలా చేసి ఊళ్లు, అగ్రహారాలు, హారాలు వస్తు వాహనాలు లాంటివి ఏవేవో తీసుకొని, ఆ సుఖాలలో మైమరచి ఈ లోకంలో అనుభవించినా, మరణించాక నరకంలో యమధర్మరాజు వేసే శిక్షలనే సుత్తిదెబ్బలు తప్పవని తెలుసు. అందుకే బమ్మెర పోతరాజు అనే నేను చక్కగా ఆలోచించుకొని మనః స్ఫూర్తిగా అతి పవిత్ర గ్రంథమైన ఈ భాగవతాన్ని భగవంతుడైన ఆ శ్రీహరికే సమర్పించాను.

14. చేతులారంగ శివునిఁ బూజింపఁడేని,
నోరు నొవ్వంగ హరికీర్తి నుడువఁడేని,
దయయు సత్యంబు లోనుగాఁ దలఁపఁడేనిఁ,
గలుగ నేటికిఁ దల్లుల కడుపుఁ జేటు.

ఈ లోకంలో జన్మించిన ప్రతి ఒక్కడు చేతులారా శివుణ్ణి పూజించాలి, నోరారా కేశవుణ్ణి కీర్తించాలి, సత్యం కరుణ మొదలైన సద్గుణాలను అలవర్చుకోవాలి. అలా చేయని నిర్భాగ్యుడు ఈ లోకంలో పుట్టటం దేనికి? తల్లి కడుపు చెడగొట్టటం దేనికి?15.

వేలవేల జన్మలు ఎత్తి కూడబెట్టుకున్న నా తపస్సుపండింది. నా హృదయంలో శ్రీమన్నారాయణదేవుని పుణ్యకథలను విస్తరించి రచించాలనే కుతూహలం నిండింది. ఒక పున్నమి రాత్రి చంద్రగ్రహణం ఉంది. ఆవేళ చందమామ నిండుగా ఉన్నాడు. పండు వెన్నెలలు కురుస్తున్నాయి. పెద్దల అనుజ్ఞ పొంది ఆకాశాన్నంటే ఉత్తుంగ తరంగాలతో పొంగి ప్రవహిస్తున్న గౌతమీగంగకు వెళ్లాను. ఆ నదిలో స్నానం చేసి వచ్చి ఒక తెల్లని ఇసుక తిన్నెమీద పరమశివుణ్ణి ధ్యానిస్తూ అర్ధనిమీలిత నేత్రాలతో కూర్చున్నాను. అప్పుడు....16.

మెఱుఁగు చెంగటనున్న మేఘంబు కైవడి;
　　నువిద చెంగట నుండ నొప్పువాఁడు
చంద్రమండల సుధాసారంబు పోలిక;
　　ముఖమునఁ జిఱునవ్వు మొలచువాఁడు
వల్లీయుత తమాల వసుమతీజము భంగిఁ;
　　బలువిల్లు మూఁపునఁబరఁగువాఁడు
నీలనగాగ్ర సన్నిహిత భానుని భంగి;
　　ఘన కిరీటము దలఁ గలుగువాఁడు
పుండరీకయుగముఁ బోలు కన్నుల వాఁడు
వెడఁద యురము వాఁడు విపులభద్ర
మూర్తివాఁడు రాజముఖ్యుఁ డొక్కరుఁడు నా
కన్నుఁగవకు నెదురఁ గానఁబడియె.

ఆ సమయంలో రాజశేఖరుడు ఒకడు నా కళ్ళ ముందు సాక్షాత్కరించాడు. మేఘం ప్రక్కన మెరుపులాగ ఆయన ప్రక్కన ఒక స్త్రీమూర్తి ఉంది. చంద్ర మండలంలోంచి కురిసే అమృతధారలా ఆయన ముఖంలో మందహాసం చిందుతుంది. కానుగవృక్షాన్ని చుట్టుకొన్న తీగలా ఆయన భుజాగ్రాన ధనుస్సు వ్రేలాడుతోంది. నీలగిరి శిఖరాన ప్రకాశించే భానుబింబంలాగ ఆయన శిరస్సుపై కిరీటం విరాజిల్లుతూ ఉంది. ఇలా విరిసిన తెల్ల తామరరేకులవంటి కన్నులతో, విశాల వక్షస్థలంతో, విశ్వమంగళ స్వరూపంతో, ఆ రాజశ్రేష్ఠుడు నా కట్టెదుట కనువిందు చేసాడు. 17. అప్పుడు నేనా మహారాజుని రెప్పవాల్చకుండా చూసి మాట్లాడదా మని ఇంకా ప్రయత్నిస్తున్నాను. ఇంతలో ఆయనే "*నేను రామభద్రుణ్ణి. నా పేరు మీదుగా శ్రీ మహాభాగవతాన్ని తెలుగు చేయుము.. నీ భవబంధాలు పటాపంచ లౌతాయి*" అని సెలవిచ్చి అంతలోనే అంతర్థానము అయ్యాడు. నేను పూర్తిగా కళ్ళు తెరచుకొని ఆశ్చర్యంగా చూస్తూ, నాలో నే నిట్లా అనుకున్నాను.

18. పలికెడిది భాగవత మఁట,
పలికించెడివాడు రామభద్రుం డఁట, నేఁ
బలికిన భవహర మగునఁట,
పలికెద, వేఱొండు గాథ బలుకఁగ నేలా?

వ్రాయబడేదేమో పరమ పవిత్ర శ్రీమద్భాగవతం. కరుణా సముద్రుడైన శ్రీరామ చంద్ర ప్రభువేమో వ్రాయించేవాడు. వ్రాసినందువల్ల భవహంధాలు పరిహార మౌతాయి. అంచేత భాగవతాన్నే వ్రాస్తాను. మిగతా వేవీ వ్రాయను.

19. భాగవతము దెలిసి పలుకుట చిత్రంబు
శూలికైనఁ దమ్మిచూలికైన,
విబుధజనుల వలన విన్నంత కన్నంత
దెలియ వచ్చినంత దేటపఱతు.

అయితే చిత్రమేమంటే భాగవతాన్ని చక్కగా సమగ్రంగా అర్థం చేసుకున్నాం అని ఎవరు చెప్పలేరు. ఆఖరికి ఆ త్రిశూలధారి పరమశివుడైనా సరే, పద్మభవుడైన బ్రహ్మదేవుడైనా సరే అలా అనలేరంటే ఇక నా సంగతి వేరే చెప్పాలా. అయినా పెద్దల వల్ల ఎంత విన్నానో, వారి సన్నిధిలో ఎంత నేర్చుకున్నానో, స్వయంగా ఎంత తెలుసుకోగలిగానో అదంతా తేటతెల్లమయ్యేలా చెప్తాను.

20. కొందఱకుఁ దెనుఁగు గుణమగుఁ
గొందఱకును సంస్కృతంబు గుణమగు రెండుం
గొందఱికి గుణములగు నే
నందఱ మెప్పింతుఁ గృతుల నయ్యై యెడలన్.

20. తెలుగు పదాలతో కూర్చి వ్రాసినవి కొంతమందికి నచ్చుతాయి. సంస్కృత పదాలతో కూర్చి వ్రాసిన రచనలు మరికొంతమందికి నచ్చుతాయి. ఇంకొంత మందికి రెండు రకాల పదప్రయోగాలు నచ్చుతాయి. నేను అందరు మెచ్చు కొనేలా భాగవతం ఆంధ్రీకరిస్తాను.

21. ఒనరన్ నన్నయ తిక్కనాది కవు లీ యుర్విం బురాణావళులొన్తెనుఁగుం
జేయుచు మత్పురాకృత శుభాధిక్యంబు దా నెట్టిదో
తెనుఁగుం జేయరు మున్ను భాగవతమున్ దీనిం దెనింగించి నా
జననంబున్ సఫలంబుఁ జేసెదఁ బునర్జన్మంబు లేకుండఁగన్.

సంస్కృతంలో ఉన్న పురాణగ్రంథాలు అనేకం ఇప్పటికే నన్నయ భట్టారకుడు, తిక్కన సోమయాజి మొదలైన కవీశ్వరులు తెలుగులోకి తీసుకొచ్చారు. నేను పూర్వజన్మలలో ఎంతో గొప్ప పుణ్యం చేసుకొని ఉంటాను. అందుకే ఆ మహామహులు భారత రామాయణాలు తప్ప భాగవతం జోలికి రాలేదు. బహుశః నా కోసమే భాగవతాన్ని

వదిలిపెట్టి ఉంటారు. ఇంకెందుకు ఆలస్యం ఈ మహాగ్రంథాన్ని తెలుగులోకి వ్రాసి మళ్లీ జన్మంటూ లేకుండా ఈ నా జన్మను సార్ధకం చేసుకుంటాను.

22. లలితస్కంధము, కృష్ణమూలము, శుకాలాపాభిరామంబు, మం
జులతాశోభితమున్, సువర్ణసుమనస్సుజ్ఞేయమున్, సుందరో
జ్జ్వలవృత్తంబు, మహాఫలంబు, విమలవ్యాసాలవాలంబునై
వెలయున్ భాగవతాఖ్యకల్పతరు వుర్విన్ సద్ద్విజశ్రేయమై.

బ్రహ్మదేవుడికైన, పరమశివునికైన భాగవతం తెలిసి పలుకుట అసాధ్యం. శ్రీమద్భాగవతం కల్పవృక్షంతో సాటియైనది. ఇందు సందేహం లేదు. దీనిని రెండు రకాల అన్వయార్థాలు గల పదప్రయోగాలతో ఇలా వివరించారు. కల్పవృక్షం కొమ్మలతో మనోజ్ఞమైనదైతే భాగవతం స్కంధాలనే పన్నెండుభాగాలతో లలిత మనోహరమైనది. కల్పవృక్షం నల్లగా ఉండే వేళ్ళు కలదైతే భాగవత మూలం భగవానుడైన శ్రీకృష్ణుడు. కల్పవృక్షం చిలుకల పలుకులతో సతతం కూడి మనోహరంగా ఉంటుంది, అలాగే భాగవతం శుకమహర్షి మధుర వాగ్ధారలతో మనోజ్ఞంగా ఉంటుంది. కల్పవృక్షం అందమైన పూల తీగలచే అలంకరింప బడినది, మరి భాగవతం మనోహర వాక్కులతో అలరారేది. కల్పవృక్షం మంచి రంగురంగుల పూలతో శోభిల్లుతుంటుంది, అదేవిధంగా భాగవతం అక్షరసార్థకమై సజ్జనుల కల్పవృక్షం శుక పికాది పక్షులకు సైతం శ్రేయస్కరమైనది, భాగవతం ఉత్తములకు సద్బ్రాహ్మణులకు శ్రేయోదాయకమైనది.23.ఈ విధంగా బహు ప్రకాశమాన పురాణ రాజమైన భాగవతం అనే కల్పవృక్షాన్ని సమాశ్రయించటం వల్ల, శ్రీహరి విశేషంగా అనుగ్రహించటం వల్ల నా జన్మ చరితార్థమైంది అని చక్కగా అర్థమైంది. అప్పుడు నేను ఆ నదీప్రదేశం నుంచి కదలి కొన్నాళ్ళకు ఏక శిలా నగరానికి తిరిగివచ్చాను. మనసులు అలరించే కల్పవృక్షం సుందరంగా ఉజ్వలంగా ప్రకాశిస్తూ గుండ్రంగా ఉంటుంది, మరి భాగవతమో సుందరము, ఉజ్వలమైన చక్కటి పద్య వృత్తాలు గలది. కల్పవృక్షం ఎంత గొప్ప కామితార్థాల నైనా అందిస్తుంది, భాగవతం కైవల్యాది కామిత ప్రయోజనాలు సర్వం సమ కూర్చేది. కల్పవృక్షం విశాలమైన చుట్టుకొలతగల మాను కలిగినది, అలాగే భాగవతం స్వచ్ఛమైన వ్యాసకృత వ్యాసాలతో నిండినది. కల్పవృక్షం స్వర్గంలో విలసిల్లుతుంది, మరి భాగవతమో భూలోకంలో విరాజిల్లుతోంది.

అక్కడ గురువులు, వృద్ధులు, పండితులు, బంధువులు మొదలైన పెద్దలందరి అనుజ్ఞ తీసుకున్నాను.24.ఇక మా వంశ చరిత్ర. కౌండిన్యసగోత్రంలో ఆవిర్భవించిన వాడు. అపస్తంబసూత్ర అనుయాయి, పుణ్యాత్ముడు, ధన్యాత్ముడు అయిన వాడు భీమన మంత్రి. ఆయన కుమారుడు అన్నయ్య. ఆయన అర్ధాంగి గౌరమాంబ. ఆ దంపతులకు సూర్యుని వరప్రసాదం వల్ల సోమన జన్మించాడు. ఆయన ఇల్లాలు మల్లమ్మ. ఆ సతీపతుల సంతానం ఎల్లన. ఆయన భార్య మాచమ్మ. వారిద్దరికీ వంశవర్ధనుడైన కేసనమంత్రి ఉదయించాడు. చక్కనివాడు, పెక్కు కళలలో ప్రసిద్ధుడు, దాత, నీతిమంతుడు, అభిమానధనుడైన కేసన్నగారు లక్కమాంబను సహధర్మచారిణిగా వరించి శాస్త్ర సమ్మతమైన శైవమతాన్ని స్వీకరించాడు.

గ్రంథకర్త వంశవర్ణన

25. నడవదు నిలయము వెలువడి
తడవదు పరపురుషు గుణముఁ దనపతి నుడువుం
గడవదు వితరణ కరుణలు
విడువదు లక్కాంబ విబుధ విసరము వొగడన్.

ఆ లక్కమాంబ మహా యిల్లాలు. యింటి బయటకు కాలు పెట్టి ఎరుగదు. పరపురుషులసంగతి తలచుట ఎరుగదు. భర్త మాట జవదాటి ఎరుగదు. దాన ధర్మాలకు, దయా దాక్షిణ్యాలకు పెట్టింది పేరు. పెద్దల మన్ననలను పొందిన మహా సాధ్వి. 26.

లక్కమాంబ బీదసాదలను ఆదరించి వారి కష్టాలు పోగొట్టే చల్లని తల్లి. ఔదార్యానికి, బుద్ధి చాతుర్యానికి, సౌందర్యానికి, గాంభీర్యానికి ఆమె పెట్టింది పేరు. సదా, సదాశివుని పాదాలు అర్చిస్తూ, దయతో కూడిన నయవాక్కులతో, సాక్షాత్తు భవానీమాతలా కనిపించే ఆ కేసయ గారి ధర్మపత్నికి సామాన్య కాంతలు సాటిరారు. 27. ఆమెకి మేమిద్దరం కొడుకులం పుట్టాము. పెద్దవాడు తిప్పన, ఆయన ఈశ్వరార్చన కళాశీలుడు. నేను చిన్నవాణ్ణి. నా పేరు పోతన. పెద్దల అడుగుజాడల్లో నీతి యుక్త సాధువర్తనతో మెలగే వాడిని.28. అట్టి నేను శ్రీ రామచంద్రుణ్ణి నా నిండుగుండెలో నిలుపుకొన్నవాడనై...

షష్ఠ్యంతములు

గమనిక: *–షష్ఠీ విభక్తి ప్రత్యయాలను వాడుతూ వ్రాసిన స్తుతి పద్యాలను 'షష్ఠ్యంతములు' అంటారు. షష్ఠీ విభక్తి ప్రత్యయాలు "కి, కు, యొక్క, లో, లోపల" ఈవిభక్తులు, ప్రత్యయములు వ్యాకరణవిశేషాలు. విభక్తులుపదాలకు పరస్పర సంబంధం కలిగిస్తాయి. విభక్తులను తెలిపేవి ప్రత్యయాలు. తెలుగు వ్యాకరణంలో ఎనిమిది విభక్తులు ఉన్నాయి. అవి:*

ప్రత్యయములు	విభక్తులు
డు, ము, వు, లు	ప్రథమా విభక్తి
నిన్, నున్, లన్, కూర్చి, గురించి	ద్వితీయ విభక్తి
చేతన్, చెన్, తోడన్, తోన్	తృతీయ విభక్తి
కొఱకున్, కై	చతుర్థీ విభక్తి
వలనన్, కంటెన్, పట్టి	పంచమి విభక్తి
కిన్, కున్, యొక్క, లోన్ లోపలన్	షష్ఠీ విభక్తి
అందున్, నన్	సప్తమీ విభక్తి
ఓ, ఓయి, ఓరి, ఓసీ	సంబోదన ప్రథమా విభక్తి

29. మనోహర హారాలు ధరించువానికి,
నందవంశం వారి గోకులంలో విహరించినవానికి,
తృణావర్తుడనే దానవుణ్ణి సంహరించిన వానికి,
భక్తుల పరితాపాలను పరిహరించువానికి,
గోపాంగనల మనస్సులను అపహరించిన వానికి,

దుష్టుల సంపదలను హరించిన వానికి,
వ్రేపల్లెలో గోపికల యిండ్లలో పాలు, నెయ్యి, అపహరించినవానికి,
పిల్లల పాలిటి పెనుభూతమైన పూతన అనే మహారాక్షసిని మట్టుపెట్టినవానికి.
30. శీలవంతునికి, నీతిమంతునికి,
త్రిశూలధారియైన శివుణ్ణి వశం చేసుకున్నవానికి,
బాణాసురుని బాహువులు ఖండించిన వానికి,
ఇంద్రుని పంపున మేఘాల నుండి కురిసిన రాళ్లజల్లుకు చెల్లాచెదరైన గోపాలురను,
గోపికలను కాపాడినవానికి,
వర్ణాశ్రమధర్మాలను ఉద్ధరించిన వానికి,
జంటమద్దిచెట్లు పెళ్లగించినవానికి,
వనమాల ధరించు వానికి,
సైంధవ సంహారవేళ చేతి చక్రంతో సూర్యమండలాన్ని కప్పిన వానికి,
31.క్షమాగుణశీలికి,
కాళీయుని విశాల పడగలపై నాట్యమాడటం నేర్చినవానికి,
పొంగి దాడిచేసిన జరాసంధుని చతురంగ సైన్యాలను హతమార్చిన వానికి,
పార్థుని రథాన్ని, పార్థుని నడిపినవానికి,
సమస్త చరాచర ప్రపంచంచేత స్మరించబడేవానికి,
జితేంద్రియులైన భక్తుల వెంట నుండువానికి,32.
న్యాయాన్ని మెచ్చువానికి,
చనిపోయిన బ్రాహ్మణ బాలుణ్ణి తెచ్చి యిచ్చినవానికి,
రుక్మిణీదేవి మనస్సుకు బాగా నచ్చినవానికి,
సకల జగత్తుకీ సంతోషాన్ని సమకూర్చేవానికి,
సజ్జనుల ఆదరాభిమానాలను తీర్చిదిద్దేవానికి,
పట్టు పీతాంబరాన్ని కట్టుకునేవానికి,
బ్రహ్మాండ భాండాలను సృజించేవానికి,
గోపికల గృహాలన్నింటికి వెళ్ళువానికి,
ఆదిశేషునిపై శయనించేవానికి...33. ఆస్వామికి సమర్పితంగా శ్రీమద్భాగవత
పురాణం తెనిగించటానికి పూనుకొన్నాను. ఆ గ్రంథానికి కథా ప్రారంభం ఇలా
చేస్తున్నాను.

కథాప్రారంభము

34.ఎవనివల్ల ఈ విశ్వానికి సృష్టి, స్థితి, లయాలు ఏర్పడుతుంటాయో, ఎవడు సర్వతోముఖమైన కార్యనిర్వహణలో సమర్థుడో, ఎవడు సమస్తానికి రాజై విరాజిల్లుతుంటాడో, ఎవడు సంకల్పమాత్రం చేతనే బ్రహ్మదేవునికి వేదాలన్నీ తేటతెల్లం చేసాడో, ఎవని మాయకు పండితులు సైతం లోబడిపోతారో, ఎవనియందు సత్త్వరజస్తమో గుణాత్మకమైన ఈ సృష్టి అంతా ఎండమావుల్లో, నీళ్లలో, గాజు వస్తువుల్లో లాగ అసత్యమై కూడ సత్యంగా ప్రతిభాసిస్తూ ఉంటుందో, ఎవడు తనతేజస్సుతో మాయను దూరంగా తొలగిస్తాడో ఆ పాపరహితుడు, సత్యస్వరూపుడైన ఆ పరాత్పరుని ప్రతినిత్యమూ స్తుతి చేస్తున్నాను.

35."సత్యం పరం ధీమహి" పరమమైన సత్యమునే ధ్యానము చేసెదము అనే గాయత్రీ మహామంత్రంతో ఆరంభించటం వల్ల గాయత్రి పరదేవతాస్వరూప మైనది. గాయత్రిని అతిశయింపజేస్తూ, ధర్మ ప్రస్తారాన్నీ, వృత్రాసుర సంహారాన్నీ అభివర్ణించే గ్రంథాన్ని భాగవతం అంటారు అని మత్స్యపురాణంలో చెప్పి ఉండటంవల్ల ఈ మహా గ్రంథం శ్రీ మహాభాగవతం అని ప్రసిద్ధి గాంచింది. 36. శ్రీమంతమైనది, వేదవ్యాస మహాముని విరచితమైన ఈ భాగవత మహాపురాణాన్ని అచంచల భక్తితో ఆకర్ణించగోరే భక్తుల అంతరంగాలలోనే భగవంతుడు నిరంతరం నివసిస్తాడు.

అంతే తప్ప ఇతర గ్రంథాల వల్ల ఈశ్వరుడు చిక్కడు. సజ్జనులు మాత్సర్య రహితులు మహాతత్త్వబుద్ధి కలిగి కపటమార్గాన పోకుండ, ఎటువంటి కాంక్షా లేకుండ, భాగవత శ్రవణమందే ఆసక్తులై ఉంటారు. ఇందువల్ల తాపత్రయం అంటే ఆధ్యాత్మికము, ఆధిభౌతికము, ఆధిదైవికము అనే త్రివిధ తాపాలు నశించి వారికి తత్త్వజిజ్ఞాస కలుగుతుంది. ఈ భాగవతంలో మాత్రమే పరమార్థభూతము, పరమానంద దాయకము, వ్యక్తావ్యక్తము అయిన పరబ్రహ్మ స్వరూపం అభివ్యక్త మవుతుంది.

37. వేదకల్పవృక్షవిగళితమై శుక
ముఖసుధాద్రవమున మొనసి యున్న
భాగవతపురాణఫలరసాస్వాదన
పదవిఁ గనుఁడు రసికభావవిదులు.

భాగవతమనే ఈ మహాఫలం వేదమనే కల్పవృక్షం నుండి బాగా పండి రాలింది. శుకముఖ సుధాద్రవంతో అతిశయించి ఉంది. భావజ్ఞులు రసజ్ఞులైన భక్తవరేణ్యు లారా! రండి ఈ ఫలరసాన్ని ఆస్వాదించి ధన్యులు కండి.

నైమిశారణ్యవర్ణన

38.పుష్పములు, ఫలములతో నిండిన నైమిశారణ్యం అరణ్యాలలోకెల్లా గొప్పదై అలరారుతుంటుంది. ఈ పుణ్యప్రదేశం తాపసోత్తములచే శ్రేష్ఠమైనదని కీర్తింప బడుతుంటుంది, 39.

అంతేకాక నైమిశారణ్యం...

4 పూలగురివింద చెట్లు, వెలగచెట్లతో, మధు డనే రాక్షసుని శత్రువు విష్ణువు మందిరము వలె లక్ష్మీదేవితో, మన్మథునితో కూడినట్లు అందంగా ఉంది.

4 ఏడాకులఅరటిచెట్ల తో, బ్రహ్మదేవుని గృహమును పోలి సరస్వతీదేవితో కూడి ఉన్నది.

4 చిత్రమూలం, ఉలిమిరి, మరువము, పెద్ద ఏలకి, రుద్రాక్ష, కరక, నంది, లొద్దుగ, మారేడు, శ్రీవల్లి, జువ్విచెట్లతో, నీలకంఠుడైన పరమ శివుని సభామండపమును పోలి అగ్నిదేవుడు, వరుణదేవుడు, వాయుదేవుడు, చంద్రుడు, ఏకాదశరుద్రులు, పార్వతీదేవి, కుబేరుడు, వృషభ వాహనము, గాలవ ముని, శాండిల్య ముని, మొదలైన శివభక్తులు, మునుల సమూహాలతో అలంకరింపబడినట్లుంది.

4 నారింజ, ఉసిరిక, అరటి, అడవిమొల్ల చెట్లతో, దేవేంద్రుని భవనాన్ని పోలుతూ స్వర్గంలోని ఐరావతము, అమృతం, అప్సరస రంభ మున్నగు దేవవేశ్యలతో మనోజ్ఞమై ఉంది.

4 ఉమ్మెత్త, బలురక్కెస, వెదురు పొదలతో, మురాసురుని నిలయంలా మదించిన రాక్షసుల సమూహాలు కలగలసినదై ఉంది.

4 శంఖాలు, పద్మాలు, మొల్లలు, ఎఱ్ఱతామరలతోటి, కుబేరుని సౌధము లాగ (పద్మము, మహాపద్మము, శంఖము, మకరము, కచ్ఛపము, ముకుందము, కుందము, నీలము, వరము లనే నవనిధులు లోని) శంఖం, పద్మము, కుందము, ముకుందాలు ఉన్నట్లు అందంగా ఉంది.

4 దట్టమైన రెల్లు, శక్రపుష్పి చిక్కటి పొదలతో, శ్రీరాముని యుద్ధము వలె ఎడతెగని బాణముల అగ్నిజ్వాలలు ఉన్నట్లు ఉంది.

4 మద్ది అంకురాలు కలదై, పరశురాముడి యుద్ధం లాగా కార్తవీర్యార్జుని సంహారం కలదు అన్నట్లుంది.

4 వేప, నిమ్మ, దంతిచెట్లతో బలిసి, రాక్షసులయుద్ధంలాగ అరిష్ట, జంభ, నికుంభాది రాక్షసుల సైన్యాలతో కూడినట్లు ఉంది.

4 తుమ్మ, మద్ది, సంపెంగ, నిమ్మి, కడిమిచెట్ల తో కూడి ఉండి, ద్రోణుని, అర్జునుని, బంగారు రథాలు మున్నగువాని సమూహము కూడిన కౌరవ పాండవుల యుద్ధంలాగ ఉంది.

4 చాలా ఎత్తైన మంగ, మామిడిచెట్లు కలదై, మహోన్నతమైన శల్యుని సహాయము కల కర్ణుని యుద్ధంలాగ ఉంది.

4 వట్టివేరు, నీలి, పనసాది చెట్ల తో, నలుడు, నీలుడు, పనసుడు మొదలైన వానరవీరులనే కొండలతో ప్రకాశిస్తున్నట్లు ఉంది.

4 నానా రకాలైన అశోకాది వృక్షాల వరుసలు కలిగి ఉండి, అనేక శుభాలు కలిగి ఉండే శివుని భజనను పోలి ఉంది.

- సురపొన్నలు, తుమ్మెదలతో కూడి, పున్నాగ పూల బాణాలతో అలంకరింపబడిన మన్మథుని విల్లు వలె ఉంది.
- పొన్న, కానుగచెట్లతో వెలిగిపోతూ, జూలు, గోళ్ళతో నరసింహ రూపంలా ప్రకాశిస్తోంది.
- దుండిగ, దొండ, గువ్వగుతికచెట్లు కలదై, నటులు, నటీమణులు, వాద్యవిశేషాలతో కూడిన నాట్యరంగం లాగా ఉంది.
- చందనం, మంచిగంధం, కలిగొట్లు, బొట్టుగచెట్లతో, చందనము, మంచి గంధము, కర్పూరతిలకాలతో అలంకరింపబడ్డ పార్వతీదేవి నుదురులా ఉంది.
- మరువం, నల్లగోరింట, వేగిస, తుంగముస్తెలు, దానిమ్మచెట్లతో, ఇంద్రధనస్సు, మేఘాలు, వడగళ్లతో చూడచక్కని వానాకాలంలా ఉంది.
- మంచి వరుసలు తీరిన చంద్రచెట్లతో, గాయత్రీ మంత్రంతో ప్రకాశిస్తున్న వేదంలా ఉంది.
- తెల్లతెగడచెట్లతో, కోమలమైన తీగెలతో కూడినదై, సరళత్వ, సౌకుమార్యాలు గల మహాకావ్యంలా ఉంది.
- అందమైన ఆకులతో, గరుత్మంతుడితో ఉన్న వినతానిలయంలా ప్రకాశిస్తున్నది.
- అందమైన పూలతో, దేవతలతో నిండుగా అమరావతీపురంలా అందంగాఉంది.
- పూదేనెతో చక్కగా, మధుడనే రాక్షస వీరునితో కూడిన కైటభుని కొలువు వలె మన్నింపదగి ఉంది.
- తియ్యని పండ్లతో, మోక్షాన్ని ప్రసాదించే హరిసేవలా మనోహరంగా ఉంది.
- ఆకాశమంతా క్రమ్మిన పుప్పొడికలదై, ఆకాశంనిండా క్రమ్ముకున్న ధూళికల అర్జునుడి యుద్ధములా ఉంది.
- సింహము, ఖడ్గమృగము, బెబ్బులుల క్రీడలు కలిగి, నందకమనే విష్ణుమూర్తి ఖడ్గం, తెల్లదామరలతో ప్రకాశిస్తున్న వైకుంఠపురంలా ఉంది.

4 చక్కగా ఉన్న నల్లజింకలతో, కృష్ణుని శక్తిసామర్థ్యాలతో కూడిన నందుని మందలా సుందరంగా ఉంది.

4 పెద్దదుప్పి, దున్నపోతు, నక్కలు కలిగి, రాముడి భార్య సీతని వంచించిన రావణాసురుడు ఉన్న లంకానగరంలాగ ఉంది.

4 ఏనుగులు, కురుఁబోతులు, శరభమృగాలతో ప్రకాశిస్తూ, గజుడు, గవయుడు, శరభుడులతో శోభిస్తున్న సుగ్రీవ సైన్యంలాగ ఉంది.

4 నెమళ్ళు, హంసలు, గుడ్లగూబలు, ఏంట్రితలు, తీతువు మున్నగు పక్షులతో కలకలలాడుతూ, నీలకంఠుడైన పరమశివుడు, పరమహంసలు మరియు కౌశిక, భరద్వాజ, తిత్తిరి ఆది మహర్షులతో భాసురమైన వైకుంఠంలా ఉంది.

4 చక్రవాకాలు, కొంగలు, హంసలు, రాబందులు, శకునిపక్షులు, ముంగిసలు మున్నగువాని సంచారం కలిగి, ఏకచక్రపురము, బకాసురుడు, కంకుభట్టుగ పిలవబడ్డ ధర్మరాజు, ధృతరాష్ట్రుని కొడుకులైన కౌరవులు, శకుని, నకులుల విహారాలు కల మహా భారతంలా ఉంది.

4 మంచి కాలువలు, మేలుజాతి గుఱ్ఱములు కల సూర్యరథంలా ఉంది.

4 33.జాజి పూలు అధికంగా కలిగి ఉండి, మిక్కిలి విశాలమైన జాతీయ భావాలు కలిగించే వానాకాలపు సంధ్యా సమయంలాగా ఉంది,

ఆ విధంగా ఒప్పియున్న శ్రీమహావిష్ణువు దివ్యక్షేత్రమైన నైమిశారణ్యంలో శౌనకాది గొప్ప ఋషులు స్వర్గలోక వంద్యుడైన విష్ణువుని చేరుటకై వెయ్యి సంవత్సరాల పాటు చేసే సత్ర యాగం చేస్తున్నారు, ఆ యాగం చేసే కాలంలో, ఒకనాడు సూతమహర్షి తెల్లవారగట్ల నిత్య నైమిత్తిక హోమాలు చేసుకొన్నాడు. సత్కరింపబడి సుఖ ఆసనంపై కూర్చుని ఉన్నాడు. అప్పుడు శౌనకాది మహర్షులు సూతమహర్షిని చూసి. . .

40.ఆ శౌనకాది మునీంద్రులు వినయశీలుడు, విజ్ఞాన విశేషంచేత వేదాలను, పురాణాలను పండించుకున్నవాడు, అసంఖ్యాకమైన శ్రీమన్నారాయణుని సద్గుణాలను సంకీర్తించేవాడు, సదా కారుణ్యంతో నిండి ఉండే సూతుణ్ణి చూసి ఇలా అన్నారు. 41. “సుధీమణులలో ప్రథమగణ్యుడవైన సూతమునీంద్రా! నీవు బ్రహ్మాండాది పురాణాలు, మహాభారతం మొదలైన ఇతిహాసాలు, ఇంకా ఎన్నో ధర్మశాస్త్రాలు మీ గురువుల సన్నిధిలో చక్కగా చదువుకున్నావు. అవన్నీ మాకు వివరించి చెప్పావు. ధీమంతులైన వేదవ్యాసాది మహర్షులు దర్శించిన విశేషాలన్నీ నీ మనసునకు స్ఫురిస్తాయి. ఆ మహానుభావుల అనుగ్రహంవల్ల నీ బుద్ధికి అందనిదేదీ లేదు. నీవు సర్వజ్ఞుడవు. 42.గురువులైన వారు ప్రీతిపాత్రులైన శిష్యులకు అత్యంత రహస్యాలైన సంగతులెన్నో బోధిస్తారు కదా. ఈ లోకంలోని మానవులకు శాశ్వతమైనట్టి కల్యాణాన్ని కలిగించే విషయమేదో బాగా ఆలోచించి దాన్ని దయతో మాకు ఉపదేశించు.

శౌనకాదుల ప్రశ్న

43. మన్నాఁడవు చిరకాలము
గన్నాఁడవు పెక్కులైన గ్రంథార్థంబుల్
విన్నాఁడవు వినఁదగినవి
యున్నాఁడవు పెద్దలొద్ద నుత్తమ గోష్ఠిన్.

చక్కటి గోష్ఠులలో, మహానుభావుల సాన్నిధ్యంలో బహుకాలం ఉన్నావు. ఎన్నో మహాగ్రంథాల పరమార్థాలు కన్నావు.పెద్దలచే వినదగిన విశేషాలు ఎన్నో విన్నావు.

44. అలసులు, మందబుద్ధియుతు, లల్పతరాయువు, లుగ్రరోగసం
కలితులు, మందభాగ్యులు సుకర్మము లెవ్వియుఁ జేయఁజాల రీ
కలియుగమందు మానవులు గావున నెయ్యది సర్వసౌఖ్యమై
యలవడు? నేమిటం బొడము నాత్మకు? శాంతి మునీంద్ర! చెప్పవే.

44.మునీంద్రా! సూతా! ఈ కలియుగంలోని మానవులందరు సోమరి పోతులు, మందబుద్ధులు, మందభాగ్యులు, అల్పాయుష్కులు. రకరకాల భయంకర వ్యాధులతో

పీడింపబడుతున్నవారు. వారు సత్కార్యాలు చేయటానికి అసమర్థులు. అందువల్ల వారి ఆత్మలకు ఏది శాంతిని ప్రసాదిస్తుందో అట్టి మార్గాన్ని అనుగ్రహించు. 45.

ఏ మహానుభావుడు అవతరించడం

* ఈ జగత్తులోని సమస్త జీవులకు ఆనందాన్ని, అభివృద్ధిని అందిస్తుందో,
* ఏ మహానుభావుడి దివ్యనామాన్ని సదా ఉచ్చరించటంతో భవబంధాలన్నీ పటాపంచలై పోతాయో,
* ఏ మహానుభావుడి పవిత్ర చరిత్రని భావించిన మాత్రంచేతనే మృత్యుదేవత భయపడి పారిపోతుందో,
* ఏ మహానుభావుడి పాదాల నుంచి ఉద్భవించిన నదీజలాలను సేవించినంత మాత్రాన సమస్త కల్మషాలు సమస్తం నశించి పావనత్వం ప్రాప్తిస్తుందో,
* ఏ మహానుభావుడి చరణాలను సమాశ్రయించి సంయమీంద్రులు శాంతి మార్గాన్ని సాధించారో,
* ఏ మహానుభావుడు దేవకీ వసుదేవులకు ముద్దుల బిడ్డడుగా జన్మించాడో,

ఆ మహానుభావుడైన వాసుదేవుని కథలన్నీ వినాలని ఎంతో ముచ్చట పడుతున్నామయ్యా. ఓ సచ్చరిత్రుడా! సూతా! అవన్నీ మాకు వినిపించు.

46. భూషణములు వాణికి నఘ
పేషణములు మృత్యుచిత్త భీషణములు హృ
త్తోషణములు కల్యాణ వి
శేషణములు హరి గుణోపచితభాషణముల్

46. శ్రీమహావిష్ణువు గుణకీర్తనములతో కూడిన పలుకులు, వాక్కులకు అధిదేవతయైన సరస్వతీ దేవికి అలంకారాలు. మృత్యు దేవతకు భయం కలిగించేవి, భక్తుల హృదయాలకు సంతోషాలు కలిగించేవి, సకల పాపాలను పోగొట్టునవి. నిత్యకల్యాణాలను సమకూర్చేవి.47.మహాత్మా! సూత! కలికాల దోషాలను పారద్రోలుతూ, ప్రసిద్ధ సత్పురుషుల ప్రశంసలందుకొన్న గోవిందుని కథలను, పుణ్యలోకాలు కోరేవాడు ఎవడు ఆసక్తితో వినకుండా ఉంటాడు. 48.

అనఘ! విను రసజ్ఞులై వినువారికి

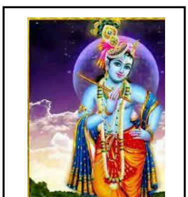

మాటమాట కధిక మధురమైన
యట్టి కృష్ణు కథన మాకర్ణనము సేయఁ
దలఁపు గలదు మాకుఁ దనివి లేదు.

పుణ్యాత్మా! సూతా! శ్రీకృష్ణుని కథలు ఆసక్తితో ఆలకించే రసజ్ఞుల హృదయాలకు పదే పదే మధురాతి మధురాలై ఆనందాన్ని కలిగిస్తాయి. వాటిని ఆలకించాలని మాకు ఎంతో కుతూహలంగా ఉంది. ఎన్ని విన్నా మాకు తనివి తీరటం లేదు. 49.సూతా! బుధేంద్రచంద్ర! అత్యంత విస్తరమైనది, దాటరానిది, అణచుట సాధ్యం కానిది, అంతులేనిది, సహింపశక్యము కానిదై, అనేక జన్మల నుంచి పేరుకుపోయి, చుట్టుకు పోయినది అయి, దాటశక్యంగానిదై, గంభీరము, కఠోరమునైన కల్మషమనే కారుచిచ్చు మహాభయంకరంగా ఉన్నది. దీన్ని ఆర్పివేయాలంటే శ్రేష్ఠమైన ఆ నందనందనుని కథాసుధారసంతో నిండిన బ్రహ్మాండమైన వర్షధారాపరంపరలు తప్ప వేరే ఉపాయం లేదు కదా. 50.పరమ ధీమంతుడవైన సూతమహర్షీ! భయంకర పాపాలనే అరణ్యాలను కాల్చివేయాలి అంటే, శ్రీహరి నామ సంకీర్తనలు అనే దావాగ్ని జ్వాలలే కావాలి; సంసార దుఃఖాలనే మేఘాలను పారద్రోలాలంటే, వాసుదేవ సందర్శన వాయువుల సమూహమే కావాలి; పరితాపాలు అనే ఏనుగుల సమూహాన్ని చంపాలంటే, శ్రీమన్నారాయణ ధ్యానము అనే సింహమే కావాలి; అరిషడ్వర్గము అనే అంధకార సమూహాన్ని తొలగించాలంటే, హరినామ స్మరణమనే సూర్యకాంతి కావాలి; సంసారసముద్రాన్ని దాటిగట్టెక్కాలంటే, విష్ణుదేవుని భక్తి అనే నావనే ఎక్కాలి;
వేలమాట లెందుకు గాని, మాకు శ్రీహరి మాహాత్మ్యాన్ని వినిపించండి మహాను భావా!51.అంతేకాదు, అప్రమేయుడైన గోవిందుడు మాయామానుష శరీరం ధరించి బలరామునితోగూడి మానవాతీతాలైన మహావీరకృత్యాలు ఎన్నో చేశాడని విన్నాము. అవన్నీ మాకు వివరంగా సెలవీయండి. దైవానుగ్రహం సమకూరింది. కలియుగం రాబోతున్నదని విని ముందుగానే విష్ణు క్షేత్రమైన ఈ నైమిశా రణ్యంలో దీర్ఘసత్రముఅనే యజ్ఞం ప్రారంభించాము. అలా హరికథలు ఆలకించే అవకాశం కలిగింది. 52. ఓ సూతమహర్షీ! మహాసముద్రాన్ని దాటాలని ప్రయత్నించే ప్రయాణికులకు ఓడ నడిపే నావికుడు లభించినట్లుగా, కలికాల పాపాలను పోగొట్టుకొని తరించాలని కోరుతున్న మాకు నీవు కన్పించావు.

53. ఓ సూతమహర్షీ! ఉత్తమ ధర్మాలకు ఆధారంగా ఉండే శ్రీకృష్ణుడు పరమపదం చేరుకున్న తరువాత, ఆధారంలేని ధర్మం దిక్కుమాలి, చిక్కి జీర్ణించి ఎవరిని

ఆశ్రయిస్తుందో వివరించు.”54.ఇలా సద్గుణాలనిధియైన శౌనకుడు మొదలైన మునీంద్రులు అడిగారు. రోమహర్షుని కుమారుడు, సమస్త పురాణాలను చక్కగా వివరించి చెప్పే నేర్పు కలవాడు అయిన ఉగ్రశ్రవసు డని ప్రసిద్ధుడైన సూతుడు ఇలా ఉపక్రమించాడు.

కథాసూచనం

55. "సముఁడై యెవ్వఁడు ముక్తకర్మచయుఁడై సన్న్యాసియై యొంటిఁ బో
వ మహాభీతి నొహోకుమార! యనుచున్ వ్యాసుండు చీరంగ వృ
క్షములుం దన్మయతం బ్రతిధ్వనులు సక్కం జేసె మున్నట్టి భూ
తమయున్ మ్రొక్కెద బాదరాయణిఁ దపోధన్యాగ్రణిన్ ధీమణిన్.

“సర్వభూతము లందు సమభావంతో సంచరించే మహాత్ముడు శుకమహర్షి సర్వసంగ పరిత్యాగియై, విరాగియై, మహాయోగియై, ఒంటరిగా అరణ్యంలో వెళ్తున్న సమయంలో తండ్రియైన వ్యాసులవారు అత్యంత వాత్సల్యంతో ఓ కుమారా! అని పెద్దగా పిలుస్తుంటే, అడవిలోని చెట్లన్నీ తన్మయత్వంలో‘ ఓయ్ ఓయ్’ అంటూ ప్రత్యుత్తర రూపంగా ప్రతిధ్వనులు చేశాయి. అట్టి సకలభూతాలు తానైనవాడు, తపోధనులలో అగ్రేసరుడు, మహామనీషి, మహానుభావుడు, బాదరాయణుడైన వ్యాసుని పుత్రుడైన శుకునికి నమస్కారం చేస్తున్నాను. 56. కార్యకారణాలను వశీకరించుకొని అలరారే ఆత్మతత్వాన్ని పెద్దలు అధ్యాత్మికం అంటారు. అటువంటి అధ్యాత్మతత్వాన్ని సమగ్రంగా సాక్షాత్కరింపజేసేది, సకల వేదాల సారభూతమైనది, అనన్యము, అసామాన్యము, మహాప్రభావ సంపన్నము, సమస్త పురాణ రహస్యమైన మహాభాగవతాన్ని సంసారమనే గాఢాంధకార సమూహాన్ని తరించగోరే విపన్నులకు ఉపదేశించిన అపారకృపాపయోనిధి, తపోనిధి, విశేష వివేక విజ్ఞానాల పెన్నిధి, వేదవ్యాసుల పుత్రుడు, సుధీజనస్తుతిపాత్రుడైన శ్రీశుకులవారిని ఆసక్తితో ఆరాధిస్తున్నాను. 57. నర నారాయణులకు నమస్కారం చేసి; సరస్వతీదేవికి మ్రొక్కి; వ్యాసులవారి పాదపద్మాలకు ప్రణామం కావించి; జననమరణ బంధాలను పటాపంచలుచేసే పవిత్రగ్రంథమైన భాగవతాన్ని వినిపిస్తాను.” 58.
అని దేవతలు, గురువులకు ప్రణామాలు చేసి సూతుడు శౌనకాదులతో ఇలా చెప్పసాగాడు.మునీంద్రులారా! సమస్త విశ్వానికి శ్రేయోదాయకమైన పరమార్థాన్ని చెప్పమని నన్ను మీరడిగారు. దేనివల్ల నిర్విరామము, నిర్వ్యాజమైన హరిభక్తి ప్రాప్తిస్తుందో అదే మానవులకు పరమధర్మం అవుతుంది. గోవిందుని యందు సమర్పిత

భక్తియోగంవలన వైరాగ్యము, ఆత్మజ్ఞానము లభిస్తాయి. ముకుందుని కథాసుధలకు దూరమైన ధర్మాలు సారహీనాలు. కైవల్యమే గమ్య స్థానమైన పరమధర్మానికి ఫలం. కనబడుతూ వినబడుతున్న ఈ ప్రాపంచిక సుఖం సుఖం కాదు. ధర్మాన్ని అతిక్రమించని అర్థానికి ఫలం కామం కాదు. విషయ భోగ రూప కామానికి ఫలం ఇంద్రియసంతుష్టి కాదు, జీవించి ఉన్నంతవరకే కామానికి ప్రయోజనం. తత్త్వవిచారం ఉన్నవాడు నిత్య నైమిత్తిక కర్మల వల్ల లభించే స్వర్గాది సుఖాలు నిరర్థకాలు.తత్త్వవేత్తలైన వారు అద్వైతజ్ఞానమే తత్త్వమని తలుస్తారు. ఆ తత్త్వాన్ని ఔపనిషదులు బ్రహ్మం అంటారు. హైరణ్యగర్భులు పరమాత్మ అంటారు. సాత్త్వతులు భగవంతుడు అంటారు. ఉపనిషత్తుల శ్రవణంచేత సంప్రాప్తమై, జ్ఞానం, వైరాగ్యంతో కూడిన భక్తి యందు ఆసక్తులైన మహాత్ములు జీవాత్మ యందే పరమాత్మను దర్శిస్తారు. ధర్మానికి భక్తియే ఫలం.

వర్ణాశ్రమధర్మాలను అనుష్ఠించే మానవ ధర్మానికి భగవంతుడు సంతోషించుటే ప్రయోజనం.ఏకాగ్ర చిత్తంతో నిత్యము పురుషోత్తముని లీలలు ఆకర్ణించటం, అభివర్ణించటం అవశ్య కర్తవ్యం.వివేకంగల మానవులు హరిస్మరణమనే కరవాలంతో అహంకార పూరిత కర్మబంధాన్ని కోసివేస్తారు. ముకుందుని మీది శ్రద్ధ ముక్తిని

పుణ్యశ్రవణకీర్తనుడైన పురుషోత్తముడు తన కథలు ఆలకించే భక్తుల అంతరంగాలలో
నివసించి వారికి సర్వశుభాలు సమకూర్చి అశుభాలు పోగొడతాడు.
అశుభ పరిహారంవల్ల భాగవతసేవ లభిస్తుంది,
భాగవతసేవ వల్ల అచంచలభక్తి ప్రాప్తిస్తుంది.
భక్తివల్ల రజస్తమోగుణాలతో చెలరేగిన కామలోభాదులకు లొంగక చిత్తం
సత్త్వగుణాయత్తమై ప్రసన్నమౌతుంది.
చిత్తం ప్రసన్నమైతే బంధాలు విడిపోతాయి.
బంధరహితుడైన వానికి తత్త్వజ్ఞానం సిద్ధించి ఈశ్వరదర్శనం లభిస్తుంది.
ఈశ్వరదర్శనంతో అజ్ఞానరూప అహంకారం దూరమౌతుంది. అహంకారం దూరం
కాగానే సమస్త సంశయాలూ పటాపంచలౌతాయి. సంశయాలు తొలిగిపోగానే
అశేషకర్మలూ నిశ్శేషమై నశిస్తాయి.

ప్రసాదిస్తుంది. పుణ్యతీర్థాలను, పుణ్యపురుషులను సేవించటం వల్లనే భగవంతుని కథలు వినాలనే ఉత్కంఠ ఉదయిస్తుంది. కర్మ బంధాలను నిర్మూలించే కమలాక్షుని కథలను ఆసక్తితో ఆకర్ణించేవానికి మరేవీ రుచించవు.

59. విజ్ఞాననిధులు, తపోధనులు తమ అంతరంగాలను శుద్ధి చేసుకోవటానికై

సంసారబంధాలను త్రోసిపుచ్చి; అచంచల అనురక్తితో కూడిన తమ భక్తినంతా పరమానందంతో భగవంతునికే సమర్పించు కుంటారు. 60.పరమ పురుషుడు ఒక్కడే; ఆయనే ఈ అనంత విశ్వానికి అధీశ్వరుడు; ఆయనే సత్వ రజస్తమో గుణాలను స్వీకరించి బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులు అనే మూడు రూపాలు ధరించి ఈ లోకాలను సృష్టిస్తూ, రక్షిస్తూ, అంతం చేస్తూ ఉంటాడు; అందులో అనంత సత్త్వగుణ సంపన్నుడైన శ్రీహరి చరాచర ప్రపంచానికి అపార శుభాలను అనుగ్రహిస్తాడు. 61. ఇక్కడ ఇంకొక విశేషం ఉంది.

కట్టె కంటే పొగ విశిష్టమైనది. పొగ కంటే యజ్ఞసాధకమైన అగ్ని విశిష్టమైనది. అదే విధంగా తమోగుణం కన్నా రజోగుణము, రజోగుణం కన్నా పరమాత్మను దర్శింపజేసే సత్త్వగుణము ఉత్తమమైనవి. పూర్వం మహర్షులు భగవంతుని సత్త్వగుణ స్వరూపునిగా కొలిచారు. కొంతమంది సంసార సుఖాలను వాంఛించి ఇతరులను ఆరాధిస్తారు. మోక్షాన్ని కోరినవారు మాత్రం వికృతాకారులైన భూత పతులను వదలి, శాంతభావు లైన ఇతర దేవతలను నిందించకుండా శ్రీహరినే ఆశ్రయిస్తారు. మోక్షప్రదాత అయిన వాసుదేవుడే సేవింప దగ్గవాడు. వేదాలు, యాగాలు, యోగాలు క్రియలు, జ్ఞానాలు, తపస్సులు, ధర్మాలు అన్నీ వాసుదేవుని స్వరుపాలే. త్రిగుణాతీతుడైన భగవంతుడు వ్యక్తావ్యక్త స్వరూపుడై త్రిగుణాత్మక నిజమాయ వల్ల విశ్వమంతా సృష్టించి, సత్త్వరజ స్తమో గుణాలను అంగీకరించి, గుణసహితుని లాగా విజ్ఞాన విశేషంతో విరాజిల్లు తాడు. *ఒకే అగ్ని అనేక కట్టెలలో విరాజిల్లుతూ పెక్కు రూపాలుగా కన్పిస్తున్నట్లు, విశ్వమయుడైన పరమాత్మ ఒక్కడే తాను సృజించిన ప్రాణులన్నింటి యందు అంతర్యామియై ప్రకాశిస్తుంటాడు.* మనస్సు వంటి సూక్ష్మేంద్రియాలతో కూడినవాడై గుణాత్మక భావాల ద్వారా తాను సృష్టించిన ప్రాణులలో ఉండి కూడ త్రిగుణాలకు తగులు బడకుండా ఆ యా గుణాలను అనుభవిస్తుంటాడు. లోకాలను సృష్టించిన ఆ పరమాత్మ దేవ మనుష్య పశుపక్ష్యాదు లలో లీలావతారుడై జన్మించి లోకరక్షణం చేస్తుంటాడు" అని చెప్పి సూతుడు మళ్ళీ ఇలా చెప్పసాగాడు. 62."పరాత్పరుడు,

అనంతుడైన భగవంతుడు సమస్త భువనాలను సృష్టింపదలచి; మహదహం కారాలతో శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధాలు అనే తన్మాత్రలతో కూడి షోడశ కళాపరిపూర్ణుడై; పృథివి, జలం, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశం అనే పంచ భూతాలతో ప్రకాశమానుడై; శుద్ధసత్త్వస్వరూపుడై; సర్వేశ్వరుడై; వేలకొలది పాదాలు, తొడలు, భుజాలు, ముఖాలు,చెవులు, కన్నులు, శిరస్సులతో అలరారుతూ; వేలకొలది వస్త్రాలు, భుజకీర్తులు, హారాలు, మకరకుండలాలు, మణికిరీటాలు ధరించి; పరమపురుష రూపంధరించి; యోగనిద్రాముద్రితుడై మహాసముద్రమధ్యంలో శయనించి ఉంటాడు.

ఏకవింశత్యవతారములు

63. అన్ని అవతారాలకు మూలవిరాట్టయిన అదినారాయణుని దేదీప్యమాన దివ్య రూపం అది. ఆ దివ్యరూపాన్ని మహాత్ములైన యోగీంద్రులు దర్శిస్తారు.నారాయణ దేవుని నాభికమలం నుంచి సృష్టికర్తలలోఆద్యుడైన బ్రహ్మదేవుడు ఉద్భవించాడు. శ్రీహరి అవయవ స్థానాల నుంచి లోకాలు సమస్తము ఆవిర్భవించాయి.

★ ఆదినారాయణదేవుడు మొదట కౌమారమనే స్వర్గాన్ని ఆశ్రయించి సనక సనంద నాది రూపాలతో కఠోర బ్రహ్మచర్యాన్ని ఆచరిస్తూ బ్రహ్మణ్యుడై చరించాడు.

★ రెండవసారి యజ్ఞవరాహ దేహం ధరించి విశ్వసృష్టి నిమిత్తం రసాతలం నుంచి భూమండలాన్ని ఉద్ధరించాడు.

★ మూడవ పర్యాయం నారదుడనే దేవర్షిగా జన్మించి మోక్షదాయకమైన వైష్ణవ ధర్మాన్ని బోధించాడు.

★ నాలుగవ అవతారంలో ధర్ముడనువానికి మూర్తి యందు నరనారాయణ స్వరూపుడై ఆవిర్భవించి ఆత్మశాంతి కోసం అపారమైన తపస్సు చేసాడు.

★ ఐదవ అవతారం కపిలావతారం. దేవహూతి కర్దములకు జనించి ఆసురి అనే బ్రాహ్మణునికి తత్త్వ నిరూపకమైన సాంఖ్యాన్ని ఉపదేశించాడు.

★ ఆరవ అవతారంలో అత్రి అనసూయలకు దత్తాత్రేయుడై పుట్టి అలర్కుడు, ప్రహ్లాదుడు మొదలైన వారికి ఆత్మవిద్య ప్రబోధించాడు.

★ ఏడవ పర్యాయం యజ్ఞుడనే నామంతో రుచికి, ఆకూతికి కుమారుడై, యమాది దేవతలతో స్వాయంభువ మన్వంతరాన్ని సంరక్షించాడు.

★ ఎనిమిదవ రూపంలో నాభికి మేరుదేవి యందు ఉరుక్రము డను పేర ప్రభవించి పండితులకు పరమహంస మార్గాన్ని ప్రకటించాడు.
★ తొమ్మిదవ జన్మలో ఋషుల ప్రార్థన మన్నించి పృథుచక్రవర్తియై భూదేవిని గోవు గావించి సర్వఓషధులను పిదికాడు.
★ పదవదైన మత్స్యావతారం దాల్చి చాక్షుష మన్వంతరాంతంలో సంభవించిన జలప్రళయంలో నావపై నెక్కించి వైవస్వత మనువును కాపాడాడు.
★ పదకొండవ పర్యాయం కూర్మావతారం స్వీకరించి మున్నీటిలో మునిగిపోతున్న మందర పర్వతాన్ని నేర్పుగా వీపుపై ధరించాడు.
★ పన్నెండవ అవతారంలో ధన్వంతరియై దేవదానవులు మథిస్తున్న పాలసముద్రంలో నుంచి అమృతకలశం హస్తాన ధరించి సాక్షాత్కరించాడు.
★ పదమూడవ అవతారంలో మోహిని వేషంలో రాక్షసులను వంచించి దేవతలకు అమృతం పంచిపెట్టాడు.
★ పద్నాలుగవ సారి నరసింహమూర్తిగా అవతరించి ధూర్తుడైన హిరణ్యకశిపుణ్ణి రూపుమాపాడు.
★ పదిహేనో అవతారంలో మాయా వామనుడై బలిచక్రవర్తిని మూడడుగులు దాన మడిగి ముల్లోకాలు ఆక్రమించాడు.
★ పదహారవ మారు పరశురాముడై రౌద్రాకారంతో బ్రాహ్మణ ద్రోహులైన రాజులను, ఇరవైఒక్క మారు సంహరించి ధాత్రిని క్షత్రియహీనం కావించాడు.
★ పదిహేడవ సారి వేద వ్యాసుడై అల్ప ప్రజ్ఞు లైనవారి కోసం వేదశాఖలను విస్తరింప జేశాడు.
★ పద్దెనిమిదవ పర్యాయం శ్రీరాముడై సముద్రబంధనాది వీరకృత్యాలు ఆచరించి దేవకార్యం నిర్వర్తించాడు.
★ పందొమ్మిదవ అవతారంలో బలరాముడుగా, మఱియు
★ ఇరవయ్యో అవతారంలో శ్రీకృష్ణుడుగా సంభవించి భూభారాన్ని హరించాడు.
★ ఇరవైఒకటవ సారి బుద్ధుడై మధ్యగయా ప్రదేశంలో తేజరిల్లి రాక్షసులను సమ్మోహ పరచి ఓడిస్తాడు.

★ భవిష్యత్తులో కలియుగ సంధికాలంలో కల్కిరూపంతో విష్ణుయశుడనే విప్రునికి కుమారుడై జన్మించి కలియుగాంతంలో కలుషాత్ములైన రాజులను కఠినంగా శిక్షిస్తాడు...

అనిపలికిసూతుడుఇంకాఇలాఅన్నాడు. 64.

ప్రపంచంలో సరస్సుల నుండి ఎన్నో కాల్వలు వెలువడి ప్రవహిస్తూ ఉంటాయి, అలా శ్రీమన్నారాయణునిలోనుంచి విశ్వశ్రేయోదాయకాలైన ఎన్నెన్నో అవతారాలు ప్రావిర్భవిస్తూ ఉంటాయి; రాజ్యాలేలేవాళ్ళు, దేవతలు, బ్రాహ్మణులు, బ్రహ్మర్షులు, మహర్షులు ఆ నారాయణుని సూక్ష్మ అంశలచే ఉద్భవించిన వారే; పూర్వం బలరామునిగా, అతని సోదరుడు శ్రీకృష్ణునిగా శ్రీమహావిష్ణువు తానే అవతరించాడు కదా. 65.ప్రతి యుగంలో రాకాసుల చేష్టలతో లోకాలు చీకాకుల పాలయ్యే సమయాలలో, భగవంతుడైన శ్రీమహావిష్ణువు విడువక తగినఅవతారాలు అవతరించి దుష్టుల శిక్షించి, శిష్టుల రక్షించి లోకాలను ఉద్ధరిస్తాడు.

64. సరసిం బాసిన వేయు కాలువల యోజన్ విష్ణునం దైన శ్రీ
కర నానా ప్రకటావతారము లసంఖ్యాతంబు లుర్వీశులున్
సురలున్ బ్రాహ్మణసంయమీంద్రులు మహర్షుల్ విష్ణునంశాంశజుల్
హరి కృష్ణుండు బలానుజన్ముఁ డెడ లే; దా విష్ణుఁడౌ నేర్పడన్.

65. భగవంతుం డగు విష్ణుఁడు
జగముల కెవ్వేళ రాక్షసవ్యధ గలుగుం
దగ నవ్వేళలఁ దడయక
యుగయుగమునఁ బుట్టి కాచు నుద్యల్లీలన్.

66. అతిరహస్యమైన హరిజన్మ కథనంబు
మనుజుఁ డెవ్వఁ డేని మాపు రేపుఁ
జాల భక్తితోడఁ జదివిన సంసార
దుఃఖరాశిఁ బాసి తొలఁగిపోవు.

అత్యంతరహస్య గాథలైన వాసుదేవుని అవతార గాథలు,ఏ మానవుడైతే ఉదయం, సాయంకాలం అత్యంత శ్రద్ధాభక్తులతో నిత్యము పఠిస్తాడో, అతడు దుఃఖమయ సంసార బంధాలకు దూరంగా తొలగిపోయి ఆనందం అనుభవిస్తాడు. 67. వినండి, ప్రాకృత రూప రహితుడు చిదాత్మస్వరూప జ్ఞానస్వరూపుడైన జీవునికి మహదాదులైన

మాయాగుణాల వల్ల ఆత్మస్థానమైన స్థూలశరీరం ఏర్పడింది; గగన మందు మేఘసమూహాన్ని ఆరోపించినట్లు, గాలి యందు పైకి లేచిన దుమ్ముదుమారాన్ని ఆరోపించినట్లు అజ్ఞానులైన వారు సర్వదర్శి అయిన ఆత్మ యందు దృశ్యత్వాన్ని ఆరోపించుతున్నారు; జీవునికి కనిపించే ఈ స్థూలరూపం కంటే కనిపించనిది, వినిపించనిది ఐన జీవాత్మ ఉత్క్రాంతి గమనాగమనాల వల్ల మళ్లీ మళ్లీ జన్మిస్తున్నట్లు అనిపిస్తుంది; స్వస్వరూపజ్ఞానం వల్ల ఈ స్థూల సూక్ష్మరూపాలు రెండు తొలగిపోతా యని, మాయవల్ల ఇవి ఆత్మకు కల్పింపబడతాయని గ్రహించి నప్పుడు జీవునికి బ్రహ్మసందర్శనానికి అధికారం లభిస్తుంది; సమ్యక్ జ్ఞానమే దర్శనం; సర్వజ్ఞుడైన ఈశ్వరునికి లోబడి క్రీడిస్తూ అవిద్య అనబడేమాయ ఉపశమించి, తాను విద్యగా పరిణమించినప్పుడు ఉపాధి అయిన స్థూల సూక్ష్మరూపాలను దగ్ధం చేసి, కట్టె లేకుండా ప్రకాశిస్తున్న అగ్నిలా తానే బ్రహ్మస్వరూపాన్ని పొంది, పరమానందంతో విరాజిల్లుతా డని తత్త్వవేత్తలు వివరిస్తారు” అని సూతుడు మళ్లీ చెప్పసాగాడు. 68.

“చక్రధారుడైన ఆ హరికి జన్మ అన్నది లేదు. ఏ కర్మలూ ఆయనని అంటవు. సమస్త జీవుల చిత్తాలలో ఆయన నివసిస్తుంటాడు. ఆ పరాత్పరునికి విద్వాంసులు జన్మలు కర్మలు కల్పించి, ఉదాత్త పదజాలాలతో వర్ణిస్తున్నారు. స్తోత్రాలు చేస్తున్నారు. వాస్తవా నికి వేదాలన్నీ వెదకిచూసినా జీవునికి వలె దేవునికి జన్మలు కర్మలు లేనేలేవు. 69.ఈ సకల భువన జాలాన్నీ తన అమోఘ లీలావిలాసంచేత శ్రీమన్నారాయణుడు పుట్టిస్తుం టాడు, రక్షిస్తుంటాడు, అంతం చేస్తూ ఉంటాడు. కాని తాను మాత్రం ఆ జనన మరణా లలో నిమగ్నం కాడు. సర్వ ప్రాణి సమూహ మందు ఆత్మస్వరూపుడై విహరిస్తుంటాడు. ఎంతో దూరంలో అందకుండా స్వర్గంలాగా ఉండి, జీవుల ఇంద్రియాలకు సంతోషాన్ని సమకూరుస్తూ, తాను మాత్రం ఇంద్రియాలకు అతీతుడుగా ఉండి, నియంతయై ఇంద్రియాలను తన ఇష్టం వచ్చినట్లు త్రిప్పుతూ ఉంటాడు.70. సర్వలోకేశ్వరుడైన శ్రీహరి లీలావిలాసంగా నానావిధాలైన నామ రూపాలు ధరిస్తూ ఉంటాడు. కళా హృదయంలేని అజ్ఞుడు, నాట్య అందచందాలు అర్థం చేసికొని ఆనందించి అభినందించ లేనట్లే, వితర్కాలు, కుతర్కాలు నేర్చినవాడు తర్క శాస్త్ర పాండిత్యం ఎంత ఉన్నా, దేవుని సత్యస్వరూపాన్ని మనస్సుచే, వాక్కులచే గ్రహింపలేడు.

71.మర్మము కొంచెం కూడా లేకుండ, ఎడతెగని భక్తితో ప్రవర్తిస్తూ, నారాయణ చరణారవింద సుగంధాన్ని సేవించే మహాత్ముడు, బ్రహ్మాదులకుసైతం అందుకొన శక్యం కాని భగవంతుని అత్యద్భుత లీలావిశేషాలను తెలుసుకొంటాడు” ఇలా చెప్పి సూతుడు శౌనకాది మహర్షులతో ఇలా అన్నాడు.

72. ఇంచుక మాయలేక మది నెప్పుడుఁ బాయని భక్తితోడ వ
ర్తించుచు నెవ్వఁడేని హరిదివ్యపదాంబుజ గంధరాశి సే
వించు, నతం డెఱుంగు నరవింద భవాదులకైన దుర్లభో
దంచితమైన, యా హరి యుదార మహాద్భుత కర్మమార్గముల్.

"ఓ బ్రహ్మణ్యులారా! మీరు పుణ్యవంతులలో శ్రేష్ఠులు, సర్వం తెలిసిన ముని వరేణ్యులు. మీలో శ్రీహరి చరణయుగంపై భక్తి ఇంతగా ఆరూఢమై ఉన్నది. మీ హృదయాలు శ్రీహరి యందు ఆసక్తములై ఎడబాటు ఎరుగకుండా ఉన్నాయి. శ్రీమన్నారాయణ సంస్మరణ ప్రభావంవల్ల ఈ చావు పుట్టుకల బాధలు ఎన్నడూ మీసమీపానికిరాలేవు.73.పుణ్యకీర్తనుడైన విశ్వేశ్వరునిచరిత్రం శ్రీమద్భాగవతం. ఇది పరబ్రహ్మకు ప్రతిరూపమైనది. సర్వ పురాణాలలో మేలుబంతి. ఈ మహా గ్రంథాన్ని పూర్వం లోకకల్యాణంకోసం భగవంతుడైన వ్యాసభట్టారకుడు అత్యంత పవిత్రంగా, ఆనందమయంగా, అనురాగ పూర్వకంగా రచించాడు. అలా రచించిన ఈ గ్రంథాన్ని సమగ్రంగా ఆయన తన కుమారుడైన శ్రీశుకునిచేత చదివింపచేసాడు. సమస్తవేదాల, ఇతిహాసాల సారభూతమైన ఈ భాగవతాన్ని ఆ శుకయోగీంద్రుడు గంగానది మధ్యలో మునిగణ సహితుడై, అత్యంత విరక్తుడై, ప్రాయోపనిష్ఠుడై ఉన్న పరీక్షిన్మహారాజు అడుగగా చెప్పాడు. 74. ధర్మము, జ్ఞానాలతోపాటు శ్రీకృష్ణభగవానుడు తన లోకమైన వైకుంఠానికి వెళ్లి పోయిన తరువాత లోకంలో కలియుగం ప్రవేశించింది. కలికాల దోషాలనే చిమ్మచీకటిలో గ్రుడ్డివారైపోయి దిక్కు తెలియక చిక్కుపడి ఉన్న మానవులకు ఇప్పుడీ మహాపురాణం పద్మాలకు ఇష్టుడైన సూర్యుడిలా వెలుగులుపంచుతోంది. ఆనాడు మునుల ముందు మహాతేజస్వియై శ్రీహరిలీలలు కీర్తిస్తున్న బ్రహ్మర్షి శ్రీశుకయోగివల్ల నేనునేర్చుకొన్నట్లు, నామనస్సుకు స్ఫురించి నంతవరకు మీకు వినిపిస్తా"అన్నాడు సూతుడు. అప్పుడు శౌనకముని శ్రేష్టుడు ఇలా అడిగాడు.75.

"సూతమహామునీ! ఏ యుగంలో ఏ ప్రదేశంలో ఏ ఉద్దేశంతో వ్యాసుల వారిని భాగవతాన్ని రచించమని ఎవరు అడిగారు? ఆ వ్యాసభగవానుడు దేనికోసం వేద, ఇతిహాసాదుల సారం అంతా ఎంతో పరిశోధించి ఈ మహాగ్రంథాన్ని రచించాడు? ఆయన కుమారుడైన శుకబ్రహ్మ ఎటువంటి ప్రీతితో, ఏ విధంగా పరీక్షిన్మహారాజుకి భాగవతకథ వినిపించాడో? అదంతా మాకు సమగ్రంగా వివరించి చెప్పు. 76.సుధీమణి! సూతా! వ్యాసభగవానుని పుత్రుడైన శుకుడు మహా గొప్పయోగి, విరాగి, సమదర్శనుడు, బ్రహ్మజ్ఞుడు, మాయాతీతుడు, సర్వజ్ఞుడు. ఆయన నిగూఢ వర్తన

కలవాడు. మూఢునిలా లోకానికి కనిపిస్తాడు, భేదాలు ఖేదాలు అంటని నిత్యానందుడు. అంతేకాకుండా,

శుకుడు భాగవతం చెప్పుట

77. శుకుఁడు గోఁచియు లేక పైఁ జనఁ జూచి తోయములందు ల
జ్జకుఁ జలింపక చీర లొల్లక చల్లులాడెడి దేవక
న్యకలు హా! శుక! యంచు వెన్క జనంగ వ్యాసునిఁ జూచి యం
శుకములన్ ధరియించి సిగ్గున స్రుక్కి రందఱు ధీనిధీ!

ఓ విజ్ఞానఖనీ! సూతమహర్షీ! ఒకమారు వ్యాసుని పుత్రు శుకమహాముని కనీసం గోచీకూడా లేకుండ దిగంబరంగా వెళ్తున్నాడు.పక్కన దేవకన్యలు ఒక సరస్సులో బట్టలు లేకుండా స్నానాలు చేస్తున్నారు. వారు శుకుని చూసి కూడ చీరలు ధరించలేదు. ఏమాత్రం సిగ్గుకి చలించకుండా ఉల్లాసంగా జలకా లాడుతూనే ఉన్నారు. శుకుడి వెనకనే, వయోవృద్ధుడు, పరమజ్ఞాన స్వరూపుడైన వ్యాస మహర్షి, కుమారుణ్ణి పిలుస్తూ అటుగా వచ్చాడు. ఆయనను చూసి ఆ దేవకాంతలు అందరు ఎంతో సిగ్గుతో గబగబ చీరలు కట్టేసుకున్నారు. 78. అప్పుడు నగ్నంగా స్నానాలుచేస్తున్న దేవకాంతలు, దిగంబరుడు,నవయువకుడైన తన కొడుకును చూసి సిగ్గుపడి చీరలు ధరించకుండా, వస్త్రధారి వృద్ధుడైన తనను చూసి లజ్జతో వస్త్రాలు కట్టుకొన్న దేవకాంతలను చూసి ఆశ్చర్యపడ్డాడు.వ్యాసుడు అందుకు కారణ మేమిటని అడిగాడు; అప్పుడు వారు "నీ కుమారుడికి స్త్రీపురుషభేదభావంలేదు; అంతేకాక ఆయన నిర్వికల్పుడు; మరి నీలో స్త్రీపురుష భేదభావం ఇంకాపోలేదు; నీకు, ఆయనకు ఎంతో భేదం ఉంది" అన్నారట; అట్టి శుకబ్రహ్మ కురుజాంగల దేశాలు ఎలా ప్రవేశించారు; హస్తినాపురంలోని పౌరులు ఆయన్ని ఎలా గుర్తుపట్టారు; పిచ్చివాడిలా, మూగవాడిలా, జడునిలా ఉండే ఆ మహర్షి, రాజర్షియైన పరీక్షిన్మహారాజుల మధ్య సంభాషణ ఏ విధంగా కుదిరింది?; శ్రీమహాభాగవత సంహితను చెప్పడానికి ఎంతో కాలంపడుతుంది; దానిని శుకబ్రహ్మ వచించటం ఎలా జరిగింది;

అంతేగాక మహావిరాగియైన ఆ శుకయోగి గృహస్థుల ఇండ్లలో గోవు పాలు తీసేటంతసేపు మాత్రమే నిలుస్తాడని, ఆయన గో దోహన మాత్ర సమయం నిలిచిన చోట్లు అన్నీ పుణ్యతీర్థాలౌతాయని పెద్దలు అంటారు; అట్టి మహాను భావుడు అన్నాళ్ళ

ఒకే ప్రదేశంలో ఎలా ఉన్నాడు? భగవద్భక్తులలో శ్రేష్ఠుడైన ఆ పరీక్షిన్నరేంద్రుడి జన్మ ప్రకారం ఏమిటి, ఏమేం చేసాడు? దయతో ఈ విశేషాలన్నీ వివరంగా తెలుపుము.79.

అలా అడిగిన పరీక్షిన్మహారాజు సామాన్యుడు కాడు; తన పరాక్రమంతో పాండవ వంశం, బలం, గౌరవప్రతిష్ఠలు వర్ధిల్లునట్లు ప్రవర్తించిన వాడు; పరరాజ్య పాలకులందరు బంగారురాసులు తెచ్చి ఆయన కాళ్ల ముందు క్రుమ్మరించి పాద పద్మాలను సేవించారు;

ఆమహావీరుని తండ్రి అయిన అభిమన్యుడు అసహాయ శూరుడై, ద్రోణ కర్ణాదులచే పరిరక్షితమైన కౌరవసేనావ్యూహంలో ప్రవేశించి చీల్చి చెండాడాడు; ఆయన తాత అర్జునుడు మహారథుడైన భీష్మనిరక్షణలో ఉన్న కురుసేనావాహినిని పారద్రోలి గోవులను మరలించి తెచ్చాడు; అటువంటి అఖండకీర్తి సంపన్నుడైన పరీక్షిన్మహారాజు విడువరాని రాజ్యలక్ష్మిని విడిచి, గంగానదిలో ప్రాయోపవేశం చేసి ప్రాణాలను బిగబట్టుకొని ఎందుకు ఉండవలసి వచ్చింది?

80. ఉత్తమకీర్తులైన మనుజోత్తము లాత్మహితంబు లెన్నడుం
జిత్తములందుఁ గోరరు హసించియు, లోకుల కెల్ల నర్థ సం
పత్తియు భూతియున్ సుఖము భద్రముఁ గోరుదు రన్యరక్షణా
త్యుత్తమమైన మేను విభుఁ డూరక యేల విరక్తిఁ బాసెనో?

81. సారముల నెల్ల నెఱుగుదు
పారగుఁడవు భాషలందు బహువిధ కథనో
దారుఁడవు మాకు సర్వముఁ
బారము ముట్టంగఁ దెలియఁబలుకు మహాత్మా

ఓ మహానుభావా! సూతా! నీవు సమస్త గ్రంథాల సారమెరిగినవాడివి; భాషణలు అన్నీ బాగా తెలిసినవాడివి; అనేక విధాల కథలను చక్కగా చెప్పటంలో మిక్కిలి నేర్పరివి; మేము అడిగిన విషయాలన్ని,ఆమూలాగ్రంగా మాకు వివరించు."

వ్యాసచింత

82.అలా అడిగిన శౌనకాది మునీంద్రులతో సూతమహర్షి ఇలా చెప్పసాగాడు. ”మూడో యుగమైన ద్వాపరం పూర్తి అవుతున్న సమయంలో ఉపరిచర వసువు వీర్యంవల్ల ఉద్భవించి వాసవి అనేసత్యవతికి పరాశరుని వల్ల నారాయణాంశతో వేదవ్యాసుడు జన్మించాడు. ఒకనాడు ఆయన బదరికాశ్రమంలో, సరస్వతీనదిలో స్నానాది నిత్యకృత్యాలు పూర్తిచేసుకొని శుచియై, సూర్యోదయ సమయంలో ఏకాంతస్థలంలో ఒంటరిగా కూర్చున్నాడు. భూత భవిష్య ద్వర్తమానాలు తెలిసిన ఆ మహర్షి అవ్యక్తమైన కాల వేగానికి లోకంలో యుగ ధర్మాలు సాంకర్యం పొందుతాయని, పాంచ భౌతిక శరీరాలకు శక్తి సన్నగిల్లుతుందని, మానవులు సారహీనులు, ధైర్యరహితులు, మందబుద్ధులు, అల్పాయుష్కులు, దుర్బలులు అవుతారని తన దివ్య దృష్టితో తెలుసుకొన్నాడు. అన్ని వర్ణాలకి, అన్ని ఆశ్రమాలకి మేలు కలిగించాలనే ఆశయంతో హోత, ఉద్గాత, అధ్వర్యుడు. బ్రహ్మ అనే నలుగురు ఋత్విక్కులచే అనుష్ఠింపదగి *ప్రజలకు క్షేమం చేకూర్చే వైదికకర్మలైన యజ్ఞాలు నిరంతరం అవిచ్ఛిన్నంగా సాగటం కోసం*

ఒకటిగా ఉన్న వేదాన్ని

ఋక్కు,

యజుస్సు,

సామము,

అథర్వణము

అనే నాలుగు వేదాలుగా విభజించాడు.

ఇతిహాస పురాణాలన్నీ కలిపి పంచమ వేదంగా పేర్కొన్నాడు. 83.

పైలుడు ఋగ్వేదాన్ని చదవటం మొదలు పెట్టాడు. జైమిని సామవేదం చదువసాగాడు. వైశంపాయనుడు యజుర్వేదాన్ని అధ్యయనం చేయటం మొదలు పెట్టాడు. సుమంతుడు అథర్వ వేదాన్ని ఆరంభించాడు. మా తండ్రిగారైన రోమహర్షణుడు పట్టుదలతో సమస్త పురాణాలు, ఇతిహాసాలు పఠించటం ప్రారంభించాడు. ఇలా తాము నేర్చుకొన్న వేదాలు, పురాణాలు, ఇతిహాసాలు ఆ తపోధనులు తమశిష్యులకు వేరువేరుగా విభజించి చెప్పారు. ఆ శిష్యులందరు తమ తమ శిష్యులకు అనేక విధాలూగా ఉపదేశించారు. అలా వేదం భూమి మీద అనేక శాఖలతో బ్రాహ్మణ సమాజంలో ప్రకాశించింది. 84.

ఇలా వేదాలు విభజింపబడి మందబుద్ధులైన మానవులచే పఠింప బడుతున్నాయి. బ్రహ్మ బంధువులు, స్త్రీలు, శూద్రులు, వేద శ్రవణానికి సమర్థులు కారు కనుక, సామాన్యులందరికీ క్షేమం కలగాలని దీనవత్సలుడైన వ్యాసభగవానుడు మహాభారతాన్ని రచించాడు. అయినప్పటికీ విశ్వశ్రేయస్సు కోసం తాను చేసిన కృషిలో ఆయన హృదయం సంతుష్టి చెందలేదు. అందువల్ల ఆ మహర్షి సరస్వతీ నదీతీరంలో ఏకాంతంగా కూర్చుండి తన అసంతుష్టికి కారణం ఏమిటా అని ఆలోచించసాగాడు. 85. "దీక్ష చేపట్టి, వేదాలను విభజించాను. అగ్నులను అర్చించాను. ఆచార్యులను గౌరవించాను. శాస్త్రోక్తాలైన కర్మలన్నీ ఏ మాత్రం లోపం లేకుండా నడుపుతున్నాను. వేదాల్లోని అర్థాన్నంతా మహాభారత రూపంలో వెల్లడించాను. ఈ రూపంగా స్త్రీలు, శూద్రాదులు సహితం తమ తమ ధర్మకర్మలు గుర్తించేటట్లు చేశాను. ఇంత చేసినా ఎందుకో గాని నా అంతరాత్మకు సంతోషం కలగటం లేదు. నా మనస్సులో ఉన్న పరమేశ్వరుడు సంతుష్టుడు కానట్లే తోస్తున్నది. కారణం ఏమిటో. అన్నీ చేశాను కాని హరికీ, హరిభక్తులైన పరమ హంసలకూ అత్యంత ప్రియమైన భాగవత స్వరూపాన్ని చెప్పటం మాత్రం మరచిపోయాను. ఎంత పొరపాటు చేశాను ఎంత తెలివి తక్కువ పని చేశాను ఎంతటి విస్మృతి పాలయ్యాను" అని వ్యాసమహర్షి విచారిస్తూ కూర్చున్నాడు.

86. ఆ సమయంలో తన చేతిలో ఉన్న మహతి అనే వీణ తీగలో నుంచి నారాయణ నామం నిరంతరంగా ప్రతిధ్వనిస్తూ ఉండగా, నోటివెంట వెలువడే హరినామ సంకీర్తనం అనే అమృతప్రవాహంలో మహాయోగు లందరూ పరవశించిపోతు ఉండగా, బంగారు రంగు జటాజూట కాంతి సమూహాలకు దిక్కులన్నీ ప్రభాత కాంతులతో మెరుస్తుండగా, ఒంటినిండా ధరించిన తులసిమాలల సుగంధాలు ఆకాశం నిండా వ్యాపిస్తుండగా ముల్లోకాలలో అఖండమైన పేరు ప్రతిష్ఠలు గలవాడు, సకల శాస్త్రపురాణ విశారదుడైన నారదుడు వ్యాసుని దగ్గరకు ఆకాశ మార్గాన వచ్చాడు.

87. నారదమహర్షి వినయశీలుడు, వేదాలను విభజించిన ఉల్లాసం కలవాడు, సంసార దుఃఖం లేనివాడు, మనోవిజ్ఞానం పూర్తిగా కలిగిన వ్యాసమునీంద్రుణ్ణి చూసాడు. 88. తన ఆశ్రమానికి విచ్చేసిన నారదుడిని చూసి, వ్యాసమహర్షి లేచి యథావిధిగా పూజించాడు. అప్పుడు నారదుడు మధుర మందహాస సుందర వదనారవిందంతో మహతీవిపంచిని మెల్లగా మీటుతూ ఇలా ప్రశ్నించాడు.89. "పరాశరుని పుత్రుడా! వ్యాసమునీంద్రా! నీవు బ్రహ్మదేవుడివి. కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్యాలనే అరిషడ్వర్గాల్ని జయించిన వాడివి, పరబ్రహ్మ తత్వాన్ని నిర్ణయించిన వాడివి, యోగులలో అగ్రేసరుడివి, వినయసంపన్నుడివి. ఇటువంటి నీవు యిలా చలించిపోయి పిరికివాడి లాగ విచారించటం ఆశ్చర్యంగా ఉంది. కారణమేమిటయ్యా?" 90.

అలా అడిగిన నారదమహర్షితో వ్యాసమహర్షి ఇలా అన్నాడు. 91."నారద మునీంద్రా! నీకు తెలియనిది ఏముంది. బ్రహ్మమానస పుత్రుడవు. శ్రీమన్నారాయణ సంకీర్తనాన్ని స్వీకరించావు. దశదిశలందు తిరిగావు. మహత్తర తత్త్వజ్ఞానంలో అందెవేసిన చేయి అనిపించుకొన్నావు. 92. అంతేకాకుండా, నీవు సూర్యభగవానుడిలా ముల్లోకాలలో

సంచరిస్తూ ఉంటావు. వాయుదేవుడిలా సర్వమానవుల మనస్సులలో మెలగుతూ ఉంటావు. సమస్తము తెలిసినవాడివి. 93.నారదా! నీకు తెలియని ధర్మం ఏ లోకంలో లేదు. అనేక విషయాలను అవలోకించినవాడివి. నాకు ప్రాప్తించిన కొరతకి కారణం ఏమిటో దయతో నాకు వివరంగా చెప్పు."94.అనగా వ్యాసమునీంద్రుడితో నారదుడు ఇలా అన్నాడు.

నారదాగమనం

95."అంచితమైన ధర్మచయ మంతయుఁ జెప్పితి వందులోన నిం
చించుక గాని విష్ణు కథ లేర్పడఁ జెప్పవు; ధర్మముల్ ప్రపం
చించిన మెచ్చునే గుణవిశేషము లెన్నినఁగాక నీకు నీ
కొంచెము వచ్చుటెల్ల హరిఁ గోరి నుతింపమి నార్యపూజితా!

"ఆర్యులచే పూజితుడా! వ్యాసా! పవిత్రమైన అనేక ధర్మవిశేషాలను నీవు వెల్లడించావు. సరే కానీ, పొరపా టేమిటంటే దానిలో కొంచెం మాత్రమే విష్ణుకథలు చెప్పావు. చక్కగా సమగ్రంగా చెప్పలేదు. వాసుదేవుని గుణవిశేషాలు వర్ణించి చెప్తే సంతోషించినట్లు, ఎన్ని ధర్మాలు విస్తరించి చెప్పినా భగవంతుడు సంతోషించడు. నీ మనస్సుకు ఈ లోటు రావటానికి కారణం నీవు నీ గ్రంథాలలో హరినామ సంకీర్తనం ప్రధానంగా చేయకపోవటమే.

96. హరినామస్తుతి సేయు కావ్యము సువర్ణాంభోజ హంసావళీ
సురుచిభ్రాజితమైన మానస సరస్స్ఫూర్తిన్ వెలుంగొందు శ్రీ
హరినామస్తుతి లేని కావ్యము విచిత్రార్థాన్వితం బయ్యు శ్రీ
కరమై యుండ; దయోగ్యదుర్మదనదత్కాకోల గర్తాకృతిన్.

పరాశర పుత్రా! వ్యాసా! హరినామ సంకీర్తనంతో ప్రకాశించే కావ్యం బంగారు కమలాలతో, కలహంస పంక్తులతో శోభాయమానమైన మానససరోవరం లాగ విరాజిల్లుతుంది. హరినామ సంకీర్తనం లేని కావ్యం చిత్ర విచిత్రాలైన అర్థాలతో కూడిననూ దుర్గంధాలతో, కాకోలవిషాలతో కూడిన బురదగుంటలాఉంటుంది. అది శోభంకరం కాదు.

97. అపశబ్దంబులఁ గూడియున్ హరి చరిత్రాలాపముల్ సర్వపా
ప పరిత్యాగము సేయుఁ గావున హరిన్ భావించుచుం బాడుచున్
జపముల్ సేయుచు వీనులన్ వినుచు నశ్రాంతంబు గీర్తించుచుం
దపసుల్ సాధులు ధన్యులౌదురుగదా తత్త్వజ్ఞ! చింతింపుమా.

తత్త్వవిశారదా! వ్యాస మునీంద్రా! పవిత్రమైన హరి చరిత్రలు కలిగిన కావ్యాలు తప్పులతో కూడుకొన్నప్పటికీ, సకల పాపాలను పటాపంచలు చేస్తాయి. అందువల్లనే సజ్జనులైన తపోధనులు శ్రీహరిని భావిస్తూ, శ్రీహరి లీలలు గానం చేస్తూ, నామం జపం చేస్తూ, కథలు చెవులారా ఆలకిస్తూ, ఎప్పుడూ ఆయననే కీర్తిస్తూ తమ జన్మలు సార్థకం చేసుకొంటారు కదా.

98. వ్యాస మునివర్యా! కర్మవాసన లేనిది, ఆధారం లేనిదైన జ్ఞానం విష్ణుభక్తి లేకపోతే విశేషంగా ప్రకాశించదు. ఫలాపేక్షలేని నిష్కామకర్మమయినా భగవదర్పితం కాకపోతే అది ప్రశస్తం కాదు. జ్ఞానం కాని, వాక్కు కాని కర్మకాని అవి యెంత గొప్పవైనను భక్తిలేనినాడు నిరర్థకాలే. అందువల్ల వ్యాసమహర్షీ! నీవు మహానుభావుడవు, సత్యదర్శనుడవు, దిగంత విశ్రాంతమైన కీర్తి కలవాడవు, సత్యనిష్ఠుడవు, నియమ పరాయణుడవు, మానవు లందరికీ భవబంధవిముక్తి కోసం భగవంతుడైన మాధవుని లీలలు భక్తితో విశేషంగా వర్ణించు. వాసుదేవుని వర్ణించని ఘట్టాలన్నిటిలో భావార్థ భేదాలు వెతుక్కుంటూ, ఆయా వివక్షల రూపాలు నామాలు పట్టుకు వేళ్ళాడేవాడి మనసు, ప్రచండమైన వాయువేగానికి ప్రవాహంలో పడి కొట్టుకుపోయే పడవలా రేవు చేరలేదు. కామ్యకర్మలందు ఆసక్తులైన మూఢమానవు లకు నియతాలైన ధర్మాలు చెప్పి అనుశాసించటం నీవంటి వానికి తగదు. ఎందుకంటే వారు అదే ప్రధానమని భావించి కలుషితాలైన కామ్యకర్మలకు అలవాటు పడి పరమార్థాన్ని విస్మరిస్తారు. కనుక బుద్ధి పెడదారి పట్టకుండా వారికి భగవత్తత్త్వాన్ని అందించి వారి వ్యథలు తొలగించు" అని చెప్పి నారదుడు ఇంకా ఇలా పలికాడు.

99. ఎఱిఁగెడువాఁడు కర్మచయ మెల్లను మాని హరిస్వరూపమున్
నెఱయ నెఱింగి యవ్వలన నేరుపుఁ జూపు గుణానురక్తుఁడై
తెఱకువ లేక క్రుమ్మరుచు దేహధనాద్యభిమాన యుక్తుఁడై
యెఱుఁగని వానికిం దెలియ నీశ్వరలీల లెఱుంగ జెప్పవే.

“మునీంద్రా వ్యాసా ! కామ్యకర్మలన్నీ పరిత్యజించి ప్రాజ్ఞుడైనవాడు గోవిందుని గుణగణాలందు అనురక్తుడై, హరి స్వరూపాన్ని తెలిసికోవటం కోసం సమర్థమైన ప్రయత్నం చేస్తాడు. అజ్ఞుడైనవాడు వివేకహీనుడై దేహాభిమానం, ధనాభిమానం మొదలైనవి కలవాడై సంచరిస్తూ ఉంటాడు. అట్టి అజ్ఞానులకు సైతం ఈశ్వరుని లీలావిలాసాలు తెలిసేటట్లుగా నీవు చెప్పాలి.

100. తన కులధర్మమున్ విడిచి దానవవైరి పదారవిందముల్
పనివడి సేవసేసి పరిపాకముఁ బొందక యెవ్వఁడేనిఁ జ
చ్చిన మఱు మేన నైన నది సిద్ధి వహించుఁ దదీయ సేవఁ బా
సినఁ గుల ధర్మగౌరవము సిద్ధి వహించునె యెన్ని మేనులన్.

ఎవడైతే తన కులధర్మాలను వదలిపెట్టినాసరే, గోవింద పదారవిందాలను శ్రద్ధాభక్తులతో సేవిస్తూ కృతార్థుడు కాకుండానే మృతి పొందుతాడో, అట్టివానికి నష్టమేమీ కలుగదు. అతడు ఆజన్మలోకాకపోయినా మరుజన్మలోనైనా తనసేవకు ఫలాన్ని పొందుతాడు. అలాకాక విష్ణుసేవకు దూరమైనవాడు ఎట్టి కుల ధర్మాలను గౌరవించి ఆచరించినప్పటికీ ఎన్ని జన్మలెత్తినా కృతార్థుడు కాలేడు. 101. అందువల్ల సత్యం ఎరిగివాడు శ్రీహరి చరణసేవాపరాయణుడు కావటానికి ప్రయత్నం చేయటం మంచిది. కాలానుసారంగా కష్టసుఖాలు సంప్రాప్తమైనా, విష్ణుసేవను విడిచిపెట్టటం తగినపనికాదు. ఆ హరిసేవ వల్ల బ్రహ్మలోకం నుండి స్థావర పర్యంతం పరిభ్రమిస్తున్న జీవులకు పొందశక్యంకాని ఆనందం తప్పకుండా సిద్ధిస్తుంది. శ్రీహరి సేవా పరాయణుడు నీచజన్మ పొందినప్పటికీ సంసారబంధాల్లో చిక్కుకోడు. పూర్వజన్మ సంస్కారం వల్ల భక్తి పరవశుడై హరిచరణస్మరణ విడిచిపెట్టకుండా సాగిస్తూనే ఉంటాడు.

102. ఈ విశాల ప్రపంచంలో విష్ణువు కంటె ఇతరమైనది ఏదీ లేదు. ఈ విశ్వమంతా విష్ణుమయం. ఆ పరమేశ్వరుని సంకల్పం చేతనే ఈ ప్రపంచానికి సృష్టి ఏర్పడుతుంటాయి.వ్యాసమహర్షీ! నీవు సర్వజ్ఞుడవు నీకు తెలియనిది ఏముంది. నీవే ఒకచోట ఈవిషయాన్ని చెప్పావు. విశ్వకల్యాణంకోసం మహా విష్ణువు అంశతో జన్మించావని గుర్తు చేసుకో. అందువల్ల నీవు శ్రీహరి లీలావతారాలలోని విక్రమ విశేషాలను స్తుతించు మానవుని జ్ఞానము, అధ్యయనం, ఔదార్యం, అనుష్ఠానం, తపస్సు, ధైర్యము, సంపదలకు ప్రయోజనం పుణ్యశ్లోకుడైన పురుషోత్తముణ్ణి స్తుతించటమే.

నారదుని పూర్వకల్పము

103. మహానుభావా! నేను గడచిన కల్పంలో గత జన్మలో ఒక దాసీపుత్రుణ్ణి. మా అమ్మ వేదవేత్తలైన వారి ఇంటిలో పని చేస్తూ ఉండేది. నన్ను చాతుర్మాస్యాలలో వానాకాలం నాలుగు నెలలూ ఒకే స్థానంలో నివాసం ఏర్పరచుకొనిన కొందరు యోగిజనుల సేవనిమిత్తమై వారు నియమించారు. ఆ పెద్దల ఆనతి శిరసావహిస్తూ వారికి సేవ చేస్తూ ఉండేవాణ్ణి. ఆ మహానుభావులకు పరిచర్యలు చేసేవాణ్ణి.104.ఓ పుణ్యాత్ముడా! ఓర్పుతో నేర్పుతో భయభక్తులతో ప్రవర్తించేవాణ్ణి. తోటిపిల్లలతో ఆటపాటలకు పోకుండా, ఎటువంటి ఇతర సంబంధాలు పెట్టుకోకుండా శ్రద్ధాభక్తులతో ఆ మహాత్ముల్ని కొలిచేవాణ్ణి. 105.నే నా యోగిజనులు భుజించిన అనంతరం భిక్షాపాత్రలలో మిగిలి ఉన్న అన్నాన్ని భక్షించేవాణ్ణి: ఎండని, వానని లేకుండా వారి ముందు నిలబడి, ఎంతో జాగ్రత్తగా మారుమాటడకుండా వారి ఆజ్ఞలు పాలించేవాడిని. 106. ఇలావర్షాకాలం, శరత్కాలం గడచిపోయాయి. ఆ మహానుభావులకు నాపై అనుగ్రహం కలిగింది. 107. ప్రాజ్ఞులైన ఆ బ్రహ్మజ్ఞులు శ్రీ కృష్ణుని కథలు చదువుతూ, హరి లీలలు వర్ణిస్తూ హరినామ సంకీర్తనం చేస్తూ ఉండేవారు. అనుక్షణం ఆ పుణ్యాత్ముల నోటినుండి వెడలి వచ్చే ఆ పలుకులు అమృత రసప్రవాహాలై నా వీనులవిందు చేసేవి. నా హృదయం ఆనందంతో నిండిపోయేది. క్రమక్రమంగా నేను ఇతర విషయాలన్నింటికి స్వస్తిచెప్పి భగవంతుడైన హరిని ఆరాధించసాగాను.

108.అప్పుడు నాకు హరిసేవలో అమితమైన ఆసక్తి ఏర్పడింది. అందువల్ల నేను ప్రపంచాతీతుణ్ణి, బ్రహ్మ స్వరూపుణ్ణి అయి, నా యందు స్థూలం సూక్ష్మం అయిన ఈ శరీరం కేవలం మాయా కల్పితమని తెలుసుకున్నాను. మహానుభావులైన ఆ యోగీంద్రుల అనుగ్రహంవల్ల రజస్తమోగుణాలను రూపుమాపే అచంచల భక్తి నాకు సంప్రాప్తించింది. చాతుర్మాస్య వ్రతం అనంతరం ఆ మహాత్ములు మరొక ప్రదేశానికి వెళ్లటానికి ఉద్యుక్తులైనారు.109.ఇలా ఎట్టి ఒడుదుడుకులూ రాకుండా, చాంచల్యం లేకుండా ముప్పూటలా భక్తితో ఆరాధించినందుకు ఆ సాధుపుంగవులు సంప్రీతులైనారు. ఎంతో సంతోష కారుణ్య వాత్సల్యాలతో అతిరహస్యము, అమోఘమైన ఈశ్వరవిజ్ఞానాన్ని ఆ మహాత్ములు నాకు ఉపదేశించారు. 110.

ఓంకారపూర్వక వాసుదేవ, ప్రద్యుమ్న, సంకర్షణ, అనిరుద్ధ నామాలు నాలుగింటిని భక్తితో ఉచ్చరించి నమస్కరించి చిన్మయ స్వరూపుడైన యజ్ఞేశ్వరుణ్ణి ఆరాధించే మానవుడు సమ్యగ్దర్శనుడై సమదృష్టి కలవాడౌతాడు.

దేవాదిదేవుడైన వాసుదేవుని మాయాప్రభావాన్ని నేను కూడా ఆ మహనీయుల మహోపదేశం వల్ల తెలుసుకున్నాను. తాపత్రయాన్ని రూపుమాపే పరమౌషధం ఈశ్వరార్పణం చేసిన కర్మమే. లోకంలో ఏ పదార్థం వల్ల రోగం ఉద్భవించిందో ఆ పదార్థం ఆ రోగాన్ని పోగొట్టలేదు. మరో పదార్థం చేత చికిత్స జరిగితేనే కాని ఆ రోగం శాంతించదు. ఇలాకర్మలు భవబంధ కారణాలే అయినప్పటికీ, ఈశ్వరార్పణం చేయటం మూలాన తమ అస్తిత్వాన్ని కోల్పోతాయి. పరమేశ్వరుణ్ణి ఉద్దేశించి చేసే కార్యం విశిష్టమైన జ్ఞానాన్ని ప్రసాదిస్తుంది. అందువల్ల ఈశ్వరుడు సంతోషించి అచంచల భక్తిని అనుగ్రహిస్తాడు. భగవంతుని ప్రబోధం వల్ల కర్మలు చేయువారు శ్రీకృష్ణగుణనామాలను కీర్తించటం, సంస్మరించటంలో ఆసక్తులౌతారు. 111.

నేనీ విధంగా ప్రవర్తించుటవల్ల విష్ణుభగవానుడు విశిష్టమైన ఈశ్వరజ్ఞానాన్ని నాకు అనుగ్రహించాడు. నా నడవడి శ్రీమన్నారాయణునికి తెలుసు. ఓ వ్యాసా! నీవు కూడా శ్రీహరిని సంకీర్తించు. 112. వ్యాసమహర్షీ! నీవు మునులలో ఎంతో ప్రసిద్ధుడవు. వినేవారి దుఃఖాలన్నీ దూరమై వారి స్వాంతనాలకు శాంతి లభించేటట్లు, చక్కగా వాసుదేవుని కీర్తించుము." 113. ఇలా నారదమహర్షి తన పుట్టు పూర్వోత్తరాలు వినిపించగా ఆలకించిన, వ్యాసముని నారదుణ్ణి మళ్లీ ఇలా ప్రశ్నించాడు. 114.

"ఆయ్యా! నీకు ఆ మహానుభావులైన సాధువులు ఎంతో దయతో ఈశ్వరజ్ఞానాన్ని ఉపదేశించి వెళ్లిపోయారు గదా. అటు పిమ్మట నీ బాల్యం ఎలా గడిచింది. పెద్దవాడవయ్యాక ఎక్కడెక్కడ సంచరించావు? ఈ జన్మలో ఇప్పుడు నీకు పూర్వ జన్మస్మృతి ఏ విధంగా కలిగింది. దాసీపుత్రుడవైన నీవు ఏ విధంగా నీ దేహాన్ని త్యజించావు దయచేసి వివరించు." 115. వ్యాసులవారి ప్రశ్నలకు నారదుల వారు

ఇలా సమాధానం చెప్పారు”ఆ విధంగా నేను ఆ సాధుపుంగవులవల్ల ఈశ్వర పరిజ్ఞానాన్ని పొంది యున్నాను.

116. నేను విడిచి పోక యింట నుండితినయ్య,
మోహిఁగాక, యెఱుక మోసపోక
మాఱు చింత లేక మౌనినై యేనేండ్ల
వాఁడ నగుచుఁ గొన్ని వాసరములు.

116. మా తల్లిది చాలా జాలిగుండె. ఉత్త అమాయకురాలు. తల వంచుకొని యజమానుల గృహాల్లో పనులన్నీ క్రమం తప్పకుండ చేసేది. తన దాస్యాన్ని గూర్చి కించిత్తు కూడా కించపడేది కాదు. నేనంటే ఆమెకు పంచప్రాణాలు. *‘అయ్యో నా బిడ్డ అలసిపోయాడు. సొలసిపోయాడు, ఆకలి గొన్నాడు. అని అంటూ ప్రతిరోజూ అల్లారుముద్దుగా ఆదరించి నన్ను పెంచి పెద్దచేసింది. ఎంతో ప్రేమగా మాటిమాటికీ నా బుగ్గలు ముద్దు పెట్టుకొనేది. నా జుట్టు దువ్వేది. నాఒళ్లు నిమిరేది. నన్ను ఆప్యాయంగా అక్కున చేర్చుకొనేది. ఇలా తల్లి ప్రేమతో పెరిగిన నేను ఆమెను విడిచి పోలేక ఇంట్లోనే ఉండిపోయాను. అయితే నేను సంసారవ్యామోహంలో చిక్కుబడలేదు. జ్ఞానాన్ని విడువలేదు. అయిదేళ్ళు వచ్చేదాక అలా మౌనిగ ఉన్నాను.’*

117,118.అప్పుడు, వ్యాసమహర్షీ! ఒకనాడు ఏమి జరిగిందంటే, మా అమ్మ రాత్రివేళ కటిక చీకటిలో ఆవు పాలు పిండటం కోసం ఇల్లు వదలి బయటికి వెళ్లింది. త్రోవలో ఆమె ఒకపామును త్రొక్కగా అది ఆమె పాదాన్ని కరచింది.

119. నీలాయతభోగఫణా
వ్యాళానలవిష మహోగ్రవహ్నిజ్వాలా
మాలావినిపాతితయై
వ్రాలెన్ ననుఁ గన్నతల్లి వసుమతి మీఁదన్.

119. అత్యంత భయంకరమైన ఆ త్రాచుపాము కోరలలోని విషాగ్ని జ్వాలల వల్ల అమ్మ నేల మీద పడిపోయింది. 120. అలా మా అమ్మ క్రిందపడి విలవిల తన్నుకొని వివశురాలై ప్రాణాలు వదిలింది. అప్పుడు నేను ఆ విషాదదృశ్యాన్ని చూసి ఏ మాత్రం కలవరపడకుండా, నాచిత్తం శోకాన్ని పొందకుండా, నిబ్బరించుకొని నిలబడ్డాను. ”మంచిది, బంధం తెగిపోయింది" అనుకొన్నాను. ఇక నాకు హరిచరణస్మరణమే అవశ్యకర్తవ్యమని నిర్ణయించుకొన్నాను. 121.

అలా అనుకొని నేను ఉత్తర దిక్కుగా బయలుదేరి జనపదాలు, పురాలు, పట్టణాలు, గ్రామాలు, పల్లెలు, వ్రేపల్లెలు, భిల్లవాటికలు, తోటలు దాటుకొంటూ; ఖనిజాలతో చిత్రమైన రంగులద్దుకున్న పర్వతాలు; మదపూరిత ఏనుగులు తొండాలతో విరపబడ్డ కొమ్మలు గల వృక్షాలు; బాటసారుల మార్గాయాసాన్ని పోగొట్టే తటాకాలు; నానావిధాలైన పక్షుల కలకలారావాలతో రమణీయమై, వికసించిన తామరపూలతో అలరారుతూ వాటి మకరందాన్ని త్రాగి పరవశించి పరిభ్రమించే తుమ్మెదలతో అందగిస్తున్న సరస్సులు దాటుతూ ముందుకు సాగాను. అప్పుడు నాకు ఆకలి దప్పికా ఎక్కువయ్యాయి. ఒక యేటి మడుగులో శుభ్రంగా స్నానం చేసి నీరు త్రాగి నా మార్గాయాసాన్ని తగ్గించుకొన్నాను. అంతట... 122.

తోడేళ్ళు, కోతులు, ఎలుగుబంట్లు, అడవివరాహాలు, ఏనుగులు, దున్నపోతులు, ముళ్ళపందులు, గుడ్లగూబలు, శరభమృగాలు, శార్దూలాలు, కుందేళ్లు, మనుబోతులు, ఖడ్గమృగాలు, క్రూరసర్పాలు, కొండచిలవలు నిండిన భయంకర అరణ్యాల గుండా మళ్లీ ప్రయాణించాను. 123. దాట శక్యం కాని నీలితుప్పలు, వెదురు పొదరిండ్లు దగ్గరగా గల ఒక రావిచెట్టు కింద కూర్చున్నాను. నేను విన్న విధంగా నా హృదయంలో పదిలం చేసికొన్న పరమాత్మ స్వరూపుడైన హరిని ధ్యానం చేశాను.

నారదునికి దేవుడు దోచుట

124. నా కళ్ళల్లో ఆనందబాష్పాలు పొంగి పొర్లాయి. నాశరీరమంతా పులకించింది. ఆ భక్తి పారవశ్యంలో భగవంతుని చరణాలు ధ్యానిస్తున్న నా చిత్తంలో ఆ దేవదేవుడు సాక్షాత్కరించాడు. నేను కన్నులు తెరచి చూచేసరికి భక్తుల దుఃఖాలను పటాపంచలు చేసే పరమేశ్వరుని స్వరూపం అదృశ్యమైపోయింది.

125.నేను విచారంతో లేచి నిల్చున్నాను. మళ్లీ ఆ దేవదేవుని దివ్యస్వరూపాన్ని దర్శించాలనే ఉత్కంఠతో నిర్మానుష్యమైన ఆ అరణ్యంలో అటూ ఇటూ తిరుగసాగాను. కాని నాకు తిరిగి ఈశ్వర సాక్షాత్కారం కలుగలేదు. అంతలో మాటలలో వివరించ సాధ్యం కాని వాడైన శ్రీహరి మధుర గంభీర వచనాలు నా శోకాన్ని ఉపశమింపజేస్తూ నన్ను ఓదారుస్తూ ఇలా వినవచ్చాయి. 126.

"నాయనా! ఎందుకలా వృథాగా ఆయాస పడతావు. నీవు ఎంత ప్రయత్నించినా ఈ జన్మలో నన్ను దర్శించలేవు. కామక్రోధాది అరిషడ్వర్గాన్ని జయించి నిర్మూలిత కర్ములైన ముని ముఖ్యులే నన్ను చూడ గల్గుతారు. అంతే కాని జితేంద్రియులు కానివారు నన్ను దర్శించలేరు. అయినా నీ మనసులోని కోరికను కొనసాగించటం కోసం క్షణకాలం నా స్వరూపాన్ని నీకు స్ఫురింపజేశాను. 127. వత్సా! నా యందు లగ్నమైన నీ కోరిక వ్యర్థంకాదు. నీ సమస్త దోషాలూ దూరం అవుతాయి.నన్ను సేవించటంవల్ల నాభక్తి అచిరకాలంలోనే నీమదిలో పదిల మౌతుంది.128.కుమారా నా యందు లగ్నమైన నీ హృదయం వచ్చే జన్మలో కూడా నన్ను అంటిపెట్టుకొని ఉంటుంది. నీవు ఈ దేహాన్ని వదలిన అనంతరం నా అనుజ్ఞతో మరుజన్మలో నా భక్తుడివై ఉద్భవిస్తావు.

129. విను చిట్టితండ్రి! ఈ సృష్టి యావత్తూ లయమైపోయిన పిమ్మట వేయి యుగాలు చీకటి రాత్రిగా గడిచిపోతుంది. అప్పుడు తిరిగి సృష్టి ఏర్పడుతుంది.నీవు మళ్లీ జన్మిస్తావు. నీకు పూర్వస్మృతి ఉంటుంది. నా అనుగ్రహం వల్ల నీ దోషాలన్నీ నశించి సత్వ గుణసంపన్నులైన హరిభక్తులలో అగ్రగణ్యుడవై ప్రసిద్ధుడవౌతావు." 130. ఇలాచెప్పి విరమించిన సర్వవ్యాపి, సర్వనియంత, వేదమయమైన ఆ మహాభూతానికి నేను తలవంచి మొక్కాను. భగవంతుని అనుగ్రహానికి ఆనందించాను,మదాన్ని వీడాను. మాత్సర్యాన్ని దిగనాడాను. కామాన్ని అణచిపెట్టాను. క్రోధాన్ని వదలిపెట్టాను. లోభాన్ని, మోహాన్ని వదలివేసాను. సంకోచం లేకుండా గొంతెత్తి అనంతుని అనంతనామాలు ఉచ్చరిస్తూ, పరమపవిత్రాలయిన హరి చరిత్రలను స్మరిస్తూ, నిత్యసంతుష్టుడనై వాసుదేవుని హృదయంలో పదిలపరచుకొన్నాను. ప్రశాంతమైన అంతఃకరణంతో

వైరాగ్యాన్ని అవలంబించి కాలాన్ని నిరీక్షిస్తూ తిరుగసాగాను. కొన్నాళ్లకు మెరుపు మెరిసినట్లుగా మృత్యుదేవత నా ముందు ప్రత్యక్షమయింది.

అప్పుడు నేను పంచభూతాత్మక పూర్వదేహాన్ని పరిత్యజించి భగవంతుని దయవల్ల సత్త్వగుణాత్మక భాగవతదేహంలో ప్రవేశించాను. తర్వాత కల్పాంతకాలంలో ఏకార్ణవ మైన జలమధ్యంలో శ్రీమన్నారాయణుడు శయనించి ఉన్న సమయాన, బ్రహ్మదేవుని నిశ్వాసంతో పాటు నేనూ భగవానుని ఉదరంలో ప్రవేశించాను. వెయ్యి యుగాలు గడిచిన తర్వాత లేచి లోకాలు సృష్టించ తలచెడి బ్రహ్మదేవుని నిశ్వాసం నుంచి మరీచి మొదలైన

> యమ, నియమ, ప్రాణాయామ, ప్రత్యాహారాది అష్టాంగముల ద్వారా మనస్సును ఎంత కట్టుదిట్టం చేసుకొన్నప్పటికీ కామం, రోషం మొదలైన వానిచే అది మాటిమాటికీ రెచ్చిపోతూనే ఉంటుంది. కానీ శాంతించదు. అట్టి శాంతి వాసుదేవుని సేవ వల్లనే క్రమంగా లభిస్తుంది.

మునులూ, నేను జన్మించాము. ఈ జన్మలో నేను అస్ఖలిత బ్రహ్మచారినై, భగవంతుని అనుగ్రహం వల్ల త్రిలోక సంచారినై, పరబ్రహ్మముచేత సృష్టింపబడిన సప్తస్వరాలు తమంతతామే మ్రోగే ఈ మహతి అనే వీణమీద విష్ణు కథలు గానం చేస్తూ ఇలా విహరిస్తున్నాను. కోరిన ప్రకారం నీకు వివరించి చెప్పాను.

134. అని భగవంతుడైన నారదుడు వ్యాస మునీంద్రునితో పలికి వీడ్కోలందుకొని వీణను మ్రోగించుకుంటూ వెళ్లిపోయాడు. అనంతరం సూత మహాముని శౌనకాదులతో ఇలా అన్నాడు.

135. వాయించు వీణ నెప్పుడు
మ్రోయించు ముకుందగీతములుజగములకుం
జేయించుఁ జెవుల పండువు
మాయించు నఘాళి నిట్టి మతి మఱి గలఁడే

135.“నారదమహర్షి సర్వదా మహతీ విపంచి వాయిస్తూ, ముకుందగీతాలు మ్రోయిస్తూ, సకల జగత్తులకు వీనులవిందు చేస్తూ, లోకుల పాపసమూహాలను మాయిస్తూ, సంచరించే మేటి భక్తుడు. ఆయనకు ఆయనే సాటి.”136. అంటూ నారదమహర్షిని సూతుడు స్తుతించగా, ”నారదుని మాటలు ఆలకించిన అనంతరం వ్యాసభగవానుడు ఏం చేసాడో చెప్ప” మని శౌనకుడు అడిగాడు. సూతుడు ఇలా చెప్పాడు. 136.

“బ్రహ్మ ‘దేవతాక’ మైన సరస్వతీనది పడమటి తీరాన ఋషులు యజ్ఞాలు చేసుకోటానికి అనుకూలమై అనేక రేగుచెట్లతో నిండి శమ్యాప్రాసమనే ఆశ్రమం ఉంది. వ్యాసుడు ఆ ఆశ్రమానికి వెళ్లి తన చిత్తంలో భగవంతుణ్ణి దర్శించాడు. ఈశ్వరుని మాయ ఆవరించి ఉన్న జీవుని సంసారాన్ని చూశాడు. మాయా మోహితుడైన జీవుడు త్రిగుణాతీతుడై కూడా మఱయా ప్రభావం వల్ల గుణాభిమానం కలవాడై, తానే కర్తను భోక్తను అనే అనర్థభావనలు చేస్తాడని, ఈ అనర్థాన్ని ఉపశమింప చేయటానికి విష్ణుభక్తి అనే యోగం తప్ప మరొకటి ఏదీ లేదని నిశ్చయించాడు.

137. ఈ విశాల భూమండలంలో ఏ మహాగ్రంథాన్ని విన్నంత మాత్రం చేతనే సంసారబంధాలు సమసిపోయి జగన్నాథుడైన నారాయణునిపై అచంచలమైన భక్తి ఆవిర్భవిస్తుందో, అట్టి లోకకల్యాణకరమైన మహాగ్రంథాన్ని, వేదస్వరూపమైన భాగవతాన్ని బాదరాయణ మహర్షి ఓర్పుతో నేర్పుతో రూపొందించాడు.

138. ఇలా మహాభాగవతమనే సంహితను కల్పించి ముముక్షువైన శ్రీశుకునిచే చదివించాడు" అని సూతుడు చెప్పగానే శౌనకముని విని "మోక్ష మందు మాత్రమే అపేక్ష కలిగి, సమస్త మందు ఉపేక్ష కల శుకయోగీంద్రుడు భాగవతాన్ని ఎందుకోసం అధ్యయనం చేసాడు" అని ప్రశ్నించగా సూతమహర్షి ఇలా చెప్పాడు.

139. "పురాణప్రవర్తకా! శౌనకా! జితేంద్రియులు, నిష్కాములు, ఆత్మారాము లైన మహామునులు ఫలాపేక్ష, కారణము లేకనే భక్తితో శ్రీహరిని భజిస్తూ ఉంటారు. శ్రీమన్నారాయణుడు సైతం భక్తుల విషయంలో కారణము లేకుండానే కటాక్షిస్తూ ఉంటాడు.140.శ్రీహరి గుణకీర్తనలో ఆసక్తుడు, ఉత్తమ విష్ణుభక్తుడైన శుకమహర్షి ముల్లోకాలకు కల్యాణప్రదమైన భాగవతము అనే వేదమును విశ్వశ్రేయస్సును ఆకాక్షించి అధ్యయనం చేసాడు.

141. నిగమములు వేయుఁ జదివిన
సుగమంబులు గావు ముక్తిసుభగత్వంబుల్
సుగమంబు భాగవత మను
నిగమంబుఁ బఠింప ముక్తినివసనము బుధా!"

జ్ఞానవంతుడా! వేలకొద్దీ వేదాలను ఎంత చదివినా మోక్షసంపదలు అందుకోడం అంత సుళువు కాదు. అదే భాగవతమునే వేదాన్ని పఠిచటం ద్వారా అయితే మోక్షం అతిసుళువుగా దొరుకుతుంది."

ద్రౌపది పుత్రశోకం

142. రాజర్షి పరీక్షిత్తు జన్మవృత్తాంతాన్ని, ధర్మకార్యాలను, మోక్షప్రాప్తిని, పాండవుల మహాప్రస్థానాన్ని కృష్ణ కథోదయాన్ని నీకు వివరిస్తాను. కౌరవ పాండవులకు జరిగిన కురుక్షేత్ర సంగ్రామంలో వీరులైనవారు చాలామంది చనిపోయి స్వర్గానికి వెళ్లారు. అనంతరం భీమసేనుని గదాదండం దెబ్బకు దుర్యోధనుడు తొడలు విరిగి నేల కొరిగాడు. గురుపుత్రుడైన అశ్వత్థామ దుర్యోధనునికి సంతోషం కలిగించటం కోసం నిద్రలోగల ద్రౌపది కుమారుల శిరస్సులు ఖండించాడు. అది చాలా దారుణమైన పని అని, లోకులందరీ క్రూర కృత్యానికి అశ్వత్థామను నిందించారు.143. కన్న కొడుకులంతా, అశ్వత్థామ ఖడ్గానికి బలైపోయారని విని ద్రౌపది దుఃఖాన్ని సహించలేకపోయింది. చెక్కిళ్లపై కన్నీళ్లు కాలువలు కట్టేలా ఏడ్చి జాలితో క్రింద పడి దొర్లుతున్న ద్రౌపదిని అర్జునుడు చూసాడు.

ఆమెను ఓదార్చి, మధురమైన మాటలతో ధైర్యం చెప్పుతూ ఆమె ముంగురులు దువ్వుతూ ఇలా అన్నాడు.144.“చంద్రుని వంటి మోముగల ద్రౌపది! నీవు రాజకుమారివి. క్షత్రియకాంతవై నీకు, చనిపోయిన వారికోసం విచారించటం ధర్మం కాదు. ఇదిగో విను, ఆ అశ్వత్థామ దయాదాక్షిణ్యాలులేనివాడై నీ బిడ్డలను చంపాడు. అందుకు ప్రతీకారంగా నా గాండీవం నుండి మహోగ్రబాణాలను వేసి వాని శిరస్సు ఖండించి నీకు కానుకగా తీసుకొని వస్తాను. ఆ తలను ఇక్కడ కాలితో తన్ని స్నానం చేద్దువు గాని.” 145. ఇలా ద్రౌపదికి నచ్చజెప్పి ఆత్మీయుడైన శ్రీకృష్ణుడు "మేలుమే"లని ప్రశంసిస్తుండగా, అర్జునుడు కవచాన్ని ధరించి గాండీవాన్ని చేతబట్టి, కపిధ్వజంతో కూడిన రథాన్ని సారథియై నారాయణుడు నడుపుతుండగా అశ్వత్థామను తరుముతూ వెళ్ళాడు.

146. శిశుహంతకుడైన అశ్వత్థామ తనను సంహరించటం కోసం వస్తున్న అర్జునుణ్ణి చూచి, విభ్రాంతుడై దిక్కు తోచక ప్రాణాలు కాపాడు కోవటం కోసం అలోచించాడు. పూర్వం బ్రహ్మదేవుడు లేడి రూపం దాల్చి, కామాతురుడై కన్న కూతుర్ని మోహించి; పరమశివుణ్ణి చూసి పారిపోయినవిధంగా, అశ్వత్థామ పారిపోసాగాడు. 147. ఇలాఓపికున్నంతవరకు పారిపోతున్న అశ్వత్థామ ఒక్క మాటు వెనక్కు తిరిగి చూశాడు; రథాశ్వాలు అలసిపోయినట్లుగా తెలిసికొన్నాడు; ఇక తన ప్రాణాల్ని రక్షించుకోవటానికి వేరే ఉపాయం లేదనే నిశ్చయంతో, అశ్వత్థామ ఆచమనం చేసి, ఏకాగ్ర చిత్తంతో ప్రయోగమే గాని ఉపసంహారం తెలియని బ్రహ్మశిరోనామకాస్త్రాన్ని పార్థునిపై ప్రయోగించాడు. ఆ బ్రహ్మ శిరోనామకాస్త్రం ప్రచండ తేజంతో సకల దిక్కులూ వ్యాపించి, సర్వప్రాణులకు భయం కలిగిస్తూ, విజృంభించటం చూసి అర్జునుడు, కృష్ణుని ఇలా అర్థించాడు.

148.“పద్మాక్షా! భక్తజనరక్షాపరాయణా! శ్రీకృష్ణా! సంసారాగ్నిలో తపిస్తున్న జనుల కష్టాన్ని పోగొట్టటం నీకు తప్ప మరొకరికి శక్యం కాదు. నీవు సాక్షాత్తు సర్వేశ్వరుడవు. ఈ ముల్లోకాలకు ఆవలివాడవు. ఆదిపురుషుడవైన ప్రభుడవు, నీవు ముముక్షువులకు జ్ఞానాన్నిప్రసాదించి మాయను మటుమాయం చేస్తావు. నీవు మాయాజాలంలో మునిగినవారికి ధర్మసమ్మతమైన తేజస్సును అనుగ్రహిస్తావు. ఓజగన్నివాసా! శిష్టరక్షణ కోసమే నీవీ జగత్తులో అవతరిస్తావు. 149.దేవాదిదేవా! వాసుదేవా!ఇదేదో ఒక ప్రచండ తేజస్సు, భూమ్యాకాశాలు, దిక్కులు వ్యాపించి ఎదురుగా వస్తున్నది. దీని స్వరూపమేమిటో నాకు తెలియ జెప్పు”150.అర్జునుని మాటలు విని శ్రీకృష్ణు ఇలా పలికాడు.151.“అర్జునా! నిప్పులుచెరుగుతూ ఆవచ్చేది బ్రహ్మాస్త్రం. దీనిని పిక్కబలంతో పారిపోతున్న కుటిలాత్ముడు, ధూర్తుడు అయిన అశ్వత్థామ తన ప్రాణం రక్షించుకోడానికి ప్రయోగించాడు. దీన్ని త్రిప్పి కొట్టటానికి నీ బ్రహ్మాస్త్రం తప్ప మరొక్కటి సమర్థం కాదు. బ్రాహ్మణయువకుడైన ఈ అశ్వత్థామకు బ్రహ్మాస్త్ర ప్రయోగం తప్ప ఉపసంహారం తెలియదు. ఆలస్యం చేయక దీనిపై నీ బ్రహ్మాస్త్రం ప్రయోగించు.” 152.వాసుదేవుని వచనాలు వినగానే అర్జునుడు ఆచమనం చేసి, కృష్ణునికి ప్రదక్షిణ చేసి, అశ్వత్థామ ప్రయోగించిన బ్రహ్మాస్త్రంమీద తనబ్రహ్మాస్త్రాన్ని ప్రయోగించాడు.

153. అవనివ్యోమము లందు నిండి తమలో నా రెండు బ్రహ్మాస్త్రముల్
రవివహ్నిద్యుతిఁ బోరుచుం ద్రిభువనత్రాసంబుఁ గావింపగా
వివశభ్రాంతి యుగాంతమో యని ప్రజల్ వీక్షింప నా వేళ మా
ధవు నాజ్ఞన్ విజయుండు సేసె విశిఖద్వంద్వోపసంహారమున్.

మిన్ను మన్ను ఏకం చేస్తూ ఆ బ్రహ్మాస్త్రాలు రెండూ, ఇద్దరు సూర్యుల లాగా, అగ్నిహోత్రులులాగ పరస్పరం ఘోరంగా పోరుసాగించాయి. అదిచూసి భయంతో ముల్లోకాలు కంపించాయి. ప్రళయకాలమేమోనని ప్రజలంతా భయభ్రాంతులతో పరికింపసాగారు. ఇదంతా శ్రీకృష్ణుడు చూచాడు. అర్జునునికి ఆజ్ఞ ఇచ్చాడు. బ్రహ్మాస్త్రాలు రెండింటిని పార్థుడు ఉపసంహరించాడు.154.ఇలా అస్త్రాలు రెంటిని ఉపసంహరించిన అనంతరం, పార్థుడు అశ్వత్థామను వెంటాడి పట్టుకొన్నాడు; యాజ్ఞికుడు యజ్ఞంలో పశువును బంధించినట్లు, కోపంతో ఎఱ్ఱబడ్డ కళ్ళతో అర్జునుడు, అతణ్ణి త్రాళ్లతో బంధించాడు; అలా అర్జునుడు “శిబిరానికి లాగికొని వెళ్ళి ఈ ధూర్తుణ్ణి చిత్రహింస పెడతా” నని, అశ్వత్థామను ఈడ్చుకు రావడం చూసి, అధికమైన క్రోధంతో కృష్ణుడు ఇలా అన్నాడు–

155\. "మాఱుపడంగలేని యసమర్థుల సుప్తుల నస్త్రవిద్యలం
దేఱని పిన్న పాఁపల వధించె నిశీథము నందుఁ గ్రూరుఁడై
పాఱుఁడె వీఁడు పాతకుఁడు, ప్రాణభయంబున వెచ్చనూర్చుచుం
బాఱెడి వీని గావుము కృపామతి నర్జున! పాపవర్జనా!

156\. వెఱచినవాని, దైన్యమున వేఁదుఱు నొందినవాని, నిద్ర మై
మఱచినవాని, సౌఖ్యమున మద్యము ద్రావినవాని, భగ్నుడై
పఱచినవాని, సాధు జడభావమువానిని, గావు మంచు వా
చఱచినవానిఁ, గామినులఁ జంపుట ధర్మము గాదు, ఫల్గునా!

ఫల్గుణా! భయపడినవాడిని, దిగులుతో మతిభ్రమించినవాడిని, నిద్రపోయిన వాడిని, మద్యపానంచేసి మైమరచిన వాడిని, పరాజితుడై పారిపోయే వాడిని, కదలక మెదలక పడి ఉన్నవాడిని, రక్షించమని వేడినవాడిని, ఆడవారిని చంపటం ధర్మం కాదు గదా.

157\. ఎవడైతే కనికరం లేకుండా తన ప్రాణాలు కాపాడుకోవటం కోసం పరుల ప్రాణాలు తీస్తాడో, అటువంటి దుర్మార్గుడు నరకలోకంలో నానా దుఃఖాలూ అనుభవిస్తాడు; అయితే రాజు వాణ్ణి శిక్షిస్తే వాడి పాపం నశించి, వాడికి శ్రేయస్సు లభిస్తుంది; కాని ఈ అశ్వత్థామ భయభ్రాంతుడై యున్నాడు గదా, కఠినంగా శిక్షించకు."

158\. ఇలాకృష్ణుడు వివరించగా "అపరాధం చేసినప్పటికిని బ్రాహ్మణుణ్ణి చంపకూడదు"అనే ధర్మాన్ని కూడా స్మరించి, అర్జునుడు అశ్వత్థామను సంహరించ లేదు. పాంచాల రాజపుత్రి సమక్షంలో తాను పలికిన ప్రతిజ్ఞ పాటించడం కోసం కాళ్లూ చేతులూ కట్టేసి అశ్వత్థామను లాక్కువచ్చి ఎత్తి రథం పైన పడవేశాడు.కృష్ణుడు అశ్వాలను అదలించాడు. రథం శిబిరం వద్దకు చేరింది.

అశ్వత్థామను తెచ్చుట

159\. ఇచ్చిన మాట నెరవేర్చుకొన్న ఇంద్రనందనుడు, గట్టి త్రాళ్లతో కాళ్లు చేతులు బిగింపబడి గిలగిల కొట్టుకొంటున్న అశ్వత్థామను, పుత్ర శోకంతో పరితపిస్తున్న ద్రౌపది ముందు తెచ్చి పడేశాడు. 160.చిన్న పిల్లల ప్రాణాలు తీసిన తన నీచత్వానికి సిగ్గుతో అశ్వత్థామ ద్రౌపది ముందు తల ఎత్తలేకపోయాడు. సుగుణవతి అయిన ద్రౌపది పరాఙ్ముఖుడైన అశ్వత్థామను చూసి, నమస్కరించి, ఇలా అన్నది.

161. పరcగన్ మా మగవార లందఱును మున్ బాణప్రయోగోపసం
హరణాద్యాయుధవిద్యలన్నియును ద్రోణాచార్యుచే నభ్యసిం
చిరి; పుత్త్రాకృతి నున్న ద్రోణుడవు; నీ చిత్తంబులో లేశముం
గరుణాసంగము లేక శిష్యసుతులన్ ఖండింపcగాc బాడియే?

"ఇంతకుముందు గురువర్యులు ద్రోణాచార్యులవారి సన్నిధిలోనే కదా మా మగవాళ్ళు అందరూ బాణాలు ప్రయోగించటం ఉపసంహరించటం వంటి యుద్ధ విద్యలు అన్నీ అభ్యసించారు. అశ్వత్థామా! నీవు పుత్రరూపంలో ఉన్న ద్రోణాచార్యుడవు కదా. అలాంటి నీకు హృదయంలో కనికరం ఇసుమంతైనా లేకుండా ఇలా శిష్యుల సంతానాన్ని చంపడం న్యాయమా చెప్పు? నాయనా!

162. భూసురుcడవు, బుద్ధిదయా
భాసురుcడవు, శుద్ధవీరభటసందోహా
గ్రేసరుcడవు, శిశుమారణ,
మాసురకృత్యంబు ధర్మ మగునే? తండ్రీ!

తండ్రీ! దివ్యమైన బ్రాహ్మణుడివి కదయ్యా; వివేక, దయాదాక్షిణ్యాలతో ప్రకాశించే వాడివి కదయ్యా; వీరాధివీరులందరిలో ఎన్నదగ్గ వాడివి కదయ్యా; నువ్వు బాలుర ప్రాణాలు తీసేటతంటి కృత్యానికి పాల్పడడం ధర్మమా? చెప్పు.

63. ఉద్రేకంబున రారు శస్త్రధరులై యుద్ధావనిన్ లేరు కిం
చిద్ద్రోహంబును నీకుc జేయరు బలోత్సేకంబుతోc జీcకటిన్
భద్రాకారులc బిన్నపాcపల రణప్రౌఢక్రియాహీనులన్
నిద్రాసక్తుల సంహరింప నకటానీ చేతు లెట్లాడెనో?

ఉద్రేకంతో నీ పైకి దూకలేదే!యుద్ధరంగంలో ఆయుధపాణులై ఎదురు నిలువలేదే!లవలేశము కూడా నీకు అపకారం చేయలేదే!అటువంటి చిన్నవాళ్లను, అందాలు చిందే పిన్నవాళ్లను, యద్ధవిద్యలు ఇంకా సరిగా నేర్వని వాళ్లను, నిద్రలో ఆదమరచి ఉన్న వాళ్లను కారుచీకటిలో, వీరావేశంతో వధించటానికి అయ్యో! నీకు చేతులెలా వచ్చాయయ్యా?

164. అక్కట! పుత్త్ర శోక జనితాకులభార విషణ్ణచిత్తనై
పొక్కుచు నున్న భంగి నినుఁ బోరఁ గిరీటి నిబద్ధుఁ జేసి నేఁ
డిక్కడ కీడ్చి తెచ్చుట సహింపనిదై భవదీయ మాత, నేఁ
డెక్కడ నిట్టి శోకమున నేక్రియ నేడ్చుచుఁ బొక్కుచున్నదో?"

పుత్రశోకంతో బరువెక్కి వ్యాకులమైన చిత్తంతో నేను ఇక్కడ ఏడుస్తున్నాను. అలాగే పోరాటంలో అర్జునుడు నిన్ను కట్టేసి ఈడ్చుకొచ్చాడన్న విషయం తెలిసి, అయ్యయ్యో! అశ్వత్థామా!అక్కడ మీ అమ్మ కూడా తట్టుకోలేక ఎంతటి దుఃఖంతో కుమిలి పోతూ ఉంటుందో కదా." 165.ఇలాఅశ్వత్థామతో పలికి ద్రౌపది కృష్ణార్జునులను చూసి ఇలా అన్నది...

166. "ఆచార్య ద్రోణునితో సహగమనం చేయకుండా ఆచార్యుని పత్ని అయిన కృపి ఇంకా బ్రతికే ఉంది. ఇలా ఒంటరి జీవితం గడుపుతున్న ఆయిల్లాలు తన ఏకైకపుత్రుణ్ణి బంధించి పట్టుకువెళ్లారని విని భరింపరాని పుత్రశోకంతో నాలాగే గుండెలు పగిలేలా ఎంత అక్రోశిస్తున్నదో? అశ్వత్థామను హింసించటం మానండి. పాపం ఇతడు ప్రాణాలు కోల్పోతే మనకు మహాపాపం చుట్టుకుంటుంది.

167. ప్రజాపాలకు లగు క్షత్రియులు బ్రాహ్మణులకు కోపం తెప్పించేలా చేయరాదు. అలాచేస్తే, విప్రుల కోపాగ్ని జ్వాల కార్చిచ్చులా భూకంపంలా వారి వంశాల నాశనానికి దారితీస్తుంది." 168. ఇలా ద్రౌపది ధర్మ సమ్మతంగా, దాక్షిణ్య సహితంగా నిష్కప టంగా, నిష్పక్షపాతంగా, న్యాయంగా, ప్రశం సనీయంగా పలికింది; ఆ పాంచాలి పలుకు లకు ధర్మరాజు సంతోషించాడు; నకుల సహదేవులు, సాత్యకి, కృష్ణార్జునులు సమ్మతించారు; భీమసేనుడు మాత్రం తన అసమ్మతి ప్రకటిస్తూ ఇలా అన్నాడు.

169. "కొడుకులఁ బట్టి చంపె నని కోపము నొందదు; బాలఘాతుకున్
విడువు మటంచుఁ జెప్పెడిని వెఱ్ఱిది ద్రౌపది వీఁడు విప్రుఁడే?
విడువఁగ నేల? చంపుఁ డిటు వీనిని మీరలు సంపరేని నా
పిడికిటిపోటునన్ శిరము భిన్నము సేసెదఁ జూడుఁ డిందఱున్."

"తన కన్నకొడుకులను చంపేసాడు అని తెలిసినా కూడ ఈ శిశుహంతకుడు అశ్వత్థామ మీద ఈ ద్రౌపది కోపం తెచ్చుకోటం లేదు; పైగా వదిలిపెట్ట మంటోంది; ఎంత పిచ్చిదో చూడండి; బ్రాహ్మణుడు కదా వదలేయండి అంటోంది.; ఇంతటి కసాయితనం చూపే వీడు బ్రాహ్మణుడా? చెప్పండి. వీడిని వదలవలసిన అవసరం ఏమీ లేదు; చంపెయ్యండి; మీరు కనుక చంపకపోతే నేనే ఓగుద్దు గుద్ది వీడి బుఱ్ఱ బద్దలుకొట్టేస్తాను; మీరంతా చూస్తూ ఉండండి."

170.భీముడు అన్నంత పనీ చేస్తాడనే భయంతో పాంచాలి అశ్వత్థామకు అడ్డం వచ్చింది. భీముని తొందరపాటు చూసి శ్రీకృష్ణుడు తన చతుర్భుజత్వం సార్థకంగా ఈ ప్రక్క రెండు చేతులతో భీముణ్ణి గట్టిగా పట్టుకున్నాడు. ఆ ప్రక్క రెండు చేతులతో పాంచాలిని ప్రక్కకు తప్పిస్తూ భీమునితో నవ్వుతూ ఇలా చెప్పాడు. 171. "పాండుకుల భూషణా! భీమా! శిశు ఘాతకుడు, దుష్టుడు, ఆతతాయియైన *(ఇంటికి నిప్పెట్టేవాడు, విషము పెట్టేవాడు, కత్తి పట్టుకొని నరికేవాడు, ధనము దోచుకొనే వాడు, నేల నపహరించువాడు, ఇతరుల భార్యను చెరపట్టేవాడు వీరు ఆరుగురుని ఆతతాయి అంటారు)* ఈ అశ్వత్థామ చంపదగినవాడే కాని రక్షింపదగినవాడు కానేకాదు. ఇది ముమ్మాటికీ సత్యం. అయితే.. "బ్రాహ్మణో న హంతవ్యః" అనే వేదవాక్యం వినవస్తున్నది. ఈ ధర్మసూక్ష్మం ప్రకారం ఇతణ్ణి రక్షించటమే న్యాయంగా తోస్తున్నది. యథార్థం నీవే ఆలోచించు" అన్నాడు. 172. ఇలా శ్రీకృష్ణుడు చతురోక్తులతో, భీముడిని చల్ల పరచి, అర్జునుణ్ణి చూసి, "అర్జునా! ద్రౌపదికి, నాకు, భీముడికి సమ్మతం అయ్యేలాగా, నీ ప్రతిజ్ఞ నెరవేరేలా ఇలాచెయ్యి." అని కర్తవ్యం సూచించాడు; అర్జునుడు కృష్ణుని ఆజ్ఞ ప్రకారంగా.

అశ్వత్థామ గర్వపరిహారం

173. విశ్వమంతా కొనియాడ దగినవాడు, వీరాధివీరుడు, యింద్రపుత్రుడు అయిన అర్జునుడు శ్రీకృష్ణుని అభిప్రాయానుసారం పదునైన కత్తితో అశ్వత్థామ శిరోజాలు ఖండించి లోపల మెరుస్తున్న మహామణిని వశం చేసుకున్నాడు. విశాల కీర్తిని పొందాడు. తరువాత కట్టిన త్రాళ్లన్నీ విప్పదీసి శిబిరం బైటికి గెంటేశాడు. 174.బాలకులను నిర్భయంగా హత్యచేసిన అశ్వత్థామ భరింపరాని అవమానంతో మర్యాదను, మణిని కోల్పోయి, సిగ్గుతో తలవంచుకొని, అతిశయించిన ఆవేదనతో వెలవెలపోయి వేగంగా వెళ్లిపోయాడు.175. ధనం తీసికోవాలి, లేదా తల గొరిగించాలి, అదీ కాదంటే ఇంట్లో నుంచి వెళ్లగొట్టాలి. అంతే గాని చంపదగిన దుష్కర్మం చేసినా బ్రాహ్మణ పుట్టుక పుట్టిన వానిని చంపరాదు. 176.

ఇలా అశ్వత్థామను ప్రాణాలతో గెంటేసి ద్రౌపదితోపాటు పాండవులు తమ కొడుకుల కోసం శోకించారు. అనంతరం చనిపోయిన బంధువు లందరికీ దహన సంస్కారాలు ఆచరించారు. స్త్రీలతో, శ్రీకృష్ణునితో గూడి గంగానదికి వెళ్లి, పొంగిపొర్లే దుఃఖం దిగమ్రింగి పవిత్ర గంగానదిలో తిలోదకాలు ఇచ్చారు, తరువాత అందరూ శ్రీమహావిష్ణువు పాదాల నుండి పుట్టిన పవిత్ర గంగానదీ జలాలలో స్నానాలు చేశారు. తరువాత శ్రీకృష్ణుడు ముని వరేణ్యులతో కూడి పుత్రశోకంతో వ్యాకుల మనస్కులై ఉన్న గాంధారీ ధృత రాష్ట్రులను, కుంతీ ద్రౌపదులను సమీపించి ఎన్నో విధాల ఊరడించి ధైర్యం చెప్పాడు. 177.

నిండుసభలో ద్రౌపదినిజుట్టుపట్టుకులాగిన మహాపాపం ఫలితంగా

దుర్మదాంధులైనధృతరాష్ట్రనందనులైనకౌరవులఆయుష్షులు క్షీణించాయి.

వారందరినీ శ్రీకృష్ణుడు కురుక్షేత్రయుద్ధంలో చంపించి, ధర్మరాజుకు రాజ్యం ఇప్పించాడు; విజయభేరి మ్రోగించి మహేంద్ర వైభవంతో మూడు అశ్వమేధ యాగాలు చేయించాడు; ధర్మరాజుకు గొప్ప పేరుప్రఖ్యాతులు తెప్పించాడు.

178. అనంతరం వ్యాసాది మహర్షుల పూజలందుకొన్న శ్రీకృష్ణుడు ఉద్ధవ, సాత్యకులను వెంటబెట్టుకొని ద్వారకకు బయలు దేరాడు. పాండవు లందరికీ వీడ్కోలు

చెప్పి రథం ఎక్కుతుండగా, ఉత్తర తత్తరపడుతూ పరుగెత్తుకు వచ్చి మంగళకర గుణాల ప్రోవైన పురుషోత్తమునితో ఇలా మొరపెట్టుకొంది.

179. “దేవదేవా! శ్రీకృష్ణా! ప్రళయాగ్ని జ్వాలలతో భయంగొల్పే బాణ మొకటి ఎక్కడినుంచో కళ్లకుమిరుమిట్లు గొల్పుతూవచ్చి, నాకడుపులో ఉన్న పిండాన్ని కాల్చాలని చూస్తోంది. ఈ భయంకరబాణాన్ని అడ్డుకొని నన్ను రక్షించేవారు వేరే ఎవరు లేరు. నీ చరణకమలాలనే నమ్మి శరణుజొచ్చాను. కరుణించి ఈ బాణాగ్నిని ఆపు.
180.భరింపరాని ఈ శరాగ్నికి నా కడుపులో ఉన్న పసిగందు కసుగంది పోతున్నాడు. దయతో రక్షించవయ్యా, సకల శరీరులచేత స్తుతింపబడువాడా! శ్రీకృష్ణా!181.నేను నీచెల్లెలు సుభద్రదేవి కోడల్నయ్యా; నీ మేనల్లుడు అభిమన్యుడిని శత్రువులు సంహరించారయ్యా. చక్కగా వికసించిన పద్మాల వంటి నీ కన్నులెత్తి చూడవయ్యా! కృష్ణయ్యా! ఈ అమ్మను వమ్ముచేసి నా కడుపుపంట ప్రాణాలు కాపాడవయ్యా.

182. గర్భ మందుఁ గమలగర్భాండశతములు
నిముడుకొన వహించు నీశ్వరేశ!
నీకు నొక్క మానినీగర్భరక్షణ
మెంత బరువు నిర్వహింతు గాక."

గర్భంలో వందలకొద్దీ బ్రహ్మాండాలను భద్రంగా భరించే దేవాధిదేవ! శ్రీకృష్ణా! నీకు ఒక ఆడదాని గర్భాన్ని రక్షించటం ఏమంత బ్రహ్మాండం. ఆపదలో ఉన్న నన్ను ఆదుకోవయ్యా! నా గర్భాన్ని రక్షించవయ్యా!”183.ఆపన్నశరణ్యుడైన గోపాలుడు చెల్లెలికోడలు ఉత్తర దీనాలాపాలు ఆలకించాడు. ఇది, లోకంలో పాండవవంశం లేకుండాపోవాలని, అశ్వత్థామ ప్రయోగించిన బ్రహ్మాస్త్రమని తెలుసుకొన్నాడు. అంతలో, ఆ దివ్యాస్త్రం నుండి వెలువడుతున్న పదునైన బాణాలు పాండవులను చుట్టుముట్టాయి. వారు బెదరిపోకుండా ఎదురు నిలిచి శరపరంపరలతో సమరం సాగించసాగారు. 184.తనను సేవించాలనే భావం తప్ప ఇతర భావం ఏమాత్రం ఎరుగని సచ్చరిత్రులు, సజ్జనులైన పాండవులు ఆపదలో ఉన్నారు, వారిని ఆదరంతో ఆదుకోవాలని రాక్షసాంతకుడైన శ్రీకృష్ణుడు భావించాడు: అశ్వత్థామ బ్రహ్మాస్త్రాన్ని త్రిప్పికొట్టటం కోసం, శత్రువుల ఆయుధాలకు చెక్కు చెదరనిది, దేవతలు అందరినీ కనురెప్పలా కాపాడేది అయిన సుదర్శన చక్రాన్ని ప్రయోగించాడు.

185. సకలప్రాణిహృదంతరాళముల భాస్వజ్జ్యోతియై యుండు సూ
క్ష్మకళుం డచ్యుతుఁ డయ్యెడన్ విరటజా గర్భంబుఁ దాఁ జక్రహ
స్తకుఁడై వైష్ణవమాయఁ గప్పి కురు సంతానార్థియై యడ్డమై
ప్రకటస్ఫూర్తి నడంచె ద్రోణతనయబ్రహ్మాస్త్రమున్ లీలతోన్.

సూక్ష్మాతి సూక్ష్మమైన రూపంతో సమస్త ప్రాణుల హృదయాంతరాళాల్లో జ్యోతి ర్మూర్తియై ప్రకాశించే వాసుదేవుడు పాండవుల వంశాంకురాన్ని రక్షించటం కోసం చక్రాన్ని ధరించి, ఉత్తరాగర్భాన్ని యోగమాయతో కప్పివేసి, అమోఘమైన వైష్ణవ తేజస్సుతో అశ్వత్థామ బ్రహ్మాస్త్రాన్ని అవలీలగా అణచివేశాడు. 186. అశ్వత్థామ ప్రయోగించిన బ్రహ్మశిరాస్త్రం తిరుగులేనిదైనా, వైష్ణవ తేజస్సు ముందు వ్యర్థం అయిపోయింది. ఒక బ్రాహ్మణ యువకుడి బాణాన్ని నివారించటం అన్నది, తన మాయా ప్రభావంతో నిఖిల జగత్తును నిర్మించి, భరించి, హరించే పరమాత్మునికి విచిత్రమైన విషయమేమీ కాదు. అప్పుడు ఎంతో సంతోషంతో కుంతీదేవి కోడలు ద్రౌపది, కొడుకులు పాండవులతో వచ్చి ద్వారకకు ప్రయాణం అవుతున్న శ్రీకృష్ణుణ్ణి ఇలా స్తుతించింది...

కుంతిస్తుతించుట

187."కృష్ణా! నువ్వు పరమపురుషుడవు, దేవాధిదేవుడవు, ప్రకృతికి అతీతుడవు, అనంతుడవు, సకల ప్రాణులలో వెలుపల లోపల ప్రకాశించే వాడవు. విశాల విశ్వాన్ని నడిపేవాడవు, పరమేశ్వరుడవైనట్టి నీకు నమస్కారములు. 188.మాయ అనే యవనిక మాటున వర్తించే నీ మహిమ, తెరచాటున వర్తించే నటునిలా అగోచరమైనది; పరమహంసలు, రాగద్వేషరహితులు, నిర్మలహృదయులైన మునీశ్వరులకు సైతం దర్శింపశక్యంకాని వాడవు, సీమ లేదా మితము లేనివాడు, అవిభాజ్య పరబ్రహ్మ స్వరూపమైనవాడవైన నిన్ను జ్ఞానహీనులము, సంసార నిమగ్నులమైన మా వంటి

వారం ఎలా చూడగలం? శ్రీకృష్ణా! వాసుదేవా! దేవకీనందనా! నందగోపకుమారా! గోవిందా! పద్మనాభా! పద్మమాలా విభూషణా! పద్మనయనా! పద్మసంకాశ చరణా! హృషీకేశా! నా భక్తి పూర్వక ప్రణామాలు పరిగ్రహించు. నా విన్నపం మన్నించు. 189.
పుండరీకాక్షా! భగభగ మండుతున్న లక్కయింట్లో నా బిడ్డలూ, నేను కాలి భస్మమైపోకుండా కాపాడావు; దుర్యోధనుడు పెట్టించిన విషాన్నం తిని చనిపోకుండా భీమసేనుణ్ణి రక్షించావు; దురహంకారంతో త్రుళ్లిపడుతూ దుశ్శాసనుడు ద్రౌపది కట్టుబట్టలు ఒలుస్తున్న కష్ట సమయంలో అవమానం పాలు కాకుండా ఆదుకొన్నావు; భీష్ముడు మొదలైన యోధానుయోధుల వల్ల పోరాటంలో నా బిడ్డలకు చేటు వాటిల్లకుండా అడ్డు పడ్డావు; మళ్లీ ఇప్పుడు చిట్టితల్లి ఉత్తర కడుపులోని కసుగందును, అశ్వత్థామ శరాగ్ని జ్వాలలలో మ్రగ్గిపోకుండా కనికరించావు; మరింకా ఎన్నో విధాలుగా నన్నూ, నా బిడ్డలను కటాక్షించిన నిన్ను ఏ విధంగా కొనియాడేదయ్యా!

190. బ**ల్లి**దుం డగు కంసుచేతను బాధ నొందుచు నున్న మీ
త**ల్లి**ఁ గాచిన భంగిఁ గాచితి ధార్తరాష్ట్రులచేత నేఁ
ద**ల్ల**డంబునఁ జిక్కకుండఁగఁ దావకీన గుణవ్రజం
బె**ల్ల** సంస్తుతి సేసి చెప్పఁగ నెంతదాన, జగత్పతీ!

జగన్నాథా! బలవంతుడైన కంసునిబారి నుంచి మీ తల్లి దేవకీదేవిని రక్షించి నట్లుగా, ధృతరాష్ట్రుని కొడుకులైన కౌరవులు పెట్టిన ఇక్కట్లకు గురికాకుండా నన్ను కాపాడిన నీ అనంతకోటి గుణాలు అభివర్ణించటానికి నే నెంతదాన్ని!

191. జ**న**నము, నైశ్వర్యంబును,
ధ**న**మును, విద్యయునుఁ, గల మదచ్ఛన్ను లకిం
చ**న**గోచరుఁడగు నిన్నున్
వి**ను**తింపఁగ లేరు, నిఖిలవిబుధస్తుత్యా!

గమనిక :– రాగాది అనగా రాగద్వేషములు, ఇవి పదమూడు. 1.రాగము, 2.ద్వేషము, 3.కామము, 4.క్రోధము, 5.లోభము, 6.మోహము, 7.మదము, 8.మాత్సర్యము, 9.ఈర్ష్య, 10.అసూయ, 11.దంభము, 12.దర్పము, 13అహంకారము ఈ పదమూడింటిని త్రయోదశరాగద్వేషములు అంటారు. ఈ రాగద్వేషములు లేని వారిని శాంతమూర్తి అంటారు.

191.నిష్కాములైన భక్తులకు మాత్రమే గోచరించేవాడు, నిఖిల దేవతా సంస్తూయ మానుడైన నిన్ను, గొప్పవంశంలోజన్మించాము, భోగభాగ్యాలున్నాయి, ధనవంతులం, విద్యావంతులమని మదాంధులైన మానవులు ప్రస్తుతింప లేరు.192. అంతే కాకుండా, కృష్ణా! నీవు భక్తులకు కొంగుబంగారానివి; ధర్మార్థ సంబంధ వ్యామోహాన్ని తొలగించే వాడివి; ఆత్మారాముడివి; రాగద్వేషాలు లేనివాడివి; మోక్షప్రదాతవు; కాలస్వరూపుడివి; జగన్నియంతవు; ఆద్యంతాలు లేనివాడవు; సర్వేశ్వరుడవు; సర్వసముడవు; జీవులందరి యెడ నిగ్రహానుగ్రహ సమర్థుడవు; మానవభావాన్ని అనుకరిస్తూ వర్తించే నీ లీలలు గుర్తించటం ఎవరికీ సాధ్యం కాదు; నీకు ఐనవారు కానివారు లేరు; జన్మకర్మలు లేవు; జంతువులలో వరాహాది రూపాలతో, మానవులలో రామావతారాది రూపాలతో, ఋషులలో వామనావతా రాది రూపాలతో, జలచరా లలో మత్స్యాది రూపాలతో నీవతరించటం లోకం కోసమే తప్పించి నిజానికి నీకు జన్మకర్మాదులు లేనే లేవు; నీ ప్రభావాన్ని భావించి నేను చేసే నమస్కారాలు స్వీకరించు.

193. కో**ప**ముతోడ నీవు దధికుంభము భిన్నము సేయుచున్నచో
గో**పి**క త్రాటఁ గట్టిన వికుంచిత సాంజన బాష్పతోయ ధా
రా**ప**రిపూర్ణ వక్త్రముఁ గరంబులఁ బ్రాముచు వెచ్చనూర్చుచుం
బా**ప**ఁడవై నటించుట కృపాపర! నా మదిఁ జోద్య మయ్యెడిన్.

దయామయా!శ్రీకృష్ణా! చిన్నప్పుడు నీవు ఒకసారి కోపంవచ్చి పాల కుండ బద్దలు కొట్టావు. అప్పుడు మీ అమ్మ యశోదాదేవి తాడు పట్టుకొని వచ్చి కట్టేసింది. అన్నీ తెలిసిన నువ్వేమో కాటుక కలిసిన కన్నీటి ధారలను చేత్తో తుడుచు కుంటూ, ఉడికిపోతూ చంటిపిల్లాడిలా నటించటం తలచుకుంటే, ఇప్పటికి నా మనసులో ఆశ్చర్యం కలుగుతోందయ్యా.

194. మ**ల**యమునఁ జందనము క్రియ
వె**ల**యఁగ ధర్మజుని కీర్తి వెలయించుటకై
యి**ల**పై నభవుఁడు హరి యదు
కు**ల**మున నుదయించె నంద్రు గొంద, అనంతా!

ధర్మనందనుని యశస్సు, మలయ మారుతముచే చందనవృక్షపు సౌరభాలు విస్తరించే విధంగా, సలుదెసలా ప్రసరింపజేయటానికి, శ్రీకృష్ణా! పుట్టుక ఎరుగని పురుషోత్తముడవైన నీవు యదువంశంలో ఉదయించావని

కొందరంటారు. 195. పూర్వజన్మలో అపూర్వ తపస్సుచేసి దేవకీ వసుదేవులు ప్రార్థించగా, మహానుభావా! శ్రీకృష్ణా! రాక్షససంహారం కోసం ఆ పుణ్యదంపతులకు పుత్రుడవై పుట్టావని కొందరు చెబుతారు.

196. బ్రహ్మదేవుడు ప్రార్థింపగా నట్టనడి సముద్రంలో మునిగిపోతున్న నావలాగ భరింపరాని బరువుతో క్రుంగిపోతున్న భూమండలాన్ని ఉద్ధరించటం కోసం, అంచనాలకి అందని అనంత! శ్రీకృష్ణా! నీవు అవతారం ఎత్తావంటారు మరికొందరు. 197. కర్తవ్యం విస్మరించి, కామ్యకర్మలలో మునిగి తేలుతూ, అజ్ఞానంతో కొట్టుమిట్టాడుతున్న ఆపన్నుల ఆర్తి పోగొట్టి, వారికి శ్రవణం, చింతనం, వందనం, అర్చనం మొదలైన భక్తి మార్గాలను ప్రసాదించే నిమిత్తం, పుట్టుకే లేని పురుషోత్తమ! శ్రీకృష్ణా! నీవు అవతరించావని కొందరి అభిప్రాయం.

198. ని**నుఁ** జింతించుచుఁ బాడుచుం బొగడుచున్ నీ దివ్యచారిత్రముల్
వి**ను**చుం జూతురుగాక లోకు లితరాన్వేషంబులం జూతురే
ఘ**న** దుర్జన్మ పరంపరా హరణ దక్షంబై మహాయోగి వా
గ్వి**ను**తంబైన భవత్ప దాబ్జయుగమున్ విశ్వేశ! విశ్వంభరా!

ఎల్లప్పుడూ నిన్నే ధ్యానిస్తూ, నీ లీలలే గానం చేస్తూ, నిన్నే ప్రశంసిస్తూ, నీ పవిత్ర చరిత్రలే వింటూ ఉండేవారు మాత్రమే, విశ్వేశ్వరా! విశ్వంభరా! శ్రీకృష్ణా! దురంతాలైన జన్మపరంపరలను అంతం చేసేవీ, పరమయోగులు పవిత్ర వాక్కులతో ప్రస్తుతించేవైన నీ పాదపద్మాలను, దర్శించగలుగుతారు. అంతేతప్ప మరింకే ఇతర ప్రయత్నాలు ఫలవంతాలు కావు. 199. దేవదేవ! శ్రీకృష్ణా! నీ వారలమయ్యా. నిరాశ్రయులమై నీ చరణ కమలాలనే ఆశ్రయించామయ్యా; అటువంటి మమ్మల్ని విడిచి వెళ్లటం న్యాయం కాదు. కరుణామయుడవైన నీవు నిత్యం కటాక్ష వీక్షణాలతో వీక్షించకపోతే యాదవులు, పాండవులు; జీవాత్మను ఎడబాసిన పంచేంద్రియాలవలె పేరు ప్రతిష్ఠలు కోల్పోయి, దిక్కులేనివారు అవుతారు; సమస్త శుభలక్షణాలతో అలరారే నీ పాదపంకజాల ముద్రలతో అంచితమైన ఈ భూభాగం పల్లెలు, పుష్ప, ఫల సమృద్ధి కలిగి ప్రకాశిస్తోంది. పండిన పంటచేలు, వృక్షాలు, లతలు, పొదలు, నదీనదాలు కలిగి ఉంది.

200. యాదవు లందుఁ బాండుసుతులందు నధీశ్వర! నాకు మోహవి
చ్ఛేదము సేయుమయ్య! ఘనసింధువుఁ జేరెడి గంగభంగి నీ
పాదసరోజచింతనముపై ననిశంబు మదీయబుద్ధి న
త్యాదరవృత్తితోఁ గదియునట్లుగఁ జేయఁ గదయ్య! యీశ్వరా!

200. స్వామీ! విశ్వేశ్వరా! శ్రీకృష్ణా! ఆత్మీయులైన యాదవులపై, పాండవులపై నాకున్న అనురాగ బంధాన్ని తెంపెయ్యి. కడలిలో కలిసే గంగానదిలా, నా బుద్ధి సర్వదా నీ చరణసరోజ సంస్మరణ లోనే లగ్నమయ్యే టట్లు చెయ్యి. 201. శ్రీకృష్ణా! యదుకులవిభూషణా! అర్జునమిత్రా! శృంగార రత్నాకరా! జగత్కంటకులైన రాజ వంశాలను దహించే వాడా! జగదీశ్వరా! ఆపన్నులైన దేవతల, బ్రాహ్మణుల, ఆవులమందల ఆర్తులను బాపువాడా! మోక్షాన్ని ప్రసాదించే ప్రభూ! నీకు నమస్కరిస్తున్నాను; నాకీ భవబంధాలను తెంపెయ్యి.

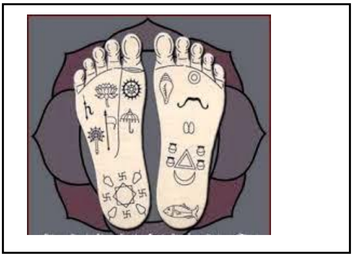

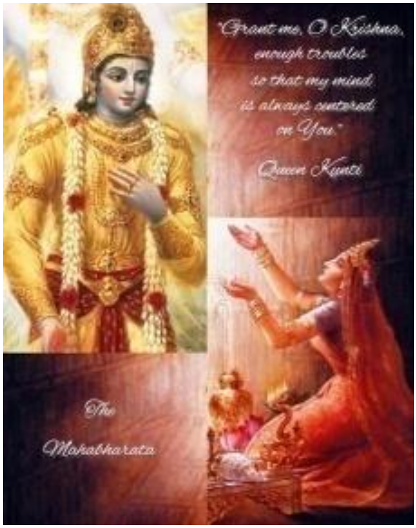

202. ఇలా కుంతీదేవి మధురోక్తులతో మాధవుణ్ణి కొనియాడింది. ఆమె ప్రార్థనను అంగీకరించిన శ్రీకృష్ణుడు మాయామయమైన తన మధుర మందహాసంతో మైమరపించాడు; రథారూఢుడై హస్తినాపురానికి తిరిగివచ్చాడు. కొంతకాలమైన తరువాత కుంతి, సుభద్ర మొదలగువారికి చెప్పి గోవిందుడు ద్వారకానగరానికి ప్రయాణమైనాడు; కొద్దికాలం ఉండమని ధర్మరాజు బతిమిలాడటంతో ఉండి పోయాడు; చుట్టాలందరినీ మట్టు పెట్టానన్న దుఃఖంతో తల్లడిల్లుతున్న ధర్మజుణ్ణి కృష్ణుడు, వ్యాసుడు, ధౌమ్యుడు మొదలైనవారు ఎన్నో విధాల ఓదార్చారు; అయినా, ఆయన మనస్సు ఊరట చెందలేదు; వ్యాకులమైన హృదయంతో ధర్మరాజు ఇలా అనుకోసాగాడు.

203. అమాయకమైన మృగాలను ఎన్నింటినో తన శరీరపోషణకోసం అని చంపించే దుర్మార్గుడిలా, రాజ్యంకోసం అని గురువులను, బాలకులను, బ్రాహ్మణులను,

కొడుకులను, అన్నదమ్ములను యుద్ధరంగంలో చంపించాను. ఇంతటి పాపానికి ఒడిగట్టిన నేను లక్షల సంవత్సరాల పర్యంతం ఘోరమైన నరకం అనుభవించక తప్పదు కదా. 204. ప్రజలను పరిపాలించే రాజు ధర్మ బుద్ధితో శత్రువులను చంపటంలో దోషం లేదని శాస్త్రాలు చెప్తున్నాయి. అయినా, ఆలోచించి చూస్తే ఈ మాట నాకు సమంజసం అనిపించటం లేదు.

రథాలు, ఏనుగులు, గుఱ్ఱాలు, కాలిబంట్లతో కూడిన పెక్కు అక్షౌహిణుల సైన్యాలను చంపించాను. పతులను, బంధువులను హతమార్చి సతులకు నేను చేసిన మహాద్రోహం క్షమించరానిది. నా యీ పాపానికి నిష్కృతి లేదు. గృహస్థ ధర్మాలైన అశ్వమేధం మొదలైన యజ్ఞాలు ఆచరిస్తే బ్రహ్మహత్య మొదలగు దోషాలు పరిహారం అవుతాయని వేదాలు చెప్తున్నాయి..

కాని బురదవల్ల బురదనేల పరిశుభ్రం కాదు. కల్లుపోసి కడిగి నందువల్ల కల్లుకుండకు శుద్ధి లభించదు. అలాగే బుద్ధి పూర్వకంగా చేసే జీవహింసతో కూడిన యజ్ఞాలవల్ల మానవుల పాపం పెరుగుతుందే కాని తరగదనినా అనుమానం.

ధర్మజుడు భీష్ముని కడకేగుట

205. ఇలా, ప్రజాద్రోహం వల్ల కలిగిన పాపానికి చలించిన మనసు కలవాడైన ధర్మరాజు, నిరాహారుడై భీష్ముడు పడి ఉన్న చోటుకు వెళ్లాడు. 206. కృష్ణార్జునులు, భీమ నకుల సహదేవులు బంగారు రథాలు అధిరహించి ధర్మరాజు వెంట వెళ్లారు. అప్పుడు ధర్మజుడు గుహ్యకులతో కూడిన కుబేరుడి లాగ ప్రకాశించాడు. ఇలా పాండవులు తమ పరివారంతోపాటు, శ్రీకృష్ణునితో కూడి కురుక్షేత్రానికి వెళ్లారు. అక్కడ దివినుంచి భువికి కూలిన దేవతలా యుద్ధరంగంలో అంపశయ్యపై ఉన్న భీష్ముడికి నమస్కరించారు.ఇంతలో బృహదశ్వుడు, భరద్వాజుడు, పరశురాముడు, పర్వతుడు, నారదుడు, వేదవ్యాసుడు, కశ్యపుడు, ఆంగిరసుడు, కౌశికుడు, ధౌమ్యుడు, సుదర్శనుడు, శుకుడు, వసిష్ఠుడు మొదలైన పెక్కుమంది రాజర్షులు, బ్రహ్మర్షులు తమతమ శిష్యులతో కూడి రావటం చూసి ఆనందించి, దేశకాల విభాగాలు తెలిసిన భీష్మాచార్యుడు వచ్చిన వారందరిని సత్కరింప జేసాడు. 207. సర్వేశ్వరుడు అయిన పరమేశ్వరుడు మాయా మానవ దేహంతో జయశీలుడైన కృష్ణుడిగా అవతరించి అరుదెంచాడనే ప్రజ్ఞానంతో కూడిన వాడై గాంగేయుడు కృష్ణుణ్ణి పూజించాడు.

208.పిమ్మట, భీష్మాచార్యుడు వినయ ప్రేమలతో చక్కటివారైన పాండవులను దగ్గర కూర్చోపెట్టుకొన్నాడు. అపారమైన అనురాగంతో పొంగిపొరలే బాష్పధారలతో నిండిన కన్నులు కలవాడై ఇలా అన్నాడు. 209.“నాయనలారా! పాండవులారా! భగవానుడైన శ్రీకృష్ణుణ్ణి, బ్రాహ్మణులను, ధర్మాన్ని నమ్ముకొని జీవించే మీరు కష్టాలు ఎన్నో పడ్డారు. ఇటువంటి విచిత్రమైన విషయం ఇంకా ఏముంటుంది. 210. పాపం! మీ తల్లి కుంతీదేవికి ఏమాత్రం సంతోషం లేదు; పాండురాజు లేడిరూపంలో ఉన్న ముని శాపకారణంగా మరణించడంతో, పసికందులైన మిమ్మల్ని అరచేతిలో పెట్టుకొని పెంచుకొచ్చింది; ఇంతవాళ్ళని చేసింది; ఏ ఒక్కరోజూ సౌఖ్యమన్న మాట ఎరుగదు; ఈవిడ దురదృష్టం ఎలాంటిదో కానీ జీవితమంతా కష్టాలతోనే గడిచింది.

211. వాయువశంబులై యెగసి వారిధరంబులు మింటఁ గూడుచుం
బాయుచు నుండుకైవడిఁ బ్రపంచము సర్వముఁ గాలతంత్రమై
పాయుచుఁ గూడుచుండు నొకభంగిఁ జరింపదుకాల మన్నియుం
జేయుచుఁ నుండుఁ గాలము విచిత్రముదుస్తర మెట్టివారికిన్.

ఆకాశంలో మేఘాలు గాలికి ఎగిరి పరస్పరం కలుసుకుంటూ, విడిపోతుంటాయి. అలానే ఈ ప్రపంచంలోని ప్రాణికోటి సమస్తం కాలం డు అల్లిక వల్ల కూడుతూ, విడిపోతూ ఉంటాయి. కాలం ఎప్పుడూ ఒకేలా జరగదు. కాలమే అన్నింటికీ మూలం. కాలం చాలా విచిత్రమైంది. ఎంతటి వారైనా కాలప్రభావాన్ని దాటలేరు.

212. రాజఁట ధర్మజుండు, సురరాజసుతుండట ధన్వి, శాత్రవో
ద్వేజకమైన గాండివము విల్లఁట, సారథి సర్వభద్ర సం
యోజకుఁడైన చక్రియఁట, యుగ్రగదాధరుఁడైన భీముఁడ
య్యాజికిఁదోడు వచ్చునఁట, యాపద గల్గు టిదేమి చోద్యమో.

212ఁ. ధర్మజుని అంతటివాడు రాజు; ఇంద్రుడి కుమారుడూ మహావీరుడూ అయినట్టి అర్జునుడు యోద్ధ; శత్రుభయంకరమైన గాండీవం అతని ధనుస్సు; సమస్త శుభాలనూ కలిగించే శ్రీకృష్ణుడు రథసారథి; చండ ప్రచండమైన గదాదండం ధరించే భీముడు కొండంత అండ; ఐనా ఇంతటి మహా మహిమా న్విత సహాయ సంపత్తులు ఉన్నా ఈ పాండవులు అరణ్యవాసాలు, అజ్ఞాతవాసాలు చేసి మొదలైన ఆపదలు ఎన్నో పొందారు; ఎంత ఆశ్చర్యం!

213. ఈశ్వరుండు విష్ణుఁ డెవ్వేళ నెవ్వని
కేమి సేయుఁ బురుషుఁ డేమి యెఱుఁగు
నతనిమాయలకు మహాత్ములు విద్వాంసు
లడఁగి మెలగుచుందు రంధు లగుచు.

213. పరమేశ్వరుడైన శ్రీమన్నారాయణుడు ఎప్పుడు ఎవరికి ఏమి చేస్తాడో ఎవరు చెప్పగలరు. ఆ మహానుభావుని మాయలకు పెద్ద పెద్ద విద్వాంసులు కూడా దిక్కు తెలియనివారై, లోబడి అణిగి మణిగి ఉంటారు. 214. అందుచేత, దైవసంకల్పం వల్ల జరిగినదానికి విచారించటం వివేకం కాదు. రక్షణ లేని ప్రజానీకాన్ని రక్షించటంకోసం శ్రీహరి పుండరీకాక్షరూపంలో సాక్షాత్కరించాడు. వాసుదేవుడు తన దైవత్వం తెలియబడకుండా, యదుకులంలో రహస్యంగా సంచరిస్తూ తన మాయచేత ముల్లోకాలను మోహంలో ముంచి తేలుస్తున్నాడు. ఆ గుట్టుమట్టులు ఇంకా దేవర్షి అయిన నారదునికి, జ్ఞానస్వరూపుడైన కపిలమహర్షికి కొంత తెలుసు; నాయనలార! మీరు శ్రీకృష్ణుని దేవకీ పుత్రుడని, మీ మేనమామ కుమారుడని తలచారు. దూతగా, సచివుడుగా, సారథిగా, బంధువుగా, మిత్రుడుగా భావించి ఎన్నో పనులకు ఆయన్ని వినియోగించు కొన్నారు. అయినా అందువల్ల ఎలాంటి లోపం రాదు. రాగద్వేషాలు లేనివాడు, అహంకారం లేనివాడు, ద్వంద్వాలకు అతీతుడైనవాడు, సమదర్శనుడు, సర్వాత్మకుడైన జగన్నాథునకు ఎక్కువ తక్కువ భావాలు, అభిప్రాయభేదాలు ఎక్కడివి; అయినప్పటికీ భగవంతుడు భక్తవత్సలుడు అగుటచేత ఆత్మీయులైన భక్తులకు అందుబాటులో ఉంటాడు.

215. అతిభక్తి నెవ్వనియందుఁ జిత్తముఁ జేర్చి;
యెవ్వని నామ మూహించి పొగడి
కాయంబు విడుచుచుఁ గామ కర్మాది ని;
ర్మూలనుండై యోగి ముక్తి నొందు
నట్టి సర్వేశ్వరుం డఖిలదేవోత్తంసుఁ;
డెవ్వేళఁ బ్రాణంబు లేను విడుతు
నందాఁక నిదె మహాహర్షుఁడై వికసిత;
వదనారవిందుఁడై వచ్చె నేఁడు
నాల్గుభుజములుఁ గమలాభ నయనయుగము
నొప్పఁ గన్నుల ముంగట నున్నవాఁడు
మానవేశ్వర! నా భాగ్యమహిమఁ జూడు
మేమి సేసితినో పుణ్య మితనిఁ గూర్చి."

మిక్కిలి భక్తి యుక్తుడైన యోగి ఏదేవుని యందు చిత్తం లగ్నం చేసి, ఏ దేవుని పవిత్రనామం ఉచ్చరిస్తూ తనువు చాలించి, కామాది కర్మఫలాన్ని నిర్మూలించి, మోక్షాన్ని పొందే దేవదేవుడైన గోవిందుడు నేను శరీరం చాలించే సమయానికి మహానందంతో వికసిత వదనారవిందంతో విచ్చేసి నాలుగు చేతులతో తామరరేకుల వంటి కళ్ళతో, నా కళ్ళముందు ప్రత్యక్షము అయ్యాడు. ధర్మరాజా! నా భాగ్యం పండింది. ఈ మహానుభావుడి కోసం ఏ పుణ్యం చేసుకున్నానో. 216. ఇలా శరీరము నిండా అర్జునుడు వేసిన బాణములు కల కురుకులపితామహుడు పలికిన పలుకులను, అక్కడకి వచ్చిన మునులందరూ విన్నారు. అప్పుడు ధర్మనందనుడు గంగానందనుడైన భీష్మా చార్యుని వలన మానవజాతికి ఆవశ్యకాలైన సామాన్యధర్మాలు, వర్ణాశ్రమ ధర్మాలు, అనురాగవైరాగ్యాలకు సంబంధించిన ప్రవృత్తినివృత్తిధర్మాలు, దాన ధర్మాలు, రాజధర్మాలు, స్త్రీధర్మాలు భగవంతునికి ప్రియమైన భాగవతధర్మాలు, శమదమాదులు, చతుర్విధ పురుషార్థాలైన ధర్మార్థకామమోక్షాలు, నానా విధాలైన ఉపాఖ్యానాలు, ఇతిహాసాలు మొదలైనవన్నీ కొన్ని సంక్షేపంగా కొన్ని వివరంగా విన్నాడు. తర్వాత అతిరథమహారథులకు శిరోభూషణమైన భీష్ముడు స్వచ్ఛంద మరణులైన సంయమీంద్రులు వాంఛించే ఉత్తరాయణపుణ్యకాలం వచ్చిందని తెలుసుకొని అది తాను తనువు చాలించటానికి అనుకూల సమయమని నిశ్చయించు కొన్నాడు.

గమనిక:– తండ్రి శంతనమహారాజు నుండి భీష్ముడు స్వచ్ఛంద మరణాన్ని వరంగా పొందాడు. 217.

అటుపిమ్మట గాంగేయుడు మౌనం వహించి మనస్సును ఏకాగ్రం చేసుకొని తన చూపులన్నీ గోపాలదేవుని ముఖమండలంపై కేంద్రీకరించాడు; కమలాక్షుని దాక్షిణ్యపూరిత కటాక్షవీక్షణం వల్ల ఆయనకి బాణాల బాధలన్నీ ఉపశమించాయి; అంతట శాంతశీలుడైన శంతనపుత్రుడు సంతోషించి కలుషాలనే గజసమూహాన్ని చీల్చి చెండాడే యదుసింహుణ్ణి నుతించాడు.218. మందాకినీ నందనుడైన భీష్ముడు సమస్త దోషాలను నిరస్తం చేసి నిష్కామభావంతో, నిర్మల ధ్యానంతో పీతాంబరధరుడు, చతుర్భుజుడు, పురాణపురుషుడు, పరమేశ్వరుడైన గోవిందునిలో ఏకాగ్రబుద్ధిని సంధానించి పరమానంద భరితుడై ప్రకృతి సిద్ధ సంసారబంధాలను పరిహరించే ఉద్దేశంతో ఇలా ప్రస్తుతించాడు.

భీష్మనిర్యాణం

219. "త్రిజగన్మోహన నీలకాంతిఁ దను వుద్దీపింపఁ బ్రాభాత నీ
రజబంధుప్రభమైన చేలము పయిన్ రంజిల్ల నీలాలక
వ్రజ సంయుక్త ముఖారవింద మతిసేవ్యంబై విజృంభింప మా
విజయుం జేరెడు వన్నెలాఁడు మది నావేశించు నెల్లప్పుడున్.

219. "ముల్లోకాలకు సమ్మోహనమైన నీలవర్ణ కాంతులతో నిగనిగలాడే మనోహరమైన దేహం గలవాడు; పొద్దుపొడుపు వేళ వెలుగులు చిమ్ముతున్న బాలభానుని ప్రభలతో మెరిసిపోతున్న బంగారు వస్త్రం ధరించువాడు; నల్లని ముంగురులు కదలాడుతుండే వాడు; ముద్దులు మూటగట్టుతున్న ముఖపద్మం కలవాడు; మా అర్జునుణ్ణి విజయుణ్ణి చేస్తూ చేరి ఉండే అందగాడైన శ్రీకృష్ణ భగవానుడు నా మదిలో నిరంతరం నిలిచిపోవాలి.

220. హయరింఖాముఖ ధూళి ధూసర పరిన్యస్తాలకోపేతమై
రయజాతశ్రమ తోయబిందుయుతమై రాజిల్లు నెమ్మోముతో
జయముం బార్థున కిచ్చువేడ్క నని నాశస్త్రాహతిం జాల నొ
చ్చియుఁ బోరించు మహానుభావు మదిలోఁ జింతింతు నశ్రాంతమున్.

220. గుఱ్ఱాల కాలిగిట్టల వల్ల రేగిన ధూళితో దుమ్ముకొట్టుకుపోతున్నా; ముంగురులు చెదిరి పోతున్నా; అధికమైన రథ వేగానికి అలసట చెంది ఒళ్ళంతా చెమట్లు కారుతున్నా; ముచ్చటైన ముఖమంతా ఎఱ్ఱగా అవుతున్నా; నా శస్త్రాస్త్రాలు తగిలి ఎంత నొప్పెడుతున్నా లెక్క చెయ్యకుండా అర్జునుడికి విజయాన్ని చేకూర్చాలనే ఉత్సాహంతో అతనిని ప్రోత్సహిస్తూ యుద్ధం చేయిస్తున్న మహానుభావుడు శ్రీకృష్ణపరమాత్మని నా మనస్సులో నిరంతరం ధ్యానిస్తుంటాను.

221. నరుమాటల్ విని నవ్వుతో నుభయసేనామధ్యమక్షోణిలో
బరు లీక్షింప రథంబు నిల్పి పరభూపాలావళిం జూపుచుం
బరభూపాయువు లెల్లఁ జూపులన శుంభత్కేళి వంచించు నీ
పరమేశుండు వెలుంగుచుండెడును హృత్పద్మాసనాసీనుఁడై.

221.ఏ లోకేశ్వరుడు అర్జునుడు అడిగాడని చిరునవ్వు చిందిస్తు, పగవారి కళ్ళెదురుగానే రథాన్ని తీసుకువెళ్ళి ఉభయ సేనలకు మధ్యప్రదేశంలో నిలబెట్టాడో; చిరునవ్వులు చిందిస్తూనే కౌరవపక్ష రాజులందరిని పేరుపేరునా చూపిస్తూ ఆ

చూపులతోనే వాళ్ళ ఆయువులన్నీ చిదిమేసాడో; ఆ శ్రీకృష్ణపరమాత్మ నా హృదయపద్మంలో పద్మాసనం వేసుకొని స్థిరంగా వసించుగాక.

222. తనవారిఁ జంపఁజాలక
వెనుకకుఁ బో నిచ్చగించు విజయుని శంకన్
ఘన యోగవిద్యఁ బాపిన
మునివంద్యుని పాదభక్తి మొనయున్ నాకున్.

222. రణరంగంలో తన బంధుమిత్రుల ప్రాణాలు తీయడానికి ఇష్టపడక వెనుదీస్తున్న ధనుంజయునికి మహా మహిమాన్వితమైన గీతోపదేశం చేసి, సందేహాలు పోగొట్టి, యుద్ధంలో ముందంజ వేయించిన వాని; మునులచే స్తుతింపబడు పరముని పాదభక్తి నాలో పరిఢవిల్లుగాక.

223. కుప్పించి యెగసినఁ గుండలంబుల కాంతి;
గగనభాగం బెల్లఁ గప్పికొనఁగ;
నుఱికిన నోర్వక యుదరంబులో నున్న;
జగముల వ్రేఁగున జగతి గదలఁ;
జక్రంబుఁ జేపట్టి చనుదెంచు రయమునఁ;
బైనున్న పచ్చనిపటము జాఱ;
నమ్మితి నాలావు నగుఁబాటు సేయక;
మన్నింపు మని క్రీడి మరలఁ దిగువఁ;
గరికి లంఘించు సింహంబుకరణి మెఱసి
నేఁడు భీష్మునిఁ జంపుదు నిన్నుఁ గాతు
విడువు మర్జున యనుచు మద్విశిఖ వృష్టిఁ
దెరలి చనుదెంచు దేవుండు దిక్కు నాకు.

223. ఆనాడు యుద్ధభూమిలో నా బాణవర్షాన్ని భరించలేక నా మీదికి దుమికే నాస్వామి వీరగంభీర స్వరూపం ఇప్పటికీ నాకు కళ్ళకు కట్టినట్లే కన్పిస్తున్నది. కుప్పించి పై కెగరగా కుండలాల కాంతులు గగనమండలం నిండా వ్యాపించాయి. ముందుకు దూకడం తో తుళ్ళే బొజ్జలోని ముజ్జగాలనే పిండాండం వడికి బ్రహ్మాండం కంపించి పోయింది; చేతిలో చక్రాన్ని ధరించి అరుదెంచే వేగానికి పైనున్న బంగారుచేలం జారిపోయింది; “నమ్ముకొన్న నన్ను నలుగురిలో నవ్వులపాలు చేయవ” ద్దని మాటిమాటికి కిరీటి వెనక్కు లాగుతున్నా లెక్కచేయకుండా “అర్జునా! నన్ను వదులు. ఈనాడు భీష్ముని

సంహరించి నిన్ను కాపాడుతాను" అంటూ కరిపైకి లంఘించే కంఠీరవం లాగా నాపైకివస్తున్నాడు. అట్టి గోపాలదేవుడే నాకు రక్ష.

224. తనకున్ భృత్యుఁడు వీనిఁ గాఁచుట మహాధర్మంబు వొమ్మంచు న
ర్జునసారథ్యము పూని పగ్గములు చేఁ జోద్యంబుగాఁ బట్టుచున్
మునికోలన్ వడిఁ బూని ఘోటకములన్ మోదించి తాడించుచున్
జనులన్మోహము నొందఁ జేయు పరమోత్సాహుం బ్రశంసించెదన్.

ఈ అర్జునుడు నా సేవకుడు. ఇతనిని కాపాడవలసి ఉన్నది అంటున్నాడు. అది పరమధర్మమట. అందుకని, అర్జునుని రథానికి సారథ్యము చేస్తున్నాడు. పగ్గాలు ఆశ్చర్యకరంగా పట్టుకొని. మిక్కిలి ఉత్సాహంతో ములుగఱ్ఱ వేగంగా తిప్పుతూ, గుఱ్ఱములను మోదిస్తూ, తాడిస్తున్నాడు. చూసే ప్రజలను మోహింప జేస్తున్నాడు. చూడు, అట్టి శ్రీకృష్ణుని స్తోత్రము చేస్తున్నాను.

225. పలుకుల నగవుల నడపుల
నలుకల నవలోకనముల నాభీరవధూ
కులముల మనముల తాలిమి
కొలుకులు వదలించు ఘనునిఁ గొలిచెద మదిలోన్.

తియ్యని మాటలతో మందహాసాలతో, ప్రవర్తనలతో, ప్రణయకోపాలతో, వాలు చూపులతో వ్రజవధూమణుల వలపులు దోచుకొనే వాసుదేవుడిని మనస్సులో మరీ మరీ సేవిస్తాను.

226. మునులు నృపులుఁ జూడ మును ధర్మజుని సభా
మందిరమున యాగమండపమునఁ
జిత్రమహిమతోడఁ జెలువొందు జగదాది
దేవుఁ డమరు నాదు దృష్టియందు.

226.మునీంద్రులు, నరేంద్రులు చూస్తూ ఉండగా యింతకు మునుపు ధర్మరాజు సభామందిరంలోని యజ్ఞమండపంలో చిత్ర విచిత్ర ప్రభావాలతో ప్రకాశించే విశ్వనాథుడు నా చూపుల్లో స్థిరంగా యున్నాడు.

227. ఒక సూర్యుండు సమస్తజీవులకుఁ దా నొక్కొక్కఁడై తోఁచు పో
లిక నే దేవుఁడు సర్వకాలము మహాలీలన్ నిజోత్పన్న జ
న్య కదంబంబుల హృత్సరోరుహములన్ నానావిధానూన రూ
పకుఁడై యొప్పుచునుండు నట్టి హరి నేఁ బ్రార్థింతు శుద్ధుండనై."

227. ఉన్న ఒకేఒక్క సూర్యుడు సకల జీవరాసులకు ఒక్కొక్కడుగా కానవస్తాడు కదా. ఆ విధంగానే తాను సృష్టించిన నానావిధ ప్రాణి సమూహాల హృదయ కమలాలలో నానా విధాల రూపాలతో సర్వకాల సర్వావస్థల యందు తన లీలా విలాసంతో తనరారే నారాయణుని పవిత్రహృదయంతో ప్రార్థిస్తున్నాను."

228.ఇలా గాంగేయుడు మనస్సు, వాక్కులు, దృక్కులద్వారా శ్రీకృష్ణపరమాత్మను హృదయంలో పదిల పరచుకొని; నిశ్వాసాన్ని నిరోధించి; నిరుపాధిక పర బ్రహ్మమైన వాసుదేవునిలో ఐక్యమయ్యాడు. అప్పుడు అది చూసి అక్కడ ఉన్న వారందరు సంధ్యాసమయంలో పక్షుల్లా మౌనం వహించారు; దేవలోకంలోను, మానవలోకంలో దుందుభులు ధ్వనించాయి; సాధుసంకీర్తనలు వినిపించాయి; పూలవానలు కురిశాయి; తనువు చాలించిన దేవనదీ పుత్రునికి దహన సంస్కారాలు జరిపించి; ధర్మరాజు ముహూర్తకాలం దుఃఖించాడు. అక్కడి ముని లందరు శ్రీకృష్ణుని రూపం తమ మనస్సులలో నిలుపుకొని; ఆయన దివ్యావ తారాలను కొనియాడుతూ సంతోషితస్వాంతులై తమ తమ ఆశ్రమాలకు తరలిపోయారు. అనంతరం ధర్మనందనుడు నందనందనునితో కలిసి హస్తినా పురానికి వెళ్ళాడు. అక్కడ గాంధారీ సహితుడైన ధృతరాష్ట్రుణ్ణి ఒప్పించి అతని అంగీకారంతో, శ్రీకృష్ణుని ఆమోదంతో తన తాత తండ్రులు పరిపాలించిన రాజ్యాన్ని స్వీకరించినవాడై ధర్మం తప్పకుండా ప్రజలను పరిపాలించ సాగాడు." ఇలా చెప్పగానే శౌనకుడు సూతమహర్షిని ఇలా అడిగాడు.

229. తన సిరిసంపదలన్నీ అపహరించి తనతో యుద్ధానికి సిద్ధమైన దుర్మార్గపు ఆతతాయిలను (ఇంటికి నిప్పు పెట్టేవాడు, విషము పెట్టేవాడు, కత్తితో నరికేవాడు, ధనము దోచుకొనే వాడు, నేల నపహరించేవాడు, ఇతరుల భార్యను చెరపట్టేవాడు వీరారుగురుని ఆతతాయి అంటారు)సమరంలో సంహరించిన ధర్మరాజు చుట్టాలందరు మరణించారనే దుఃఖభారంతో కూడి ఉండి రాజ్యభారాన్ని భరించ టానికి ఏ విధంగా అంగీకరించాడు? అని అడిగాడు. 230. అప్పుడు శౌనకుడికి, సూతుడు ఇలా సమాధానం చెప్పాడు.

ధర్మనందన రాజ్యాభిషేకం

231."పరీక్షిత్తును కురువంశాంకురంగా నిలిపి, యుధిష్టిరుణ్ణి సమస్త సామ్రాజ్యా ధినేతగా నిలిపి శ్రీకృష్ణుడు సంతుష్టాంతరంగుడైనాడు. 232 ఇలా భీష్మాచార్యుని ఉపదేశాలవల్ల, శ్రీకృష్ణుని ప్రబోధాలవల్ల ధర్మరాజు జగత్తు స్వతంత్రమైనది కాదు పరమేశ్వరాధీన సంబంధ విజ్ఞానాన్ని పెంపొందించు కున్నాడు, తన సందేహాలన్నింటిని నివర్తించుకొన్నాడు.

ఉపేంద్రుని సహాయంతో అతిశయించే మహేంద్రుని వలె, శ్రీకృష్ణుని అండదండలతో చతుస్సముద్ర ముద్రిత మహీమండలాన్ని సహచరుల సహాయంతో పరిపాలించసాగాడు.233.దానఘనుడు, మానధనుడు,సత్యధనుడు, సత్యసంధుడు, కురుకులాలంకారుడు, కుంతికుమారుడైన ధర్మరాజు సమస్త భూమండలాన్ని వైభవోపేతంగా పరిపాలిస్తున్న సమయంలో మేఘుడు వానలు సమృద్ధిగా కురిపించాడు; పృథివి బంగారు పంటలు పండించి, కోరిన కోర్కెలు తీర్చింది; గోశాలలోని గోవులు పాలను వర్షించాయి; వృక్షాలు లతలు సంపూర్ణంగా ఫలించాయి; ఋతుధర్మం తప్పకుండా నిండుగా పంటలు పండాయి; దేశమంతటా ధర్మం పాతుకున్నది; ఆధ్యాత్మిక, ఆదిభౌతిక, ఆది దైవికాదులైన తాపత్రయాలు, వ్యాధులు ప్రజలను బాధించలేదు.

234. ప్రియ సోదరి సుభద్ర మనస్సుకు సంతోషం సమకూర్చుటం కోసం, బంధువులైన పాండవుల శోకం పోకార్చటం కోసం, యశోదానందనుడు హస్తినాపురంలో కొన్ని మాసాలపాటు ఉండి, పిమ్మట తన నగరానికి బయలు దేరాడు. తనకు అభివందనాలు సమర్పిస్తున్న నందనందనుణ్ణి ధర్మనందనుడు ఆనందంతో అభినందించి ఆలింగనం చేసుకొని వీడ్కోలిచ్చాడు. అనంతరం శ్రీకృష్ణుడు కొందరి నుండి నమస్కారాలు అందుకొన్నాడు. కొందరిని కౌగిలించు కొన్నాడు. కొందరు తనను కౌగిలించుకొనగా వారికి శుభాకాంక్ష లందించాడు. సజ్జనసాంగత్యం వల్ల దుర్జన సాంగత్యాన్ని పరిత్యజించిన బుద్ధిమంతుడు హరి మధురగాథలు ఒక్కమాటు వింటే మళ్లీ విడిచి పెట్టలేడు. అలాగ గోవిందుడు రథం ఎక్కబోతున్న సమయంలో సుభద్రా ద్రౌపదులు, కుంతీ గాంధారులు, ధృతరాష్ట్రుడు, విదురుడు, ధర్మరాజు, యుయుత్సుడు, కృపాచార్యుడు, నకుల సహదేవులు, భీమసేనుడు, ధౌమ్యుడు మొదలైన వారంతా, శ్రీకృష్ణుని ఎడబాటు సహించలేని వారయ్యారు. అనుక్షణం ఆయనను చూస్తూ, తాకుతూ, మాట్లాడుతూ, ఆయనతో కలిసి శయనిస్తూ, కూర్చుంటూ, భుజిస్తుండే పాండవులతో పాటు శ్రీకృష్ణుడు వెనుకకు మరలి రావాలని అభిలషిస్తూ, ఆయన వెళ్లిన మార్గాన్ని అవలోకిస్తూ, హరిమయాలైన హృదయాలతో,అశ్రునయనాలతో అల్లంత దూరంలో నిలబడి పోయారు. 235.

భువనమోహనుడు, పుండరీకాక్షుడైన శ్రీకృష్ణుడు ఘనీభవించిన పురజనుల పురాకృత పుణ్యంలా హస్తినాపుర వీథుల వెంట సాగిపోతున్నాడు. అంతఃపుర కాంతలు బంగారు మేడలపై నిలబడి నందనందనునిపై పుష్పవర్షాలు కురిపించారు. విజయుడు వెనుక నిలబడి ముత్యాలసరాలతో విరాజిల్లే శ్వేతచ్ఛత్రాన్ని పట్టాడు. ఉద్ధవుడు, సాత్యకి ఉత్సాహంతో అటునిటు నడుస్తు రత్నఖచితాలైన పిడులు పట్టుకొని వింజామరలు వీస్తున్నారు. బాకాలు, నగారాలు, తప్పెటలు, శంఖాలు ఆకాశం దద్దరిల్లేలా

మ్రోగుతున్నాయి. వేద వేత్తలైన బ్రాహ్మణులు సగుణ నిర్గుణ స్వరూప నిరూపకంగా స్వస్తివచనాలు పలుకుతున్నారు. 236.

ఆ సమయంలో బహుసుందరుడైన గోపాలకష్ణుని దర్శించడానికి హస్తినా నగరకాంతలు నగరంలోని భవనాలపై కెక్కారు. మార్గానికి ఇరువైపుల గుంపులు గూడి చేతులు చాపి వాసుదేవుణ్ణి ఒకరికొకరు చూపించుకోసాగారు. సృష్టి ఆదిలో జీవులు త్రిగుణాలతో కూడక ముందు, ప్రపంచం అంతా ఆయనలో లీనమై ఉండేది

అని; అద్వితీయమైన పరబ్రహ్మ స్వరూప మీయనే అని కొందరు అంటున్నారు; జీవులకు పరబ్రహ్మత్వం కలిగితే లయం అనేది ఎలా కలుగుతుంది అని కొందరు అంటున్నారు; జీవనాలకి ఉపాధిభూతాలైన సత్వాది శక్తులు లయం కావటమే జీవుల లయం అని కొందరు చెప్తున్నారు; మరల సృష్టికి కారణభూతుడైన విశ్వేశుని ఆత్మ శక్తిచేత తన మాయను చేపట్టి నామరూపాలు లేని జీవులందు నామరూపాలు ఏర్పరచాడు అని కొందరు చెప్తున్నారు; నిర్మలమైన భక్తిగలవారు, కుంటుపడని ఉత్కంఠభరిత యత్నులై, జితేంద్రియులైన పరమ జ్ఞానులు ఈ భగవానుని దర్శించగలరని మరికొందరు అంటున్నారు; యోగ మార్గం ద్వారా తప్ప పరమేశ్వర సాక్షాత్కారం అసాధ్య మని యింకొందరు అంటున్నారు. 237.

“ఓ సఖీ! అదిగో శ్రీకృష్ణుని రథం దూరంగావెళ్లిపోయింది. ఇక మన కళ్లకు కనబడదు. కమలాక్షుణ్ణి కనుగొనలేని దినాలు కల్పాలలా తోస్తాయి. ఇక క్షణం సేపు కూడ ఉండలేము ఈ యిళ్ళలో. మాధవుని వెంట మనం కూడ వెళ్లి ఆయనకు సేవలు చేసుకుంటు అక్కడే హాయిగా ఉండిపోదా” మంది మన్మథుని బాణాలు నాటిన మగువ యొకతె.

238. “చెలీ! వేదవేద్యుడైన ఆదినారాయణుడే గాని ఈ కృష్ణుడు యాదవ ప్రభువు కాదే. ఈ దేవాధిదేవుడు విశ్వానికి సృష్టి స్థితి లయాలు కల్పించే మహానుభావుడే. ఈయన లీలలు మనం తెలుసుకోలేం. లోకేశ్వరుణ్ణి కనులారా దర్శించిన నేను ఎంత అదృష్టవంతురాలనో” అని ఒక అంగన ఆనంద తరంగాలు పొంగిపొరలే అంతరంగంతో చిందులు వేసింది. 239. “భామినీ! ప్రతికల్పంలోనూ ఈ పుడమిమీద తమోగుణ దూషితులైన భూపతులు పుట్టి ప్రజానీకాన్ని బాధించి వేధించే సమయంలో, ఆ జగత్కంటకులను స్వచ్ఛమైన సత్త్వ స్వరూపుడై సముద్భవించి సంహరించే స్వామిని చూడవే” అన్నది ఒక కలహంసగామిని. 240. వారు ఇంకా ఇలా అనుకొన్నారు 241.

“ఈ పుణ్యమూర్తి జన్మించటం మూలంగానే యాదవవంశం పవిత్రమైనది. ఈ సచ్చరిత్రుడు నివసిస్తుండటం వలననే మధురానగరం మహిమాన్వితమై ప్రసిద్ధ మైనది. ఈ పురుషోత్తముణ్ణి అనుక్షణం వీక్షించటం చేతనె ద్వారకలో ఉండే పౌరులు ధన్యాత్ములైనారు. ఈ వీరాధివీరుడు క్రూరాత్ములను ఏరి పారవేయటం ద్వార ఈ విశాల విశ్వం ప్రశాంతంగా మనగలుగుతున్నది. ఈ జగన్మోహనుని సౌందర్యాన్ని సందర్శించి, మన్మథ శరపరంపరలకు చలించిన హృదయాలతో వ్రేపల్లెలోని గోపస్త్రీలు ఎల్లవేళల ఈ నల్లనయ్య మోవి తేనియలు త్రావుచూ ఉంటారు.

242. ఈకమలాల వంటి కళ్ళున్నవానిని, సౌందర్యరాశిని, దయాసముద్రుణ్ణి తమ జీవితేశ్వరునిగా స్వీకరించి ఆనందంగా కాపురం చేస్తున్న ఆ రుక్మిణీ, సత్యభామ మొదలైన సాధ్వీ మణులు నిష్కల్మష హృదయాలతో పూర్వజన్మలో ఏ పుణ్యతీర్థాలు సేవించారో, ఏ మంచినోములు నోచారో కదా!” 243. అలా పలువిధాల సంభాషించు కొంటున్న పౌరకాంతామణుల పలుకులు వింటూ, క్రీగంటి చూపులతో కనుగొంటూ, మందహాస వదనారవిందంతో, గోవిందుడు ముమ్మందుకు సాగాడు. ధర్మరాజు శ్రీకృష్ణునికి అంగరక్షకులుగ చతురంగ బలాలను పంపించాడు. ఆ సైన్యంతో పాటు తన ఎడబాటుకు ఓర్వలేక సాగనంపడానికి బహుదూరం వచ్చిన పాండునందనులను వెనుకకు పంపించి, వసుదేవనందనుడు యమునాతీరంలో ఉన్న కురుజాంగల పాంచాల శూరసేన దేశాలు దాటాడు. బ్రహ్మవర్తాన్నీ, కురుక్షేత్రాన్ని గడిచాడు. మత్స్య సారస్వత మరుధన్వ దేశాల గుండా సాగి ఆభీర సౌవీర సింధుదేశాలను దాటాడు. ఆ యా దేశప్రజలు సమర్పించిన కానుకలు అందుకొంటూ ద్వారకానగర అంతర్భా గంగా గల ఆనర్తమండలాన్ని ప్రవేశించాడు. సంధ్యాసమయం సమీపించింది. అశ్వాలు అలిసిపోయాయి. అలానే ప్రయాణం కొనసాగిస్తూ...

గోవిందుని ద్వారకాగమనం

244. జ**ల**జాతాక్షుఁడు శౌరి డగ్గఱె మహాసౌధాగ్రశృంగారకం
గ**ల**హంసావృతహేమపద్మపరిఖా కాసారకం దోరణా
వ**ళి**సంఛాదితతారకం దరులతావర్గానువేలోదయ
త్ఫ**ల**పుష్పాంకుర కోరకన్ మణిమయప్రాకారకన్ ద్వారకన్.

బంగారు కలశాలతో ప్రకాశించే ఎత్తైన మేడలు కలది; కలహంసలతో కాంచన వర్ణ కమలాలతో అలరారే అగడ్తలు చుట్టు కలది; చుక్కలు తాకే చక్కని తోరణాలు, పండ్లు,పువ్వులు, చివుళ్లు, మొగ్గలుతోనిండిన లతాకుంజాలు, పంక్తులుపంక్తులు వృక్షాలు కలది; రత్నఖచిత ప్రాకారాలు కలది అయిన ద్వారకానగరాన్ని తామరరేకుల లాంటి కళ్ళున్న శ్రీకృష్ణుడు సమీపించాడు.

245. ఇలా తనకు అత్యంతప్రియమైన రాజధాని సమీపించి. 246. ఆత్మీయులే కాక శత్రువులను సైతం అభినందించే ధైర్యసాహసాలుకల గోవిందుడు సమస్త ప్రాణులను నిశ్చేష్టులను చేసెడెది, లోక ప్రశంసలు అందుకోగలిగినది, చెవులుబద్దలగు శబ్దంతో రాజులను బెదర గొట్టేది, ప్రతిపక్షులైన రాక్షస యోధులందరినీ మూర్ఛిల్లచేసేదైన పాంచజన్య మనే తన శంఖాన్ని పూరించాడు. యదుకులాగ్రగణ్యులందరు ఆ శంఖధ్వనిని విని ధన్యులైనారు.

247.పాంచజన్య శంఖారావం చెవులలో పడగానే ప్రజలంతా ఉరకలేసే ఉత్సాహంతో, పరవళ్ళు తొక్కేభక్తితో, అతిశయించే ఆసక్తితో; వేణువులు, బాకాలు ఊదుతూ, నగారాలు మ్రోగిస్తు, ఏనుగు గిట్టల చప్పుళ్లు చెలరేగుతుండగా, లెక్కపెట్టలే నన్ని బంగారు వస్తువులు, విలువగల వలువలు మున్నగు కానుకలు తీసుకు వచ్చి యదుకుల విభునికి ఎదురొచ్చారు. 248. బంధుమిత్రులు, ప్రజలు తీసుకు వచ్చిన ఏనుగులు, గుఱ్ఱాలు మొదలైన బహుమతులను దయాసాగరుడైన శ్రీకృష్ణమూర్తి, భక్తులర్పించిన దీపపంక్తులను పరిగ్రహించే పద్మబంధునిలా అందుకొన్నాడు. 249. ఇలా ద్వారకాపుర పౌరులు ఆత్మారాముడు, సంపూర్ణకాము డైన శ్యామసుందరునికి కానుకలు సమర్పించి ఆనందంతో వికసించిన ముఖాలు, హర్షగద్గద భాషణలు కలవారై, తమను కంటికి రెప్పలా కాపాడే నల్లనయ్యకు, కన్నతండ్రికి చిన్నబిడ్డల వలె నమస్కరించి ఇలా పలికారు.

250. "నీ పాదాబ్జము బ్రహ్మపూజ్యము గదా, నీ సేవ సంసార సం
తాపధ్వంసినియౌఁ గదా, సకల భద్రశ్రేణులం బ్రీతితో
నాపాదింతు గదా, ప్రసన్నులకుఁ గాలాధీశ! కాలంబు ని
ర్వ్యాపారంబు గదయ్య చాలరు నినున్ వర్ణింప బ్రహ్మాదులున్.

"స్వామీ! నీ పాదపద్మాలు బ్రహ్మపూజ్యాలు; నీ చరణ సేవ సంతాపమయ మైన సంసారసముద్రాన్ని దాటించేనావ; నీవు ఆశ్రితులకు సకలసౌభాగ్యాలను ప్రసాదించే కరుణామూర్తివి; కాలస్వరూపుడవు; కాలానికి అధీశ్వరుడవు; బ్రహ్మాది దేవతలు కూడా

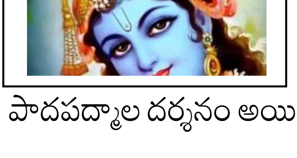

నిన్ను ప్రశంసించ సమర్థులు కారు 251.కృష్ణయ్యా! నీ దయ వల్ల మేమంతా సుఖంగా ఉన్నాం. నీ శౌర్యప్రతాపాల గురించిన విశేషాలు వింటున్నాం, సంతోషి స్తున్నాం. మాకు ఇన్నాళ్ళకి మళ్ళా నీ పాదపద్మాల దర్శనం అయింది. భాగ్యవంతులమై విలసిల్లుతున్నాం.

252. ఆరాటము మది నెఱుఁగము
పోరాటము లిండ్లకడలఁ బుట్టవు పురిలోఁ
జోరాటన మెగయదు నీ
దూరాటన మోర్వలేము తోయజనేత్రా!

కమలాల వంటి కన్నులున్న కన్నయ్య! మామనసులలో ఆరాటాలన్నవి లేవు. ఇళ్ళల్లో కలహాలన్నవి లేవు. నగరంలో చోరభయాలు లేనేలేవు. అయినా కూడ నీవు దూరప్రాంతాలకు వెళ్ళి నప్పుడు నీ వియోగాన్ని సహించలేమయ్యా.

253. తండ్రుల కెల్లఁ దండ్రియగు ధాతకుఁ దండ్రివి దేవ! నీవు మా
తండ్రివిఁ దల్లివిం బతివి దైవమవున్ సఖివిన్ గురుండ; వే
తండ్రులు నీ క్రియం బ్రజల ధన్యులఁ జేసిరి, వేల్పు లైన నో
తండ్రి భవన్ముఖాంబుజము ధన్యతఁ గానరు మా విధంబునన్.

తండ్రులందరికి తండ్రి యైన బ్రహ్మదేవునికి నీవు తండ్రివి. మా అందరికి తండ్రివి, తల్లివి, దైవానివి, భర్తవు, మిత్రుడవు, గురుడవు, సమస్తము నీవే; తండ్రులు ఐదుగురు (తన్ను గన్నవాడు, ఉపనయనము జేసినవాడు, చదువు చెప్పిన వాడు, విపత్తున కాపాడినవాడు, అన్నము పెట్టి పోషించినవాడు) ఎవరు కూడ నీలాగ ప్రజలను పరమానంద భరితులను చేసి ధన్యులను చేయలేరు. దేవతలైనా మా లాగా నీ ముఖ పద్మాన్ని వీక్షించి కృతార్థులు కాలేరు.254. ప్రభు! నీవు మాటి మాటికి హస్తినాపురానికి వెళ్తున్నావు. అలా వెళ్ళినప్పుడల్లా ప్రతి నిమిషము మాకు పదివందల సంవత్సరాలలా అనిపిస్తున్నది. అందుచేత, మా ద్వారకానగరాన్ని వదలి ఎక్కడకి వెళ్ళకుండా ప్రేమగా ఇక్కడే ఉండిపోవయ్యా నల్లనయ్యా! 255. సూర్యభగవానుడు పశ్చిమ పర్వతం చాటుకు పోయి నప్పుడు జగత్తు అంతా అంధకార బంధుర మైనట్లు నీవు కానరాకుంటే, మేము కటిక చీకటిలో పడి కొట్టుమిట్టాడుతుంటాము."

256. ఇలా ద్వారాకానగర ప్రజలు పలుకుతున్న భక్తి బంధురమైన మధుర మంజులాలాపాలు వీనులవిందుగా వింటు, కరుణతో ఆర్ద్రాలైన కడకంటి చూపులను కురిపిస్తూ, మురిపిస్తూ తన ఆగమనం విని మిక్కిలి అనురాగంతో, సంరంభవేగంతో స్నాన భోజన శయనాది నిత్యకృత్యాలు కూడ పరిత్యజించి ఉగ్రసేనుడు, అక్రూరుడు, వసుదేవుడు, బలభద్రుడు మున్నగు పెద్దలు; ప్రద్యుమ్నుడు, సాంబుడు, చారుదేష్ణుడు, గదుడు మొదలైన యదువీరులు ఏనుగులు గుఱ్ఱాలు రథాలు అధిరోహించినవారై, ఐరావతం వంటి ఒక భద్రగజాన్ని ముందుంచుకొని; సూతులు, నటులు, నర్తకులు,

వందిమాగధులు మొదలైనవారి మంగళభాషణాలతో భూసురోత్తముల ఆశీర్వాద వేదనినాదాలతో; వీణ, వేణువు, నగారా, తప్పెట, శంఖం, బాకా మొదలైన వాద్యధ్వనులతో;నానా లంకారాలు ధరించి రథాలపై కూర్చున్న వారకాంతల కమనీయ గానాలతో ఎదురువచ్చారు.

వారందరినీ శ్రీకృష్ణుడు వందనాలతో, అభివాదాలతో, కౌగిలింతలతో, కరస్పర్శలతో యథోచితంగా గౌరవించాడు. వారితో కూడిన మధుర నాగరాజులచే పరిపాలింపబడెడి భోగవతీనగరంలా, తనంతటి బలసంపన్నులైన యదు భోజ దాశార్హ కుకుర అంధక వృష్ణి వీరులచేత సంరక్షింపబడుతున్న ద్వారకాపురాన్ని వాసుదేవుడు ప్రవేశించాడు.

ఆ మహా నగరం ఎల్లకాలాలందు కోకొల్లలుగా ఉండే అంకురాలతో, పల్లవాలతో, కోరకాలతో, కుట్మలాలతో, కుసుమాలతో, పండ్ల గుత్తులతో, వంగిన లతల సమూహాలతో, విరాజిల్లే ఉద్యానవనాలతో, ఉపవనాలతో, క్రీడావనాలతో ప్రమదవనాలతో ప్రకాశిస్తున్నది. ఆ వనాల నడుమ నున్న బాలరసాల సాల నవపల్లవాలను కొరికి కషాయకంఠులైన కలకంఠ దంపతుల కుహూ నినాదాలతో, ఫలరసాలను సంతృప్తిగా ఆస్వాదించిన గోరువంకల చిలుకల కలకల ధ్వనులతో, వికసించిన కలువపూవుల్లోని మకరందాన్ని పానంచేసి పరవశించిన తుమ్మెద దంపతుల కమ్మని ఝుంకారాలతోనూ, సరస్సులలో బంగరు తామర తూండ్ల తునుకలు తిని మైమరిచి కలహంస దంపతుల క్రేంకారాలతోను కూడి ఉన్నది. మహోన్నతాలైన మేడల గవాక్షాలలో నుంచి బయలు వెడలిన కర్పూర ధూపాలు, అగరుధూమాలు చూసి నీలమేఘాలనే భ్రాంతితో ఒడలు తెలియక పింఛాలు విప్పి నాట్యాలు చేస్తున్న మత్తమయూరాల కేకారవాలతో నిండి ఉంది. ఆ నగరంలోని నానావిధాలైన మకర తోరణాలతో, విజయధ్వజాలతో, వైజయంతికలతో ఆకాశంలోని నక్షత్ర గ్రహ మండలాల ప్రకాశాలు నిరుద్ధము లౌతున్నాయి; మంచిముత్యాలతో కూర్చిన రంగవల్లికలతో, అలంకరింపబడ్డ మందిర ద్వారాలు, గడపలు, వేదికలు ప్రకాశిస్తున్నాయి; కర్పూరం, చందనం, కస్తూరి పరిమళించే వర్తకుల గృహాల ద్వారబంధాలు, బంగారు కళ్ళాపిగిండిగిలతో జల్లుమని చల్లుతున్న నీటి జల్లులతో బాగా తడిసిన రాజమార్గాలు; మంగళాక్షతలు, ధూపదీపాలు, రత్నాంబరాలు మొదలైన నానావిధాల కానుకలు కనువిందు కావిస్తున్నాయి; పగడాలతో, నీలాలతో, పచ్చలతో, వజ్రవైడూర్యాలతో నిర్మింపబడ్డ గోపురాలు, చంద్రశాలలు అంతటా ప్రకాశిస్తున్నాయి; తన మహావైభవంతో ఆ పట్టణం మహేంద్రుని స్వర్గపట్టణం

అమరావతిని, కుబేరుని అలకాపట్టణాన్ని తిరస్కరిస్తున్న ట్లున్నది; ఇటువంటి ద్వారకానగరాన్ని ప్రవేశించి శ్రీకృష్ణుడు రాజమార్గము వెంట వస్తున్నాడు.

257. అప్పుడు నగరంలోని పౌరకాంత లందరు ఆయన్ని చూడటానికి ఉన్నతో న్నత సౌధాలను అధిరోహించారు. ప్రతినిత్యం కన్నుల విందుగా కనుగొంటు న్నప్పటికీ వారు క్రొంగ్రొత్త కుతూహలాలతో కూడినవారై నిక్కినిక్కి చూడసాగారు. తమలో తాము ఆ శ్యామసుందరుని సౌందర్య సౌకుమార్య లావణ్యమయ స్వరూపాన్ని చేతుల చాచి తమలో తాము చూపించుకొంటూ ఆనందించారు.

258. ఏ మహానుభావుని వక్షస్థలంలో సిరిసంపదలు కురిసే నారీ శిరోమణి శ్రీదేవి నర్తిస్తూ ఉంటుందో, ఏ మహాత్ముని పావనవదనం ప్రేక్షకుల నయన చకోరాలకు అమృతం చిందే వెన్నెల పాత్రమో, ఏ మహనీయుని భుజాదండాలు సర్వదిక్పాలకులకు పట్టుకొమ్మలో, ఏ మహితాత్ముని పాదపద్మాలు ఆశ్రితులకు అండదండలో, ఏ మహాపురుషుడు భువనమోహనుడో అట్టి పురుషోత్తముడు, శ్రీకృష్ణుడు, సౌధశిఖరాలపై విరాజిల్లే రాజీవలోచనలు కుసుమరాజి కురిపించగా రాజమార్గంలో వెళ్లసాగాడు.

259. జల**ల**జాతాక్షుఁడు సూడ నొప్పె ధవళచ్ఛత్రంబుతోఁ జామరం
బు**ల**తోఁ బుష్ప పిశంగ చేలములతో భూషామణిస్ఫీతుఁ డై
న**లి**నీభాంధవుతో శశిధ్వజముతో నక్షత్రసంఘంబుతో
బ**ల**భిచ్చాపముతోఁ దటిల్లతికతో భాసిల్లు మేఘాకృతిన్.

ఆ కమలనేత్రుడు శ్యామసుందరుడు శ్వేతఛత్రం అనే సూర్యునితో, చామరాలనే చంద్రునితో, పూలనే నక్షత్రాల సమూహంతో, కపిలవర్ణము గల అంబరాలనే ఇంద్రధనుస్సుతో, భూషణాలలోని మణుల కాంతులనే మెరుపు తీగలతో భాసిల్లే మేఘంలా ప్రకాశిస్తున్నాడు. 260. శ్రీకృష్ణుడు జననీజనకుల సౌధానికి వెళ్లాడు. దేవకి మొదలైన తల్లులు ఏడుగురకు నమస్కరించాడు.

261. చాలా రోజుల పిమ్మట ద్వారకకు తిరిగి వచ్చి శ్రీకృష్ణుడు నమస్కరించగా, అతని తల్లులు అందరు బిడ్డడిమీది బద్ధానురాగంతో చటుక్కున తమ తొడలపై కూర్చుండ బెట్టుకున్నారు. ఆపేక్షతో పొంగిపొర్లి చన్నులు చేపుతుండగా, తమ కన్నీటితో అతనిని అభిషేకించారు.262. పిమ్మట గోవిందుడు పదహారువేల నూటయెనిమిది స్వర్ణ సౌధాలతో కూడిన అంతఃపుర ప్రాంగణంలోకి ప్రవేశిస్తూ ఇలా అనుకొన్నాడు.

కృష్ణుడు భామల జూడబోవుట

263. ఒక భామాభవనంబు మున్నుసొర వేఱొక్కర్తు లోఁగుందునో
సుకరాలాపము లాడదో సొలయునో సుప్రీతి వీక్షింపదో
వికలత్వంబున నుండునో యనుచు నవ్వేళన్ వధూగేహముల్
ప్రకటాశ్చర్యవిభూతిఁ జొచ్చె బహురూపవ్యక్తుఁడై భార్గవా!

భృగువంశోద్భవుడవైన శౌనకా! ముందుగా ఒక సతి మందిరానికి వెళ్తే వేరొకామె కుందుతుందేమో; తొందరపాటుతో సరిగా మాట్లాడదేమో; సొక్కిపోతుందేమో; ప్రేమతో వీక్షించదేమో; వైకల్యం వహిస్తుందేమో అని అందరు భార్యల గృహాల లోకి అన్నిరూపాలు ధరించి అత్యద్భుతమైన మహిమతో ఒకేమారు ప్రవేశించాడు.

264. ఆ విధంగా వచ్చిన తమ హృదయేశ్వరుడైన నందనందనుణ్ణి చూసి. 265. ఆ చంద్రముఖులందరు చంటిబిడ్డలను చంకలలో ఎత్తుకొని, విరహ తాపంవల్ల చిక్కిపోయిన శరీరాలతో, దిగ్గునలేచి కాంచీకలాపాలు జారిపోగా సిగ్గుతో యదుచంద్రునికి ఎదురువచ్చారు. 266. పదహారువేల నూట యెనిమిది మంది రమణీమణులు యిదుగో నా భర్త తొట్టతొలుత నా యింటికే వచ్చాడు. నా మనోనాథుడు ముందుగా నాగృహంలోనే అడుగుపెట్టాడు. నా ప్రాణేశ్వరుడు నా మందిరానికే ముందుగా చేరాడు. అనన్య సామాన్యమైన ఆనందాన్ని నేనే పొందాను అనుకొంటూ ఇంటింటా తమ ఆత్మేశ్వరుణ్ణి అర్చించారు.

267.ఆ శుభ సమయంలో ప్రేమాస్పదుడైన శ్రీకృష్ణుడు ఆ కామినీమణులను ఇలా క్షేమసమాచారాలు అడిగాడు.

268. "కొడుకుల్ భక్తివిధేయు లౌదురు గదా? కోడండ్రు మీ వాక్యముల్
గడవంజాలక యుందురా? విబుధ సత్కారంబు గావింతురా?
తొడవుల్ వస్త్రములుం బదార్థ రస సందోహంబులుం జాలునా?
కడమల్ గావు గదా? భవన్నిలయముల్ గల్యాణయుక్తంబులే?

268. “మీ కొడుకులు వినయవినమ్రులై మీ ఆజ్ఞలను పాలిస్తున్నారా; మీ కోడళ్లు మీ మాటలు జవదాటకుండ ఉన్నారా; బాగా చదువుకున్న విద్వాంసులు అరుదెంచి నప్పుడు సత్కారాలు చేస్తున్నారా; నగలు, చీరలు, రసవంతాలైన మధర పదార్థాలు సమస్తం సమృద్ధిగా ఉన్నాయా; మీకు ఎట్టి లోటూ వాటిల్లటం లేదు కదా.

269. తిలక మేటికి లేదు తిలకనీతిలకమ! ;
పువ్వులు దుఱుమవా పువ్వుఁబోఁడి!
కస్తూరి యలఁదవా కస్తూరికాగంధి! ;
తొడవులు దొడవవా తొడవుతొడవ!
కలహంసఁ బెంపుదే కలహంసగామిని! ;
కీరముఁ జదివింతె కీరవాణి!
లతలఁ బోషింతువా లతికాలలిత దేహ! ;
సరసి నోలాడుదే సరసిజాక్షి!

మృగికి మేఁత లిడుదె మృగశాబలోచన!
గురుల నాదరింతె గురువివేక!
బంధుజనులఁ బ్రోతె బంధుచింతామణి!
యనుచు సతులనడిగెనచ్యుతుండు."

నుదుటికి బొట్టంత ఉన్నతురాలా! నుదట బొట్టెందుకు పెట్టుకోలేదు? పువ్వులాంటి మృదువైనమోహనాంగి! తలలో పూలు పెట్టుకోవా? కస్తూరి పరిమాళాలు వెదజల్లే కాంతా! కస్తూరి రాసుకోవా? అలంకారాలకే అందాన్నిచ్చే అందగత్తె! ఆభరణాలు అలంకరించుకోవా? హంసనడకల చిన్నదాన! కలహంసలని పెంచుతున్నావా? చిలుకపలుకులచిన్నారి! చిలుకలకి పలుకులు నేర్పుతున్నావా లేదా? పూతీగె అంతటి సుకుమారమైన సుకుమారి! పూల మొక్కలు పెంచుతున్నావా? పద్మాక్షి! కొలనులలో ఈతలు కొడుతున్నావు కదా? లేడికన్నుల లేమ! లేడికూనలకి మేత మేపుతున్నావు కదా? మహా వివేక వంతురాలా! పెద్దలను చక్కగా గౌరవిస్తున్నావు కదా? బంధుప్రేమకి పేరుపొందిన పడతీ! బంధువులందరిని ఆదరిస్తున్నావు కదా?" అంటూ ప్రియ కాంతలందరినీ పరామర్శించాడు.

270.ఆ కాంతలంతా తమ కాంతుడు ద్వారకలో లేని దినాలలో శరీర సంస్కారాలు, లీలావిలాసాలు, పరిహాసభాషణాలు, ఉద్యాన విహారాలు, ఆలయ గమనాలు, మహోత్సవ సందర్శనాలు ఇష్టపడని ఇల్లాండ్రు. అందువల్ల వారు. 271.తన జీవితేశ్వరుడని ఏ పురుషోత్తముణ్ణి వరించి, చంచల స్వాభావం కలదైన శ్రీదేవి ఒక్క క్షణం కూడ వదలిపెట్టకుండా ఉండదో, అటువంటి పరమాత్మణ్ణి ముందు మనస్సుతో, తరువాత చూపులతో, అటుపిమ్మట చేతులతో ఆనందాతిశయంతో కనుల వెంట ద్రవించే కల్యాణ బాష్పాలు అణిముత్యాల సరాలుగా జాలువారుతుండగ, క్షణక్షణం క్రొత్తదనంతో కూడిన అనురాగంతో గట్టిగా కౌగిలించుకొన్నారు. 272. ఓ

సుధీసత్తమా! మన్మథుడిని మూడోకంటి మంటతో నుసి చేసిన మహేశ్వరుని సైతం విల్లు పడేసి మూర్ఛపోయేలా చేసే చిరునవ్వులు, వాల్చూపులు, మనోహర దేహాలుకల వాళ్ళు అయి కూడ ఆ కాంతలు తమ శృంగార చేష్టలతో మాధవుని మనస్సు చలింప చేయలేక పోయారు. 273. ఇలాసర్వసంగ పరిత్యాగియైన కంసారి, సంసారిలాగా విహరించటం చూసి, మూర్ఖులైన లోకులు సామాన్య మానవునిగా భావిస్తారు. ఆత్మాశ్రయమైన బుద్ధి ఆత్మగతమైన గుణాలతో కలవని విధంగా పరమేశ్వరుడు ప్రకృతితో కలిసి ఉండి కూడా ఆ ప్రకృతిగుణాలైన సుఖదుఃఖాలను పొందకుండా ఉంటాడు. వెదురు గడలకు పరస్పరం సంఘర్షణ కలిగించి. అగ్ని పుట్టించి. అరణ్యాలను దహించే మహాప్రభంజనం వలె వాసుదేవుడు, అనేక అక్షౌహిణీ సైన్యాలతో భూమికి బరువుచే టైన, ప్రవృద్ధ తేజులైన రాజులకు అన్యోన్యకలహాలు కల్పించి తాను మాత్రం ఆయుధం పట్టకుండా దుష్టసంహారం చేయించి పరమశాంతుడై ఇప్పుడు అంతఃపురాలలో కాంతాజనము మధ్యలో సామాన్య మానవుని వలె సంచరిస్తున్నాడు.

274. యతు లీశ్వరుని మహత్త్వము
మిత మెఱుఁగని భంగిఁ నప్రమేయుఁడగు హరి
స్థితి నెఱుఁగక కాముకుఁ డని
రతములు సలుపుదురు తిగిచి రమణులు సుమతీ!

274.బుద్ధిమంతుడైన శౌనకా! తపోనియతులైన యతులు పరమేశ్వరుని ప్రభావం ఇదమిత్థమని ఎరుగని విధంగా అప్రమేయుడైన వాసుదేవుని మహత్వాన్ని గుర్తించకుండా కాముకుడనే భావంతో రమణులందరూ ఆ రమారమణునితో క్రీడించారు. 275. పుణ్యవంతుడైన శౌనక! మా వల్లభుడు మా గృహాలను ఎప్పుడు వదలిపెట్టడు, రమావల్లభుడైన యదువల్లభునకు మేమే ప్రియమైన వారమని భావిస్తూ ఆ భామ లందరు యశోదానందనుని వలపుల వలలో చిక్కుకొన్నారు." 276. అని చెప్పిన సూతుని మాటలు విని శౌనకుడు ఇలా అన్నాడు. 277.

"బ్రహ్మణ్యులలో అగ్రగణ్యుడవైన సూతమహర్షి! అశ్వత్థామ ఆగ్రహావేశంతో ప్రయోగించిన బ్రహ్మశిరో నామక మహాస్త్రం మంటలకు, తపించి పోతున్న ఉత్తర గర్భంలోని పసికందును దేవకీ నందనుడు తిరిగి బ్రతికించాడని విన్నాను.

తల్లి గర్భంలో ఉన్న అర్భకుణ్ణి కమలాక్షుడు మృత్యువు బారిపడకుండా ఎలా రక్షించాడు? అలా రక్షింపబడి జన్మించిన ఆ బాలుడు భూమ్మీద ఎన్ని సంవత్సరాలు జీవించాడు? ఏ విధంగా ప్రవర్తించాడు? ఏయే ఘనకార్యాలు చేసాడు? చివరకి తన

తనువును ఏ విధంగా త్యజించాడు? ఈ విషయాలన్నీ నాకు వివరించు.” 278.అప్పుడు సూతుడు ఇలా చెప్పసాగాడు. ”ధర్మనందనుడు నాలుగు సముద్రాల నడుమ గల జంబూద్వీప సామ్రాజ్యానికి అధిపతి అయ్యాడు. ఆకాశాన్నంటే అఖండకీర్తిని ఆర్జించాడు. అంగనామణులు, ఉత్తమాశ్వాలు, మత్తమాతంగాలు, సుభటనికాయాలు, సురుచిర సువర్ణాలు మొదలైన అపార సంపదలను సంపాదించాడు. వీరాధివీరులైన తనసోదరులతో, విద్వాంసులైన విప్రవరేణ్యుల విద్యావినోదాలతో ఆనందించాడు. భోగభాగ్యాలను కైవసం చేసుకొన్నాడు. యజ్ఞాలు ఆచరించాడు. దుష్టులను శిక్షించాడు. శిష్టులను రక్షించాడు. గోవింద పాదారవింద సేవారతుడై, సమస్త ఐహిక విషయాల యందు విరక్తుడై, అరిషడ్వర్గాన్ని జయించినవాడై రాజ్యపాలన సాగించాడు.

279. మంచి గంధం లాంటి శృంగార ద్రవ్యాలు ఎన్ని ఉన్నా ఆకలితో అల్లాడే వాడు తిండి కోసం ఎంతో ఆతృతతో ఉంటాడు. కౌరవులను ఓడించి ధర్మరాజు సమస్త రాజ్య సంపదలు పొందాక కూడ, శ్రీకృష్ణ భగవానుని ఎంత సేవిస్తున్నా, ఇంకా సేవించాలని ఆతృత కలిగి ఉన్నాడుట. 280. ఇంతలో కొన్నాళ్ళకు, అభిమన్యుని అర్ధాంగి అయిన ఉత్తరకు నవమాసాలు నిండాయి. పదవ నెల ప్రవేశించింది. ఇంతలో కడుపులోని శిశువు గురుపుత్రుడు అశ్వత్థామ అస్త్రపు అగ్నిజ్వాలలకు కమిలి, కమిలిపోతూ ఇలా ఆక్రోశించసాగాడు.

గర్భస్థకుని విష్ణువు రక్షించుట

281. "ఏడ్వటానికైనా ఓపిక లేదు; తల్లిగర్భంలో తల్లడిల్లుతున్నాను; దిక్కులేని దీనుణ్ణి; అనాథ నంటూ అనుక్షణం అమ్మ ఆక్రందించటం ఆలకిస్తుంటాను; ఈ బాణాగ్ని నివారించే ఉపాయం ఏమిటి; ఈ అపాయంనుంచి నన్ను ఆదుకొనే తండ్రి ఎక్కడ ఉన్నాడో; తల్లి గర్భంలో నేను అనుభవించే ఈ వేదన అర్థం చేసుకొనే దైవమెవ్వరో ఏమిటో? భగవంతుడా! 282.అయ్యో! ఈ చిచ్చులు చిమ్మే భయంకరబాణం వల్ల నేను చచ్చిపోవటం తథ్యం. కడుపులోని మృతశిశువును కనలేక అతిశయించిన గర్భవేదనతో అల్లాడి, అమ్మకూడా మరణించటం తప్పదు.

283. అమాంతంగా అస్త్ర జ్వాలలు నా పైకి వచ్చి పడినప్పుడు శ్రీహరి కాపాడుటకు వచ్చునని మా అమ్మ అనుదినం అందరితో అంటూ ఉంటుంది. అమ్మ చల్లని మాట యదార్థమౌతుందా? 284. అఖిల ప్రాణులలో అంతర్యామిగా ప్రకాశించే స్వామి నా కష్టాలు వీక్షించలేడా? నన్ను రక్షించటానికి రాడా? నిప్పులు చెరిగే ఈ బ్రహ్మాస్త్రాన్ని శాంతింపజేయడా? ఆపన్నుడనైన నాకు అభయమీయడా? కాపాడమని

కైమోడ్చేవాళ్లను ఎందరినో కనికరించి కాచిన కరుణామయుడు నా మొరలాలించి నన్ను లాలించి పాలించడా? ఏమో నా అదృష్టం ఎలా ఉన్నదో?

285.ఇలా వస్తూపోతూ ఉన్న ప్రాణాలతో ఉత్తర కడుపులో పిండ రూపంలో ఉన్న చిన్నారి ఎన్నో విధాల చింతించసాగాడు.

286. మేఘంబుమీఁది క్రొమ్మెఱుఁగుకైవడి మేని;
పై నున్న పచ్చని పటమువాఁడు;
గండభాగంబులఁ గాంచన మణి మయ;
మకరకుండలకాంతి మలయువాఁడు;
శరవహ్ని నడఁగించు సంరంభమునఁ జేసి;
కన్నుల నునుఁ గెంపు కలుగువాఁడు;
బాలార్కమండల ప్రతిమాన రత్న హా;
టక విరాజిత కిరీటంబువాఁడు;

కంకణాంగదవనమాలికావిరాజ
మానుఁడసమానుఁడంగుష్ఠమాత్రదేహుఁ
డొక్కగదఁజేతఁదాల్చినేత్రోత్సవముగ
విష్ణుఁడావిర్భవించెనవ్వేళయందు

శ్రీకృష్ణుడు ఉత్తరప్రార్థన మన్నించి అంగుళమంతవానిగా గదాధారియై ఆవిర్భవించి, మేఘం మీద మెరుపు తీగలా, నల్లనిదేహం మీద పచ్చని వస్త్రం ధరించినవాడు, చెక్కిళ్ళపై మణులు పొదిగిన మకర కుండలాల పసిడికాంతులు ప్రసరించేవాడు, బ్రహ్మాస్త్ర అగ్నిజ్వాలల్ని చల్లార్చే సంరంభం వల్ల కళ్ళు రవ్వంత జేవురించినవాడు, ఉదయిస్తున్న సూర్యబింబాన్ని పోలిన రత్నఖచిత సువర్ణ కిరీటం తలపై దాల్చినవాడు, కంకణాలతో, భుజకీర్తులతో, వనమాలికలతో విరాజిల్లేవాడు, అంగుళమంతే ఉన్న శ్రీమహావిష్ణువు గదాధరుడై కన్నులపండువుగా గర్భం లోని అర్భకుని ముందు సాక్షాత్కరించాడు.
287.అలా సాక్షాత్కరించిన భక్తపరా ధీనుడైన భగవానుడు, భానుడు మంచును పటాపంచలు గావించినట్లు మండుతున్న ఉల్కలాంటి గదాదండాన్ని మండలాకారంగా శిశువు దశదిశలా గిరగిరత్రిప్పుతూ, సెగలు, పొగలు గ్రక్కే బ్రహ్మాస్త్ర ప్రతాపాన్ని శాంతింపజేశాడు. కడుపు కసుకందకుండా పసికందు పరితాపాన్ని ఉపశమింపజేసి అపరిమితా నందం కలిగించాడు.

288. గదఁ జేఁబట్టి పరిభ్రమించుచు గదాఘాతంబులం దుర్భయ
ప్రదమై వచ్చు శరాగ్నిఁ దుత్తుమురుగా భంజించి రక్షించు నీ
సదయుం డెవ్వఁడొకో యటంచు మదిలోఁ జర్చించుచున్ శాబకుం
డెదురై చూడ నదృశ్యుఁ డయ్యె హరి సర్వేశుండు విప్రోత్తమా!

అరే! ఎవరీ కరుణామూర్తి? గదాహస్తుడై పరిభ్రమిస్తూ, భయంకరంగా పైనబడి బాధిస్తున్న బాణాగ్నిజ్వాలల్ని పటాపంచలు చేసి, నన్ను కటాక్షించి రక్షించిన ఈ దాక్షిణ్యమూర్తి ఎవరు? అంటూ తర్కించుకొంటూ గర్భస్థశిశువు పరీక్షించేలోగా భగవంతుడు అంతర్హితుడైనాడు.

పరీక్షిత్ జననము

289.అనంతరం శుభగ్రహాలన్నీ ఉచ్చస్థానాల్లో ఉండగా, సర్వసౌభాగ్య సముదాత్త ఉత్తమ ముహూర్తంలో, ఉత్తరకు పాండవ వంశోద్ధారక బాలుడు ఉద్భవించాడు. ధర్మరాజు ధౌమ్యుడు మొదలైన పురోహితులను పిలిపించి పుణ్యాహవాచనం, జాతకర్మాదులు జరిపించాడు. పుత్రోదయ మహోత్సవాన్ని వైభవోపేతంగా నిర్వర్తించి, భూసురోత్తములకు షడ్రసోపేత భోజనాలు పెట్టించి, గోవులు, భూములు, సువర్ణాలు, అశ్వాలు, అగ్రహారాలు దానం చేసాడు. సంతుష్టులైన బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠులు యుధిష్ఠిరుణ్ణి చూసి... 290."మహారాజా! ప్రఖ్యాతమైన దైవనియోగం వల్ల భారతవంశం అంతరించి పోకుండా ప్రభవిష్ణువైన శ్రీమహావిష్ణువు పరమానుగ్రహంతో ఈ పసిపాపను బ్రతికించాడు. ఈ బాలుడు, పగవారిపాలిటి లయకారుడై విష్ణువుచేత రక్షించ బడినందున విష్ణురాతుడనే నామంతో విఖ్యాతుడై, జగన్మాన్యుడౌతాడు." 291. బాలుడు జగన్మాన్యుడౌతాడు అనుచున్న విప్రోత్తములను ధర్మరాజు ఇలా అడిగాడు. 292."ఓ మహాత్ములారా మీకు చేతులెత్తి నమస్కరిస్తున్నాను. నా పలుకులు ఆలకించి నా సందేహం తీర్చండి. మా పెద్దలంతా దిగంత విశ్రాంత కీర్తులై, కారుణ్యమూర్తులై, రాజర్షులై విరాజిల్లారు. ఈ చిన్నారి బాలుడు సైతం తన తాతముత్తాతల అడుగుజాడల్లో నడుస్తూ వారిలాగానే ఎల్లప్పుడూ శ్రీ వల్లభుని పాదపద్మాలను భక్తితో సేవిస్తూ జీవిస్తాడు గదా? దయచేసి సెలవీయండి."

293. అప్పుడు అజాతశత్రునితో విప్రులు ఇలా అన్నారు... ధర్మపుత్రా!

నీ పౌత్రుడు మనువు కుమారుడైన ఇక్ష్వాకునరేంద్రునిలా ప్రజలను పాలిస్తాడు. కారుణ్య సాంద్రుడైన శ్రీరామచంద్రునిలాగా సత్యసంధుడు, సౌజన్యసింధుడు ఔతాడు. ఆకలిగొన్న డేగ వెన్నంటి తరమగా, అత్యంత భయసమేతమైన కపోతానికి అభయ

మిచ్చిన శిబిచక్రవర్తిలాగా ఆర్తశరణ్యుడై వదాన్యులలో అగ్రగణ్యుడౌతాడు. దుష్యంతుని కుమారుడైన భరతునిలాగా యజన క్రియా నిరతుడై. అఖండ యశోభరితుడై చంద్రవంశానికి పేరు తెస్తాడు. అర్జునుని వలె, కార్తవీర్యార్జునునివలె విలుకాండ్రలో మేలుబంతి అవుతాడు. అగ్నిహోత్రుడిలా చెనకరాని వాడు, సముద్రునిలా అతిక్రమింపరాని వాడు, సింహంవంటి పరాక్రమ శాలీ, వసుంధరవంటి క్షమాశీలి అవుతాడు. దినకరునిలా తేజో మహితుడు, దేవకీనందనునిలా సకలభూత హితుడు, జననీ జనకులులా సహన సహితుడు అవుతాడు.ఇంకా...294.ఇతడు సమదృష్టిలో జలజభవుడు ప్రసాదంలో పరమశివుడు. రమణీయ గుణసంపదలో రమాధవుడుఅనిపించుకొంటాడు. ధర్మాతిశయంలో యయాతిగా, ధైర్యంలో బలిచక్రవర్తిగా, భక్తిద్రఢిమలో ప్రహ్లాదుడుగా,దాతృత్వగరిమలో రంతిదేవుడుగా, ఆశ్రయమహిమలో హిమగిరిగా ఖ్యాతి గాంచుతాడు. కీర్తిపై అనురక్తీ, పెద్దలపై భక్తీ, కలిగి అశ్వ మేధాలు ఆచరిస్తాడు. తనవంటి తనయులకు తండ్రియై వంశాన్ని పండిస్తారు. దుర్మార్గులను దండిస్తాడు. నీ మనుమడు మానధనుల్లో మాననీయుడౌతాడు. 295. ఇతడు కలికల్మషాలను హరిస్తాడు. శ్రీరామచంద్రుడులాగా భూభారాన్ని భరిస్తాడు. వేదశాస్త్రాలను అనుసరించి సదా చరిస్తాడు, విశిష్ట విష్ణుభక్తిని వరిస్తాడు. 296. ఇలా అనేక సంవత్సరాలు గడిపి, ముని కుమారుని వల్ల ప్రేరేపించబడిన తక్షకుని విషాగ్నిజ్వాలలచే తాను చనిపోతానని తెలుసుకొని సర్వసంగ పరిత్యాగియై, గోవింద చరణారవింద భజనానురాగియై, శుక యోగీంద్రులవల్ల బ్రహ్మజ్ఞాన సంపన్నుడై గంగానదీ తీరంలో శరీరాన్ని పరిత్యజించి భయశోకాలు లేని పుణ్య లోకానికి చేరుకుంటాడు" అని ఇలా బాలకుని భవిష్యత్తు ప్రకటించి, ధర్మరాజు ఇచ్చిన కానుకలు అందుకొని, భూసురోత్తములు సంతుష్టచిత్తులై వెళ్ళిపోయారు.

297. త**న** తల్లి కడుపులోపల
ము**ను** సూచిన విభుఁడు విశ్వమున నెల్లఁ గలం
డ**ను**చుఁ బరీక్షింపఁగ జను
ల**న**ఘుఁ బరీక్షన్నరేంద్రుఁ డండ్రు మునీంద్రా!

శౌనక మునీంద్రా తన కన్నతల్లిగర్భంలో మున్ను తాను సందర్శించిన భగవంతుడు విశ్వమంతటా విరాజిల్లుతున్నాడేమోనని పరీక్షించినందువల్ల ఆ బాలుణ్ణి లోకులు పరీక్షిత్తు అని పిలుస్తారు. 298. తాతలు దినదినము అనురాగంతో పెంచి పెద్దచేయగా

ఆ బాలకుడు, షోడశకళలచే పరిపూర్ణుడైన చంద్రునివలె క్రమంగా వృద్ధిపొందసాగాడు.

299. తర్వాత ధర్మనందనుడు చుట్టాలను చంపిన పాపం పోగొట్టుకోవటం కోసం అశ్వమేధయజ్ఞం చేయాలనుకొన్నాడు. పన్నులు, శిక్షల రూపంలో ప్రజలనుంచి రాబట్టిన ధనం సరిపోదే అని అతడు విచారించసాగాడు. అప్పుడు పూర్వం మరుత్త మహారాజు యజ్ఞం చేసి, శేష ధనాన్ని భూమిలో నిక్షేపించాడని విని శ్రీకృష్ణ భగవానునిచే ప్రేరితులైన భీమార్జునులు ఉత్తరానికి వెళ్లి సువర్ణరాసులు తెచ్చారు. పిమ్మట రాజవరేణ్యుడైన ధర్మనందనుడు యజ్ఞానికి కావలసిన ఉపకరణాలన్నీ సిద్ధం చేసుకొన్నాడు. శ్రీకృష్ణుణ్ణి బంధుసమేతంగా ఆహ్వానించాడు. పురుషోత్తముణ్ణి యజ్ఞపురుషుడుగా భావించి మూడు అశ్వ మేధాలు కావించాడు. ఆ తర్వాత గోవిందుడు బంధువులైన పాండవుల సంతోషంకోసం హస్తినానగరంలో కొన్ని మాసాలపాటు ఉన్నాడు. అనంతరం ఆయన పాండవులను వీడ్కొని సకలబంధు సమేతుడై, అర్జునుణ్ణి వెంటబెట్టుకొని ద్వారకా నగరానికి వెళ్లిపోయాడు. కొంతకాలానికి తీర్థయాత్రలకు బయలు దేరిన విదురుడు మైత్రేయ మహాముని సన్నిధి చేరుకొన్నాడు. కర్మాలు, యోగాలు, వ్రతాలు మొదలైన అంశాలపై ఆయన్ని కొన్ని ప్రశ్నలు అడిగి సందేహ నివృత్తి కావించుకొన్నాడు. పరమార్థజ్ఞానం సంపాదించిన విదురుడు కృతార్థుడై తిరిగి హస్తినకు అరుదెంచాడు.

విదురాగమనం

300. ఆత్మ బంధుడైన విదురుడు తీర్థయాత్రలు ముగించి తిరిగి వచ్చాడని విని, ధృతరాష్ట్రుడు, మొదలైన వారంతా ఎంతో సంతోషంతో ఎదురేగి స్వాగతం పలికారు.
301.అలా విదురుడు విచ్చేసినప్పుడు, యమధర్మరాజు పుత్రుడైన ధర్మరాజు విదురునకు ఎదుర్కోలు వెళ్ళి సాదరంగా ఆహ్వానించాడు. తగిన గౌరవ సత్కారాలతో స్నానము, భోజనము మున్నగు మర్యాదలు అన్నీ ఏర్పాటు చేసాడు. పిమ్మట సుఖముగా కూర్చుండజేసి, తనవారు అందరూ వింటుండగా విదురుని ఇలా అడిగాడు.

302. అయ్యా ఇంతకాలము మీరు ఏయే ప్రాంతాలు ఎలా ఎలా సందర్శించారు? ఏయే పుణ్యతీర్థాలు సేవించారు ఏయే ప్రదేశాల్లో నివసించారు? మీవంటి పరమభాగవతోత్తములు తీర్థాలను లెక్కచేయరుగదా మీలో భగవంతుడు సన్నిధిచేసి ఉన్నాడు. కనుక మీరే పుణ్యతీర్థాలు.ఆలోచించి చూస్తే మీకంటే మించిన పుణ్యతీర్థాలు పుడమిలో ఎక్కడ ఉన్నాయి! మీవంటి మహాత్ములను దర్శించి సంభాషించే అదృష్టం

అబ్బితే చాలదా వేరే తీర్థాలకోసం వెదకవలసిన పనేమున్నది. మీరు సర్వజ్ఞులు, వివేకవంతులు. ఉన్న చోటనే ఉండి లోకంలో ఉన్న విశేషాలన్నీ తెలుసుకోగలరు. 303.మా తండ్రిగారు చనిపోయిన అనంతరం, మా పెదతండ్రి కుమారులు మమ్మల్ని ఎన్నో బాధలు పెట్టారు. సర్పాలచేత కరిపించారు. విషాన్నం తినిపించారు. ఇంటికి నిప్పు అంటించారు. మా తండ్రివంటి మీరు మమ్మల్ని, మా భార్యలను మృత్యువుబారిని పడకుండా అత్యంత అనురాగంతో లాలించి పాలించారు, కష్టాలలో నుంచి ఉద్ధరించారు. ఆ విషయాలన్నీ ఎన్నడైన తలచుకొంటారా?

304. పక్షులు తమఱెక్కలలోఁ
బక్షంబులు రాని పిల్లపదువుల మమతన్
రక్షించిన క్రియ మీరలు
పక్షీకరణంబు సేయ బ్రతికితిమి గదే.

రెక్కలురాని తమ పసికందుల్ని రెక్కల్లో దాచుకొని మమకారంతో రక్షించే పక్షుల విధంగా, మీరు ఎంతో దాక్షిణ్యంతో మాపక్షం వహించి మమ్మల్ని రక్షించారు. 305. మహానుభావా! మీరు తీర్థయాత్రలు చేస్తూ ద్వారకకు వెళ్లారా? యాదవులంతా ఆ స్వామి అనుగ్రహం వల్ల సుఖంగా ఉన్నారా? పోనీ ఎవరి వల్లనైనా వారి వృత్తాంతం విన్నారా?" 306. ఓ శౌనక మహర్షీ! ఇలా ప్రశ్నించిన ధర్మరాజుతో విదురుడు తన తీర్థయాత్రా విశేషాలన్నీ వివరించి చెప్పాడు. అన్నీ చెప్పాడు. కాని యాదవుల నాశనం మాత్రం చెప్పలేదు. అలా చెప్పితే ధర్మరాజు దుఃఖావేశంతో క్రుంగి కృశించిపోతాడనే భయంతో ఆ విషయాన్ని చెప్పకుండా దాటవేశాడు. 307. లోకులు మంచి విషయం చెప్పితే మేలు మేలని వింటారు. అశుభం చెబితే చెడ్డవాడంటారు. అందువల్ల సదయ హృదయుడైన విదురుడు శూద్ర స్త్రీ యందు జన్మించినవాడు కనుక యదువీరుల మరణవార్తను ధర్మరాజుకు చెప్పలేకపోయాడు.

308. విదురుడు ధర్మస్వరూపుడు, పూర్వకాలంలో మాండవ్యుడనే మహర్షి శాపం వల్ల, యమధర్మరాజు శూద్రుడై విదురుడిగా జన్మించాడు. ఆ నూరు వత్సరాలు, అర్యముడు యథావిధిగా యమధర్మరాజు స్థానంలో ఉండి పాపాత్ముల పాపాలకు తగిన శిక్షలు విధిస్తూ ఉన్నాడు.ఇక్కడ ధర్మరాజు రాజ్యాన్ని స్వీకరించి, దిక్పాలకుల వంటి సోదరులతో కూడి, కులదీపనుడైన మనుమడిని అల్లారుముద్దుగా పెంచి పెద్దచేసి ఎంతో వైభవంతో సుఖంగా జీవించాడు.

309. బాలాజన శాలా ధన
లీలావన ముఖ్య విభవ లీన మనీషా
లాలసు లగు మానవులనుఁ
గాలము వంచించు దురవగాహము సుమతీ!

శౌనక మహర్షి! అందమైన బిడ్డలు, అందచందాల అంగనలు, ఆనంద సౌధాలు, అపార సంపదలు అలరారే ఉద్యానవనాలు మొదలైన భోగభాగ్యాలయందు మునిగితేలుతూ, సుఖలాలసులైన మానవులను కాలం మోసం చేస్తుంటుంది. కాల ప్రవాహాన్ని తెలిసికొనుట దుస్సాధ్యం సుమా. 310. అందువల్ల కాలజ్ఞుడైన విదురుడు ధృతరాష్ట్రుని సమీపించి ఇలా ప్రబోధించాడు... 311. "ఓ రాజా! ప్రపంచంలోని మానవులు బంగారు భవనాలు, పుత్ర, మిత్ర, కళత్ర పరివారాన్ని ఎల్లప్పుడు ఎదురుగుండా చూచుకొంటూ, ప్రాణాలమీద తీపిని పెంచుకొంటారు. అయితే దుర్నివారకమైన కాలం వాళ్లను చంపి తీరుతుంది. కాలాన్ని కాదని ఎదిరించే శక్తి ఎవరికీ లేదు. అక్కడ ఏ ఉపాయాలు పనిచేయవు. నీకు అలాంటి కాలం దగ్గరపడింది. మహారాజా! దీనికి ప్రతిక్రియ ఏదైనా ఆలోచించండి.*(కురుక్షేత్ర యుద్ధానంతరం ధర్మరాజు పంచను చేరి రోజులు వెళ్ళదీస్తున్న ధృతరాష్ట్రునికి విదురుడు విరక్తి మార్గం ఉపదేశిస్తు ఇలా వివరించసాగాడు.)*312. ఓకురుకులశిరోమణీ! అసలు నీవు పుట్టుకతోనే అంధుడవు. పైగా ఇప్పుడు ముదుకాళ్ల ముసలివైనావు. మహారాజ వైభవాలన్నీ అంతరించాయి. అధికారం అడుగంటింది. భరింపరాని వార్ధక్యం పైన బడింది. నా అన్నవారు అంతా గతించారు. ఇప్పుడు ఇలా బ్రతికి చెడ్డ మీ భార్యాభర్తలు బండెడు దుఃఖంతో మునిగి తేలుతూ అయ్యయ్యో దాయాదులైన పాండవుల పంచలో పడి ఉండటం ఏమంత బాగుంది. 313. మీరు పాండవుల కొంపకు చిచ్చుపెట్టారు. పాండవపత్నిని నిండుసభలో చెరబట్టారు. ఆ అమాయికుల్ని అన్యాయం చేసి అరణ్యాలకు వెళ్లగొట్టారు. ఇప్పుడు ఇలా వారి అండజేరి, వారు పెట్టిన తిండి తిని ప్రాణాలు నిలుపు కుంటున్నారు.

314. బిడ్డలకు బుద్ధి సెప్పని
గ్రుడ్డికిఁ బిండంబు వండికొని పొం; డిదె పైఁ
బడ్డాఁ డని భీముం డొఱ
గొడ్డెము లాడంగఁ గూడు గుడిచెద వధిపా!

"ఏనాడు బిడ్డలకు బుద్ధిచెప్పనట్టి గ్రుడ్డివాడు, ఈ నాడు సిగ్గు లేకుండా మాయింటి మీద పడ్డాడు; ఈ కళ్లులేని కబోదికి ఇంత పిండం వండి పట్టుకెళ్లి పడెయ్యండి" అంటున్న భీముడు పలికే దెప్పుడు మాటలు వింటు, ఆ దిక్కుమాలిన తిండి ఎలా తినగలుగుతున్నావు మహారాజా! *(కురుక్షేత్ర యుద్ధానంతరం ధర్మరాజు పంచను చేరి రోజులు వెళ్ళదీస్తున్న ధృతరాష్ట్రునికి విదురుడు విరక్తి మార్గం ఉపదేశిస్తు ఇలా చెప్పసాగాడు.*

తన కొడుకులు పాండవులను అనేక బాధలు అవమానాలు పెడుతున్నప్పుడు తప్పని వారించ లేదు కదా. అలాంటిది సిగ్గు లేకుండ ఇవాళ ఎలా వాళ్ళ చేతికూడు తింటున్నావు అని అడుగుతున్నాడు. (ఈ పద్యంలో ద్విక్త్వాక్షరం "డ్డ' ప్రాసగా వేసి ఆపైన ఏడు 'డకారాలు' వేసి ధ్వనిసూచకం సాధించిన తీరు అద్భుతం.)

315. ఇక ఈ జన్మలో కన్నకొడుకుల ముఖాలు కనలేవు గదా; గత దర్పంతో మనలేవు గదా; నీ మనుమల ముద్దు పలుకులు వినలేవు గదా; అగ్రహారాలు దానాలు గ్రహించటానికి ధరణీసురులను రమ్మనలేవు గదా; ఎందుకయ్యా ఇంకా ఈ బ్రతుకు!
316.ఈ దేహం నిత్యం కాదన్న సత్యం తెలుసుకొని దేహం మీద వ్యామోహం తెంచుకొని, యోగ్య వైరాగ్యమార్గంలో ఉత్సాహంగా ముందడుగు వేసేవాడే మోక్షలక్ష్మిని కైవసం చేసుకోగలుగుతాడు.

ధృతరాష్ట్రాదుల నిర్గమం

317.ఇలా విదురుడు ధృతరాష్ట్రునికి విరక్తిమార్గాన్ని ఉపదేశించాడు. ఆ ప్రబోధంతో కురురాజు జ్ఞాననేత్రం విప్పారింది. అతడు సంసార సౌఖ్యాలను విసర్జించి, మోహబంధాలను త్రెంచి, జ్ఞాన మార్గాన్ని అవలంబించి, దురంతాలైన హిమవత్పర్వత ప్రాంతాలకు ప్రయాణం సాగించాడు. 318. గాంధారి ఉత్తమ ఇల్లాలు, పుణ్య పురంధ్రి, గాంధార మహారాజు గారాబు పుత్రిక. పుట్టంధుడైన భూ భర్తను భర్తగా వరించి, పతి చూడలేని ప్రపంచాన్ని తను మాత్రం ఎందుకు చూడాలనే పట్టుదలతో కళ్లకు గంతలు కట్టుకొని, లోకావలోకనం పరిహరించిన

ఆ సాధ్వీమణి అతిశయించిన వైరాగ్యభావంతో పతి వెంట బయలుదేరి

హిమాలయాలకువెళ్ళింది.

319. సందేహం లేకుండా ముందుకు చొచ్చుకు పోయే సమర వీరుని రీతిగా, జంకూ గొంకూ లేకుండా రాజదండాన్ని అనుభవించటానికి చకచక సాగిపోయే ధీరుని మాదిరిగా, తిరుగులేని నిర్భీతితో, తరిగిపోని ప్రీతితో, తన వల్లభుని వెంట హిమవంతం ప్రాంతంలోని దుర్గమవనాంతాలకు ఆమె నిర్గమించింది.

320.ఆ ప్రకారంగా గాంధారీ ధృతరాష్ట్రులు విదురునితో కూడి అరణ్యాలకు వెళ్లారు. ఆ మర్నాడు ధర్మరాజు ప్రాతఃకాల కృత్యాలు తీర్చుకొని, సంధ్యవార్చుకొని, అగ్నికార్యాలు నెరవేర్చుకొన్నాడు. అనంతరం ఉత్తములైన విప్రులకు గోదాన సువర్ణదాన తిలదాన వస్త్రదానాదులు నిర్వర్తించి, పెద్దలకు నమస్కరించే నిమిత్తం యాథావిధిగా పెదతండ్రిగారి భవనానికి వెళ్లాడు. అక్కడ విదురుడు, గాంధారి ధృతరాష్ట్రులు కనిపించలేదు. ఒక సురుచిరపీఠం మీద సుఖాసీనుడై ఉన్న సంజయుణ్ణి చూసి ధర్మరాజు ఇలా అడిగాడు...21. "సంజయా!. మా తల్లి, తండ్రి ఈ మేడలో కన్పించటం లేదు. వారెక్కడికి వెళ్లారో తెలియదు. మా తండ్రిగారు కంటిచూపు కరువైన మూడుకాళ్ల ముసలి. మా తల్లిగారు కడివెడు శోకంతో కన్నీరు మున్నీరుగా విలపిస్తుంటుంది. మా పినతండ్రిగారు మాకు ప్రాణ సమానుడు. సౌజన్యమూర్తి. ఈ ముగ్గురూ మందమతులమైన మమ్మల్ని వదలిపెట్టి ఎటు పోయారో తెలియదు. మా పెదతండ్రిగారు ఒకవేళ తాము చేసిన తప్పులకు పశ్చాత్తాపం చెంది భార్యతో కూడా గంగలో దూకాడేమోనని అనుమానంగా ఉంది. తెలిస్తే చెప్పు. ఆయన చాలా అమాయకుడు, కరుణార్ద్రహృదయుడు. మా తండ్రి పాండుభూపాలుడు పరలోక గతుడు కాగా పిన్నవాళ్లమైన మమ్మల్ని ఎంతో ప్రేమతో పెంచి పెద్ద చేశారు." 322. ధర్మజుని మాటలు విని సంజయుడు కనికరం, ప్రేమ నిండిన గుండెతో తన ప్రభువు ఎక్కడికి పోయాడో తెలియక కొంచెము సేపు మౌనం వహించాడు. ఆ మహారాజు వెళ్లిపోయినందుకు పొంగివచ్చే కన్నీరు తుడుచు కొన్నాడు. గుండె దిటవు పరచుకొని తన ప్రభువు పాదాలు మనస్సులో ధ్యానిస్తూ ధర్మరాజుతో ఇలా అన్నాడు సంజయుడు.

323. "ధర్మరాజా! నీపెద తండ్రి గారు ప్రతిదినమూ వార్తలేమిటని నన్ను అడుగుతుండేవారు. ఈ రాత్రి ఆయన నన్నేమీ అడగలేదు. నిన్నటివరకు రాజమందిరంలో విదురునితో కలిసి రహస్యా లోచనలు చేస్తూ ఉండేవాడు. ఈనాడు కంటికి కన్పించకుండా వెళ్ళి పోయాడు.

324.విదురుడు, గాంధారి ధృతరాష్ట్రులు నాకు చెప్పకుండా నా కన్నుగప్పి ఎటు వెళ్లిపోయారో, ఏ ఉద్దేశ్యంతో వెళ్లిపోయారో తెలియదు" అని సంజయుడు బావురుమన్నాడు. ఆ సమయంలో తుంబురునితో కూడి నారదుడు అక్కడికి విచ్చేసాడు. ధర్మరాజు లేచి ఎదురు వెళ్ళాడు. తమ్ముళ్ళూ తానూ నమస్కారం చేసి పూజించారు. అనంతరం అజాతశత్రుడు బ్రహ్మమానస పుత్రునితో.....

325. "దేవర్షీ! నీవు సర్వజ్ఞుడవు. ముల్లోకాలలో నీకు తెలియనిది ఏమీలేదు. ఆపదలనే సముద్రం దాటించటానికి నిజంగా నీవు కర్ణధారుడవు.అయ్యో! మహాత్మా! ఏమని చెప్పమంటావు. తెల్లవారి చూసే సరికి మాతల్లిదండ్రులు ఇంటిలో లేరు. వారు ఇల్లు వదలి ఎక్కడికి పోయారో తెలియకుండా ఉంది. సర్వదా తనబిడ్డలను పేరు పేరునా తలచుకొని తల్లడిల్లే మా తల్లి ఎటుపోయిందో! ఏమయిపోయిందో?" 326. ఆ మాటలు విని నారదుడు ఇలా అన్నాడు." ధర్మరాజా! ఈ విశ్వమంతా ఈశ్వరాధీనం. పరమేశ్వరుడే ప్రాణులను ఒకరితో ఒకరిని కలుపుతూ విడదీస్తూ ఉంటాడు. ముక్కుత్రాళ్లు పొడిచి, మెడకు పలుపులు తగిలించి, పగ్గాలు చేత పట్టుకొని, కర్షకుడు ఎద్దులను త్రిప్పినట్లుగా భగవంతుడు కర్తవ్యాకర్తవ్యాలను బోధించి, వేద వాక్కులనే త్రాడు బిగించి, వర్ణాశ్రమధర్మాలకు అనుగుణమైన విధంగా ఇంద్రాది దిక్పాలకులతో సహా ప్రాణులను ఇష్టం వచ్చినట్లు త్రిప్పుతుంటాడు. క్రీడాకారుని ఇష్టానుసారం పాచికలు, బంతులు మొదలైన ఆటవస్తువులు కలుస్తూ విడిపోతూ ఉన్నట్లు, భగవంతుని ఇచ్ఛానుసారంగా ప్రాణులకు సంయోగ వియోగాలు ప్రాప్తిస్తుంటాయి. సమస్త దేవలోకం ఆత్మరూపంలో నిత్యమైనదై దేహరూపంలో అనిత్యమైనదై ఉంటుంది. మరోలా చూస్తే రెండూ కాకుండా ఉంటుంది. అనిర్వచనీయ బ్రహ్మ స్వరూపం పొందినప్పుడు నిత్యానిత్యమై కాలకర్మాధీనమై ఉంటుంది. సంసారపంక నిర్మగ్న దేహం పరులను కాపాడలేదు. చేతులున్న ప్రాణులకు చేతులులేని చతుష్పాద జంతువులు,

కాళ్ళుండి కదలగల ప్రాణులకు కాళ్ళులేని తృణాదులు, ఆహార మవుతున్నాయి. పెద్దజంతువులైన పెద్దపులులు మొదలైనవి లేళ్లు మొదలైన చిన్న జంతువులను తింటున్నవి. సమస్త దేహధారుల దేహాల్లో జీవుడు ఉన్నందువల్ల జీవికి జీవియే జీవనాధార మగుతున్నాడు. చేతులున్న ప్రాణులతో, చేతులులేని ప్రాణులతో నిండిన ఈ విశ్వమంతా ఈశ్వర స్వరూపంగా భావించు, ఆయనకంటే అన్యం లేదు. తన మాయావిశేషంచేత మహామాయావి అయిన పరాత్పరుడు బహురూపాలు ధరించి తానే భోక్తయై, భోజ్యమై; లోపల, వెలుపల అంతటా తానై విరాజిల్లుతున్నాడు. అందువల్ల మహారాజా! నా తల్లిదండ్రులు దీనులే! దిక్కు లేనివారే! నన్ను వదలి ఏమైపోతారో? ఏలా జీవిస్తారో? అనే విచారం మాను, అజ్ఞానమూలక మమకారం పెంచుకొని అనవసరంగా మనస్సును క్లేశపెట్టుకోవద్దు.

327.కాలస్వరూపుడైన అఖిలాంతర్యామి భగవంతుడు అసురులను సంహరించే టందుకు అవతరించాడు. దేవకార్యం తీరిపోయింది. ఇప్పుడు మిగిలిన పనికోసం నిరీక్షిస్తున్నాడు.

నారదునికాలసూచనం

328.*(నారదుడు ధృతరాష్ట్రాదులకై కలత చెందిన ధర్మరాజుకి కాలసూచన చేస్తున్నాడు.)* “మహారాజా! కలవరపాటు వదలిపెట్టు. శ్రీకృష్ణ భగవానుడు ఎంత వరకు ఈ భూమ్మీద ఉంటాడో, అప్పటి దాకా మీ పాండవులు అందరూ కూడా ఉండండి. ఆయన అవతారం చాలించిన పిమ్మట మీరు ఉండనక్కర్లేదు; ఎంతటి వారైనా సరే కాల ప్రభావానికి తలవంచాల్సిందే. ధృతరాష్ట్రాదులకు ఏం జరిగిందో అంతా వివరంగా చెప్తా, విను; ఇంకా దుఃఖించటం అనవసరం.

329. మీ పెద తండ్రి ధృతరాష్ట్రుడు గాంధారీ విదురులతో కలిసి హిమవత్పర్వతానికి దక్షిణంగా ఉన్న మునుల తపోవనానికి వెళ్లాడు. అక్కడ పూర్వం సప్తమహర్షుల సంతోషం కోసం ఆకాశగంగ ఏడు పాయలుగా ప్రవహించింది.

సప్తశ్రోత మనే ఆ పుణ్యతీర్థంలో మీ తండ్రిగారు మూడు వేళలా స్నానం చేస్తూ,

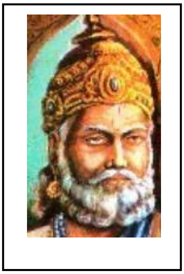

యథావిధిగా అగ్నికార్యం ఆచరిస్తూ, నిరాహారుడై కేవలం జలం మాత్రమే స్వీకరిస్తూ, సకలకర్మలు పరిత్యజించి నిరాటంకంగా ప్రశాంతచిత్తుడై, ఈషణ త్రయాన్ని విసర్జించి దర్భాసనాసీనుడై, జితేంద్రియుడై, సత్వరజస్తమోగుణాల మాలిన్యాన్ని పోకార్చి, తదేకధ్యానంతో శ్రీహరిని చింతిస్తూ ఉన్నాడు. ఆ విధంగా ఆయన తన మనస్సును అహంకారానికి ఆలవాలమైన స్థూల దేహం నుంచి సమైక్యంచేసాడు. అట్టి విజ్ఞానాత్మకమైన బుద్ధిని విషయాలనుండి బుద్ధియందు మళ్లించి ఆత్మయందు సంలగ్నం చేసాడు. అట్టి ఆత్మను మహాకాశంలో ఘటా కాశాన్ని కలిపి

నట్టు సమస్త జగత్తుకు ఆధారభూతుడైన పరమాత్మలో సంలీనంచేసాడు, ఇప్పుడు మీతండ్రి అంతరింద్రియ బాహ్యం ద్రియాల సంక్షోభం లేకుండా మాయను నిరోధించి, వాంఛలను నిర్మూలించి స్థాణువువలె పర్ణశాల లోపలి వేదికపై నిశ్చలంగా ఆసీనుడై ఉన్నాడు.

330. మహారాజా! మీ తండ్రి ధృతరాష్ట్రుడు నేటికి ఐదవనాడు యోగాగ్నిలో దేహత్యాగం చేయటానికి సంసిద్ధుడై ఉన్నాడు. ఆ విధంగా ఆయన యోగాగ్నిలో దగ్ధం కావటం చూసి మహాపతివ్రత అయిన గాంధారి నిస్సంకోచంగా తన ప్రాణేశ్వరునితోపాటు ఆ పావక జ్వాలల్లో పడి భస్మమై పోతుంది.

331.అప్పుడు ఆ మహారాజ దంపతుల ఆత్మత్యాగానికి ఆశ్చర్యచకితుడైన విదురుడు చింతా సంతాపాలు పెనగొనిన హృదయంతో పుణ్యతీర్థాలకు వెళ్లిపోతాడు."

332. విదుర, గాంధారీ, ధృతరాష్ట్రుల వృత్తాంతాన్ని ఇలా ధర్మరాజుకు సంపూర్ణంగా వివరించిన నారదుడు తుంబురునితో కూడా స్వర్గలోకానికి సాగిపోయాడు.

అనంతరం అజాతశత్రువు భీమసేనుణ్ణి చూసి ఇలా అన్నాడు.... 333.తమ్ముడూ చూశావు కదా? కాలగమనంలో ఎంత మార్పు వచ్చిందో పంటలు సకాలానికి

పండటం లేదు. క్రోధం, లోభం, క్రౌర్యం, అసత్యం మితిమీరి ప్రవర్తిస్తున్నారు ప్రజలు. వ్యాపారాలలో మోసం చోటు చేసుకొంటున్నది. స్నేహంలో ద్రోహం కనిపిస్తూ ఉంది. భార్యలు భర్తలతో స్పర్ధిస్తున్నారు. కొడుకులు కన్నతండ్రులపై కాలుదువ్వుతున్నారు. శిష్యులు గురువులను దూషిస్తున్నారు. శాస్త్రవిధులు కుంటుబడ్డాయి. విజ్ఞులు సైతం న్యాయ మార్గాన్ని విడిచిపెట్టారు. కాలగమనం ఎంత వింతగా మారిపోయింది. 334.మరున్నందనా! భీమా! మాధవుని చూచుటకు మన అర్జునుడు కూడా ద్వారకానగరానికి వెళ్ళాడు గదా. ఇప్పటికి ఏడు మాసాలు గడిచి పోయాయి. ఇంతవరకూ తిరిగిరాలేదు. మళ్లీ మనకు వారిక్షేమం తెలియలేదు. చారులు కూడా ఎవరూ రాలేదు. యాదవులు కొంచెము ఉద్ధత స్వాభావులు. వారిది వేడిరక్తం. వారు ప్రశాంతచిత్తులై ఉండి ఉంటారు గదా? వాసుదేవుడు కుశలంగానే ఉంటాడు కదా?
మనస్సంతా చికాకుగా ఉంది. ఈశ్వర సంకల్పం ఎలా ఉందో ఏమో? 335. భీమసేనా! నా మనస్సంతా వ్యాకులంగా ఉంది. అన్నీ దుశ్శకునాలే తోస్తున్నాయి. వాసుదేవుడు లీలామానుష దేహాన్ని చాలించాలని ఆలోచిస్తున్నాడేమో.

336. ఆ మధుసూదనుడు మనం విన్నవించుకొనక ముందే మన కష్టాలన్నీ గుర్తించి మన ధర్మపత్నిని, ప్రాణాలను, రాజ్యాన్ని, మర్యాదను, సిరిసంపదలను కంటికి రెప్పలా కాపాడాడు. 337. నాయనా! భీమా! ఈ భూమిమీద భయంకరములైన ఉపద్రవాలు కనిపిస్తున్నాయి. చూశావు కదా! నారదుడు చెప్పినట్లుగా క్రూరమైన కాలం వస్తుంది. 338.అదుగో మన ముందుగా ఒక్క కుక్క ముఖం పై కెత్తి మొరుగుతున్నది. నక్క ఉదయించే సూర్యునికి ఎదురుగా నిలబడి నోటి వెంట నిప్పులు గ్రక్కుతూ ఏడుస్తుంది. గ్రద్దలు మొదలైన పక్షులు గుంపులు గుంపులుగా తిరుగుతున్నాయి. గాడిదలు మొదలైన జంతువులు బారులు తీర్చినాయి. మేలిజాతి గుఱ్ఱాలు కన్నీరు కారుస్తున్నాయి. మదపుటేనుగులు నీరుగారి పోతున్నాయి.
కపోతాలు యమదూతల్లాగా పైపైకి వస్తున్నాయి. హోమకుండాల్లో అగ్నిహోత్రాలు మండటంలేదు. దట్టమైన పొగలు దిక్కు లంతటా చుట్టుముట్టాయి. సూర్యబింబం మసక వేసినట్లుగా ఉంది. భూమి కంపించుతూ ఉంది. 339. విపరీత వాయువులు వీచాయి. ఆకాశం ధూళి ధూసరితమైంది. పైనుండి పిడుగులుపడుతున్నాయి. మేఘాలు రక్తవర్షాన్నికురుస్తున్నాయి. 340.
గ్రహాలు ఆగ్రహంతో పోరాడుకొంటున్నాయి. ఎటు చూసినా భూతాల కలకలాలు వినబడుతున్నాయి. మన్నూ మిన్నూ ఏకమై భగ భగ మండిపోతున్నట్లు తోస్తున్నది. 341. దూడలు పాలు తాగటం లేదు. ఆవులు దూడలకు పాలీయటం లేదు.

దేశమంతటా వ్యాధులు వ్యాపించాయి. ఎద్దులు ఆవులను వదలి దూడల మీద ఎక్కుతున్నాయి. 342. దేవమందిరాలలో దేవతావిగ్రహాలు కదులుతున్నాయి. కన్నీరు వదులుతున్నాయి. గుడిలోని ప్రతిమలు ఉక్క తాళలేకనేమో వెలుపలకు వెళ్ళిపోతున్నాయి. 343. కాకులు కేకలు వేస్తున్నాయి. గుడ్లగూడలు పట్టపగలే కూస్తున్నాయి. లోకాలు శోభను కోల్పోయి చీకాకుల పాలైనాయి. 344. నాయనా! భీమసేనా! యవగింజ, చక్ర, చాప, పద్మ, అంకుశాది శుభరేఖలతో అలంకృత వాసుదేవుని పాదపద్మాల ముద్రలతో పావనమయ్యే అదృష్టం ఇకపైన ఈ భూదేవికి లేదేమో? నా అవయవాలు ఎడం కన్నూ, ఎడం భుజం మాటిమాటికీ అదురుతున్నాయి. ఈ లోకానికి ఇంకా ఎలాంటి భీకర పరిస్థితులు రానున్నాయో కదా. 345. ఇంకా ఎన్నో ఉత్పాతాలు పుట్టుకొస్తున్నాయి. అక్కడ ద్వారకలో మన బావ శ్రీకృష్ణుడు ఎలా ఉన్నాడో ఏమో? ఆయన క్షేమవృత్తాంతం ఇంతవరకూ తెలియరాలేదు" అని ధర్మరాజు విషణ్ణహృదయంతో భీమసేనునితో మాటాడుతున్నాడు. ఇంతలో....

యాదవుల కుశలంబడుగుట

346.ఇంతలో ద్వారకానగరంనుంచి వచ్చిన అర్జునుడు అశ్రుపూరిత నేత్రాలతో భరింపరాని దుఃఖంతో దీనుడై అగ్రజుని పాదాలపై వాలాడు.347. అల్లకల్లోలమైన మనస్సుతో తల్లడిల్లి పోతున్న చిన్న తమ్ముణ్ణి చూసి ధర్మరాజు ముఖం వెలవెల బోయింది. అందరూ వింటుండగా ఆయన అర్జునునితో ఇలా పలికాడు....

348. నాయనా అర్జునా, మన మాతామహుడైన శూరసేనుడు కుశలమే కదా? మన మేనమామ వసుదేవుడు సుఖంగా ఉన్నాడు కదా? మన మేనత్తలు ఏడుగురూ సంతోషంగా ఉన్నారు కదా? వారి కొడుకు లందరూ క్షేమమే కదా? అక్రూర కృతవర్మలకు ఆరోగ్యమే కదా? ఉగ్రసేన మహారాజు తిన్నగా తిరుగు తున్నాడా? మానధనులు, వాసుదేవుని సోదరులైన గదుడు, సారణుడు మొదలైన వారంతా కుశలమేనా? మన సాత్యకి క్షేమమేనా? ప్రద్యుమ్నుడు బాగా ఉన్నాడా? అనిరుద్ధుడు కులాసాగా ఉన్నాడా? మన పెద్దబావ బలరాముడు సుఖంగా ఉన్నాడా?349.

ఇంకా అంధకులు, యాదవులు, భోజులు, దశార్హులు, వృష్ణులు, సాత్వతులు మొదలైన యదువంశ వీరులందరూ క్షేమంగా ఉన్నారా? శ్రీకృష్ణుని పుత్రులైన సాంబుడు, సుషేణుడు మొదలైనవారు, అనుచరులైన ఉద్ధవుడు మొదలైనవారు, సహచరులైన నందుడు, సునందుడు మొదలైన వారు సుఖంగా, ఆనందంగా ఉన్నారా?" అని అందరి క్షేమములు అడిగి ఇంకా ఇలా అన్నాడు ధర్మరాజు. 350. అర్జునా ఏ మహానుభావుని

అండదండలవల్ల వైకుంఠంలో నివసించే వారిలాగా, ద్వారకలో నివసించే యాదవవీరులు ఆనందసహితులై భయరహితులై ఉంటున్నారో, ఏ మహానుభావుడు దేవతలు కొలువు తీర్చే సుధర్మామంటపంలో తన భక్తులను, బంధువులను, మిత్రులను కూర్చుండ పెట్టాడో, ఏ మహానుభావుడు, వజ్రాయుధం ధరించి ముక్కోటి దేవతల మధ్య ముత్యాలగద్దెపై కొలువు తీర్చే ఇంద్రుని ప్రాణేశ్వరి అయిన శచిదేవి తన చేతులతో పాదుచేసి అమృతం పోసి పెంచిన పారిజాత వృక్షాన్ని, దివినుంచి భువికి తెచ్చి తన ప్రియురాలైన సత్యభామకు బహూకరించిన మహానుభావుడు వాసుదేవుడు క్షేమమేనా.351. నాయనా! అర్జునా! భక్తుల యందు వాత్సల్యం కురిపించే వాడు, బ్రహ్మణ్యుడు, ఆపన్నశరణ్యుడు, సర్వేశ్వరుడు, లోకాలకు మేలు చేసేవాడు, శోభవంతములై అప్పుడే వికసిస్తున్నతామరరేకులవంటి కన్నులుకల గోవిందుడు ద్వారకలో సుధర్మ సభా మండపం మధ్య సింహాసనం మీద అన్న బలరామునితో కూడి సుఖంగా ఉత్సాహంగా ఉన్నాడా?352.విజయా! ఆ రామకృష్ణులను నీవు స్థిరమైనభక్తితో సేవించావుగదా? అక్కడి మన చుట్టాలంతా నిన్ను అనుదినం రాకపోకలందు అప్యాయంగా అనురాగంగా ఆదరించారు కదా?

353.“ఇదేమిటయ్యా? కళ్ళల్లో నీళ్ళు కారుతున్నాయి. పూర్వం భయంకరమైన ఆ అడవిలో పంది కోసం మూడు కళ్ళున్న ఆ పరమేశ్వరునితో పోరేటప్పుడు కాని, సర్వసన్నాహాలతో వెళ్ళి కాలకేయులను కదనరంగంలో చీల్చి చెండాడే టప్పుడు కాని, పరువు పోయి వైభవం కోల్పోయిన దుర్యోధనుని విడిపించే పనిలో గంధర్వులను తరిమేటప్పుడు కాని ఇంతకు ముందు ఎప్పుడూ కంట నీరుపెట్టి ఎరుగవు కదా. ఇప్పుడే మయిందయ్యా? కృష్ణుడు కులాసాగానే ఉన్నాడా? చెప్పు. 354.అంతే కాకపోతే...ధర్మజుడు ఇలా ప్రశ్నించగానే అరచేతులతో అశ్రువులు తుడుచుకొంటూ, గద్గదకంఠంతో, పెన్నిధిని పోగొట్టుకొన్న పేదవాని మాదిరిగా వేడి వేడి నిట్టూర్పులు నిగిడిస్తూ అర్జునుడు అన్నగారితో ఇలా అన్నాడు –

355. ఓడితివో శత్రువులకు,
నాడితివో సాధు దూషణాలాపములం;
గూడితివో పరసతులను,
వీడితివో మానధనము వీరుల నడుమన్.

355. పగవారితో పోరాడి ఓడిపోలేదు కదా? సజ్జనులను తూలనాడలేదు కదా? పరాంగనలను కూడలేదు కదా? అరివీరుల నడుమ అభిమానాన్ని వీడలేదు కదా?

356. తప్పితివో యిచ్చెదనని;
చెప్పితివో కపటసాక్షి; చేసిన మేలున్
దెప్పితివో; శరణార్థుల
రొప్పితివో ద్విజులఁ, బసుల, రోగుల, సతులన్;

అన్నమాట తప్పలేదు కదా? దొంగసాక్ష్యం చెప్పలేదు కదా? ఇతరులకు మేలు చేసి తిరిగి చెప్పలేదు కదా? శరణార్థులు, బ్రాహ్మణులు, గోవులు, రోగులు, స్త్రీల మీద పొరపాటున బాణాలు గుప్పలేదు కదా?

357. అడిచితివో భూసురులనుఁ;
గుడిచితివో బాలవృద్ధగురువులు వెలిగా;
విడిచితివో యాశ్రితులను;
ముడిచితివో పరుల విత్తములు లోభమునన్;"

ఆరాధ్యులైన భూసురులను అణచివేసావా? లేకపోతే బాలురకు వృద్ధులకు గురువులకు పెట్టకుండా కుడిచినావా? శరణని చేరిన వారిని కాపాడకుండా వదలిపెట్టావా? పోనీ పరుల ధనాలను లోభం కొద్దీ ముడిచేసావా? తప్పు చేసిన వాడికి కాని నీ కెందుకయ్యా యీ విచారం?"

359. "మన సారథి, మన సచివుడు,
మన వియ్యము, మన సఖుండు, మన భాంధవు

మన విభుడు, గురుడు, దేవర,
మనలను దిగనాడి చనియె మనుజాధీశా!

కృష్ణనిర్యాణం వినుట

"ఏం చెప్పమంటారు మహారాజా! మనకు సారథ్యం చేసేవాడు, తోడుగా ఉండి మంత్రాంగం చెప్పేవాడు, సన్నిహితంగా ఉండే వియ్యంకుడు, తోడునీడలా ఉండే స్నేహితుడు, మేలుకోరే మేన బావ, వెన్నుదన్నుగా ఉండే ప్రభువు, ఆదరించే ఇంటి పెద్ద, కాపాడే దేవుడైన కృష్ణుడు మనలని వదలిపెట్టి వెళ్ళిపోయాడయ్యా"

360. కంటకులు నృపులుసూడఁగ,
మింటం గంపించు యంత్రమీనముఁ గోలన్
గెంటించి మనము వాలుం
గంటిం జేకొంటి మతని కరుణన కాదే?

360.శత్రురాజు లందరూ కళ్లు అప్పగించి చూస్తూ ఉండగా ఆకాశాన తిరిగే మత్స్యయంత్రాన్ని కొట్టి మనం పాంచాలరాజుపుత్రిని పరిణయమాడింది ఆ కరుణామయుని కటాక్షం వల్లనే కదా! 361.గండరగండడై, అమరసేనతో ఆఖండలుడు ఎదురై నిల్చినా, గెల్చి ఖాండవ వనాన్ని అగ్నిదేవునికి అర్పించి, గాండీవాన్ని గైకొన్నది ఆ చక్రధరుని చలువవల్లనే కదా.362.నానా దిశల లోని నరనాథులను సమరంలో జయించి అశేష ధనరాసులను కైవసం చేసుకొన్నదీ, మయసభను అందుకొన్నదీ, రాజసూయ మహాయాగం నిర్వర్తించిందీ నిజానికి ఆ వాసుదేవుడు మనకు బాసటగా నిల్చినందు వల్లనేకదా! 363.సింహపరాక్రముడై రాజసూయమహాయజ్ఞంలో అభిషేకపూతమైన నీయిల్లాలి కబరీభరాన్ని పట్టిలాగి ఈడ్చుకొని వచ్చి నిండుసభలో నీ శత్రువులు అవమానించినప్పుడు ఆ సతి ఆక్రోశించగా, ఆమెకు అభయమిచ్చి దీక్షవహించి, నీ శత్రుకాంతల శిరోజవైభవాన్ని వారి సౌభాగ్యాన్ని హరించి మనకు జయం చేకూర్చిన ఆప్తబంధుడు ఆయనే కదా!

364.ఆనాటి మహాసభలో క్రూరాత్ములై కౌరవులు బట్టలు విప్పేటప్పుడు నా వల్లభులు నన్నుఉపేక్షించారు. ఇక నీవే నన్ను రక్షించాలి, రావే రక్షించవే అని పాంచాలి లజ్జాసంకుచితాంగియై ప్రార్థించినప్పుడు చీరలిచ్చి కారుణ్యంతో కాపాడాడు కదా!

365.ఒకనాడు ముక్కోపి అయిన దుర్వాసుడు దుర్యోధన ప్రేరితుడై పదివేలమంది శిష్యులతో మన వద్దకు వచ్చాడు, అప్పటికే మనమందరమూ, పాంచాలీ భుజించాము.

ఆ సమయంలో మునీంద్రుడు "మాకు అన్నంపెట్టండి" అని అడిగాడు. పెడతాను అనగా, "పెట్టకపోతే శాపం పెడతాను"అంటూ చరచరా నదికి స్నానానికి సాగిపోయాడు. అప్పుడు పర్ణశాలలోకి పోయి పాంచాలి పాత్రలన్నీ పరికించి చూచింది. ఎక్కడా ఒక్క కూరముక్క కూడా కన్పించలేదు. ఆమె నిశ్చల హృదయంతో ఆ మహానుభావుణ్ణి తలచుకొంది. తక్షణం ఆ దయామయుడు ప్రత్యక్షమై, గిన్నెలో మిగిలిఉన్న పిసరు తిన్నాడు. అంతే, మునీశ్వరుల కడుపులన్నీ నిండిపోయాయి. వారు శాంతించి తేనుపులు తేనుస్తూ వెళ్లిపోయారు. సంకల్పమాత్రం చేతనే ముల్లోకాలకూ సంతుష్టి కలిగించే మహానుభావుడు మనకు మరెక్కడ దొరుకుతాడు?

366. అన్నా ఆనాడు వరాహం కోసం సాగిన సమరంలో ఫాలనేత్రుని వల్ల పాశుపత మహాస్త్రాన్ని ఆయన దయవల్లనే కదా అందుకొన్నాను. త్రిలోకాధీశుడైన దేవేంద్రుని అర్ధసింహాసనాన్ని అయన అనుగ్రహం వల్లనే కదా అధిష్ఠింప గలిగాను. కాలకేయులు, నివాతకవచులు మొదలైన రాక్షసులను ఆ మహనీయుని బలం వల్లే కదా పరిమార్చాను. ఉత్తర గోగ్రహణ సందర్భంలో పొంగి వచ్చిన కౌరసేనావాహినిని ఆయన కరుణాకటాక్షం వల్లనే కదా దాట గలిగాను. ఆనాడు బొమ్మపొత్తికలకు వస్త్రాలు తెమ్మని ఉత్తర అడిగితే కర్ణ సైంధవ సుయోధనాదుల తలపాగలు తెచ్చి ఆమె ముద్దు చెల్లించగలిగింది పరమాత్ముని దయవల్లనే కదా.

367. గురుభీష్మాదులు గూడి పన్నిన కురుక్షోణీశ చక్రంబులో
గురుశక్తిన్ రథయంత యై నొగలపైఁ గూర్చుండి యా మేటి నా
శరముల్ వాఱక మున్న వారల బలోత్సాహాయు రుద్యోగ త
త్పరతల్ చూడ్కుల సంహరించె నమితోత్సాహంబు నా కిచ్చుచున్.

(అర్జునుడు ద్వారకనుంచి వచ్చి శ్రీకృష్ణనిర్యాణం చెప్పలేకచెప్తు తమ జీవనసారథిని తలుస్తున్నాడు.)

భీష్మ ద్రోణాది మహాయోధులతో కూడిన కురుక్షేత్ర మహాసంగ్రామంలో నాకు సారథ్యం చేస్తు, రథం నొగలపై కూర్చుండి నేను బాణ పరంపరలను వర్షింపక ముందే, తన చూపులతో శత్రువుల శక్తినీ, ఉత్సాహాన్నీ, ఆయుర్దాయాన్నీ, తదేకదీక్షనూ అపహరించి, నాకు అమితానందాన్ని అందించిన విజయ సారథి ఆయనే కదా! 368. మహారాజా! పూర్వం హిరణ్యకశిపుని క్రూరకృత్యాలు ప్రహ్లాదుని విషయంలో విఫలములైనట్లే, భీష్మద్రోణ కర్ణ కృప అశ్వత్థామల ధనుస్సుల నుంచి వెలువడిన నానావిధములైన శస్త్రాస్త్రాలు నా మీదకు రాకుండా ఆ మాధవుని దయాదృక్కులతో ప్రక్కకు తొలగి

పోయాయి. 369. వసుమతీ వల్లభా! సైంధవుని వధించే ఆ నాటి రణరంగంలో శత్రువులు కళ్లారా చూస్తుండగానే నా దివ్య బాణాలతో భూమిని వ్రయ్యలు చేసి జలాశయాన్ని కల్పించి, బాణముల చాటున, అలసి సొలసిన నా రథాశ్వాలకు దప్పిక తీర్చింది; ఆ దయామయుని అండవల్లనే కదా!

370. చెలికాఁడ రమ్మని చీరు నన్నొకవేళ, ;
మన్నించు నొకవేళ మఱఁది యనుచు,
బంధుభావంబునఁ బాటించు నొకవేళ, ;
దాతయై యొకవేళ ధనము లిచ్చు,
మంత్రియై యొకవేళ మంత్ర మాదేశించు, ;
బోధియై యొకవేళ బుద్ధి సెప్పు,
సారథ్య మొనరించుఁ జనవిచ్చి యొకవేళఁ, ;
గ్రీడించు నొకవేళ గేలి సేయు,
నొక్క శయ్యాసనంబున నుండుఁ గన్న
తండ్రి కైవడిఁ జేసిన తప్పుఁ గాచు,
హస్తములు వట్టి పొత్తున నారగించు
మనుజవల్లభ! మాధవు మఱవ రాదు.

ఆ వాసుదేవునికి నేనంటే ఎంత ప్రేమ ఒక మాటు చెలికాడా రా రమ్మని పిలిచే వాడు. ఒకమాటు ముద్దుల మరదీ అని ముద్దు చేసేవాడు, ఒకమాటు ఆత్మ బంధువై ఆదరించేవాడు. ఒకమాటు ఔదార్యమూర్తియై బహుధనాలు బహూకరించేవాడు. ఒకమాటు మంత్రియై హితోపదేశం చేసేవాడు. ఔదార్య మూర్తియై బహుధనాలు బహూకరించేవాడు. ఒకమాటు మంత్రియై హితోపదేశం చేసేవాడు. ఒకమాటు గురువై కర్తవ్యాన్ని బోధించేవాడు. మరొకమాటు సారథియై చనువు చూపేవాడు. ఒకమాటు కూడి ఆటలాడుతూ విహరించేవాడు, వేరొకమాటు ఆత్మీయుడై హాస్యమాడుతూ ఆటలు పట్టించేవాడు. ఇంకొక మాటు ఒకే ప్రక్కమీద కూర్చోపెట్టుకొని కన్నతండ్రి వలె నా తప్పులు సరిదిద్దేవాడు. మరో మాటు నా చేతులు పట్టుకొని బలవంతం చేసి పొత్తున ఆరగింప జేసేవాడు. అటువంటి మన ముద్దులబావ మాధవుణ్ణి మరచిపోవటం ఎలా మహారాజా?

371.విజయ, ధనంజయ, హనుమ
ద్ధ్వజ, ఫల్గున, పార్థ, పాండుతనయ, నర, మహేం

ద్రజ, మిత్రార్జున, యంచును
భుజములు తలకడవ రాకపోకలఁ జీరున్

అటు ఇటు తిరుగుతున్నప్పుడల్లా చేతులు చాచి ఆప్యాయంగా తట్టుతూవిజయా, ధనంజయా, హనుమద్ధ్వజా, ఫల్గుణా, పార్థా, పాండుతనయా, నరా,మహేంద్రజా, మిత్రమా, అర్జునా అంటు రకరకాలుగా చనువుగా నన్ను పిలిచేవాడు కదా! 372. అప్పుడప్పుడు తనకు అంతఃపుర కాంతలతో ప్రణయ కలహం సంభవించినప్పుడు వారి పొలయలుకను తీర్చటం కోసం నన్ను బ్రతిమాలి వారి యిండ్లకు పంపే వారిజాక్షుని ఏ విధంగా విస్మరించగలం? ప్రభూ! 373.తాను చనువుగా నా చెంత చేరి, నా ఒడిలో కూర్చొని, నిత్యమూ తన ప్రియురాళ్లకు తనకు మధ్య జరిగే రహస్య సంభాషణలన్నీ పూసగ్రుచ్చినట్లు మెల్లగా నా చెవిలో చెప్పేవాడు. 374.అయ్యయ్యో! నా సేవ అంతా నిరర్థకమై పోయింది మహాప్రభో! చూడు ఇవాళ, ఇలా ఆప్యాయంగా నన్ను ఆదరించే విశ్వేశ్వరుడు, శ్రీకృష్ణుడు ఈ లోకం విడిచి వెళ్ళిపోయాక కూడ ఇంకా నా ప్రాణాలు ఆయన వెంట పోకుండా ఉన్నాయి. దేహం మీద ఇంతటి లోభం ఉందంటే పూర్వ జన్మలలో ఎంతటి పాపకృత్యాలు చేసానో కదా! 375. ఆమహానుభావుడు తనువు చాలించిన అనంతరం ఆయన అంతఃపుర కాంతలను పదహారువేలమందిని వెంటబెట్టుకొని వస్తుండగా అరణ్యమధ్యంలో మదోన్మత్తులైన కిరాతులు చుట్టుముట్టి పట్టుకొన్నారు. వారి బారినుండి ఆ నారీ మణులను కాపాడలేక ఆడుదానిలా కళ్లప్పగించి చూస్తూ ఊరుకొన్నాను.

376. ఆ తేరా రథికుండు నా హయము లా యస్త్రాసనం బా శర
వ్రాతం బన్యులఁ దొల్లి జంపును దుదిన్ వ్యర్థంబు లైపోయె మ
చ్చేతోధీశుఁడు చక్రి లేమి భసితక్షిప్తాజ్య మాయావి మా
యాతంత్రోషరభూమిబీజముల మర్యాదన్ నిమేషంబునన్.

(అర్జునుడు శ్రీకృష్ణ నిర్యాణానంతరం హస్తిన చేరి అన్నగారు ధర్మరాజువద్ద వాపోతున్నాడు.) ఆత్మేశ్వరుడు చక్రధారియైన శ్రీకృష్ణుడు లేకపోవడంతో ఆ రథం, ఆ రథంపై నున్న నేను, ఆ గుఱ్ఱాలు, ఆ విల్లంబులు శత్రుసంహారకాలైన అవన్ని ఇదివరకటివే అయినా నిరుపయోగమైపోయాయి. అన్నీ బూడిదలో పోసిన నెయ్యిలా, మాయావి యందు ప్రయోగించిన మాయలా, చవిటిపఱ్ఱ ఐన పొలంలో చల్లిన విత్తనాల్లా తుదకు అన్ని క్షణకాలంలో నిరర్థకాలై పోయాయి. 377.ధరణీవల్లభా! ఇంతకు ముందు మీరు పేర్కొన్న యాదవ వీరులంతా విధివైపరీత్యం వల్ల

మునిశాపోపహతులై, వారందరు మద్యపానం చేసిన మత్తులో మైమరిచి, ఆగ్రహావేశంతో ద్వేషరోషాలతో కన్నూ మిన్నూ కానక తమలో తాము పోరాడుకొన్నారు. ముష్టిఘాతాలతో పరస్పరం కొట్టుకొని ప్రాణాలు పోగొట్టు కొన్నారు. పోయినవారు పోగా నలుగురైదుగురు మాత్రం ఎలాగో బ్రతికి బయటపడ్డారు. 378.ఆశ్రితవత్సలా! అన్నా! ధర్మరాజా! పరమేశ్వరుడు సర్వ భూతాంతర్యామి. ఆయన ప్రాణులకు సృష్టి స్థితి సంహారాలు తోటి ప్రాణుల వలనే కలుగజేస్తుంటాడు.

(అర్జునుడు అన్న ధర్మరాజుకి కృష్ణనిర్యాణము తెలుపుతూ ఆప్తునిగా భగవంతునిగా స్మరిస్తున్న సందర్భంలోది ఈ పద్యం.)

379. బ**ల**ములు గల మీనంబులు
బ**ల**విరహితమీనములను భక్షించు క్రియన్
బ**ల**వంతు లయిన యదువులు
బ**ల**రహితులఁ జంపి రహితభావముల నృపా!

పెద్దచేపలు అనేక చిన్నచేపలను గుటుక్కున మింగుతాయి. అలా యాదవులలో బలవంతులు తమలో తాము తమకంటే బలహీనులందరిని పగబట్టినట్లు చంపేసారు. అవును జీవులు జీవుల వలననే పుట్టింపబడతారు; పోషింప బడతారు; అంతరింపబడతారు కదా!

(ఆ విధంగా అనితరసాధ్యులైన యాదవులు తుడుచుపెట్టుకు పోయారని ద్వారకనుండి తిరిగి వచ్చిన అర్జునుడు అన్నగారికి తెలిపాడు.)

380.పృథ్వీనాథా! బలవంతులైన వారికీ బలహీనులైన వారికీ నడుమ పగలు కల్పించి, పరస్పర సంహారం చేయించి, ఈ భూభారాన్ని తీర్చి అచ్యుతుడు, అప్రమేయుడు, అఖిలేశ్వరుడైన శ్రీకృష్ణుడు వచ్చిన కార్యం పూర్తి చేసుకొని నిబ్బరంగా, నిశ్చలంగా వెళ్లిపోయాడు. ఇంకా ఏమి చెప్పేది ఆ సర్వేశ్వరుని సంకల్పం ప్రకారం జరిగిపోయింది.

పాండవుల మహాప్రస్థానం

381. అని ఇంకా, దేశకాల అర్థాలకు తగినవి, మానసిక సంతాపాన్ని శమింప జేసేవిఐన వాసుదేవుని వాక్కులు స్మరించుకొని, అర్జునుడు అన్నకు "చిత్తము వికలమై ఉన్న" దని చెప్పి, మౌనం వహించాడు. సంతత గోవింద చరణారవింద సంస్మరణం చేత స్వచ్ఛమైన బుద్ధికలవాడై శోకాన్ని విసర్జించాడు. నిరంతర ధ్యానరూపమైన భక్తివిశేషంతో కామక్రోధాదులను జయించాడు. పూర్వం కురుక్షేత్రంలో కౌరవ పాండవ సేనామధ్యంలో భగవానుడైన వాసుదేవుడు తనకు బోధించిన గీతావాక్యాలు మననం చేసుకొన్నాడు. కాలానుగుణంగా కర్మలను అనుభవించటంచేత మరుగు పడిన గీతావిజ్ఞానాన్ని మళ్లీ అందుకొన్నాడు. అర్జునుడు కార్యకారణభావాన్ని అనుసరించి శోకానికి అహంకార మమకారాలతో కూడిన ద్వైతభ్రాంతి కారణము, ఆ ద్వైతభ్రాంతికి శరీరం కారణము, ఆ శరీరానికి లింగం కారణము, ఆ లింగానికి గుణాలు కారణము, ఆ గుణాలకు ప్రకృతి కారణమని గ్రహించాడు. "అహం బ్రహ్మాస్మి" అనే జ్ఞానంతో ప్రకృతి విలీనమై పోతుందని. ప్రకృతి నశించిపోవటమే గుణరాహిత్యమని, గుణరాహిత్యమే పురుషుడు తిరిగి స్థూల శరీరాన్ని పొందక బ్రహ్మైక్యాన్ని పొందుతాడని నిశ్చయించుకొని అర్జునుడు విరక్తుడైనాడు. ధర్మరాజు భగవంతుడైన శ్రీకృష్ణుని అవతార సమాప్తిని, యాదవులవినాశనాన్ని విని, నారదుని ప్రబోధ వాక్కులు, అచంచల వాక్కులు తలంచుకొని, అచంచల హృదయుడై పుణ్యలోక ప్రాప్తికి ప్రయత్నించసాగాడు. 382.యాదవు మరణం, మాధవుని నిర్యాణము ఆలకించిన కుంతీదేవి నిర్మలమైన భక్తితో హరిచరణ సంస్మరణ ఆసక్తురాలై ప్రశాంతంగా శరీరాన్ని పరిత్యజించింది. 383.ఇలా కంటకంతో మరో కంటకాన్ని పెకలించి, రెండు కంటకాలను దూరంగా పారవేసే వివేకవంతునిలాగా, పరమేశ్వరుడు యాదవశరీరం ధరించి జగత్కంటకాలైన పరుల శరీరాలను అంత మొందించి తన శరీరాన్ని వదిలిపెట్టాడు. పరమేశ్వరునికి సంహార విషయంలో స్వపర దేహాలనే భేదం లేదు. రెండూ సమానమే,

స్వస్వరూపంతో ప్రవర్తిస్తూ, అన్యరూపాలు పెక్కులుధరించి, మళ్లీ స్వస్వరూపాన్ని పొందే నటునిలాగా విచిత్ర లీలావిలాసుడైన వైకుంఠవాసుడు మత్స్య కూర్మాది అవతారాలు ధరిస్తూ, పరిహరిస్తూఉంటాడు.

384. "ఏ **దినమున** వైకుంఠుఁడు

మే**ది**నిపైఁ దాల్చినట్టి మేను విడిచినాఁ
డా **ది**నమున నశుభప్రతి
పా**ద**క మగు కలియుగంబు ప్రాప్తం బయ్యెన్.

"శ్రీమన్నారాయణుడు లీలామానుషరూపాన్ని దాల్చి ఏనాడు అవతారసమాప్తి కావించాడో ఆనాడే అమంగళ దాయక కలియుగం ఆరంభమయింది.

385.కలి ప్రవేశం వల్ల క్రౌర్యం, హింస, అసత్యం, ఆడంబరం, కౌటిల్యం మొదలైన వానితో అధర్మచక్రం పట్టణాలు, పల్లెలు, గృహాలు, సమస్త ప్రదేశాలలో విస్తరించిందని తెలుసుకొన్న ధర్మరాజు తన మనుమడైనను పరీక్షిత్తును రాజును కావించి హస్తినాపుర సింహాసనంపైన కూర్చుండబెట్టాడు. పవిత్ర సింధుజలాలతో అభిషేకించి ఆశీర్వదించాడు. అనిరుద్ధుని కుమారుడైన వజ్రుణ్ణి మధురా రాజ్యానికి అధిపతి చేసాడు. మమకారాలను పరిత్యజించి ఏనుగులు గుఱ్ఱాలు, సైనికులు, కంకణాది ఆభరణాలు, అమాత్యులు, విద్వాంసులు, స్త్రీలు మొదలైన సకల ధన కనక వస్తు వాహనాలను అభిమన్యు నందనుడైన పరీక్షిత్తుకు అప్పగించి ధర్మనందనుడు వైరాగ్యమార్గాన్ని ఆశ్రయించాడు. 386.విరక్తుడైన ధర్మరాజు ప్రాజాపత్యమనే యాగం చేసి గార్హపత్యం మొదలైన అగ్నులను ఆత్మయందు ఆరోపించుకొన్నాడు. నిరహంకారుడై సంసారబంధాలు తెగతెంపులు చేసి వాక్కు మొదలైన ఇంద్రియాలను మనస్సునందు, మనస్సును ప్రాణమందు, ప్రాణాన్ని అపానమందు అపానాన్ని మృత్యువునందు, మృత్యువును పాంచభౌతికమైన శరీరమంది, శరీరాన్ని సత్త్వరజస్తమో గుణములందు, ఆ గుణత్రయాన్ని అవిద్యయందు, అరోపాలన్నిటికి హేతువైన అవిద్యను జీవాత్మయందు, జీవాత్మను అవ్యయమైన పరమాత్మయందు లయింపజేశాడు. సర్వసంగ పరిత్యాగియై నార చీరలు ధరించాడు. మౌనంతో నిరాహారుడై ముక్తకేశుడు, పిచ్చివాడు, పిశాచగ్రస్తుడు, బధిరుడు, జడుని వలె నిరపేక్షుడైనాడు. 387.మనస్సులో పరబ్రహ్మాన్ని మననం చేసుకొంటూ పూర్వం విజ్ఞానవంతులైన మహానుభావులు అనుసరించిన ఉత్తర దిక్కుగా ఏకాగ్రచిత్తంతో ప్రస్థానం సాగించాడు ధర్మనందనుడు. 388.

అనంతరం ధర్మజుని సోదరులైన భీమసేనాదులు కలిప్రభావంతో ప్రజలంతా పాపమార్గంలో సంచరించటం గమనించారు. దానధర్మాలు ఆచరించారు. శ్రీమన్నారాయణుని పాదపద్మాలను తమ హృదయంలో పదిలపరచుకొన్నారు. భగవద్భక్తిచే పరిశుద్ధ జీవనులైనారు. వారిలా రజోగుణ రహిత హృదయాలతో విషయాసక్తులకు ప్రవేశింపరానిది, పాపరహితులు, విజ్ఞాన సంపన్నులైన

ఏకాంతభక్తులకు గమ్యస్థానమై వెలుగొందే విష్ణు లోకాన్ని చేరుకున్నారు. 389. తరువాత విదురుడు పవిత్రమైన ప్రభాసతీర్థంలో భగవంతుని యందు మనస్సు లగ్నంచేసి తన శరీరాన్ని త్యజించి, పూర్వజన్మలో యమధర్మరాజైనందువల్ల పితృదేవతలతో కలసి, తన అధికార పీఠాన్ని అధిష్ఠించాడు. ద్రౌపది నిరపేక్షులైన భర్తలచే ఉపేక్షతయై దేవదేవుడైన వాసుదేవుని యందు ఆసక్తమైన హృదయంతో పరమేశ్వర సాన్నిధ్యాన్ని పొందింది.

390. పాం**డ**వకృష్ణుల యానము,
పాం**డు**రమతి నెవ్వఁడైనఁ బలికిన విన్నన్
ఖం**డి**తభవుఁడై హరిదా
సుం**డై** కైవల్యపదము సొచ్చు నరేంద్రా!

రాజా! పాండవుల మహాప్రస్థానము, శ్రీకృష్ణుని పరమపద యానము, స్వచ్ఛమైన హృదయంతో చదివినవాడు, విన్నవాడు, భవబంధ విముక్తుడై, పరమేశ్వర భక్తుడై కైవల్య పథాన్ని కైవసం చేసుకొంటాడు.

పరీక్షిత్తు దిగ్విజయయాత్ర

391.అక్కడ హస్తినాపురంలో రాజకుమారుడైన పరీక్షిత్తు, ప్రాజ్ఞులైన దైవజ్ఞులు చెప్పినట్లు భూసురోత్తముల ఉత్తమశిక్షణ వలన మహాభక్త శిరోమణియై రాజ్యపాలనం చేయసాగాడు. పరీక్షిన్నరేంద్రుడు ఉత్తరుని కుమార్తెయైన ఇరావతి తరుణీమణిని పరిణయమాడాడు. ఆ దంపతులకు జనమేజయుడు మొదలైన నలుగురు కుమారులు జన్మించారు. పరీక్షిత్తు గంగానదీతీరంలో కృపాచార్యుని పర్యవేక్షణలో కూడిన మూడు అశ్వమేధయాగాలు చేసాడు.ఆ యజ్ఞాల్లో దేవతలు ప్రత్యక్షంగా వచ్చి హవిర్భాగాలు అందుకొన్నారు. పిమ్మట పరీక్షిన్మహారాజు జైత్రయాత్రకు బయలుదేరి దిక్కులన్నీ జయిస్తూ . . .

ఒక్కచోట గోమిథునాన్ని తన్నుతూ రాజచిహ్న ముద్రితుడై శూద్రవేషధారి కలి పురుషుని పట్టుకొని శిక్షించాడు.” అనగానే శౌనకుడు సూతునితో ఇలా అన్నాడు.

392."అయ్యా! సూతమహర్షీ! రాజవేషంలో ఉన్న శూద్రుడు గోవును ఎందుకు తన్నాడు? జైత్రయాత్ర సాగిస్తున్న పరీక్షిన్నరేంద్రుడు ఆ కలిని ఏ విధంగా నిగ్రహించాడు నాకు వివరంగా చెప్పు. 393.నందనందన పాదారవింద మకరంద పానంచేత పరవశులైన ఉత్తమ పురుషుల పవిత్ర చరిత్రలు వినకుండా పెచ్చు పెరిగిన మచ్చరంతో

దుశ్చరిత్రులకు చెవులొగ్గి. సంసారబంధాలకు లోబడి, పరమార్థాన్ని విస్మరించి, వ్యర్థంగా కాలం గడపరాదు. 394. పుణ్యచరిత్రా! బ్రతుకు శాశ్వతం కాదు. పుట్టిన ప్రాణి గిట్టక తప్పదు. అన్న సత్యాన్ని గుర్తించి మోక్షాన్ని కాంక్షించే అల్పాయుష్కులం మేము. అటువంటి మాకు అపవిత్రాలైన అల్పుల చరిత్రాలు చెవులొగ్గి ఆలకిస్తూ, బంగారం వంటి జీవిత కాలాన్ని పాడుచేసుకోవటం యుక్తం కాదు. అందువల్ల గోవింద పవిత్ర పదారవింద మకరందధారలు మాకు అనుగ్రహించు, మహానుభావా! మేము సాగిస్తున్న ఈ సత్త్రయాగానికి మునీంద్రులు ఆహ్వానించగా యమధర్మరాజు విచ్చేసాడు చూశావా? ఈ యజ్ఞం పూర్తయ్యేదాకా ఆయన ఏ ఒక్కని ప్రాణం కూడా తీయకుండా, మైమరచి ఆసక్తితో వాసుదేవుని కథలు ఆలకిస్తున్నాడు.

395. మందునకు మందబుద్ధికి
మందాయువునకు నిరర్థమార్గునకును గో
విందచరణారవింద మ
రందము గొనఁ దెఱపి లేదు రాత్రిందివముల్."

మందబుద్ధి, సోమరిపోతుతనం, అల్పాయుష్షు, పనికిమాలిన మార్గాలలో పయనించు వానికి హరిచరణ కమల సుధాధారలను చవిచూడటానికి రాత్రిం బవళ్ళు తీరిక (సమయమే) దొరకదు."

గమనిక:– పారీక్షిత్త భాగవతం వివరించమని సూతుని అడుగుతూ శౌనకుడు కలియుగ మానవుల గురించి పలికిన పలుకులు. కలి ప్రభావం వల్ల మానవులు మందబుద్ధులు అల్పతరాయువులు అవుతారని తెలిసే వ్యాసభగవానుడు భాగవత రచనకి ఉపక్రమించాడు కదా.

396.ఇలా పలికిన శౌనకుని మాటలు విని సూతుడు ఇలా చెప్పసాగాడు–"మునీంద్రా పరీక్షిన్నరేంద్రుడు తన సేనా సమూహంచేత రక్షించబడుతున్న కురు జాంగలదేశంలో కలిపురుషుడు ప్రవేశించాడని విన్నాడు. ఒకనాడు కదన కుతూహలం కలవాడై ఉప్పొంగే ఉల్లాసంతో విల్లు చేబట్టాడు. నీలమేఘాలవంటి గుఱ్ఱాలను కట్టిన సఫల మనోరథమైన రథాన్ని అధిరోహించాడు, సింహధ్వజం కాంతులు వెదజల్లుతుండగా రథ గజ తురగ పదాతి సంఘటిత అయి ముందుకు సాగే అపారసేనా వాహినితో విజయ యాత్రకు బయలుదేరాడు. తూర్పున, దక్షిణాన పశ్చిమాన, ఉత్తరాన ఉన్న సాగర తీరాలలోని ఇలావృత్తం. రమ్యకం, హిరణ్మయం, హరివర్షం,కింపురుషం,

భద్రాశ్వం, కేతుమాలు, భారతవర్షం అనే దేశాలను, ఉత్తర కురుదేశాలను జయించి. ఆయా దేశవాసులు యిచ్చిన కానుకలు అందుకొన్నాడు. వందిమాగధ బృందాలచే గానం చేయబడుతున్న పూర్వభూపతుల వృత్తాంతాలను ఆకర్ణించాడు. స్తోత్ర పాఠకులు పఠించిన పద్యాలవల్ల భక్తవత్సలుడైన శ్రీకృష్ణుడు పాండవులకు సారథిగా, ఇష్టసఖుడుగా, సచివుడుగా, సభాపతిగా, సంరక్షకుడుగా, దూతగా ఆచరించిన కృత్యాలన్నీ అర్థం చేసుకున్నాడు. అశ్వత్థామ ప్రయోగించిన బ్రహ్మాస్త్రం విరజిమ్మే అగ్నిజ్వాలలనుంచి తనను రక్షించిన వృత్తాంతం తెలుసుకొన్నాడు. యాదవులకు పాండవులకు ఉన్న పరస్పర స్నేహానుబంధాన్ని, వారికి గల శ్రీకృష్ణ భక్తిని గ్రహించాడు. విశ్వంభరుని భక్తవాత్సల్యానికి పరమాశ్చర్యభరితుడైనాడు. స్తుతి పాఠకు లకు బహుమూల్యాలైన హారాలు, వస్త్రాలు, అభరణాలు బహూకరించాడు. పద్మనాభుని పాదపద్మా రాధనంలో పరవశమై పవిత్ర మానసంతో ఉన్నాడు. ఆ సమయంలో వృషభాకారం ధరించి ఒంటికాలితో సంచరిస్తున్న ధర్మదేవుడు, దూడను వీడిన పాడి ఆవు మాదిరిగా కాంతి కోల్పోయి కన్నీళ్లు కారుస్తూ గోరూపధారిణి అయిన భూదేవితో ఇలా అన్నాడు.

గోవృషభ సంవాదం

397. "నీ కన్నుల నుంచి బాష్పధారలు ప్రవహిస్తున్నాయి యేమిటి?తల్లీ!
నీ దేహం వ్యాధిగ్రస్తమై ఉన్నదేమిటమ్మా?
నీ వదనమంతామాతా! అలా వాడిపోయిందేమిటి?
నీ ప్రియబంధువులకు భయదుఃఖాలు ప్రాప్తించలేదు కదా?

శూద్రులు ఒంటికాలితో కుంటే నన్ను బంధిస్తారేమోనని దిగులు పడుతున్నావా?
పిచ్చి తల్లీ! ఎందుకిలా ఉన్నావు?

398.యజ్ఞాలు లేనందువల్ల ఇకముందు దేవతలకు హవిర్భాగాలు లభించవని; భర్తలు భార్యలను రక్షింపరని; పిల్లలు తల్లిదండ్రులను పోషించరని బాధ పడుతున్నావా? సరస్వతి దుర్జనులను ఆశ్రయిస్తుందని; ఉత్తమ విప్రులు రాజులకు సేవ చేస్తారని; ఇంద్రుడు వర్షం కురిపించక ప్రజలు కష్టాల పాలవుతారని ఖేదపడుతున్నావా? హీనవంశ సంజాతులు రాజ్యాలు ఏలుతారని; దేశంలో న్యాయం నశించి పోతుందని; మానవులు ఆహార నిద్రా మైథునాది కర్మలయందు ఆసక్తులౌతారని విచారిస్తున్నావా? ఎందుకు నీకీ ఆవేదన? 399.భూభారాన్ని తగ్గించటం కోసం చక్రధరుడైన శ్రీహరి ఇన్ని సంవత్సరాలు మానవాకారం ధరించి, చరించి, ఆనందం చేకూర్చి అవతారం

చాలించాడే. ఇక నేను దిక్కులేని దాననైనాను. ఏ దుర్మార్గుడు ఇక ముందు నన్ను పాలిస్తాడో, ఎటువంటి దుఃఖాలు ప్రాప్తిస్తాయో అని దిగులుపడి ఆక్రోశిస్తున్నావా? తల్లీ! 400. అనర్థాలకు ఆలవాలమైన కాలంలో కృష్ణుడు ఉన్నంత వరకు దేవతలకు కూడా సంస్తవనీయమైనది నీ సౌభాగ్యం. ఇప్పుడు కృష్ణుడు వెళ్లిపోగానే అదృష్టం మారిపోయింది. అనర్థం వాటిల్లింది కదా తల్లీ!" 401.

అపుడు భూదేవి యిట్లనియె.

402."ధర్మదేవతా! స్వరూపుడవైన నీవు పూర్వం ఈ లోకంలో నాలుగు పాదాలతో నడుస్తూ ఉండేవాడివి. ఈనాడు ఇందిరావల్లభుడైన గోవిందుడు లేనందువల్లనే కదా కాలప్రభావానికి లోబడి ఒంటి కాలితో నడుస్తున్నావు. 403.

సత్యం, శౌచం, దయ, క్షమ, త్యాగం, సంతోషం, ఆర్జవం, శమం, దమం, తపస్సు, సమభావం, తితిక్ష, ఉపరతి, శ్రుతం, జ్ఞానం, వైరాగ్యం, ఐశ్వర్యం, శౌర్యం, తేజస్సు, సామర్థ్యం, స్మృతి, స్వాతంత్ర్యం, కౌశలం, కాంతి, ధైర్యం, మార్దవం, ప్రతిభ, వినయం, శీలం, జ్ఞానేంద్రియ పటుత్వం, కర్మేంద్రియ పటుత్వం, మనోబలం, సౌభాగ్యం, గాంభీర్యం, స్థైర్యం, శ్రద్ధ, కీర్తి, గౌరవం, నిరహంకారం అనే ముప్పై తొమ్మిది సుగుణాలు.

అవే కాక వేదవిజ్ఞానం, శరణాగత పరిత్రాణం వంటి అనంత గుణగణాలు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ యందు అలరారుతుంటాయి.

404.గణనాతీతము లగు స
ద్గుణములు గల చక్రి సనిన ఘోరకలిప్రే
రణమునఁ బాప సమూహ
ప్రణ యుతు లగు జనులఁ జూచి వగచెదఁ దండ్రీ!

ఓ తండ్రీ! ఇలా లెక్కించటానికి శక్యంకాని సద్గుణాల రాశి చక్రధరుడు అవతారం చాలించగానే, కలుషాత్ముడైన కలిపురుషునిచే ఉసిగొల్పబడిన భయంకర పాపకృత్యాలు అనే పుండ్లతో కూడిన ప్రజాసమూహాన్ని చూడగానే నాకు దుఃఖం పొంగి వస్తున్నది. 405.ఓ పుణ్యమూర్తీ దేవతలకు, పితృదేవతలకు, ఋషులకి, నాకు, నీకు, నానావిధాలైన వర్ణాశ్రమాలకు, గోవులకు, మహానుభావులకు బాధలు ప్రాప్తిస్తు న్నందుకు బాధపడుతున్నాను. 406.బ్రహ్మాది దేవతలంతా ఎంతో కాలం తపస్సులు

చేసి చేసి ఏ దేవుని కల్యాణ కరుణా కటాక్షవీక్షణాలను కాంక్షిస్తారో, పద్మాలయ అయిన లక్ష్మీదేవి తన నివాసమైన పద్మాన్ని సైతం విడిచి, అత్యంత కుతూహలంతో ఏ దేవుని పాదపద్మాలను ఆరాధిస్తున్నదో, పరమ నిష్ఠాగరిష్ఠులైన మునిశ్రేష్ఠులు తమ పవిత్ర హృదయ ఫలకాలపై ఏ దేవుని పావన స్వరూపాన్ని నియమపూర్వకంగా నిలుపు కొంటున్నారో, సమస్త వేదాలూ ఏ దేవుని దివ్య చరిత్రలు సరిగా వర్ణించలేక తడబాటు పడుతున్నాయో, అటువంటి
దేవాదిదేవుడైన వాసుదేవుని *పద్మ, వజ్ర, అంకుశ, శంఖ, చక్ర, చాప, మీన, ధ్వజ రేఖలతో అలంకృతాలైన శ్రీచరణాలు ఇకమీద, నామీద సోకవుగదా అని శోకిస్తున్నాను తండ్రీ!*

407.హరిపాదంబులు సోఁకెడి
సిరికతమున నఖిల భువన సేవ్యత్వముతో
స్థిర నైతి నిన్ని దినములు
హరి నా గర్వంబు మాన్చి యరిగె మహాత్మా!

మహాత్మా! భగవంతుని పాదపద్మాలు నాపై సోకే మహాభాగ్యం నాకు లభించటం మూలాన అఖిలలోకాలకు ఆరాధ్యురాలనై ఇన్నాళ్ళూ కుదురుకొని ఉన్నాను. ప్రభువు నాఅభిమానాన్ని అంతం చేసి ఇప్పుడు అంతర్ధానం చెందాడు.

408.శ్రీహరి దుష్ట శిక్షణ కోసం, సంసార బంధాలను తొలగించుట కోసం, ధర్మ స్వరూపుడవైన నిన్ను నాలుగు పాదాలతో నడిపించటం కోసం లీలామానుష దేహాన్ని ధరించాడు.

409.మాధవుని లీలలు మరిచిపోలేము. ఆ తీయ తీయని మాటలు, నయగారాలు, చిరునవ్వులు, కనికరాలు, ముద్దు మురిపాలు, ప్రణయకలహాలు, సుందరమంద యానాలు, మనస్సులను హరించే మధుర కటాక్షవీక్షణాలు దూరమై పోతాయే అనే విచారంతో అంగనలే కాదు సర్వసంగ పరిత్యాగులైన యోగులు కూడా ఆ దయామయుని వియోగాన్ని సహించలేరు.

410.గోపికావల్లభుండు నాపైన మెల్లమెల్లగా అడుగులు పెడుతూ నడుస్తుంటే ఆనంద పారవశ్యంలో నా ఒళ్లు గగుర్పొడిచేది. నా దేహం నిండా మొలిచిన ఆ పులకాంకురాలే దట్టమైన సస్యాంకురాలై అడుగడుగునా పొడచూపేవి."

411.ఇలా వృషభ ధేను రూపాలతో ధర్మదేవుడు, భూదేవి ఇద్దరూ తూర్పుగా ప్రవహించే సరస్వతీనది ఒడ్డున సంభాషించుకొంటున్న సమయంలో రాజర్షి యైన పరీక్షిన్మహీపాలుడు అచ్చటికి వచ్చాడు. అప్పుడు...

412.కదలివచ్చిన కైలాసపర్వతంలా తెల్లగాగంభీరంగా అంతెత్తుఉన్న ఉత్తమమైన ఆ మహా వృషభాన్ని క్రోధోన్మత్తుడు, కఠోరచిత్తుడు, రాజవేషధారి, దుడ్డుకఱ్ఱ పట్టుకొన్నవాడు, బలమైనపిక్కలుకల ఒకశూద్రుడు కటిక రాక్షసుడిలా కనికరం లేకుండా కాలితో బలంగా తన్నాడు. అంతటి వృషభ రాజం మూత్రం విసర్జిస్తూ నేలపై కూలిపోయింది.

(పరీక్షిన్మహారాజు జైత్రయాత్ర పిమ్మట తిరిగి వెళ్తూ, ఇలా శూద్రుని రూపంలో ఉన్న కలిపురుషుడు ఎద్దు రూపంలో ఉన్న ధర్మదేవతను తన్నటం చూసాడు.)

413.వాడు అంతటితో ఆగలేదు 414. గడగడవణుకుతూ కన్నులవెంబడి అశ్రు ధారలు కారుస్తున్నదాన్ని, గొంతెత్తి అంబా అని అరుస్తున్నదాన్ని, జంపుగా పెరిగిన లేత పచ్చిక మేయటానికి నాలుక చాస్తున్న దాన్ని, చెదరిన గుండెకలదాన్ని, లేగదూడ లేకుండా ఒంటరిగా వచ్చిన దాన్ని, ఉబికి వస్తున్న దుఃఖము కలదానిని, స్వేదజలంతో నిండిన దేహం కలదానిని, ఆ గోమాతను, ఆ పాపాత్ముడు ఎగిరి తన్నాడు.

కలి నిగ్రహం

415.ఇలా తన కంటి ముందే ఆ ధేను వృషభాలను రెంటినీ వెంటబడి తన్నుతున్న జగత్కంటకుడైన ఆ శూద్రుణ్ణి పరికించి, కాంచన రథారూఢుడై ఉన్న పరీక్షిన్నరేంద్రుడు విల్లెక్కు పెట్టి మేఘ గంభీర భాషణాలతో ఇలా అన్నాడు. 416.
“ఎవడవురా నువ్వు? నిన్ను కొమ్ములతో చిమ్మలేదే; నీ మీదికి రాలేదే; ఏ పాపమూ ఎరుగని ఈ గోవులను భయం లేకుండా తన్నా వెందుకురా? నా భుజదండం సంరక్షించే ఈ మహీమండలంలో ఏ వేళా నేరాలు చేయకూడదని తెలియదా? దుర్బుద్ధితో రాజవేషాన్ని ధరించి రాజసం ఒలకబోస్తున్న ధూర్తుడా! నిన్ను కఠినంగా శిక్షిస్తాను. 417.గాండీవధారి అయిన అర్జునుడు, చక్రధారి అయిన శ్రీకృష్ణుడు ఈ భూమండలాన్ని విడిచి వెళ్లారనే ధీమాతో మదోన్మత్తుడవై దండింపతగని సాధువులను దండిస్తున్న నీకు ప్రచండమైన రాజదండన తప్పదు.”418. అని పరీక్షన్మహారాజు వృషభరాజాన్ని చూసి ఇలా అన్నాడు...
419.“ఓ వృషభరూపంలో ఉన్న ధర్మదేవా! కురువంశీయులైన నరేంద్రుల బాహుదండాలనే కోటగోడల నడుమ సురక్షితమైఉన్న ఈ ధరాచక్రంలోని జనులు, నీ

కనుల వెంట స్రవించే బాష్పధారలు తప్ప అధర్మబాధితులైన ఏ యితర జీవుల కన్నీరు ఇంతవరకు చూసి ఎరుగరు. ఇదిగో చూడు! నా అవక్రపరాక్రమంతో ఈ దురాత్ముణ్ణి చించి చెండాడుతాను. 420. ఓ ధర్మ స్వరూపా! దిగులు పడబోకు, నా వాడితూపులతో ఈ పాపాత్ముణ్ణి రూపు మాపుతాను. నిన్ను ఇప్పుడే ఈ భూమి మీద మళ్లీ నాలుగు పాదాలతో నడిపించుతాను. 421. నోటికి రుచించిన గడ్డి పరకలు తిని, కాలవల్లో నీళ్ళు తాగి బతికే సాధుజీవివైన నీ పాదాలను ఇలా ఎవడు నరికేసాడు. వాడు ఆకాశంలో తిరిగే వాడైనా సరే వెంటనే వెళ్ళి వాడి చేతులు మణికంకణాదులతో సహా నరికి పారేస్తాను. వాడిని వదలను. వాడు నింగికి ఎగిరిపోయినా, నేలలో దూరిపోయినా సరే వదలనే వదలను."

(భూదేవి ధర్మదేవతలు గో, వృషభ రూపాలలో ఒక చోట గడ్డి మేస్తున్నాయి. కలికాలం ప్రవేశించటంవల్ల, ఇద్దరు దీనంగా ఉన్నారు. పైగా ధర్మదేవత ఒంటికాలిమీద ఉంది. ఇంతలో కలిపురుషుడు వచ్చి ఇద్దరిని చితక తన్నుతున్నాడు. పరీక్షిత్తు విధివశాత్తు ఇదంతా చూసాడు. కోపంతో కలిని నిగ్రహిస్తు, గో,వృషభ రూపులను ఓదారుస్తూ, వృషభ రూపునితో ఇలా అంటున్నాడు.) 422.

అని పలికి పరీక్షిత్తు గోరూపధారిణి అయిన భూదేవితో ఇలా అన్నాడు 423. "అమ్మా! అనంత వైభవోపేతుడైన శ్రీకృష్ణుడు ఈ లోకాన్ని వదలి వెళ్లిపోయాడనే ఆవేదనతో కృశించి కన్నీరు మున్నీరుగా ఏడువకు. మనస్సులో దిగులు పెట్టుకోబోకు, కల్యాణదాయిని వైన నిన్ను తన్నిన ఈ దుర్మార్గుణ్ణి ఇప్పుడే నా బాణాలతో నేల కూలుస్తాను, నా పౌరుషము చూడు తల్లీ! భయకంపితవు కాబోకుమమ్మా! 424.సాధువులైన జీవులను బాధించే దుర్మార్గులను రాజైనవాడు అవశ్యం శిక్షించాలి. అలా శిక్షించకుండా ఉపేక్షించిన రాజాధముని జీవితము, ఆయుస్సు, ఐశ్వర్యము, సర్వం వ్యర్థం. ఈ మాట ముమ్మాటికి యథార్థం తల్లీ!

425.సాధ్వీమణివైన పృథ్వీ! దుష్టులను శిక్షించటం కోసం శిష్టులను రక్షించటం కోసమే భగవంతుడైన బ్రహ్మదేవుడు రాజులను సృష్టించాడని శాస్త్రవేత్తలు చెబుతారు. కనుక ఇప్పుడు రాజునైన నాకు ఆర్తరక్షణం అన్నది పరమధర్మం." 426. అని పలికిన ధర్మనందనుని మనుమడైన పరీక్షిన్నరేంద్రునితో వృషభ రూపంలో ఉన్న ధర్మదేవుడు ఇలా అన్నాడు...427."నరనాథ శిరోమణీ! దుర్జనులను నిగ్రహించి, సజ్జనులను అనుగ్రహించే పురువంశంలో పుట్టిన ధర్మమూర్తులు కనుకనే భగవంతుడైన శ్రీకృష్ణుడు మీ వారి భక్తి శ్రద్ధలకు మెచ్చి దూతయై రాయబారాలు నడిపాడు. 428.రాజేంద్రా! మేము ఇతర ప్రాణులను బాధ పెట్టేవాళ్లం కాము. మా మూలంగా ఏ

ప్రాణికీ ఎటువంటి ఆపద కలుగదు. నానావిధ వాదోపవాదాలకు సమ్మోహితులైన యోగీశ్వరులు ఆత్మయే సుఖ దుఃఖాలు కల్పించే ప్రభువంటారు. దైవజ్ఞులు గ్రహాలకు, దేవతలకు ప్రభుత్వాన్ని ఆపాదిస్తారు; మీమాంసకులు కర్మానికే ప్రాభవం అంగీకరిస్తారు; లోకాయతికులు స్వభావానికి ప్రభుత్వం కట్టబెడతారు; కాని వారు చెప్పేవారిలో ఎవ్వరికీ సుఖదుఃఖాలను ఇచ్చే సామర్థ్యం లేదు; ఎవరి వల్లనో తమకు దుఃఖం కలిగిందని, ఎవరో తమకు ఎగ్గు చేశారని అనుకోవటం పొరపాటు. బుద్ధికీ మనస్సుకీ అతీతుడైన పరమేశ్వరుని వల్లనే సమస్తము జరుగుతుంది." అని పలికే ధర్మదేవునితో ధర్మరాజు పౌత్రుడైన పరీక్షిత్తు ఇలా అన్నాడు...429.

"వృషభ రూపంలో ఉన్న ధర్మదేవా! నీవు ధర్మమూర్తివి. ధర్మజ్ఞుడవు. నీ పలుకుల తీరు పరమధర్మంగా ఉంది. పాపకర్మలు చేసేవాని పాపాన్ని ప్రకటించేవారు ఆ పాపి పోవు లోకానికే పోతారు. 430.వాక్కుకు, మనస్సుకు అతీతమైన దైవ మాయవల్ల జీవులకు మధ్యఘాతుక స్వరూపం సులభవేద్యం కాదు. నీవు ధర్మ దేవతవు. కృతయుగంలో నీకు తపం, శౌచం, దయ, సత్యం అనే నాలుగు పాదాలు ఉండేవని చెబుతారు. త్రేతాయుగంలో ఆ నాలుగు పాదాలలో ఒక పాదం భగ్నమయింది. ద్వాపరయుగం రాగానే రెండు పాదాలు లోపించాయి. ఇప్పుడు కలియుగంలో మూడు పాదాలు లుప్తమైపోయి సత్యమనే ఒక్కపాదం మాత్రం మిగిలి ఉంది. ఆ పాదాన్ని కూడా కలియుగాంతంలో అధర్మం ఆక్రమించి భగ్నం చెయ్యాలని కాచుకొని ఉంది. ఇదుగో ఇటు చూడు–

431.శ్రీకృష్ణభగవానుడు అవతరించి భూభారం తీర్చాడు. శ్రీకృష్ణదేవుని శ్రీపాద స్పర్శవల్ల భూదేవి పులకించి సుస్థిరానందంతో మైమరిచి పోయింది. ఇప్పుడు భగవంతుని పాదస్పర్శకు దూరమై పాపాత్ములు తనమీద పెత్తనం చలాయిస్తారనే భయంతో కన్నులవెంట బాష్పాలు కారుస్తున్నది. ధర్మస్వరూపా! ఈమెను వీక్షించు."432.ఇలా పరీక్షిన్నహారాజు ధరణిని, ధర్మదేవుణ్ణి ఊరడించాడు. మహా రథుడు, అర్జునుని మనుమడైన ఆ వీరాగ్రేసరుడు తొలకరి మెరుపుతీగలా తళ తళ మెరుస్తూ కళ్లకు మిరుమిట్లు గొలిపే దుస్సహమైన తన ఖడ్గాన్ని భయంకరంగా జళిపించి, పాపాత్ముడైన కలిని రూపుమాపాలని నిశ్చయించాడు. అప్పుడు తనను సంహరించటానికి ఉద్యుక్తుడైన మహారాజును చూసి, కలి రాజచిహ్నాలన్నీ విడిచి, వడలిన వదనంతో గడగడలాడుతూ భయవిహ్వలుడై ఆ రాజుపాదాల మీద పడి సాష్టాంగ నమస్కారం చేసి...

433.“ఓ నృపాలతిలకా! భయంతో నా దేహమంతా కంపించి పోతుంది. నన్ను చంపవద్దు, నీ చరణాలను శరణు వేడుతున్నాను. నన్ను కరుణించు” అని మ్రొక్కాడు. పరీక్షిత్తు కలిపురుషుణ్ణి చంపకుండా క్షమించి ఇలా మందలించాడు... 434.“ఓయీ! అత్యంత నిర్మల యశోవిశాలుడైన అర్జునుని అనుగు మనుమడు ఓడి, ధైర్యం వీడి, దోసిలొగ్గిన వారిని వధింపడు. ఇక నీ ధూర్తస్వభావాన్ని విడిచి దూరంగా తొలగిపో దుర్మార్గుడా! 435. పరమ పాపాత్ముడవైన నీకు నేను పాలించే ఈ భూమండలంలో స్థానం లేదు. రాజవేషధారివైన నీలో అసత్యం, లోభం, దొంగతనం, దౌర్జన్యం, దురాచారం, మోసం, కలహం, కపటం, కలుషం, దౌర్భాగ్యం మొదలైన అధర్మ గుణాలు గూడుకట్టుకొని ఉన్నాయి. సత్యానికి ఆలవాలమైన ఈ బ్రహ్మావర్తదేశంలో యజ్ఞవేత్తలైన పెద్దలు యజ్ఞేశ్వరుడైన శ్రీమహావిష్ణువును యజ్ఞాలతో ఆరాధిస్తూ ఉన్నారు. చరాచర ప్రపంచంలో వెలుపల, లోపల నిండి సంచరించే వాయువులాగా సర్వాంతర్యామి అయిన ఆ స్వామి, వారికి సమస్త శుభాలు చేకూరుస్తూ వారి కోరికలు తీరుస్తూ ఉంటాడు. అందువల్ల ఈ ప్రదేశంలో నీవు ఉండటానికి వీలులేదు.” అని కత్తిని పైకెత్తిన చక్రవర్తితో కలిపురుషుడు ఇలా పలికాడు...436.

“జగత్పతీ! ధగద్ధగిత కాంతులతో మెరుస్తున్న నీ కరకు కరవాలాన్ని చూసి నా గుండెలు పగులుతున్నాయి. నా హృదయం బెదురుతున్నది. ఇప్పుడు నే నెక్కడికి పోయేది? ఎక్కడ ఉండేది? నీవే ఆలోచించు.

ధరణీ ధర్మదేవతల ఉద్ధరణ

437.రాజేంద్రా! ఎటు చూస్తే అటు సర్వత్రా ధనుర్ధరుడవైన నీ రూపమే నా లోచనాలకు గోచరిస్తున్నది. మరి నేను ఎచట తలదాచుకొనేది ఆజ్ఞాపించు” అని అలమటించే కలిపురుషుని ప్రార్థన ఆలకించి పరీక్షిత్తు వానికి “1.జూదం, 2.మద్యపానం, 3.స్త్రీలు, 4.ప్రాణివధ” అనే నాలుగు స్థానాలు ఇచ్చాడు. ఇంకా అతడు అర్థించగా మహారాజు “సువర్ణం” కారణంగా కలుగు అసత్యం, గర్వం, కామం, హింస, వైరం అనే ఇంకా ఐదు స్థానాలు ఇచ్చాడు. ఈ స్థానాలలో తప్ప ఇతర స్థలాలను స్పృశించవద్దని కలిని కట్టడి చేసాడు పరీక్షిత్తు. ఈ ప్రకారం ఆ మహారాజు కలిపురుషుణ్ణి నిగ్రహించి పోగొట్టుకొన్న తపస్సు, శౌచం, దయ అనే మూడు పాదాలూ వృషభమూర్తి అయిన ధర్మదేవతకు అర్పించి భూదేవికి అపారమైన ఆనందాన్ని కలిగించాడు.

438. గజనామధేయపురమున
గజరిపుపీఠమున ఘనుఁడు గలిదమనుం డున్

గజవైరిపరాక్రముఁ డే
గజిబిజి లేకుండఁ దాల్చెఁ గౌరవలక్ష్మిన్.

సింహపరాక్రముడు, కలిని నిగ్రహించిన ఘనుడైన పరీక్షిత్తు హస్తినాపురంలో సింహాసనాసీనుడై కౌరవ రాజ్యలక్ష్మిని గౌరవపూర్వకంగా ప్రశాంతంగా పరిపాలించాడు. 439.ఇలా వాసుదేవుని అనుగ్రహం వల్ల అశ్వత్థామ అస్త్రానల జ్వాలలో నుంచి బ్రతికి బయటపడి వృషభరూపంలోని ధర్మ దేవతకు అభయమిచ్చిన పరీక్షిత్తు మునిశాపగ్రస్తుడై, తక్షకుని విషానలజ్వాలల వల్ల మరణం ప్రాప్తిస్తుందన్న సంగతి తెలుసుకొని సర్వసంగ పరిత్యాగియై శుకయోగిని ఆశ్రయించి, పరమార్థాన్ని గ్రహించి, గంగానదీ తీరంలో శరీరాన్ని పరిత్యజించాడు" అని చెప్పి సూతుడు శౌనకునితో ఇంకా ఇలా అన్నాడు.

ఈ భాగవతాన్ని పారీక్షితం అని కూడా చెప్తారు. ఎందుకంటే భాగవత పురాణం, పరీక్షిత్తు అడుగగా, పరీక్షిత్తు ముక్తి పొందడం కోసం, పరీక్షిత్తుకు చెప్పబడింది. అలా కృతకృత్యం అయింది. అట్టి మహానుభావుని జీవితం పుట్టుక నుండి భౌతికదేహం విడవటం వరకు ఈ చిన్న వచనంలో క్లుప్తంగా చెప్పబడింది.440.

440. హరివార్త లెఱుఁగువారికి
హరిపదములు దలఁచువారి కనవరతంబున్
హరికథలు వినెడివారికి
మరణాగతమోహసంభ్రమము లే దనఘా!

పవిత్ర చరిత్రా! హరి లీలలు అర్థం చేసుకొనేవారు, హరి చరిత్రలు ఆలకించే వారు, హరి చరణాల స్మరణం చేసుకోనేవారు మరణ సమయంలో కూడా ఎటువంటి వేదన, ఆవేదన, తొందరపాటు, తొట్రుపాటు పొందరయ్యా! 441. పుణ్యచరిత్రుడైన పురుషోత్తముడు అవతారం చాలించిన పిమ్మట కలి లోకమంతా వ్యాపించి విజృంభించాడు; కాని అభిమన్యనందనుడైన పరీక్షిత్తు కాలంలో తలవంచి అణగిమణగి ఉన్నాడు. 442.

ఇలా నాలుగు సముద్రాల నడుమ విస్తార భూమండలాన్ని ఏకచ్ఛత్రాధిపతిగా ప్రజారంజకంగా అభిమన్యుని పుత్రుడైన పరీక్షిన్నరేంద్రుడు పరిపాలించాడు.

443.అయితే కలియుగంలో ఒక విశేషముంది, చేస్తేనే గాని పాపాలు పట్టుకోవు. ఇక పుణ్యాలందామా "చేస్తాను' అని అనుకొంటే చాలు ఫలితాన్ని ఇస్తాయి. అందుకనే అభిమన్య కుమారుడు, కలి విజృంభణను మాత్రం అరికట్టి ప్రాణాలతో విడిచిపెట్టాడు. తుమ్మెద, లోపల ఉన్న మకరందాన్ని మాత్రం ఆనందంతో త్రాగి పూలను వదులుతుంది కదా! అలా పరీక్షిత్తు కలిపురుషుని నిగ్రహించాడు కాని నిర్మూలించలేదు, ఎందుకు అనే సందేహానికి తావు లేకుండా వివరించబడింది.

444. అదీగాక కాచుకుని పొంచి యుండి పైకి దూకే తోడేలులాగా ప్రమత్తులై ధైర్యము లేని వారిని మాత్రమే కలి బాధిస్తుంది, కానీ ధీరులైన వారికి కలి వల్ల ఎట్టి భయము కలగదని భావించినవాడై ఆ మహారాజు కలిని సర్వనాశనం చెయ్యలేదు" అని చెప్పగానే విని శౌనకాది మహర్షులు సూతుని అభినందిస్తూ ఇలా అన్నారు. 445."పౌరాణిక శిరోమణీ! నీవు చిరకాలం వర్ధిల్లు. మరణ శీలురమైన మాకు అమృతమయమైన హరి లీలావిశేషాలు వినిపించావు. బరువైన ఈ యజ్ఞకార్యం ఆరంభించి హోమధూమాలతో పొగచూరిన మా హృదయాలకు గోవింద చరణారవింద మధుర మకరందాన్ని తనివి తీరా త్రాగించావు. ధన్యులమైనాము. స్వర్గమే కాదు. అపవర్గం కూడా భగవద్భక్తుల సాంగత్య ఫలంలో పిసరంతకు కూడా సాటి రాదు కదా! ప్రాకృత గుణాతీతుడైన వాసుదేవుని కల్యాణ గుణవిశేషాలు తెలుసుకోవటం భవునకు, పద్మభవునకు కూడా సాధ్యం కాదు. అటువంటి భగవంతుని పవిత్రగాథలు వీనులవిందుగా వింటూ, "చాలు, ఇంక వినలేను" అనెడి వెఱ్ఱివాళ్లు ఎక్కడైనా ఉంటారా?

446. శ్రీపంబులు ఖండిత సం
తాపంబులు గల్మషాంధ తమస మహోద్య
ద్దీపంబులు పాషండ దు
రాపంబులు విష్ణు వందనాలాపంబుల్.

నందనందనుని వందనాలాపాలు, శ్రీలను కురుపించేవి, సంతాపాలను సమూలంగా తొలగించేవి, ఉద్దీపితమైన దివ్వెలై పాపాలనే కటిక చీకట్లను పోగొట్టేవి, పాషండులు పొందలేనివి.భాగవత భక్తిప్రపత్తుల విశిష్ఠతను ఇలా తలచుకుంటూశుకుడు పరీక్షిత్తునకు చెప్పిన భాగవతాన్ని వివరించమని శౌనకాదులు సూతుని వేడుకుంటున్నారు 447.విశ్వమంత ఆత్మగా వసించి ఉండే పరమాత్మ, వసుదేవుని ఇంటి పంట, శ్రీకృష్ణుని పాదాల యందలి భక్తి ప్రపత్తులు విశ్వానికి పవిత్రత

ప్రసాదించేవి; సమస్త పాపాలనే బంధనాలను కోసేసే కొడవళ్ళు; శాశ్వత శుభ వైభవాలను సమకూర్చే సాధనాలు; సిరి సంపదల సుప్రదానములు.

శౌనకాది మహర్షులు భాగవత మహత్యాన్ని, భాగవతుల తోడి సాంగత్య ప్రభావాలను తెలిసిన మహా జ్ఞానులు. వారు హరిభక్తి విశిష్ఠతలను స్మరిస్తూ, సూతునికి భాగవతోత్తముడైన పరీక్షిత్తు కథారూపమైన శ్రీమద్భాగవతాన్ని ఉపన్యసించమని విన్నవించారు. 448.పరమ భాగవతాగ్రేసరుడు, పాండవ పౌత్రుడు, సద్గుణ సాంద్రుడైన పరీక్షిన్నంద్రుడు శుకమహర్షి సూక్తులు ఆలకించి పరిశుద్ధమైన పరమార్థబుద్ధితో తేజరిల్లుతూ ముక్తికి ఆలవాలమైన వాసుదేవుని పాదమూలాన్ని ఎలాపొందాడు? 449. మహానుభావా! యోగవిద్యా సముపేతము, భగవత్కథా పరిపూతము, పరమ పుణ్యము, సమస్త కల్యాణ సాద్గుణ్యము, భక్త జనులకు అపేక్షితమైన పరీక్షిత్తు శ్రవణం చేసిన భాగవతగాథను మాకు వినిపించు" అని అడుగుతున్న మహర్షులతో సూతుడిలా చెప్పసాగాడు...450.

"అయ్యా! పెద్దలైన మీ వంటి వారు కోరగా కమలాక్షుని గాథలు వినిపించే మహాభాగ్యం నాకు ప్రాప్తించింది. నా జన్మ ధన్యమైంది. నా జీవితం సజ్జన సమ్మాన్య మయింది. 451. నికృష్టకులంలో జన్మించినవాడు కూడా ప్రకృష్టమైన భగవంతుని గాథలు పరులకు వినిపించగలిగితే అత్యుత్తమ కులగౌరవాన్ని అందుకొంటాడు. 452.

* ఏ దేవుని గుణగణాలను గణించటానికి నాలుకలు చాలక పద్మగర్భాది దేవతలు అనంతుడని అంటారో?
* ఏ దేవుని పాదపరాగాన్ని,శ్రీదేవితనను కోరే తక్కిన ముక్కోటి దేవతలను తిరిస్కరించి, స్వీకరించిందో?
* ఏ పాదపద్మాలు కడిగి ఆ పవిత్రగంగను అఖిలజగతికి బ్రహ్మదేవుడుఅనుగ్రహించాడో?
* ఏ దేవుని స్వరూపం భగవంతుడు అనే పరమపవిత్ర శబ్దానికి అర్థంగా విరాజిల్లుతున్నదో?
* ఏ దేవుని ఆశ్రయించి మహామునులు నిస్సంగులై తిరిగిరాని పరమహంస పదాన్ని అందుకొన్నారో?

ఆ వాసుదేవుని దివ్యగాథలు సమగ్రంగా గుర్తించి తెలుసుకోవటానికి ఎవరికి సాధ్యమౌతుంది?

453. పక్షులు తమ శక్తి కొద్దీ రెక్కలాడిస్తూ ఎంత పైకి ఎగిరినా, ఆకాశం అంతు కనుక్కోలేవు. అదేవిధంగా, వాసుదేవుని మహావైభవాన్ని తనకు తెలిసినమాత్రం తప్ప సమగ్రంగా వివరించి చెప్పగల సమర్థు డెవడున్నాడు.

పరీక్షిత్తు వేటాడుట

454. వేదండపురాధీశుఁడు,
గోదండము సేతఁ బట్టికొని గహనములో
వేదండాదుల నొకనాఁ
డే దండలఁ బోవనీక యెగచెన్ బలిమిన్.

ఒకనాడు కరిపూరాధీశ్వరుడైన పరీక్షిత్తు ఎక్కుపెట్టిన కోదండమును చేతబట్టి కాంతార భూముల్లో ఏనుగులు మొదలైన జంతువులను వెంటాడి వేటాడ సాగాడు. 455. లోతైన కందకాలు త్రవ్వి, పెద్ద పెద్ద వలలు పరచి, ఉచ్చులు పన్ని మృగాలను, పక్షులను పట్టుకొని బంధించే ఉత్సాహంతో అరణ్యమంతా విచ్చల విడిగా తిరిగాడు. 456. వనవరాహాలు, అడవిఎద్దులు, తోడేళ్ళు, పెద్దపులులు, సివంగులు, ఖడ్గమృగాలు, అడవిగొఱ్ఱెలు, సింహాలు, ఏనుగులు, శరభాలు, జడల బఱ్ఱెలు, కొండచిలువలను ఆ మహారాజు నైపుణ్యంతో పడగొట్టాడు.

457. మృగయులు మెచ్చ నరేంద్రుఁడు
మృగరాజ పరాక్రమమున మెఱసి హరించెన్
మృగధరమండలమునఁ గల
మృగ మొక్కటి దక్క సర్వమృగముల నెల్లన్.

నరేంద్రుడు మృగేంద్ర విక్రమంతో వేటగాళ్లు మెచ్చేటట్లుగా చంద్రమండలం లోని మృగాన్ని తప్ప అరణ్యంలో ఉన్న మృగాలన్నింటినీ వేటాడాడు. 458. ఇలా మృగయా కౌతుకంతో మృగాల వెంటబడి తరుమూతూ పరుగులెత్తటం మూలాన ఆకలి దప్పుల వల్ల అలసి పోయాడు మహారాజు, పరిశ్రాంతుడైన భూకాంతుడు చల్లని జలాశయంకోసం వెదకివేసారి ఒక తపోవనాన్ని ప్రవేశించాడు. 459. అక్కడ నిమీలితనేత్రాలతో కూర్చుని శాంతంగా తపస్సుచేస్తున్న శమీక మునిని చూశాడు. ఆ తపస్వి జాగృతం, స్వప్నం,సుషుప్తి అనే మూడు అవస్థలను అతిక్రమంచి నాలుగవ సమాధి అవస్థలో ఏకాగ్రచిత్తుడై, బ్రహ్మానుసంధానం చేసి ఉన్నాడు. పరీక్షిత్తు ఆ సంయమీంద్రుని సమీపించి దవడలు ఎండి, నాలుక తడారి, దగ్గుత్తికతో మెల్ల మెల్లగా.

460. “తోయములు దెమ్ము మా కీ
తోయము వేఁటాడు వేళ దొల్లి పొడమ దీ
తోయము క్రియ జలదాహము
తోయము వారలును లేరు దుస్సహ మనఘా!”

“మంచి నీళ్ళివ్వు పుణ్యాత్ముడా! నీకు పుణ్యం ఉంటుంది. వేటాడలేనంత దాహంతో వచ్చానిప్పుడు. ఇంత దుస్సహమైనదాహం ఎప్పుడూలేదు. మా వాళ్ళు అందబాటులోలేరు. తట్టుకోలేక పోతున్నా తొందరగా ఇవ్వు.”పరీక్షిత్తు తీవ్ర దాహంతో మునివాటిక చేరి తపోమగ్నుడైన శమీకుని చూసి నీళ్ళిమ్మని అడిగాడు. మహారాజు కదా ఎంత అందంగా అడుగుతున్నాడో చూడండి.

(సాహిత్యంలో అందాలద్దడానికి వాడేవి అలంకారాలు. ఆడంబరానికి శబ్దాలంకారం ప్రసిద్ధి. రెండు కాని అంతకంటె ఎక్కువ అక్షరాలు ఉన్న పదాలు తిరిగి తిరిగి వస్తూ అర్థ బేధం ఉంటే అది యమకం).

461.ఆ ముని మాట్లాడలేదు. నిమీలితనేత్రుడై, సమాధిస్థుడై బాహ్యేంద్రియజ్ఞానం లేక హరి చింతా పరతంత్రుడై ఉన్నాడని మహారాజు తెలుసుకోలేక ....

462.“ఈ బ్రాహ్మణుడు కళ్లు తెరవడు! ఎంత గర్వం! పోనీ రమ్మని చేతితో సైగ అయినా చెయ్యడు! మంచినీళ్లు ఇవ్వడు! ఏవిధమైన మర్యాదలూ చేయడు. పండిన ఫలము పెట్టడు. తన తపోశక్తితో సాటిలేని ప్రభావంతో అంత సంపదలు సంపాదించాడా?

463. వారిఁ గోరుచున్నవారికి శీతల
వారి యిడుట యెట్టి వారికయిన
వారితంబుగాని వలసిన ధర్మంబు
వారి యిడఁడు దాహవారి గాఁడు."

దాహంతో నోరెండి పోయి వాకిట్లోకి వచ్చి మంచినీళ్ళు అడిగిన అతిథికి, చల్లని మంచినీళ్ళు ఇవ్వటం ఎవరికైనా కాదనరాని కనీస కర్తవ్యమే. కాని ఇతడు మంచినీళ్ళు ఇవ్వటంలేదు, దాహం తీర్చటం లేదు." దాహంతో అల్లాడిపోతూ పరీక్షిత్తు నీళ్ళడిగితే ధ్యానంలో ఉన్న శమీకమహర్షి స్పందించ లేదు. అది గమనించక ఉక్రోషంతో పరీక్షిన్మహారాజు మరోలా అనుకుంటున్నాడు. 464. అలా అనుకుని పరీక్షిత్తు వేటలో

కలిగిన అలసట, అధిక దాహములతో జనించిన దురంత రోషముతో ముని తనను లెక్కచేయటంలేదు, గౌరవించుట లేదంటూ,
వింటి కొప్పుతో ఒక చచ్చిన పామును పనికట్టుకొని తీసుకొచ్చి ఆ బ్రహ్మర్షి భుజాన పడవేశాడు.

465.“ఈ ముని ఏకాగ్రచిత్తంతో నిజంగానే నిష్ఠాగరిష్ఠుడై నిమీలిత నేత్రుడై కూర్చున్నాడా లేక ఎప్పుడూ వస్తూ పోతూ ఉండే సామాన్య రాజులతో ఏమి పని అని దొంగజపం చేస్తున్నాడా?” అని మనస్సులో వితర్కించుకొంటూనే రాజు ఆపుకోలేని కోపాటోపంతో దాపున పడి ఉన్న మృతసర్పాన్ని ముని మూపున వేసి హస్తినాపురానికి వెళ్లిపోయాడు. అప్పుడు చుట్టుప్రక్కల తిరుగుతున్న ముని కుమారులు ఇదంతా చూసి శమీకముని కుమారుడైన శృంగి సమిపానికి వెళ్లి.... 466.“భటులు, ఏనుగులు రథాలు, గుఱ్ఱాలు అనే చతురంగ సైన్యానికి అధిపతి అయిన ఎవడో ఒక రాజు జలం కోసం వచ్చి సంకోచించకుండా నీ జనకుని కంఠంలో సర్పాన్ని తగిలించి పోయాడయ్యా” అని చెప్పారు. 467. ఆ మాటలు విని తోడి మునికుమారులతో ఆటలాడుతున్న శృంగి కొమ్ములు తిరిగిన క్రోధరసంలాగా హుంకరించి, రోషావేశం తో అదరిపడుతూ ఇలా అన్నాడు. ”ఈ రాజులు బలిముద్దలు తిని బలిసిన కాకుల వంటివారు. ద్వారాలవద్ద కాచుకొని ఉండే సారమేయాల వంటివారు.

గృహదాసులైన ఈ ఆభాస క్షత్రియులను భూసురోత్తములు తమ రక్షకులుగా ఎలా అయ్యారు. ద్వారపాలకులుగా ఉండదగినవారు వంటింటిలో ప్రవేశించి వండిన అన్నాన్ని భుజించటానికి ఎలా అర్హులైతారు. వారు చేసే ద్రోహాలకు గృహస్వామి ఎందుకు బాధ్యుడౌతాడు". ఇలా పలికి 468."మా తండ్రి తనను తూలనాడలేదే ఆశ్రమవాసులతోనే గాని తమ శత్రు రాజులతో కూడలేదే అడవిలో కందమూలాలు భుజిస్తూ అచంచల మనస్కుడై అంతర్ దృష్టిని వీడకుండా, విష్ణుమూర్తిని తప్ప ఇతర ప్రపంచాన్ని చూడకుండా, తపోనిష్ఠలో ఉన్న ఆయన మీద ఆ రాచవాడు పామును వేసి పోతాడా? 469. మేము హిరణ్యదానాలు పుచ్చుకోవటానికి పోమే ఆశీర్వాదాలని మోసం చేసి ధనం గుంజుకోమే! పరులను వేధించేవాళ్లం కామే! ఇళ్లు వాకిళ్లు విడిచిపెట్టి అడవుల్లోపడి ఉన్నామే! అటువంటప్పుడు బ్రహ్మర్షి అయిన మా తండ్రిగారి మెడలో పామును పడవేయటానికి ఆ రాజుకేం పోయే కాలం వచ్చిందో. 470.ప్రపంచాన్ని పాలించే ప్రభువులయితే పంచభక్ష్య పరమాన్నాలు కడుపునిండా కుడవమనండి. విలువగల వలువలు ముడవమనండి. అంతేకాని అడవులలో ఇడుములు పడే బడుగు

తాపసుల మెడలో పామును చుడతారా. 471.అయ్యో! భగవంతుడైన శ్రీకృష్ణుడు లోకాన్ని విడిచి వెళ్లిన తర్వాత సమర్థుడైన శాసకుడు ఎవరూ లేకపోవటంతో దుర్మార్గులు విజృంభించి నిరప రాధులైన సాధువులను బాధింప సాగారు.472.“బాలకులారా! వినండి. ఇప్పుడే ఆ భూపాలకునికి శాపం పెడతాను” అని మిక్కిలి వేగంగా చెదరిన ముంగురులతోనున్న మునిబాలకుడైన శృంగి ముల్లోకపాలకులు అదిరేటట్లు పెద్ద కేకలు వేస్తూ–473.

శృంగి శాపం

ఇలా కోపించి, (శృంగి) కౌశికీనదికి వెళ్లాడు. నీళ్ళు చేతిలోకి తీసుకొన్నాడు.

474."ఒడక వింటికోపున మృతోరగముం గొని వచ్చి మాఱు మా
టాడకయున్న మజ్జనకు నంసతలంబునఁ బెట్టి దుర్మద
క్రీడఁ జరించు రాజు హరకేశవు లడ్డినఁ నైనఁ జచ్చుఁ బో
యేడవ నాఁడు తక్షకఫణీంద్ర విషానల హేతి సంహతిన్."

“సంకోచం లేకుండా చచ్చిన సర్పాన్ని తెచ్చి మౌనముద్రలోగల మా తండ్రిగారి భుజంపైన పడవేసి దురహంకారంతో కన్నూ మిన్నూకానని ఆ రాజు, హరి హరులు అడ్డుపడినా నేటికి ఏడవనాడు తక్షకుని విషాగ్ని జ్వాలలకు దగ్ధము అవుతాడు.”

475. అని పరీక్షిన్నరేంద్రుణ్ణి భయంకరంగా శపించి శమీక మహాముని కుమారుడైన శృంగి ఆశ్రమానికి అరుదెంచి ధ్యాన ముద్రలో ఉన్న తండ్రిని దర్శిం చాడు. ఆయన మెడలో ఇంకా మృతసర్పం అలా వ్రేలాడుతూనే ఉంది. 476.“అయ్యో! తండ్రీ! ఈ రాజులకు పరువు మర్యాదలు తెలియవు. ఇతడెవడో మృత సర్పాన్ని తెచ్చి నీ కంఠంలో వేశాడు. మరి ఈతనికి ఎలా బుద్ధి చెప్పాలో!

477.ఓ తాపసులారా! ఎవరో రాజు వేటకోసం అని అడవికి వచ్చి నిరపరాధి అయిన మా తండ్రి మీద నిర్దాక్షిణ్యంగా ఈ చచ్చిన పామును పడవేసి వెళ్లాడు. ఈ

భయంకర సర్పం మళ్లీ బ్రతుకుతుందేమో! క్రూర మైన కోరలతో కాటు వేస్తుందేమో మీకు చేతులెత్తి నమస్కరిస్తాను. వేగిరం రండి. ఈ పామును తీసేయండి. మా తండ్రిని రక్షించండి." 478.

అంటూ భయంతో ఆ సర్పాన్ని తొలగించే నేర్పులేక పెద్దగా ఏడవసాగాడు. అనుగు నందనుని ఆక్రందన ఆకర్ణించి, అంగీరస వంశంవాడైన శమీక మహాముని సమాధి చాలించి మెల్లగా కళ్ళు తెరిచాడు. భూజాన వ్రేలాడుతున్న భుజంగాన్ని తీసి దూరంగా పారవేసి కుమారుణ్ణి చూసి.... 479.

"నాయనా! మనం లోకంలో ఎవరికీ ఎలాంటి అపకారమూ చేసేవాళ్ళం కాదు. మనం, లోకంలో అందరిని సమానంగానే చూస్తాం కదా. అయినా, నా మెడలోకి ఈ పాము ఎలా వచ్చింది? నువ్వు ఎందుకుఏడుస్తున్నావు?"అని తండ్రియైన శమీక మహర్షి పరీక్షితుని శపించిన శృంగిని అడిగాడు. 480. అప్పుడు శృంగి, రాజు వచ్చి పామును వేయటం, ఆ రాజును తాను శపించటం తన తండ్రికి విన్నవించాడు. వెంటనే శమీకమహర్షి దివ్యదృష్టితో ఆ రాజు పరీక్షిత్తుమహారాజని తెలుసుకొని కొడుకు చేసిన పనికి సంతోషింపక ఇలా అన్నాడు...481."నాయనా! ఇంతటి కఠోర శాపం పెట్టటానికి అంతటి మహాపరాధం ఆ మహారాజు ఏంచేసాడు? తక్షకవిషాగ్ని జ్వాలల పాలు కమ్మని ధరణీపాలుణ్ణి, అయ్యయ్యో! ఎందుకు శపించావు?

482. పాపం! పరీక్షిత్తు తల్లి గర్భంలోనే దగ్ధుడైనాడు. మళ్ళీ శ్రీకృష్ణుని కటాక్షం వల్ల బ్రతికి బయటపడ్డాడు. ఇప్పుడు పెరిగి పెద్దవాడై పరాక్రమవంతుడై ప్రజలను పరిపాలిస్తున్నాడు. ఓ బ్రహ్మచారీ! అటువంటి మంచిరాజును శపించవచ్చా? 483. వాసుదేవుడు లేకపోవటం మూలాన లోకమంతా చీకాకు పాలైంది. ప్రజలు కాపరిలేని గొఱ్ఱెల్లాగా ఆపద పాలయ్యారు. దొంగలు, దుండగులు పెచ్చరిల్లారు. ఇటువంటి క్లిష్ట సమయంలో మన మహారాజు సమదృష్టితో సమర్థంగా ప్రజలను పాలిస్తున్నాడు. అయ్యో ఈ రవ్వంత అపరాధానికి ఇలా రాజును ఎందుకు శపించావు నాయనా? 484. నీ మూలంగా మనకు పాపం ప్రాప్తించింది. రాజు మరణిస్తే రాజ్యంలో అరాచకం ప్రబలుతుంది. బలం కలవాడు బలం లేనివాడి మీద పడి వాడి సర్వస్వం దోచుకుంటాడు. జార చోరులు నిరాఘాటంగా విహరిస్తారు. ప్రజలలో పరస్పర కలహాలు పెరిగి పోతాయి. వేదానుసారమైన వర్ణాశ్రమాచారాలు, ధర్మము సమూలంగా నశిస్తాయి, పరస్పర కలహాలు పెరిగి పోతాయి. ధర్మం నశించిపోగా లోకులు అర్థ, కామాల వెంటబడతారు. రాజ్యమంతటా వానరాలు, శునకాల వలె వర్ణసంకరం వ్యాపిస్తుంది.

485. పవిత్ర భారతదేశంలో జన్మించాడు. పరమభాగవతుడని పేరుగాంచాడు. అశ్వమేధం ఆచరించాడు. సదాచారసంపన్నుడు, రాజనీతిజ్ఞుడు, రాజకులాలం కారుడైన అంతటి మహారాజు దాహమై మన తపోవనానికి వస్తే ఆదరంతో అతిథి సత్కారాలు ఆచరించి పంపాలి. అంతే కాని, ఇలా శపించటం ఏమి ధర్మమయ్యా?
486.ఓ! పరమేశ్వరా! శ్రీకృష్ణా! వాసుదేవా! నాపిల్లాడు బుద్ధిచాపల్యంవల్ల భూపాలుడైన పరీక్షిత్తుకు శాపం పెట్టి పాపం కట్టుకొన్నాడు. దోషాన్ని తొలగించు తండ్రీ.అని. .

487. పొడిచినఁ దిట్టినఁ గొట్టినఁ
బడుచుందురు గాని పరమభాగవతులు దా
రొడఁబడరు మాఱు సేయఁగఁ
గొడుకా విభుఁ డెగ్గు సేయఁ గోరఁడు నీకున్.

కుమారా! కొట్టినా తిట్టినా పరమభక్తులైనవారు, పరమభాగవతులు శాంతంతో భరిస్తారే తప్ప ప్రతీకారం చెయ్యటానికి అంగీకరించరు. మన మహారాజు నీకు కీడుచేయాలనుకొనడు.488.ద్వంద్వాలకు కోపతాపాలకు లొంగరు, భగవంతునిపై ప్రపత్తి విడువరు, సుఖదుఃఖాలకు కలగరు. సజ్జనులు ఇతరులు చేసిన మేలులకు పొంగిపోరు, కీడులకు కుంగిపోరు. మహాత్ముల ఆత్మలను సుఖదుఃఖాలు ఆవహించవు."

పరమభాగవతుల తత్వాన్ని పోతనగారు అలతి పొలతి పదాలలో అలవోకగా నిర్వచిస్తూ; తన కొడుకు పరీక్షిత్తును శపించుటకు సంతోషించక బుద్ధి చెప్తున్న మిషతో తండ్రి శమీకమహర్షి నోట అలా పలికించారు.

489. అపుడు శమీకమహాముని కుమారుడు చేసిన తిరుగులేని శాపరూపమైన పాపానికి సంతాపం చెందాడు. వెంటనే తన శిష్యుని పుత్రుణ్ణి పిలిచి ఈ వృత్తాంతమంతా మహారాజుకు చెప్పిరమ్మని పంపించాడు. పరీక్షిత్తు శమీకముని శిష్యునివలన, శృంగిపెట్టిన శాపవృత్తాంతం విన్నాడు. కామక్రోధాది సంసార విషయాలలో మునిగితేలుతున్న తనకు తక్షకుని విషాగ్ని కీలలు, వైరాగ్య మూలమౌతాయని విచారిస్తూ హస్తినాపురికి చేరి ఒంటరిగా ఇలా చింతించాడు.

490. "ఏటికి వేఁట వోయితి మునీంద్రుఁడు గాఢసమాధి నుండఁగా
నేటికిఁ దద్భుజాగ్రమున నేసితి సర్పశవంబుఁ దెచ్చి? నేఁ
డేటికిఁ బాపసాహసము లీ క్రియఁ జేసితి? దైవయోగమున్
దాఁటఁగ రాదు వేగిరమ తథ్యము గీడు జనించు ఘోరమై.

"నేను వేటకోసమని అరణ్యానికి ఎందుకు వెళ్లాను? ఆ మహాముని నిశ్చలధ్యాన సమాధిలో ఉన్నప్పుడు మృతసర్పాన్ని తెచ్చి ఆయన మెడలో ఎందుకు వేశాను? ఈ

విధమైన పాపకార్యాలు ఎందుకు చేశాను? దైవ సంకల్పాన్ని ఎవ్వరూ అతిక్రమించ లేరు. తప్పదు, ఘోరమైన కీడు జరిగి తీరుతుంది. 491.భీకరమైన తక్షకుని విషాగ్ని జ్వాలలకు ప్రాణాలు పోతేపోనీ! సామ్రాజ్యము, భోగభాగ్యాలు లేకపోతే లేకపోనీ! విద్యుల్లత వంటి బ్రతుకు శాశ్వతమని భావించి దుర్నివారుడైన ఆ మునికుమారుణ్ణి నేను తిరిగి ఏమని శపించేది? 492. మహారాజునుగదా అని రాజ్యాహంకారంతో దాహంకోసం వారి తపోవనంలోకి ప్రవేశించి తండ్రిపై చచ్చినపామును పడవేస్తే కొడుకు చావమని శపించకుండా నోరు మూసుకు కూర్చుంటాడా? 493. గోవులకు, దేవతలకు, బ్రాహ్మణులకు, తెంపరితనముతో కీడు చెయ్యాలనే దుర్బుద్ధి నాలో ఏ సమయంలోనూ పుట్టకుండా నివారించుకొనుట ఎట్లు?"

494.అని తనలో తర్కించుకొన్నాడు. 495. దేవదేవుడైన వాసుదేవుని దివ్యచరణాల మీది భక్తి ప్రపత్తుల వల్ల కామక్రోధాది అరిషడ్వర్గాలను జయించి కరుణార్ద్ర హృదయుడైన పరీక్షిత్తు తనకు సామర్థ్యం ఉండి కూడా, తనను శపించిన దోషమంటినీ శృంగి మీద కోపగించ లేదు. 496. మునికుమారుడు రాజును శపించిన వృత్తాంతం విన్న తక్షకుడు సమయం కోసం ఎదురుచూస్తున్నాడు. పరీక్షిన్నరేంద్రుడు తక్షకుని దారుణ విషాగ్ని జ్వాలల మూలాన తనకు ఏడవనాడు మరణం తప్పదని నిర్ణయించుకొన్నాడు. భూలోక భోగాలు, స్వర్గలోక సుఖాలు పనికిమాలినవని భావించాడు. రాజ్యాన్ని పరిత్యజించాడు. నిరాహార దీక్ష అవలంబించటానికి నిశ్చయించాడు.

పరీక్షిత్తుని ప్రాయోపవేశం

497. తులసీదళాలతో విలసిల్లే శ్రీమన్నారాయణ చరణకమల రేణువుల కంటే మిక్కిలి మహోజ్జ్వలంగా ప్రవహిస్తూ లోకపాలురతో పాటు సకల లోకాల వారికీ సౌభాగ్య

సంపదలు ప్రసాదిస్తూ కలికలుషాల నన్నింటినీ కడిగివేసే దివ్యమైన గంగాప్రవాహం లోనికి పోయి, ప్రాయోపవేశంచేసి ప్రాణాలు విడవటానికి సంకల్పించు కొన్నాడు.498. ఆ రాజసత్తముడు తన చిత్తాన్ని గోవింద పదాయత్తం చేసి సర్వసంగ పరిత్యాగియై ఎటువంటి మనోవైకల్యం లేకుండా మౌనంగా కూర్చున్నాడు.499. ఇలా పాండవపౌత్రుడైన పరీక్షిత్తు హరిచరణ సంస్మరణా నంద కందళిత హృదయార విందుడై,విష్ణుపాదోద్భవమైన గంగానది ఒడ్డున ప్రాయోపవిష్టుడై ఉన్నాడని విని...

అఖిలభువన పవిత్రులై, మహోదారచరిత్రులై, తీర్థయాత్రా వ్యాజంతో తీర్థాల తీర్థత్వాన్ని సార్థకం చేసే, సర్వ సమర్థులైనవారు అత్రి, విశ్వామిత్రుడు, మైత్రేయుడు, భృగువు, వసిష్ఠుడు, పరాశరుడు, చ్యవనుడు, భరద్వాజుడు, పరశురాముడు, దేవలుడు, గౌతముడు, కశ్యపుడు, కవషుడు, కణ్వుడు, కలశసంభవుడు(అగస్త్యుడు), వ్యాసుడు, పర్వతుడు, నారదుడు మొదలైన బ్రహ్మర్షులూ, దేవర్షులు, రాజర్షులు,, అరుణుడు మొదలైన కాండర్షులు, ఇంకా వివిధ గోత్రసంభవులైన మహర్షులు శిష్యులు, ప్రశిష్యులతో కలిసి అచ్చటికి విచ్చేశారు.

పరీక్షిన్నరేంద్రుడు ఆ విధంగా వచ్చిన మునీంద్రులకు ఎదురువచ్చి, అర్ఘ్యపాద్యాలిచ్చి, అర్చించి, సాష్టాంగ నమస్కారాలు చేసి, సుఖాసీనులను కావించాడు. 500.ఆ మహారాజు ఆనందబాష్పాలు పొంగిపొరలగా మునిరాజుల ముందు ముకుళిత కరకమలుడై ఇలా విన్నవించుకొన్నాడు. 501. "దయానిధులైన తపోధనులారా! నేను సహనం కోల్పోయి కోపాన్ని ఆపుకోలేక చచ్చిన సర్పాన్ని తెచ్చి మునీంద్రుని మూపుపై వేసిన పాపాత్ముణ్ణి, క్రూరచిత్తుణ్ణి; మీరు పాపారణ్య పావకులు, ఉత్తములు, సంయమ సత్తములు. అయ్యలారా! నా పాపం పరిహార మయ్యే మార్గం సెలవీయండి.502. మహీసురుల చరణరేణువులు మహీపతుల పాపాలను పారదోలి పవిత్రులను చేస్తాయి. బ్రహ్మజ్ఞులారా! మీ పాదపరాగాలు నాపై ప్రసరించగానే నా పాపం పటాపంచలయింది. నేను కృతార్థుణ్ణి అయ్యాను. ఇప్పుడు నేను ఏమి చేస్తే నాకు వేగంగా ముక్తి ప్రాప్తిస్తుందో దయచేసి చెప్పండి.

503. భీకరతర సంసార
వ్యాకులతన్ విసిగి దేహ వర్జన గతి నా
లోకించు నాకుఁ దక్షక
కాకోదరవిషము ముక్తికారణ మయ్యెన్.

మిక్కిలి భయంకరమైన సంసార పంకంలో చిక్కుకొని విసిగి వేసారి విడిచి పెడదామని ఆలోచిస్తున్న నాకు తక్షకుని మహావిషం మోక్షహేతువైంది. 504. అతిశయించిన అహంకారంతో కూడిన సంసార సాగరంలో మునిగి తేలుతున్న నాకు నా పాలిటి భగవంతుడు బ్రాహ్మణశాప మనే మిషతో విముక్తి ప్రసాదించాడు. 505. తక్షకుని భయంకర విషాగ్ని జ్వాలలకు సంకోచం లేకుండా నా శరీరం సమర్పిస్తాను. సందేహం

లేదు. ఈశ్వరసకల్పం అనివార్యం. అయితే రాబోయే ప్రతిజన్మలో కూడా శ్రీకృష్ణ చింత యందు అనురక్తీ, శ్రీకృష్ణ కథాశ్రవణ మందు ఆసక్తీ, శ్రీకృష్ణ చరణకమలాల యందు భక్తీ, కలిగి ఉండే టట్లుగా ప్రీతితో మీరు నాకు అనుగ్రహిం చండి.506. నా శ్రేయస్సును కాంక్షించండి. కమలాక్షుని లీలలు గానం చేయండి, హరిభక్తుల చరిత్రలు వినిపించండి. ఏడు దినాల్లో నాకు కైవల్యం ప్రసాదించండి.

507. అమ్మా! మనోహర అలలతో అలరారే గంగమ్మతల్లి! నీ దర్శన మాత్రం చేతనే మోక్షానికి పంపిస్తావని విన్నాను, కదిలి రావమ్మా! కనికరించమ్మా!" పుణ్యంతో స్వర్గం ప్రాప్తిస్తుంది. అర్హుడైన జ్ఞాని వైరాగ్యం పొంది తగిన సమయ మెరిగి చేసిన ప్రాయోపవేశంతో మోక్షం ప్రాప్తిస్తుంది. ఏ ఒక్కటి లేకపోయినా అది ఆత్మహత్యే, మహాపాపమే. పరమజ్ఞాని పరీక్షిన్మహారాజుకి అర్హత ఉంది. శృంగిశాప మెరుగుటచే వైరాగ్యం సిద్ధించింది. తక్షకవిషంతో మరణం తప్పదని తెలిసిన ఆ సమయం తగింది. పరమ పావనమైన గంగానది తగిన స్థలం. అప్పుడు అక్కడ పరీక్షిన్మహారాజు ప్రాయోపవేశానికి సిద్ధ మయ్యి గంగమ్మ తల్లిని స్తుతించేడు. పరమయోగి శుకుడు వచ్చి మహామంత్రరాజం మహాభాగవతం చెప్పాడు. పరీక్షిత్తు మోక్షాన్ని అందుకున్నాడు. 508. అని రాబోయే జన్మ జన్మాలకు భగవద్భక్తి సౌభాగ్యం తనకు ప్రాప్తించాలని ప్రార్థించాడు. గంగానది దక్షిణతీరంలో తూర్పుకొనలు ఉండేటట్లు పరచిన దర్భాసనం మీద ఉత్తరాభిముఖుడై కూర్చున్నాడు. తనయుడైన జనమేజయుణ్ణి రప్పించి రాజ్యభారం అప్పగించాడు.చిత్తాన్ని సంసారబంధాల నుంచి నివృత్తం చేసి పరమేశ్వరాయత్తం కావించాడు. ఇలా భాగవతోత్తముడైన పాండవపౌత్రుడు ప్రాయోపవిష్టుడై ఉన్న శుభసమయంలో...509. గుణగణాలు పొగడుతూ, నగారాలు మ్రోగిస్తూ, సురలు ఆకాశం నుంచి పరీక్షిత్తుపై విరుల వానలు కురిపించారు. 510. ఆ సమయంలో సభాసీనులైన ఋషులిట్లనిరి. 511. రాజేంద్రా! నీ చరిత్రం చాలాచిత్రం. స్తుతిపాత్రం. మీ పూర్వీకులు మహాతపస్సంపన్నులు, వారు వాసుదేవుని సన్నిధిని వాంఛించినా రాజ కిరీటరత్నరత్నప్రభారాజితో విరాజిల్లే రాజపీఠాన్ని విసర్జించారు. వారే ఉన్నతులనుకొంటే నారాయణ నామ పారాయణుడవైన నీవు వారికంటె మహోన్నతుడవు.512. వసుమతీ వల్లభా! నీవీ మనుష్య దేహాన్ని వదలి శోకరహితమై, వ్యసనరహితమై, రజోరహితమై వర్తించే పుణ్యలోకాన్ని చేరేటంత వరకు మేమిక్కడే ఉంటాము. ఎక్కడకీ పోకుండా నీ మాటలు వింటూ నీ దివ్య ప్రభావమంతా తిలకిస్తూ ఇక్కడే కూర్చుంటాము."

513. అని ఇలా నిరపేక్షంగా నిష్పక్షపాతంగా మహర్షులు పలికిన మధురగంభీర భాషణాలు విని, ముల్లోకాలకు అవతల ఉన్న సత్యలోకంలో మూర్తిమంతాలై వెలిగే వేదాల్లాగా విరాజిల్లే మహర్షులకు మహారాజు నమస్కరించాడు. విష్ణులీలలు వినాలనే కుతూహలంతో ఇలా అన్నాడు...

514."తండ్రులారా! వేదవాక్యాలు బాగా పరిశీలించి సెలవీయండి. సప్తదినాలలో సంసారబంధాలు త్రెంచుకొని అపవర్గాన్ని అందుకొనే మార్గం కృపతో ఉపదేశించండి.515.మీరు ఆనంద స్వరూపులు, బ్రహ్మజ్ఞాన బోధనా పారీణులు, ఆత్మతత్వ మెరిగి అవిద్య తొలగిన వారు, సకలము తెలిసిన విజ్ఞులు, దయార్ద్ర హృదయులు, లోకంలోని సమస్త విషయాలను మనోనేత్రాలతో దర్శించగలవారు. మీరు విచారించి ఏడురోజులలో మోక్షంపొందే మార్గం నాకు చెప్పండి. అని గంగానది వద్ద ప్రాయోపవిష్టుడైన పరీక్షిత్తు వచ్చిన ఋషులు సంయమీంద్రులు అందరిని అడుగుతున్నాడు.516. అంటున్న ఉత్తరానందనుని ప్రశ్నలకు సరియైన ప్రత్యుత్తరం కోసం సంయమీంద్రు లందరూ సమాలోచనలు జరుపుతున్నారు.

శుకముని ఆగమనం

517. ఆ సమయంలో దైవయోగంవల్ల, ప్రతిక్షణమూ పరబ్రహ్మ స్వరూపాన్ని సందర్శిస్తూ పరవశించిన హృదయంతో బయటి ప్రపంచాన్ని మరచినవాడు, కమలం మీద తుమ్మెదల్లాగా ముఖంపైన ముంగురులు ముసురుతున్న వాడు, గీత గీసి మాయను తిరస్కరించినట్లు వస్త్రాన్ని విసర్జించినవాడు, సర్వసంగ పరిత్యాగి యైన మహాయోగి ఇతడని చాటుతున్నట్లు పరిహాసవచన పరిచాలకులైన బాలకులు వెంటనంటి వస్తున్నవాడు, సహజ సుందరాలైన చరణాలు,జంఘలు, ఊరువులు, నడుము, చేతులు, భుజాలు, వక్షస్థలము, కంఠము, ముఖము, లలాటము, వీనులు, కన్నులు, నాసిక, చెక్కిళ్లు, శిరస్సు కలిగిన ఒక అవధూతమూర్తి అనుకోకుండా అచ్చటికి విచ్చేసాడు.

518. ఈరని లోకులం గినిసి యెగ్గులు వల్కనివాఁడు గోరికల్
గోరనివాఁడు గూటువలఁ గూడనివాఁడు వృథా ప్రపంచముం
జేరనివాఁడు దైవగతిఁ జేరిన లాభము సూచి తుష్టుఁడై
నేరని వాని చందమున నేర్పులు సూపెడువాఁడు వెండియున్.

ఈయలేదని ఎవరినీ కోపంతో ఎగ్గులు పలకడు, కావాలని ఏ కోరికలు కోరడు. ఎవరితో సంబంధాలు పెట్టుకోడు. వ్యర్థమైన ప్రపంచ విషయాల మీదికి మనస్సు పోనీయడు. దైవవశం వల్ల తనకు ప్రాప్తించిన దానితో సంతృప్తి చెంది ఏమీ ఎరుగని అమాయకునిలా కనబడుతాడు.519.ఆ మహాత్ముని పదహారేళ్ల నవయౌవనం చూస్తే ఆ సుందర గమనం గమనిస్తే, ఆ గుణవిశేషాలు ఆలోకిస్తే, ముక్తికాంత సైతం ముచ్చటపడి మోహిస్తుందంటే ఇక ఇతరకాంతల విషయం వేరే చెప్పే దేముంది? 520. వెఱ్ఱిలోకాన్ని విసర్జించి విజ్ఞానమూర్తితో, బ్రహ్మజ్ఞాన పరిస్ఫూర్తితో పర్యటిస్తున్న మహానుభావుడైన శ్రీశుకుణ్ణి వెఱ్ఱివాడని భావించి ఏదో వెఱ్ఱెత్తినట్టు స్త్రీలు, బాలకులు ఆయన వెంటబడి పరుగెత్తుకొంటూ వస్తుంటారు. 521. ఇలా వేదవ్యాసనందనుడైన శుకయోగీంద్రుడు అక్కడకు రాగా ఆ మహానుభావుని మహత్త్వం తెలిసిన అక్కడి మునివర్యులంతా తమతమ ఆసనాల నుంచి లేచి ఎదురువచ్చారు. పాండవ పౌత్రుడైన పరీక్షిత్తు ఆ మహాయోగికి అతిథి సత్కారాలు కావించాడు. సాష్టాంగ దండప్రణామం చేసి పూజించాడు. గ్రహ నక్షత్ర తారకా సమూహం నడుమ విరాజిల్లే సంపూర్ణ పూర్ణిమా చంద్రుడులాగా బ్రహ్మర్షి దేవర్షి మధ్యలో కూర్చుండి విరాజిల్లే శుకయోగీం ద్రుని చూచి . 522.

కురుకులావతంసమైన పరీక్షిత్తు మళ్లీ క్షోణితలాన వెన్నుదురు సోకేటట్లుగా ప్రణామంచేసి కరకమలాలు జోడించి ఇలా విన్నవించుకొన్నాడు–"మహాను భావా! శుకదేవా! నా అదృష్టమేమో గాని పావనమూర్తివి, పుణ్యకీర్తివి, విజ్ఞాన విభూషణుడవు, దివ్యభాషణుడవైన నీవు సమయానికి విజయం జేశావు. 523. అవధూతశిరోమణీ! నేను ధన్యుణ్ణయితిని. నేడు నీవు నా వద్దకు రావడం చూచితిని.నీవంటి బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుని నామం ఉచ్చరించినంత మాత్రాన పాపాలు అన్నీ భస్మీపటల మౌతాయి. ఇక నిన్ను దర్శించుట, నీ మాటలు వినుట, నిన్ను అర్చించుట, నీ కాళ్లు కడుగుట, నిన్ను స్పృశించుట మున్నగు విధానాలు లభించడం వలన నా వంటి వానికి మోక్షం సంప్రాప్తించుటలో ఆశ్చర్య మేముంది? 524.ఓయోగీశ్వరా! శుకా! భగవంతు డైన వాసుదేవుని వల్ల జగత్కంటకులైన నిశాచరులు నశించినట్లే, పరమయోగివైన నీ పాదస్పర్శ వలన పాపాలన్నీ భస్మీభూత మౌతాయి కదా!

525. ఏ మహానుభావుడు ప్రియమైన మరదియై, మంత్రియై మా పితామహు లైన పాండవులను చతుస్సముద్ర ముద్రిత ధరణీ చక్రానికి చక్రవర్తులను చేసాడో, ఆ మహాత్ముడు, ఆ లోకేశ్వరుడు, ఆ చక్రాయుధుడు అందరికీ రక్షకుడై ఉంటాడు. ఆపదలో ఉన్నవారిని ఆదరాభిమానాలతో ఆదుకొనే రక్షకులు ఆయన కాకపోతే లోకంలో మరెవరున్నారు? ఆ భక్తులపాలిటి పెన్నిధిని ఆ కారుణ్యవారాన్నిధిని భక్తితో వేడుకొంటాను.

శుకుని మోక్షోపాయం అడుగుట

526.అవధూతలతో అగ్రగణ్యుడవు. అవ్యక్తమైన గమనంకలవాడవు. నీ సందర్శన వ్యర్థం కాదు, నా వాంఛితార్థం ముమ్మాటికి సిద్ధిస్తుంది. ఈనాడో రేపో దేహాన్నే త్యజించబోయే జీవికి సంసారబంధాలు సమసిపోయి మోక్షం ప్రాప్తించే నిమిత్తం చింతింపవలసింది, జపించవలసింది, చేయవలసింది, వినవలసింది, సేవలు అందించవలసింది ఏమిటో దయచేసి విశదీకరించమని వేడుకొంటున్నాను. నీవు జగద్గురుడవు. నీకు తెలియంది ఏమి లేదు. ఆవు నుండి పాలను పిదికినంత సేపటి కంటే ఎక్కువ సేపు ఎక్కడా ఉండవు. నిన్ను ఉండమని అనరాదు. అయినా, ఓ దయగల తండ్రీ! మోక్ష మార్గాన్ని నాకు తెలియజెప్పు అని అడుగుతున్నాను."

527.అని పరీక్షిన్నరేంద్రుడు వ్యాసపుత్రుడైన శుకబ్రహ్మను అడిగెను"అని చెప్పి

పూర్ణి

528. రాజీవపత్రలోచన!
రాజేంద్ర కిరీట ఘటిత రత్న మరీచి
భ్రాజితపాదాంభోరుహ!
భూజనమందార! నిత్యపుణ్యవిచారా!

కలువరేకులవంటి కన్నులు కలవాడా! మహారాజుల కిరీటాలలోని మణుల కాంతులు ప్రతిఫలిస్తున్న పాదపద్మాలు కలవాడా! భూలోకవాసుల పాలిటి కల్పవృక్షమా! మంచివారిని ఎల్లప్పుడు పాలించువాడా! నమస్కారము.
ఇది ప్రథమ స్కంధాంత స్తోత్రం.

కళ్ళు కలువరేకులవలె అందంగా ఉన్నాయి అంటే స్వామి చక్కటి అనుగ్రహాల్ని వర్షిస్తుంటావు అని. లోకంలోని మహారాజులు సైతం నీపాదాభివందనాలు చేస్తుంటారు కనుక వారి కిరీటాలలోని మణుల కాంతులు నీ పాదాలపైన నిత్యం పడుతుంటాయి అంటే అంతటి శక్తిసామర్థ్యాలతో మమ్ము పాలిస్తావు అని. భూలోకులకు మందార అంటే ఆ మహారాజులు నుండి జనసమాన్యం వరకు మేమెవరిమైనా వలసినవి అనుగ్రహిస్తావు అని. ఎప్పుడూ పుణ్యాత్ముల క్షేమ సమాచారాలు చూస్తుంటావు అంటే పుణ్యులమైన మమ్ము పాలిస్తుంటావు అని.

529. అనుపమగుణహారా! హన్యమా నారివీరా!
జన వినుతవిహారా! జానకీ చిత్త చోరా!
దనుజ ఘన సమీరా! దానవశ్రీ విదారా!
ఘన కలుష కఠోరా! కంధి గర్వాపహారా!

సాటిలేని కల్యాణ గుణ హారుడా! వైరులందరు పరాజితులుగా గల వీరుడా! సర్వ లోకాలకు స్తుతింప తగిన విహారాలు గల మహాత్మా! సీతా మానస చోరుడా! శత్రువులనే మేఘాల పాలిటి సమీరమైన వాడా! రాక్షసుల వైభవాలు విదళించే వాడా! కరడు గట్టిన కలుషాత్ముల పాలిటి అతి కఠినుడా! సముద్రుని సమస్త గర్వాన్ని హరించిన వాడా! దయతో చిత్తగించుము. 530.

భాగవతమనే మహాపురాణాన్ని పరమేశ్వర కరుణాకలిత కవితా విచిత్రుడు, కేసనామాత్యుని పుత్రుడు, సహజపాండిత్యుడైన పోతనామాత్యుడు రచించాడు; ఈ మహాగ్రంథంలో నైమిశారణ్య వర్ణనము; శౌనకాది మహర్షుల సంప్రశ్నము; సూతులవారి నారాయణ కథాసూచనము; వ్యాసులవారి విచారము; నారదాగమనం; నారదులవారి పూర్వజన్మ వృత్తాంతం; ద్రౌపది పుత్రశోకంతో పరితపించడము; అర్జునుడు అశ్వత్థామను బంధించి తీసుకొనిరావడము; అశ్వత్థామ గర్వ పరిహారము; భీష్ముని నిర్యాణము; ధర్మరాజు పట్టాభిషేకము; శ్రీకృష్ణుని ద్వారకాగమనము; ఉత్తరా గర్భస్థుడైన అర్భకుణ్ణి అశ్వత్థామ అస్త్రజ్వాల నుంచి విష్ణుమూర్తి రక్షించడము; పరీక్షిత్తు పుట్టడము, గాంధారీ, ధృతరాష్ట్ర, విదురుల నిర్యాణము; నారదుడు ధర్మరాజునకు భవిష్యత్తు సూచించుట; కృష్ణుడు అవతారం చాలించడము;

పాండవుల మహాప్రస్థానము; పరీక్షిత్తు దిగ్విజయము;
కలి గర్వం సమస్తము తప్పించడము; భూ ధర్మదేవతలను
ఉద్ధరించడము; శృంగిశాపానికి భయంతో పరీక్షిత్తు
గంగ ఒడ్డున ప్రాయోపవేశము చేపట్టడము; శుకముని
దర్శనముచేసి మోక్షోపాయం అడగడము – అనెడి కథలు కలిగిన
ప్రథమ స్కందము సంపూర్ణము.

ఓం నమో భగవతే వాసుదేవాయ!!
ఓం! ఓం! ఓం!
ఓం! శాంతిః! శాంతిః! శాంతిః!
సర్వే జనా స్సుఖినో భవతు!!

–x–x–x–

అనుబంధం – 1

భాగవతం –ప్రాంతీకరణాలు

మూల భాగవతం సుమారు క్రీపూ. 30వ శతాబ్దంలో వేదవ్యాస మహర్షి వారిచే సంస్కృత భాషలో అనుగ్రహించబడింది. దీనిని ప్రజాబాహుళ్యానికి విస్తృతంగా అందించడం కోసం ప్రాంతీయ భాషల లోనికి తీసుకురావడంలో ఎన్నెన్నో ప్రయత్నాలు జరిగాయి. ఆంధ్రేతర భాషలలోకి జరిగిన భాగవత ప్రాంతీకరణలను గరించిన సమాచారం శ్రీ నిడదవోలు వెంకటవుగారు తమ "పోతన"కృతిలో విపులంగా ఇచ్చారు.

అనంతమైన భాగవత ప్రాంతీకరణలలో కొన్నింటి సంక్షిప్త సంకలనం:

ॐ తెలుగు లేదా ఆంధ్రము

- ✓ 15వ. శతాబ్దంలో పోతనకు కొద్దిగా పూర్వం దశమ స్కంధం ద్విపద ప్రక్రియలో ప్రముఖ కవి మడికి సింగనాచార్యులు
- ✓ 15వ. శతాబ్ది ప్రథమార్థంలో సంపూర్ణంగా సమగ్రంగా చంపూ ప్రక్రియలో సహజకవి జాతీయ మహాకవి బమ్మెఱ పోతనామాత్యులు
- ✓ 17వ. శతాబ్దంలో ద్విపద ప్రక్రియలో టేకుమళ్ళ రంగశాయి
- ✓ 18వ. శతాబ్దంలో (కొన్ని స్కంధాలు మాత్రమే లభ్యం) గానయోగ్యమైన ద్విపద ప్రక్రియలోశ్రీభాగవతం, యోగిని భక్తురాలు తరిగొండ వెంగమాంబ
- ✓ 20వ శతాబ్దంలో దశమ స్కంధం సంక్షిప్తంగా చంపూభాగవతం సత్యవోలుసోమసుందర కవి
- ✓ 20వ శతాబ్దం సంక్షిప్తం, సులభశైలి ద్విపద రూపంలో కొండేపూడి సుబ్బారావు
- ✓ 20వ శతాబ్దంలో గర్గ భాగవతం డా. జంధ్యాల సుమన్ బాబు
- ✓ 20వ. శతాబ్ది. పద్యరూపం. శ్రీకృష్ణ భాగవతం శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి
- ✓ 1926. శ్రీ గర్గ భాగవతం చివుకుల అప్పయ్య శాస్త్రి
- ✓ 1954. అంతరార్థ భాగవతం. డా. వేదుల సూర్యనారాయణ శాస్త్రి
- ✓ 1979. వచనం. పురాణపండ భాగవతం. పురాణపండ అప్పలస్వామి
- ✓ 1999. బాలానందం, బొమ్మల భాగవతం. పురాణపండ రంగనాథ్
- ✓ సరళ వ్యావహారికం. ఎ.ఎన్. జగన్నాథ శర్మ
- ✓ పాక్షికంగా ఆంధ్రీకరించిన కవులు దోనేరు కోనేరునాథ కవి,మరి కొందరు
- ✓ భాగవత ఆధార రచనలు, ఘట్టాలు, నాటకం, యక్షగానం వగైరాలు.....

ॐ తమిళం

✓ 16వ. శతాబ్దం. విశిష్టాద్వైత సంప్రదాయానుసారం.
వరదరాజ అయ్యంగారు
✓ 17 – 18 శతాబ్దాల మధ్యన సంగ్రహంగాఅరియప్ప పులవర్ అను వాడు
✓ 19వ. శతాబ్దంలో కలంగుడి నటేశంశాస్త్రి

ॐ కన్నడం

✓ 16వ. శతాబ్దంలో సంగ్రహం.విశిష్టాద్వైత సంప్రదాయానుసారంగా భామినీ షట్పదులలో కవి విఠలనాథుడు

ॐ మళయాళం

✓ పది (?) స్కంధాలు సుప్రసిద్ధ ప్రాచీన మళయాళ కవి ఏజు వర్చన.
✓ శేష భాగం పురయన్నూర్ నంబూద్రిపాదు, ప్రన్న సేరి నంబి

ॐ మరాఠీ

✓ 16వ. శతాబ్దంలో క్లుప్తంగా ఏకనాథుఁడు

ॐ గుజరాతీ

✓ 16వ శతాబ్దం. కొన్ని ఉపాఖ్యానాలు విష్ణుదాసుడు
✓ 16వ. శతాబ్ది. భలణుడు
✓ 18వ. శతాబ్ది. దశమస్కంధం ప్రేమానందుడు
✓ 17వ. శతాబ్ది. నకరురుడు
✓ 18 శతాబ్ది. సంగ్రహంగా కవి రత్నేశ్వరుడు

ॐ ఓఢ్రము (ఒడిస్సా)
✓ 15వ. శతాబ్ది. సమగ్రంగా పోతనగారి తరువాత భక్తకవి జగన్నాథదాసు

ॐ బెంగాలీ
✓ 16వ శతాబ్ది కవీశ్వరుడు మాలాధరరాసు

ॐ అస్సామీ
✓ 15వ. శతాబ్ది. ఆరంభం. సంపూర్ణ పద్యకావ్యం. మహాకవి శంకరదేవుడు
✓ వేఌ వేఌ స్కంధాలు మరి తొమ్మండుగురు కవులు

ॐ హిందీ
✓ వల్లభ సంప్రదాయం. దశమ స్కందం శ్రీకృష్ణ లీలలకు ప్రాధాన్యం. గేయ రూపం. సురసాగరము (ఇది భాగవతానికి అనువాదం కాదు) మహాకవి సూరదాసు
✓ 18వ. శతాబ్ది. ఆమూలాగ్రం. గద్యానువాదం. సదాసుఖపాల్
✓ ఇంకా కృష్ణలీలలు ఆధారంగా చెసిన రచనలు అనేకం ఉన్నాయి

ॐ సంస్కృతం
✓ 14వ. శతాబ్ది. దశమ స్కంధం. చంపూ భాగవతం.
✓ 16వ. శతాబ్ది. సంక్షిప్తం. స్తోత్రాలు. నారాయణీయం పేరుతో కేరళకు చెందిన మేలత్తూరు నారాయణ తీర్థులు
✓ 20వ. శతాబ్ది చంపూభాగవత వ్యాఖ్యానం. బెల్లంకొండ రామరాయ కవి

ॐ ఆంగ్లం

✓ 20వ. శతాబ్ది. భాగవత పురాణం ప్రతి శ్లోకానికీ సంస్కృత మూలం, ఆంగ్ల లిప్యాంతరీకరణ, ప్రతిపదార్థం, భావం, విపుల వివరణ, వ్యాఖ్యల సహితంగా అంతర్జాతీయ కృష్ణ చైతన్య సంస్థకు ప్రారంభాచార్యుడైన ఎ.సి.భక్తివేదాంత స్వామి ప్రభుపాద, అతని శిష్యులు

✓ సంక్షిప్తం. కమలా సుబ్రహ్మణ్యం

✓ 2003లో 10వ స్కంధం ఎడ్విన్ బ్రియాంట్

20వ శతాబ్ది. అనువాద, భావ, వ్యాఖ్యా సహితమైన ఆంగ్ల రూపకం.The Wisdom of God: Srimat Bhagavatam స్వామి ప్రభవానంద

✓ 1920. ఏకనాథుడు మరాఠీలో వ్రాసిన భాగవత విశ్లేషణాత్మక గ్రంథానికి ఆంగ్లానువాదం ఆర్.కె. కామత్

ॐ సశేషం

✓ పలు భాషల్లో భాగవత సశేషాలు విశేషాలుగా కొనసాగుతున్నాయి.

–x–

శ్రీకృష్ణా! యదుభూషణా! నరసఖా! శృంగారరత్నాకరా!
లోకద్రోహినరేంద్రవంశదహనా! లోకేశ్వరా! దేవతా
నీకబ్రాహ్మణగోగణార్తిహరణా! నిర్వాణసంధాయకా!
నీకున్ మ్రొక్కెదఁ ద్రుంపవే భవలతల్ నిత్యానుకంపానిధీ!

పోతన తెలుగు భాగవతం

అనుబంధము – 2

శీర్షికలజాబితా

ప్రథమ స్రంథము

1. ఉపోద్ఘాతము
2. కృతిపతి నిర్ణయము
3. గ్రంథకర్త వంశవర్ణనము
4. షష్ఠ్యంతములు
5. కథా ప్రారంభము
6. నైమిశారణ్య వర్ణనము
7. శౌనకాదుల ప్రశ్నంబు
8. కథా సూచనంబు
9. ఏకవింశతి అవతారములు
10. శుకుడు భాగవతంబు జెప్పుట
11. వ్యాచింత
12. నారదాగమనంబు
13. నారదుని పూర్వ కల్పము
14. నారదునికి దేవుడు దోచుట
15. ద్రౌపది పుత్రశోకం
16. అశ్వత్థామని తెచ్చుట
17. అశ్వత్థామ గర్వ పరిహారంబు
18. కుంతి స్తుతించుట
19. ధర్మజుడు భీష్ముని కడకేగుట
20. భీష్మ నిర్యాణంబు
21. ధర్మనందన రాజ్యాభిషేకంబు
22. గోవిందుని ద్వారకాగమనంబు
23. కృష్ణుడు భామల జూడబోవుట
24. గర్భస్థుకుని విష్ణువు రక్షించుట
25. పరీక్షిజ్జన్మంబు
26. విదురాగమనంబు
27. ధృతరాష్ట్రాదుల నిర్గమంబు
28. నారదుని గాలసూచనంబు
29. యాదవుల కుశలం బడుగుట
30. కృష్ణ నిర్యాణంబు వినుట
31. పాండవుల మహాప్రస్థానంబు
32. పరీక్షిత్తు దిగ్విజయ యాత్ర
33. గోవృషభ సంవాదం
34. కలి నిగ్రహంబు
35. ధరణీ ధర్మదేవత లుద్ధరణంబు
36. పరీక్షిత్తు వేటాడుట
37. శృంగి శాపంబు
38. పరీక్షిత్తుని ప్రాయోపవేశంబు
39. శుకముని యాగమనంబు
40. శుకుని మోక్షోపాయం బడుగట
41. పూర్ణి

ద్వితీయ స్కంధము

1. ఉపోద్ఘాతము
2. శుకుని సంభాషణ
3. భాగవతపురాణ వైభవంబు
4. ఖట్వాంగు మోక్ష ప్రకారంబు
5. ధారణా యోగ విషయంబు
6. విరాట్స్వరూపము తెలుపుట
7. తాపసుని జీవయాత్ర
8. సత్పురుష వృత్తి

9. సృష్టి క్రమంబు
10. అన్యదేవభజన ఫలంబు
11. మోక్షప్రదుండు శ్రీహరి
12. హరిభక్తిరహితుల హేయత
13. రాజ ప్రశ్నంబు
14. శుకుడు స్తోత్రంబు సేయుట
15. నారదుని పరిప్రశ్నంబు
16. బ్రహ్మ అధిపత్యం బొడయుట
17. లోకంబులు పుట్టుట
18. నారయ కృతి ఆరంభంబు
19. పరమాత్ముని లీలలు
20. అవతారంబుల వైభవంబు
21. నరనారాయణావతారంబు
22. మత్స్యావతారంబు
23. రామావతారంబు
24. కృష్ణావతారంబు
25. గోవర్ధనగిరి ధారణంబు
26. భాగవత వైభవంబు
27. ప్రపంచాది ప్రశ్నంబు
28. శ్రీహరి ప్రధానకర్త
29. వైకుంఠపుర వర్ణనంబు
30. బ్రహ్మకు ప్రసన్నుడగుట
31. మాయా ప్రకారంబు
32. భాగవత దశలక్షణంబులు
33. నారాయణుని వైభవం
34. శ్రీహరి నిత్యవిభూతి
35. శౌనకుడు సూతు నడుగుట
36. పూర్ణి

తృతీయ స్కంధము

1. ఉపోద్ఘాతము
2. విదురుని తీర్థాగమనంబు
3. యుద్ధవ దర్శనంబు
4. కృష్ణాది నిర్యాణంబు
5. మైత్రేయునిఁ గనుగొనుట
6. విదుర మైత్రేయ సంవాదంబు
7. జగదుత్పత్తి లక్షణంబు
8. మహదాదుల సంభవంబు
9. మహదాదులు హరి స్తుతి
10. విరాడ్విగ్రహ ప్రకారంబు
11. బ్రహ్మ జన్మ ప్రకారము
12. బ్రహ్మకు హరి ప్రత్యక్ష మగుట
13. బ్రహ్మదేవుని విష్ణుస్తోత్రంబు
14. బ్రహ్మ మానస సర్గంబు
15. కాల నిర్ణయంబు
16. చతుర్యుగ పరిమాణంబు
17. సృష్టి భేదనంబు
18. స్వాయంభువు జన్మంబు
19. వరాహావతారంబు
20. భూమ్యుద్ధరణంబు
21. విధాత వరాహస్తుతి
22. దితికశ్యప సంవాదంబు
23. కశ్యపుని రుద్రస్తోత్రంబు
24. దితి గర్భంబు ధరించుట
25. దితిగర్భప్రకారంబుజెప్పుట
26. సనకాదుల వైకుంఠ గమనంబు
27. సనకాదుల శాపంబు
28. శ్రీహరి దర్శనంబు

29. సనకాదుల హరి స్తుతి
30. బ్రహ్మణ ప్రశంస
31. హిరణ్యకశిప హిరణ్యాక్షుల జన్మ
32. హిరణ్యాక్షుని దిగ్విజయము
33. వరహావతారుని ఎదిరించుట
34. బ్రహ్మస్తవంబు
35. హిరణ్యాక్ష వధ
36. దేవతలు శ్రీహరిని నుతించుట
37. వరహావతార విసర్జనంబు
38. దేవమనుష్యాదుల సృష్టి
39. కర్దమునికి హరి ప్రత్యక్షం బగుట
40. దేవహూతి పరిణయంబు
41. కర్దముని విమానయానంబు
42. దేవహూతితో గ్రుమ్మరుట
43. కపిలుని జన్మంబు
44. కన్యకానవక వివాహంబు
45. కర్దముని తపోయాత్ర
46. కపిల దేవహూతి సంవాదంబు
47. బ్రహ్మండోత్పత్తి
48. విరాట్పురుష ప్రకారంబు
49. ప్రకృతి పురుష వివేకంబు
50. విష్ణు సర్వాంగ స్తోత్రంబు
51. సాంఖ్యయోగంబు
52. భక్తియోగంబు
53. గర్భసంభవ ప్రకారంబు
54. చంద్రసూర్యపితృ మార్గంబు
55. దేవహూతి నిర్యాణంబు
56. కపిలమహాముని తపంబు
57. పూర్ణి

చతుర్థ స్కంధము

1. ఉపోద్ఘాతము
2. స్వాయంభువు వంశ విస్తారము
3. కర్దమప్రజాపతి వంశాభివృద్ధి
4. దక్షప్రజాపతి వంశ విస్తారము
5. ఈశ్వర దక్షుల విరోధము
6. సతీదేవి దక్షయజ్ఞమున కరుగుట
7. ధక్షాధ్వర ధ్వంసంబు
8. శివుం డనుగ్రహించుట
9. దక్షాదుల శ్రీహరి స్తవంబు
10. ధ్రువోపాఖ్యానము
11. ధ్రువుండు తపంబు చేయుట
12. ధ్రువుండు మరలివచ్చుట
13. ధ్రువయక్షుల యుద్ధము
14. ధ్రువక్షితిని నిలుచుట
15. వేనుని చరిత్ర
16. అర్చిపృథుల జననము
17. భూమిని బితుకుట
18. పృథుని యజ్ఞకర్మములు
19. పృథుండు హరిని స్తుతించుట
20. పృథుని రాజ్యపాలన
21. పృథుని బరమపద ప్రాప్తి
22. ప్రాచీనబర్హి యజ్ఞములు
23. పురంజను కథ
24. పూర్వ సఖుని ఉవాచ
25. ప్రచేతసుల తపంబు
26. ప్రచేతసులు ముక్తికిఁ జనుట
27. విదురుండు హస్తిన కరుగుట
28. పూర్ణి

పంచమ స్కంధము – పూర్వాశ్వాశము

1. ఉపోద్ఘాతము
2. ప్రియవ్రతుని బ్రహ్మదర్శనంబు
3. అగ్నీధ్రాదుల జన్మంబు
4. వనంబునకుఁ జనుట
5. వర్షాధిపతుల జన్మంబు
6. ఋషభుని జన్మంబు
7. ఋషభుని రాజ్యాభిషేకము
8. భరతుని జన్మంబు
9. ఋషభుని తపంబు
10. భరతుని పట్టాభిషేకంబు
11. భరతుండు వనంబుఁ జనుట
12. హరిణీగర్భంబున జనించుట
13. విప్రసుతుండై జన్మించుట
14. విప్రుడు బ్రతికివచ్చుట
15. సింధుపతి విప్ర సంవాదంబు
16. పూర్ణి

పంచమ స్కంధము – ఉత్తరాశ్వాశము

1. ఉపోద్ఘాతము
2. సుమతి వంశ విస్తారము
3. గయుని చరిత్రంబు
4. భూ ద్వీప వర్ష విస్తారములు
5. భగణ విషయము
6. పాతాళ లోకములు
7. నరక లోక విషయములు
8. పూర్ణి

షష్ఠ స్కంధము

1. ఉపోద్ఘాతము
2. కృతిపతి నిర్ణయము
3. గ్రంథకర్త వంశ వర్ణనము
4. షష్ఠ్యంతములు
5. కథా ప్రారంభము
6. అజామిళోపాఖ్యానము
7. చంద్రుని ఆమంత్రణంబు
8. హంసగుహ్య స్తవరాజము
9. శబళాశ్వులకు బోధించుట
10. బృహస్పతి తిరస్కారము
11. దేవాసుర యుద్ధము
12. శ్రీమన్నారాయణ కవచము
13. వృత్రాసుర వృత్తాంతము
14. చిత్రకేతోపాఖ్యానము
15. సవితృవంశ ప్రవచనాది కథ
16. మరుద్గణంబుల జన్మంబు
17. పూర్ణి

సప్తమ స్కంధము

1. ఉపోద్ఘాతము
2. నారాయణుని వైషమ్య అభావం
3. హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపుల కథ
4. సుయజ్ఞోపాఖ్యానము
5. బ్రహ్మవరము లిచ్చుట
6. ప్రహ్లాద చరిత్రము
7. ప్రహ్లాదుని హింసించుట
8. ప్రహ్లాదుని జన్మంబు
9. నృసింహరూప ఆవిర్భావము
10. దేవతల నరసింహ స్తుతి

11. ప్రహ్లాదుడు స్తుతించుట
12. త్రిపురాసుర సంహారము
13. వర్ణాశ్రమ ధర్మంబులు
14. ప్రహ్లాదాజగర సంవాదము
15. ఆశ్రమాదుల ధర్మములు
16. నారదుని పూర్వజన్మంబు
17. పూర్ణి

అష్టమ స్కంధము

1. ఉపోద్ఘాతము
2. స్వాయంభువాది చరిత్ర
3. 1స్వాయంభువ మనువు చరిత్ర
4. 2స్వారోచిషమనువు చరిత్ర
5. 3ఉత్తమమనువు చరిత్ర
6. 4తామసమనువు చరిత్ర
7. గజేంద్రమోక్షణ కథా ప్రారంభము
8. త్రికూటపర్వత వర్ణన
9. త్రికూట మందలి గజములు
10. గజేంద్రుని వర్ణన
11. గజేంద్రుని కొలను ప్రవేశము
12. కరి మకరుల యుద్ధము
13. గజేంద్రుని దీనాలాపములు
14. విష్ణువు ఆగమనము
15. గజేంద్ర రక్షణము
16. గజేంద్రుని పూర్వజన్మ కథ
17. లక్ష్మీ నారాయణ సంభాషణ
18. గజేంద్రమోక్షణ కథా ఫలసృతి
19. 5రైవతమనువు చరిత్ర
20. 6చాక్షుసమనువు చరిత్ర
21. సముద్రమథన కథా ప్రారంభం
22. సురలు బ్రహ్మ శరణు జొచ్చుట
23. బ్రహ్మాదుల హరిస్తుతి
24. విశ్వగర్భుని ఆవిర్భావము
25. విష్ణుని అనుగ్రహవచనము
26. సురాసురలు స్నేహము
27. మంధరగిరిని తెచ్చుట
28. సముద్ర మథన యత్నము
29. కూర్మావతారము
30. సముద్రమథన వర్ణన
31. కాలకూట విషము పుట్టుట
32. శివుని గరళ భక్షణకై వేడుట
33. గరళ భక్షణము
34. సురభి ఆవిర్భావము
35. ఉచ్చైశ్రవ ఆవిర్భవము
36. ఐరావత ఆవిర్భావము
37. కల్పవృక్ష ఆవిర్భావము
38. అప్సరల ఆవిర్భావము
39. లక్ష్మీదేవి పుట్టుట
40. లక్ష్మీదేవి హరిని వరించుట
41. వారుణి ఆవిర్భావము
42. ధన్వంతర్యామృత జననము
43. జగన్మోహిని వర్ణన
44. అమృతము పంచుట
45. రాహువు వృత్తాంతము
46. సురాసుర యుద్ధము
47. బలి ప్రతాపము
48. హరి అసురుల శిక్షించుట
49. జంభాసురుని వృత్తాంతము
50. నముచి వృత్తాంతము
51. హరి హర సల్లాపాది
52. జగనమోహిని కథ

53. 7వైవశ్వతమనువు చరిత్ర
54. 8సూర్యసావర్ణిమనువు చరిత్ర
55. 9దక్షసావర్ణిమనువు చరిత్ర
56. 10బ్రహ్మసావర్ణిమనువు చరిత్ర
57. 11ధర్మసావర్ణిమనువు చరిత్ర
58. 12భద్రసావర్ణిమనువు చరిత్ర
59. 13దేవసావర్ణిమనువు చరిత్ర
60. 14ఇంద్రసావర్ణిమనువు చరిత్ర
61. బలి యుద్ధ యాత్ర
62. స్వర్గ వర్ణనము
63. దుర్భర దానవ ప్రతాపము
64. బృహస్పతి మంత్రాంగము
65. అదితి కశ్యపుల సంభాషణ
66. పయోభక్షణ వ్రతము
67. వామనుడు గర్భస్తు డగుట
68. గర్భస్థ వామనుని స్తుతించుట
69. వామను డవతరించుట
70. వామనుని విప్రుల సంభాషణ
71. వామనుని భిక్షాగమనము
72. వామనుడు యజ్ఞవాటిక చేరుట
73. వామనుని భిక్ష కోరు మనుట
74. వామనుని సమాధానము
75. వామనుడు దాన మడుగుట
76. శుక్ర బలి సంవాదంబును
77. బలి దాన నిర్ణయము
78. వామనునికి దాన మిచ్చుట
79. త్రివిక్రమ స్ఫురణంబు
80. దానవులు వామనుపై కెళ్ళుట
81. బలిని బంధించుట
82. ప్రహ్లా దాగమనము
83. హిరణ్యగ ర్భాగమనము
84. రాక్షసుల సుతల గమనంబు
85. బలియజ్ఞమును విస్తరించుట
86. మత్స్యావతార కథా ప్రారంభం
87. మీనావతారుని ఆనతి
88. కల్పాంత వర్ణన
89. గురుపాఠీన విహరణము
90. కడలిలో నావను గాచుట
91. ప్రళ యావసాన వర్ణన
92. మత్స్యావతార కథా ఫలసృతి
93. పూర్ణి

నవమ స్కంధము

1. ఉపోద్ఘాతము
2. సూర్యవంశారంభము
3. వైవస్వతమనువు జన్మంబు
4. సుద్యుమ్నాదుల చరిత్ర
5. మరుత్తుని చరిత్ర
6. తృణబిందు వంశము
7. శర్యాతి వృత్తాంతము
8. రైవతుని వృత్తాంతము
9. నాభాగుని చరిత్ర
10. అంబరీషోపాఖ్యానము
11. దూర్వాసుని కృత్య కథ
12. ఇక్ష్వాకుని వంశము
13. వికుక్షి చరితము
14. మాంధాత కథ
15. పురుకుత్సుని వృత్తాంతము
16. హరిశ్చంద్రుని వృత్తాంతము
17. సగరుని కథ
18. భగీరథుని చరితంబు

19. గంగాప్రవాహ వర్ణన
20. కల్మాషపాదుని చరిత్రము
21. ఖట్వాంగుని చరిత్రము
22. శ్రీరాముని కథనంబు
23. శ్రీరామాదుల వంశము
24. భవిష్యద్రా జేతిహాసము
25. నిమి కథ
26. చంద్రవంశారంభము
27. బుధుని వృత్తాంతము
28. పురూరవుని కథ
29. జమదగ్ని వృత్తాంతము
30. పరశురాముని కథ
31. విశ్వామిత్రుని వృత్తాంతము
32. నహుషుని వృత్తాంతము
33. యయాతి చరిత్రము
34. దేవయాని యయాతి వరించుట
35. యయాతి శాపము
36. పూరువు వృత్తాంతము
37. యయాతి బస్తోపాఖ్యానము
38. పూరుని చరిత్ర
39. దుష్యంతుని చరిత్రము
40. భరతుని చరిత్ర
41. రంతిదేవుని చరిత్రము
42. పాంచాలాదుల వంశము
43. బృహద్రథుని వృత్తాంతము
44. శంతనుని వృత్తాంతము
45. భీష్మని వృత్తాంతము
46. పాండవ కౌరవుల కథ
47. ఋశ్యశృంగుని వృత్తాంతము
48. ద్రుహ్యానుతుర్వసులవంశము
49. యదువంశ చరిత్రము
50. కార్తవీర్యుని చరిత్ర
51. శశిబిందుని చరిత్ర
52. వసుదేవుని వంశము
53. శ్రీకృష్ణావతార కథా సూచన
54. పూర్ణి

దశమ స్కంధము – పూర్వ భాగము

1. ఉపోద్ఘాతము
2. పరీక్షిత్తు కృష్ణలీల లడుగుట
3. వసుదేవ దేవకీల ప్రయాణం
4. కంసుని అడ్డగించుట
5. వసుదేవుని ధర్మబోధ
6. మథురకు నారదుడు వచ్చుట
7. దేవకీ వసుదేవుల చెరసాల
8. యోగమాయ నాజ్ఞాపించుట
9. రోహిణి బలభద్రుని కనుట
10. బ్రహ్మాదుల స్తుతి
11. దేవకి కృష్ణుని కనుట
12. వసుదేవుడు కృష్ణుని పొగడుట
13. దేవకి చేసిన స్తుతి
14. దేవకీ వసుదేవుల పూర్వజన్మ
15. కృష్ణుడు శిశురూపి యగుట
16. కృష్ణుని వ్రేపల్లెకు తరలించుట
17. శయ్యన నుంచుట
18. దేవకి బిడ్డను విడువ వేడుట
19. మాయ మింటనుండి పలుకుట
20. కంసునికి మంత్రుల సలహా
21. కృష్ణునికి జాతకర్మచేయుట
22. జలక మాడించుట

24. నందుడు వసుదేవుని చూచుట
25. వసుదేవ నందుల సంభాషణ
26. పూతన వ్రేపల్లె కొచ్చుట
27. పూతన బాలకృష్ణుని చూచుట
28. పూతన కృష్ణుని ముద్దాడుట
29. పూతన కృష్ణునికి పాలిచ్చుట
30. పూతన సత్తువ పీల్చుట
31. పూతన నేలగూలుట
32. యశోద కృష్ణుని తొట్లనిడుట
33. కృష్ణుడు శకటము దన్నుట
35. తృణావర్తుడు కొనిపోవుట
36. పాలుతాగి విశ్వరూప ప్రదర్శన
38. బలరామ కృష్ణుల నామకరణం
39. బలరామ కృష్ణుల క్రీడాభివర్ణన
40. హరిహరా భేదము చూపుట
45. గోపికలు కృష్ణుని యల్లరి చెప్పుట
47. యశోద గోపికల నొడంబరచుట
48. కృష్ణుడు మన్ను దినె ననుట
49. నోటిలో విశ్వరూప ప్రదర్శన
50. నంద యశోదల పూర్వజన్మ
51. చిలుకుతున్న కవ్వం పట్టుట
53. యశోద కృష్ణుని అదిలించుట
54. కృష్ణుని ఱోలుకి కట్టుట
55. గుహ్యకుల నారదశాపం
56. కృష్ణుడు మద్దిగవను గూల్చుట
57. గుహ్యకులు కృష్ణుని పొగడుట
58. కపటబాల లీలలు
59. బృందావనము బోవతలచుట
60. బృందావనమునకు బోవుట
61. బృందావనము జొచ్చుట
62. వత్సాసుర వధ
64. బకాసుర వధ
65. చల్దులు గుడుచుట
66. అఘాసుర వధ
67. సురలు పూలు గురియించుట
68. చల్దు లారగించుట
69. క్రేపుల వెదక బోవుట
70. బ్రహ్మ వత్స బాలకుల దాచుట
71. వత్స బాలకుల రూపు డగుట
72. బలరాము డన్న రూ పెరుగుట
73. బ్రహ్మ తర్కించుకొనుట
74. బ్రహ్మ పూర్ణిజేయుట
75. పులినంబునకు తిరిగివచ్చుట
76. కృష్ణుడు అత్మీయు డగుట
77. ఆలకదుపుల మేప బోవుట
78. ఆవుల మేపుచు విహరించుట
79. ధేనుకాసుర వధ
80. విషకలిత కాళింది గనుగొనుట
81. కాళిందిలో దూకుట
82. గోపికలు విలపించుట
83. కాళియ మర్ధనము
84. నాగకాంతలు స్తుతించుట
85. కాళిందుని విన్నపము
86. కాళిందుని శాసించుట
87. కాళియుని పూర్వకథ
88. కార్చిచ్చు చుట్టుముట్టుట
89. గ్రీష్మఋతు వర్ణనము
90. ప్రలంబాసుర వధ
91. దావాగ్ని తాగుట
92. వర్షర్తు వర్ణనము
93. వర్షాగమ విహారంబు
94. శరదృతువర్ణనము
95. వేణు విలాసంబు
96. గోపికల వేణునాథుని వర్ణన

97. హేమంతఋతు వర్ణనము
98. గోపికల కాత్యాయని సేవనంబు
99. గోపికా వస్త్రాపహరణము
100. గోపికల యెడ ప్రసన్ను డగుట
101. విప్రవనితా దత్తాన్న భోజనంబు
102. విప్రుల విచారంబు
103. యాగము చేయ యోచించుట
104. ఇంద్రయాగ నివారణంబు
105. పర్వత భంజనంబు
106. పాషాణ సలిల వర్షంబు
107. గోవర్ధనగిరి నెత్తుట
108. గోపకులు నందునికి జెప్పుట
109. ఇంద్రుడు పొగడుట
110. కామధేనువు పొగడుట
111. వరుణునినుండి తండ్రి దెచ్చుట
112. శరద్రాత్రి గోపికలు జేరవచ్చుట
113. గోపికలకు నీతులు చెప్పుట
114. గోపికల దీనాలాపములు
115. ఆత్మారాముడై రమించుట
116. గోపికలు కృష్ణుని వెదకుట
117. గోపికల తాదాన్యతోన్మత్తత
118. గోపికల విరహపు మొరలు
119. గోపికలకు ప్రత్యక్షమగుట
120. గోపికలతో సంభాషించుట
121. రాసక్రీడా వర్ణనము
122. గోపికలవద్ద పాడుట
123. గోపికలతో జలక్రీడ లాడుట
124. గోపికలతోడ క్రీడించుట
125. సర్పరూపి శాపవిమోచనము
127. శంఖచూడుని వధ
128. గోపికల విరహాలాపములు
129. వృషభాసుర వధ
130. కంసునికి నారదుడు జెప్పుట
131. కంసుని మంత్రాలోచన
132. కంసు డక్రూరునితో మాట్లాడుట
133. కేశిని సంహారము
134. నారదుడు కృష్ణుని దర్శించుట
135. వ్యోమాసురుని సంహారించుట
136. అక్రూరుడు వ్రేపల్లెకు వచ్చుట
137. అక్రూరుడు బృందావనం గనుట
138. అక్రూరుడు బలకృష్ణుల గనుట
139. అక్రూర నందాదుల సంభాషణ
140. వ్రేతలు కలగుట
141. కృష్ణుడు మథురకు చనుట
142. అక్రూరుని దివ్యదర్శనములు
143. శ్రీమానినీచోర దండకము
144. కృష్ణుడు మథురను గనుట
145. రజకునివద్ద వస్త్రము ల్గొనుట
147. సుదాముని మాలలు గైకొనుట
148. కుబ్జ ననుగ్రహించుట
149. విల్లు విరుచుట
150. సూర్యాస్తమయ వర్ణన
151. చంద్రోదయ వర్ణన
152. కంసుడు దుశ్శకునము ల్గనుట
153. సూర్యోదయ వర్ణన
154. మల్లరంగ వర్ణన
155. కరిపాలకునితో సంభాషణ
156. కువలయాపీడముతో బోరుట
158. మల్లావనీ ప్రవేశము
159. చాణూరునితో సంభాషణ
160. చాణూర ముష్టికులతో పోరు
161. పౌరకాంతల ముచ్చటలు

162. చాణూర ముష్టికుల వధ
163. కంస వధ
164. కంససోదరుల వధ
165. కంసుని భార్యలు విలపించుట
166. దేవకీ వసుదేవుల విడుదల
167. ఉగ్రసేనుని రాజుగ చేయుట
168. నందుని వ్రేపల్లెకు పంపుట
169. రామకృష్ణుల ఉపనయనము
170. సాందీపుని వద్ద శిష్యు లగుట
171. గురుపుత్రుని తేబోవుట
172. గురుపుత్రుని తెచ్చి ఇచ్చుట
173. గోపస్త్రీలకడ కుద్ధవుని బంపుట
174. నందోద్ధవ సంవాదము
175. గోపికలు యుద్ధవుని గనుట
176. భ్రమర గీతములు
177. ఉద్ధవుడు గోపికల నూరార్చుట
178. ఉద్ధవునికడ గోపికలు వగచుట
179. కుబ్జగృహంబున కేగుట
180. కుబ్జతో క్రీడించుట
181. అక్రూరుడు పొగడుట
182. అక్రూరుని హస్తిన పంపుట
183. అక్రూరునితో కుంతి సంభాషణ
184. అక్రూర ధృతరాష్ట్రుల సంభాషణ
185. అస్తిప్రాస్తులు మొరపెట్టుట
186. జరాసంధుని మథుర ముట్టడి
187. జరాసంధునితో పోర వెడలుట
188. జరాసంధుని సంవాదము
189. జరాసంధునిసేన పోరాటము
190. కృష్ణుడు విజృంభించుట
191. బలరాముడు విజృంభించుట
192. జరాసంధుని విడుచుట
193. కాలయవనునికి నారదుని బోధ
194. కాలయవనుని ముట్టడి
195. ద్వారకానగర నిర్మాణము
196. పౌరులను ద్వారకకు తెచ్చుట
197. కాలయవనుడు వెంటజనుట
198. కాలయవనుడు నీరగుట
199. ముచికుందుడు స్తుతించుట
200. జరసంధుడు గ్రమ్మర విడియుట
201. ప్రవర్షణ పర్వ తారోహణంబు
202. రుక్మిణీకల్యాణ కథారంభము
203. రుక్మిణీ జననంబు
204. రుక్మిణి సందేశము పంపుట
205. వాసుదే వాగమన నిర్ణయము
206. వాసుదే వాగమనంబు
207. రుక్మిణీ గ్రహణంబు
208. రాజలోక పలాయనంబు
209. రుక్మి యనువాని భంగంబు
210. రుక్మిణీ కల్యాణంబు
211. పూర్ణి

దశమ స్కంధము – ఉత్తర భాగము

1. ఉపోద్ఘాతము
2. ప్రద్యుమ్న జన్మంబు
3. శంబరోద్యగంబు
4. రతీ ప్రద్యుమ్ను లాగమనంబు
5. శమంతకమణి పొందుట
6. ప్రసేనుడు వధింపబడుట
7. సత్రాజితుని నిందారోపణ
8. జాంబవతి పరిణయంబు
9. సత్రాజితునకు మణి దిరిగి యిచ్చుట
10. సత్యభామా పరిణయంబు

శీర్షికల జాబితా

11. శతధన్వుఁడు మణి గొనిపోవుట
12. శతధన్వుని ద్రుంచుట
13. దుర్యోధనుని గదా విద్యాభ్యాసము
14. ఇంద్రప్రస్థంబున కరుగుట
15. అర్జునితో మృగయావినోదంబు
16. కాళింది మిత్రవిందల పెండ్లి
17. నాగ్నజితి పరిణయంబు
18. భద్ర లక్షణల పరిణయంబు
19. నరకాసుర వధ కేగుట
20. సత్యభామ యుద్ధంబు
21. నరకాసురుని వధించుట
22. కన్యలం బదాఱువేలం దెచ్చుట
23. పారిజా తాపహరణంబు
24. పదాఱువేల కన్యల పరిణయం
25. రుక్మిణీదేవి విప్రలంభంబు
26. రుక్మిణిదేవి స్తుతించుట
27. రుక్మిణీదేవి నూరడించుట
28. కృష్ణ కుమా రోత్పత్తి
29. ప్రద్యుమ్న వివాహంబు
30. రుక్మి బలరాముల జూదంబు
31. బాణున కీశ్వర ప్రసాద లబ్ధి
32. ఉషాకన్య స్వప్నంబు
33. చిత్రరేఖ పటంబున చూపుట
34. చిత్రరేఖ అనిరుద్ధుని దెచ్చుట
35. అనిరుద్ధుని నాగపాశ బద్ధంబు
36. బాణాసురునితో యుద్ధంబు
37. శివ కృష్ణులకు యుద్ధ మగుట
38. మహేశ వైష్ణవ జ్వర ప్రకారంబు
39. శివుడు కృష్ణుని స్తుతించుట
40. నృగోపాఖ్యానంబు
41. నృగుడు యూసరవి ల్లగుట
42. బలరాముని ఘోషయాత్ర
43. కాళిందీ భేదనంబు
44. పౌండ్రకవాసుదేవుని వధ
45. కాశీరాజు వధ
46. ద్వివిదుని వధించుట
47. సాంబుడు లక్షణ నెత్తకు వచ్చుట
48. బలుడు నాగనగరం బేగుట
49. హస్తిన గంగం ద్రోయబోవుట
50. నారదుని ద్వార కాగమనంబు
51. షోడశసహస్ర స్త్రీ సంగతంబు
52. భూసురుని దౌత్యంబు
53. ధర్మజు రాజసూ యారంభంబు
54. పాండవులు శ్రీకృష్ణు నెదుర్కొనుట
55. దిగ్విజయంబు
56. జరాసంధుని వధింపఁ బోవుట
57. జరాసంధ వధ
58. రాజ బంధ మోక్షంబు
59. రాజసూయంబు నెఱవేర్చుట
60. శిశుపాలుని వధించుట
61. ధర్మరాజాదుల అవబృథంబు
62. సుయోధనుడు ద్రెళ్ళుట
63. సాల్వుండు ద్వారక న్నిరోధించుట
64. యదు సాల్వ యుద్ధంబు
65. కృష్ణ సాళ్వ యుద్ధంబు
66. సాళ్వుని వధించుట
67. దంతవక్త్రుని వధించుట
68. బలరాముని తీర్థయాత్ర
69. బలుడు పల్వలుని వధించుట
70. కుచేలోపాఖ్యాన ప్రారంభంబు
71. కుచేలుని ఆదరించుట
72. గురుప్రశంస చేయుట

73. అటుకు లారగించుట
74. శమంతకపంచకమున కరుగుట
75. కుంతీదేవి దుఃఖంబు
76. నందాదులు చనుదెంచుట
77. లక్షణ ద్రౌపదీ సంభాషణంబు
78. సకలరాజుల శిక్షించుట
79. వసుదేవుని గ్రతువు
80. మృతులైన సహోదరులఁ దెచ్చుట
81. సుభద్రా పరిణయంబు
82. శ్రుతదేవ జనకుల చరిత్రంబు
83. శ్రుతి గీతలు
84. విష్ణు సేవా ప్రాశస్త్యంబు
85. వృకాసురుండు మడియుట
86. భృగుమహర్షి శోధనంబు
87. విప్రుని ఘనశోకంబు
88. మృత విప్రసుతులఁ దెచ్చుట
89. కృష్ణుని భార్యా సహస్ర విహారంబు
90. యదు వృష్ణి భో జాంధక వంశంబు
91. పూర్ణి

ఏకాదశ స్కంధము

1. ఉపోద్ఘాతము
2. భూభారంబు వాపుట
3. యాదవుల హతంబు
4. కృష్ణ సందర్శనంబు
5. వసుదేవ ప్రశ్నంబు
6. విదేహ హర్షభ సంభాషణ
7. కవి సంభాషణ
8. హరిముని సంభాషణ
9. అంతరిక్షు సంభాషణ
10. ప్రబుద్ధుని సంభాషణ
11. పిప్పలాయన భాషణ
12. ఆవిర్హోత్రుని భాషణ
13. నారయణఋషి భాషణ
14. వైకుంఠం మరలఁ గోరుట
15. ప్రభాసంకు బంపుట
16. ఉద్ధవున కుపదేశం
17. అవధూత సంభాషణ
18. శ్రీకృష్ణ నిర్యాణంబు
19. పూర్ణి

ద్వాదశ స్కంధము

1. ఉపోద్ఘాతము
2. రాజుల యుత్పత్తి
3. కల్క్యవతారంబు
4. కలియుగ ధర్మ ప్రకారంబు
5. కల్ప ప్రళయ ప్రకారంబు
6. ప్రళయ విశేషంబులును
7. తక్షక దష్టుడైన పరీక్షిన్మృతి
8. సర్పయాగ విరమణ
9. పురాణానుక్రమణిక
10. మార్కండేయోపాఖ్యానంబు
11. ద్వాదశాదిత్య ప్రకారంబు
12. పురాణ గ్రంథ సంఖ్యలు
13. పూర్ణ

ఇది శ్రీమద్భాగవత పురాణము

అనుబంధం –3

అకారాది శీర్షికలు

శీర్షిక పేరు – స్కంధము

అతరిక్షు – ఉషాకన్య

అంతరిక్షు సంభాషణ	11
అంబరీషోపాఖ్యానము	9
అక్రూర ధృతరాష్ట్రుల సంభాషణ	10.1
అక్రూర నందాదుల సంభాషణ	10.1
అక్రూరుడు పొగడుట	10.1
అక్రూరుడు బలకృష్ణుల గనుట	10.1
అక్రూరుడు బృందావనం గనుట	10.1
అక్రూరుడు వ్రేపల్లెకు వచ్చుట	10.1
అక్రూరుని దివ్యదర్శనములు	10.1
అక్రూరుని హస్తిన పంపుట	10.1
అక్రూరునితో కుంతి సంభాషణ	10.1
అఘాసుర వధ	10.1
అజామిళోపాఖ్యానము	6
అటుకు లారగించుట	10.2
అదితి కశ్యపుల సంభాషణ	8
అనిరుద్ధుని నాగపాశ బద్ధంబు	10.2
అన్యదేవభజన ఫలంబు	2
అప్సరల ఆవిర్భావము	8
అమృతము పంచుట	8
అర్చిపృథుల జననము	4
అర్జునితో మృగయా వినోదం	10.2
అవతారంబుల వైభవంబు	2
అవధూత సంభాషణ	11
అశ్వత్థామ గర్వ పరిహారంబు	1
అశ్వత్థామని తెచ్చుట	1
అస్త్రిప్రాస్తులు మొరపెట్టుట	10.1
అగ్నీధ్రాదుల జన్మంబు	5.1
ఆత్మారాముడై రమించుట	10.1
ఆలకదుపుల మేప బోవుట	10.1
ఆవిర్హోత్రుని భాషణ	11
ఆవుల మేపుచు విహరించుట	10.1
ఆశ్రమాదుల ధర్మములు	7
ఇంద్రప్రస్థంబున కరుగుట	10.2
ఇంద్రయాగ నివారణంబు	10.1
ఇంద్రసావర్ణిమనువు చరిత్ర	8
ఇంద్రుడు పొగడుట	10.1
ఇక్ష్వాకుని వంశము	9
ఈశ్వర దక్షుల విరోధము	4
ఉగ్రసేనుని రాజుగ చేయుట	10.1
ఉచ్చైశ్రవ ఆవిర్భవము	8
ఉత్తమమనువు చరిత్ర	8
ఉద్ధవుడు గోపికల నూరార్చుట	10.1
ఉద్ధవున కుపదేశం	11
ఉద్ధవునికడ గోపికలు వగచుట	10.1

ప్రతీ స్కంధమునకు ప్రారంభమున ఉపోద్ఘాతము; చివర పూర్ణి కలవు

ఉషాకన్య స్వప్నంబు	10.2

ఋశ్యశృంగ – కాళిందు

ఋశ్యశృంగుని వృత్తాంతం	9
ఋషభుని జన్మంబు	5.1
ఋషభుని తపంబు	5.1
ఋషభుని రాజ్యాభిషేకము	5.1
ఏకవింశత్యవతారములు	1
ఐరావత ఆవిర్భావము	8
కంస వధ	10.1
కంససోదరుల వధ	10.1
కంసుడక్రూరునితోమాట్లాడుట	10.1
కంసుడు దుశ్శకునము ల్గనుట	10.1
కంసుని అడ్డగించుట	10.1
కంసుని భార్యలు విలపించుట	10.1
కంసుని మంత్రాలోచన	10.1
కంసునికి నారదుడు జెప్పుట	10.1
కంసునికి మంత్రుల సలహా	10.1
కడలిలో నావను గాచుట	8
కథా ప్రారంభము	1
కథా ప్రారంభము	6
కథా సూచనంబు	1
కన్యకానవక వివాహంబు	3
కన్యలం బదాఱువేలం దెచ్చుట	10.2
కపటబాల లీలలు	10.1
కపిల దేవహూతి సంవాదంబు	3
కపిలమహాముని తపంబు	3
కపిలుని జన్మంబు	3
కరి మకరుల యుద్ధము	8
కరిపాలకునితో సంభాషణ	10
కర్దమప్రజాపతి వంశాభివృద్ధి	4
కర్దముని తపోయాత్ర	3
కర్దముని విమానయానంబు	3
కర్దమునికిహరిప్రత్యక్షంబగుట	3
కలి నిగ్రహంబు	1
కలియుగ ధర్మ ప్రకారంబు	12
కల్క్యవతారంబు	12
కల్ప ప్రళయ ప్రకారంబు	12
కల్పవృక్ష ఆవిర్భావము	8
కల్పాంత వర్ణన	8
కల్మాషపాదుని చరిత్రము	9
కవి సంభాషణ	11
కశ్యపుని రుద్రస్తోత్రంబు	3
కామధేనువు పొగడుట	10.1
కార్చిచ్చు చుట్టుముట్టుట	10.1
కార్తవీర్యుని చరిత్ర	9
కాల నిర్ణయంబు	3
కాలకూట విషము పుట్టుట	8
కాలయవనుడు నీరగుట	10.1
కాలయవనుడు వెంటజనుట	10.1
కాలయవనుని ముట్టడి	10.1
కాలయవనునికి నారదునిబోధ	10.1
కాళింది మిత్రవిందల పెండ్లి	10.2
కాళిందిలో దూకుట	10.1
కాళిందీ భేదనంబు	10.2
కాళిందుని విన్నపము	10.1
కాళిందుని శాసించుట	10.1
కాళియ మర్ధనము	10.1
కాళియుని పూర్వకథ	10.1
కాశీరాజు వధ	10.2
కుంతి స్తుతించుట	1
కుంతీదేవి దుఃఖంబు	10.2
కుచేలుని ఆదరించుట	10.2
కుచేలోపాఖ్యాన ప్రారంభంబు	10.2
కుబ్జ ననుగ్రహించుట	10.1

కుబ్జగృ – గోపికలకు

కుబ్జగృహంబున కేగుట	10.1
కుబ్జతో క్రీడించుట	10.1
కువలయాపీడముతో బోరుట	10.1
కూర్మావతారము	8
కృతిపతి నిర్ణయము	1
కృతిపతి నిర్ణయము	6
కృష్ణ కుమా రోత్పత్తి	10.2
కృష్ణ సందర్శనంబు	11
కృష్ణ సాళ్వ యుద్ధంబు	10.2
కృష్ణనిర్యాణంబు వినుట	1
కృష్ణాది నిర్యాణంబు	3
కృష్ణావతారంబు	2
కృష్ణుడు అత్మీయు డగుట	10.1
కృష్ణుడు భామల జూడబోవుట	1
కృష్ణుడు మథురకు చనుట	10.1
కృష్ణుడు మథురను గనుట	10.1
కృష్ణుడు మద్దిగవను గూల్చుట	10.1
కృష్ణుడు మన్ను దినె ననుట	10.1
కృష్ణుడు విజృంభించుట	10.1
కృష్ణుడు శకటము దన్నుట	10.1
కృష్ణుడు శిశురూపి యగుట	10.1
కృష్ణుని భార్యాసహస్ర విహారం	10.2
కృష్ణుని ఱోలుకి కట్టుట	10.1
కృష్ణుని వ్రేపల్లెకు తరలించుట	10.1
కృష్ణునికి జాతకర్మచేయుట	10.1
కేశిని సంహారము	10.1
క్రేపుల వెదక బోవుట	10.1
ఖట్వాంగు మోక్ష ప్రకారంబు	2
ఖట్వాంగుని చరిత్రము	9
గంగాప్రవాహ వర్ణన	9
గజేంద్ర రక్షణము	8
గజేంద్రమోక్షణకథాప్రారంభం	8
గజేంద్రమోక్షణ కథా ఫలసృతి	8
గజేంద్రుని కొలను ప్రవేశము	8
గజేంద్రుని దీనాలాపములు	8
గజేంద్రుని పూర్వజన్మ కథ	8
గజేంద్రుని వర్ణన	8
గయుని చరిత్రంబు	5.2
గరళ భక్షణము	8
గర్భసంభవ ప్రకారంబు	3
గర్భస్థ వామనుని స్తుతించుట	8
గర్భస్థకుని విష్ణువు రక్షించుట	1
గురుపాఠీన విహరణము	8
గురుపుత్రుని తెచ్చి ఇచ్చుట	10.1
గురుపుత్రుని తేబోవుట	10.1
గురుప్రశంస చేయుట	10.2
గుహ్యకుల నారదశాపం	10.1
గుహ్యకులు కృష్ణుని పొగడుట	10.1
గోపకులు నందునికి జెప్పుట	10.1
గోపస్త్రీలకడ కుద్ధవుని బంపుట	10.1
గోపికల కాత్యాయని సేవనం	10.1
గోపికల తాదాన్యతోన్మత్తత	10.1
గోపికల దీనాలాపములు	10.1
గోపికల యెడ ప్రసన్ను డగుట	10.1
గోపికల విరహపు మొరలు	10.1
గోపికల విరహాలాపములు	10.1
గోపికల వేణునాథుని వర్ణన	10.1
గోపికలకు నీతులు చెప్పుట	10.1
గోపికలకు ప్రత్యక్షమగుట	10.1

గోపికలతో – దిగ్విజ

గోపికలతో జలక్రీడ లాడుట	10.1
గోపికలతో సంభాషించుట	10.1
గోపికలతోడ క్రీడించుట	10.1
గోపికలవద్ద పాడుట	10.1
గోపికలుకృష్ణునియల్లరిచెప్పుట	10.1
గోపికలు కృష్ణుని వెదకుట	10.1
గోపికలు యుద్ధవుని గనుట	10.1
గోపికలు విలపించుట	10.1
గోపికా వస్త్రాపహరణము	10.1
గోవర్ధనగిరి ధారణంబు	2
గోవర్ధనగిరి నెత్తుట	10.1
గోవిందుని ద్వారకాగమనంబు	1
గోవృషభ సంవాదం	1
గ్రంథకర్త వంశ వర్ణనము	1
గ్రంథకర్త వంశ వర్ణనము	6
గ్రీష్మఋతు వర్ణనము	10.1
చంద్రవంశారంభము	9
చంద్రసూర్యపితృ మార్గంబు	3
చంద్రుని ఆమంత్రణంబు	6
చంద్రోదయ వర్ణన	10.1
చతుర్యుగ పరిమాణంబు	3
చల్దు లారగించుట	10.1
చల్దులు గుడుచుట	10.1
చాక్షుసమనువు చరిత్ర	8
చాణూర ముష్టికుల వధ	10.1
చాణూర ముష్టికులతో పోరు	10.1
చాణూరునితో సంభాషణ	10.1
చిత్రకేతోపాఖ్యానము	6
చిత్రరేఖ అనిరుద్ధుని దెచ్చుట	10.2
చిత్రరేఖ పటంబున చూపుట	10.2
చిలుకుతున్న కవ్వం పట్టుట	10.1
జంభాసురుని వృత్తాంతము	8
జగదుత్పత్తి లక్షణంబు	3
జగనమోహిని కథ	8
జగన్మోహిని వర్ణన	8
జమదగ్ని వృత్తాంతము	9
జరసంధుడుగ్రమ్మరవిడియుట	10.1
జరాసంధ వధ	10.2
జరాసంధుని మధుర ముట్టడి	10.1
జరాసంధుని వధింపఁ బోవుట	10.2
జరాసంధుని విడుచుట	10.1
జరాసంధుని సంవాదము	10.1
జరాసంధునితో పోర వెడలుట	10.1
జరాసంధుని సేన పోరాటము	10.1
జలక మాడించుట	10.1
జాంబవతి పరిణయంబు	10.2
తక్షక దష్టుడైన పరీక్షిన్మృతి	12
తాపసుని జీవయాత్ర	2
తామసమనువు చరిత్ర	8
తృణబిందు వంశము	9
తృణావర్తుడు కొనిపోవుట	10.1
త్రికూట మందలి గజములు	8
త్రికూటపర్వత వర్ణన	8
త్రిపురాసుర సంహారము	7
త్రివిక్రమ స్ఫురణంబు	8
దంతవక్త్రుని వధించుట	10.2
దక్షప్రజాపతి వంశ విస్తారము	4
దక్షసావర్ణిమనువు చరిత్ర	8
దక్షాదుల శ్రీహరి స్తవంబు	4
దానవులు వామనుపై కెళ్ళుట	8
దావాగ్ని తాగుట	10.1
దిగ్విజయంబు	10.2

దితిగ - నారదుడు

దితి గర్భంబు ధరించుట	3
దితికశ్యప సంవాదంబు	3
దితిగర్భప్రకారంబుజెప్పుట	3
దుర్భర దానవ ప్రతాపము	8
దుర్యోధనునిగదావిద్యాభ్యాసం	10.2
దుష్యంతుని చరిత్రము	9
దూర్వాసుని కృత్య కథ	9
దేవకి కృష్ణుని కనుట	10.1
దేవకి చేసిన స్తుతి	10.1
దేవకి బిడ్డను విడువ వేడుట	10.1
దేవకి వసుదేవుల చెరసాల	10.1
దేవకి వసుదేవుల పూర్వజన్మ	10.1
దేవకి వసుదేవుల విడుదల	10.1
దేవతల నరసింహ స్తుతి	7
దేవతలు శ్రీహరిని నుతించుట	3
దేవమనుష్యాదుల సృష్టి	3
దేవయాని యయాతి వరించుట	9
దేవసావర్ణిమనువు చరిత్ర	8
దేవహూతి నిర్యాణంబు	3
దేవహూతి పరిణయంబు	3
దేవహూతితో గ్రుమ్మరుట	3
దేవాసుర యుద్ధము	6
ద్రుహ్యానుతుర్వసులవంశము	9
ద్రౌపది పుత్రశోకం	1
ద్వాదశాదిత్య ప్రకారంబు	12
ద్వారకానగర నిర్మాణము	10.1
ద్వివిదుని వధించుట	10.2
ధక్షాధ్వర ధ్వంసంబు	4
ధన్వంతర్యామృత జననము	8
ధరణీ ధర్మదేవత లుద్ధరణంబు	1
ధర్మజు రాజసూ యారంభంబు	10.2
ధర్మజుడు భీష్ముని కడ కేగుట	1
ధర్మనందన రాజ్యాభిషేకంబు	1
ధర్మరాజాదుల అవబృథంబు	10.2
ధర్మసావర్ణిమనువు చరిత్ర	8
ధారణా యోగ విషయంబు	2
ధృతరాష్ట్రాదుల నిర్గమంబు	1
ధేనుకాసుర వధ	10.1
ధ్రువక్షితిని నిలుచుట	4
ధ్రువయక్షుల యుద్ధము	4
ధ్రువుండు తపంబు చేయుట	4
ధ్రువుండు మరలివచ్చుట	4
ధ్రువోపాఖ్యానము	4
నంద యశోదల పూర్వజన్మ	10.1
నందాదులు చనుదెంచుట	10.2
నందుడు వసుదేవుని చూచుట	10.1
నందుని వ్రేపల్లెకు పంపుట	10.1
నందోద్ధవ సంవాదము	10.1
నముచి వృత్తాంతము	8
నరక లోక విషయములు	5.2
నరకాసుర వధ కేగుట	10.2
నరకాసురుని వధించుట	10.2
నరనారాయణావతారంబు	2
నహుషుని వృత్తాంతము	9
నాగకాంతలు స్తుతించుట	10.1
నాగ్నజితి పరిణయంబు	10.2
నాభాగుని చరిత్ర	9
నారదాగమనంబు	1
నారదుడు కృష్ణుని దర్శించుట	10.1

నారదుని - ప్రకృతి

నారదుని గాలసూచనంబు	1
నారదుని ద్వార కాగమనంబు	10.2
నారదుని పరిప్రశ్నంబు	2
నారదుని పూర్వకల్పము	1
నారదుని పూర్వజన్మంబు	7
నారదునికి దేవుడు దోచుట	1
నారయ కృతి ఆరంభంబు	2
నారయణఋషి భాషణ	11
నారాయణుని వైభవం	2
నారాయణుని వైషమ్య అభావం	7
నిమి కథ	9
నృగుడు యూసరవి ల్లగుట	10.2
నృగోపాఖ్యానంబు	10.2
నృసింహరూప ఆవిర్భావము	7
నైమిశారణ్య వర్ణనము	1
నోటిలో విశ్వరూప ప్రదర్శన	10.1
పదాఱువేల కన్యల పరిణయం	10.2
పయోభక్షణ వ్రతము	8
పరమాత్ముని లీలలు	2
పరశురాముని కథ	9
పరీక్షి జ్జన్మంబు	1
పరీక్షిత్తు కృష్ణలీల లడుగుట	10.1
పరీక్షిత్తు దిగ్విజయయాత్ర	1
పరీక్షిత్తు వేటాడుట	1
పరీక్షిత్తుని ప్రాయోపవేశంబు	1
పర్వత భంజనంబు	10.1
పాంచాలాదుల వంశము	9
పాండవ కౌరవుల కథ	9
పాండవుల మహాప్రస్థానంబు	1
పాండవులుశ్రీకృష్ణునెదుర్కొనుట	10.2
పాతాళ లోకములు	5.2
పారిజా తాపహరణంబు	10.2
పాలుతాగి విశ్వరూప ప్రదర్శన	10.1
పాషాణ సలిల వర్షంబు	10.1
పిప్పలాయన భాషణ	11
పురంజను కథ	4
పురాణ గ్రంథ సంఖ్యలు	12
పురాణానుక్రమణిక	12
పురుక్సుతుని వృత్తాంతము	9
పురూరవుని కథ	9
పులినంబునకు తిరిగివచ్చుట	10.1
పూతన కృష్ణుని ముద్దాడుట	10.1
పూతన కృష్ణునికి పాలిచ్చుట	10.1
పూతన నేలగూలుట	10.1
పూతన బాలకృష్ణుని చూచుట	10.1
పూతన వ్రేపల్లె కొచ్చుట	10.1
పూతన సత్తువ పీల్చుట	10.1
పూరుని చరిత్ర	9
పూరువు వృత్తాంతము	9

ప్రతీ స్కంధమునకు ప్రారంభమున ఉపోద్ఘాతము; **చివర పూర్ణి కలవు**

పూర్వ సఖుని ఉవాచ	4
పృథుండు హరిని స్తుతించుట	4
పృథుని బరమపద ప్రాప్తి	4
పృథుని యజ్ఞకర్మములు	4
పృథుని రాజ్యపాలన	4
పౌండ్రకవాసుదేవుని వధ	10.2
పౌరకాంతల ముచ్చటలు	10.1
పౌరులను ద్వారకకు తెచ్చుట	10.1
ప్రకృతి పురుష వివేకంబు	3

ప్రచేత - భక్తి

ప్రచేతసుల తపంబు	4
ప్రచేతసులు ముక్తికిఁ జనుట	4
ప్రద్యుమ్న జన్మంబు	10.2
ప్రద్యుమ్న వివాహంబు	10.2
ప్రపంచాది ప్రశ్నంబు	2
ప్రబుద్ధుని సంభాషణ	11
ప్రభాసంకు బంపుట	11
ప్రలంబాసుర వధ	10.1
ప్రళ యావసాన వర్ణన	8
ప్రళయ విశేషంబులును	12
ప్రవర్షణ పర్వ తారోహణంబు	10.1
ప్రసేనుడు వధింపబడుట	10.2
ప్రహ్లా దాగమనము	8
ప్రహ్లాద చరిత్రము	7
ప్రహ్లాదాజగర సంవాదము	7
ప్రహ్లాదుడు స్తుతించుట	7
ప్రహ్లాదుని జన్మంబు	7
ప్రహ్లాదుని హింసించుట	7
ప్రాచీనబర్హి యజ్ఞములు	4
ప్రియవ్రతుని బ్రహ్మదర్శనంబు	5.1
బకాసుర వధ	10.1
బలరామ కృష్ణుల క్రీడాభివర్ణన	10.1
బలరామ కృష్ణుల నామకరణం	10.1
బలరాము డన్న రూ పెరుగుట	10.1
బలరాముడు విజృంభించుట	10.1
బలరాముని ఘోషయాత్ర	10.2
బలరాముని తీర్థయాత్ర	10.2
బలి దాన నిర్ణయము	8
బలి ప్రతాపము	8
బలి యుద్ధ యాత్ర	8
బలిని బంధించుట	8
బలియజ్ఞమును విస్తరించుట	8
బలుడు నాగనగరం బేగుట	10.2
బలుడు పల్వలుని వధించుట	10.2
బాణాసురునితో యుద్ధంబు	10.2
బాణున కీశ్వర ప్రసాద లబ్ధి	10.2
బుధుని వృత్తాంతము	9
బృందావనము జొచ్చుట	10.1
బృందావనము బోవతలచుట	10.1
బృందావనమునకు బోవుట	10.1
బృహద్రథుని వృత్తాంతము	9
బృహస్పతి తిరస్కారము	6
బృహస్పతి మంత్రాంగము	8
బ్రహ్మ అధిపత్యం బొ డయుట	2
బ్రహ్మ జన్మ ప్రకారము	3
బ్రహ్మ తర్కించుకొనుట	10.1
బ్రహ్మ పూర్ణిజేయుట	10.1
బ్రహ్మ మానస సర్గంబు	3
బ్రహ్మ వత్స బాలకుల దాచుట	10.1
బ్రహ్మకు ప్రసన్న డగుట	2
బ్రహ్మకు హరి ప్రత్యక్ష మగుట	3
బ్రహ్మణ ప్రశంస	3
బ్రహ్మదేవుని విష్ణుస్తోత్రంబు	3
బ్రహ్మవరము లిచ్చుట	7
బ్రహ్మసావర్ణిమనువు చరిత్ర	8
బ్రహ్మస్తవంబు	3
బ్రహ్మండోత్పత్తి	3
బ్రహ్మదుల స్తుతి	10.1
బ్రహ్మదుల హరిస్తుతి	8
భక్తియోగంబు	3

భగణ - రాజ ప్ర

భగణ విషయము	5.2
భగీరథుని చరితంబు	9
భద్ర లక్షణల పరిణయంబు	10.2
భద్రసావర్ణిమనువు చరిత్ర	8
భరతుండు వనంబుఁ జనుట	5.1
భరతుని చరిత్ర	9
భరతుని జన్మంబు	5.1
భరతుని పట్టాభిషేకంబు	5.1
భవిష్యద్రా జేతిహాసము	9
భాగవత దశలక్షణంబులు	2
భాగవత వైభవంబు	2
భాగవతపురాణ వైభవంబు	2
భీష్మనిర్యాణంబు	1
భీష్ముని వృత్తాంతము	9
భూ ద్వీప వర్ష విస్తారములు	5.2
భూభారంబు వాపుట	11
భూమిని బితుకుట	4
భూమ్యుద్ధరణంబు	3
భూసురుని దౌత్యంబు	10.2
భృగుమహర్షి శోధనంబు	10.2
భ్రమర గీతములు	10.1
మంధరగిరిని తెచ్చుట	8
మత్యావతార కథా ఫలసృతి	8
మత్స్యావతార కథా ప్రారంభం	8
మత్స్యావతారంబు	2
మథురకు నారదుడు వచ్చుట	10.1
మరుత్తుని చరిత్ర	9
మరుద్గణంబుల జన్మంబు	6
మల్లరంగ వర్ణన	10.1
మల్లావనీ ప్రవేశము	10.1
మహదాదుల సంభవంబు	3
మహదాదులు హరి స్తుతి	3
మహేశ వైష్ణవ జ్వర ప్రకారంబు	10.2
మాంధాత కథ	9
మాయ మింటనుండి పలుకుట	10.1
మాయా ప్రకారంబు	2
మార్కండేయోపాఖ్యానంబు	12
మీనావతారుని ఆనతి	8
ముచికుందుడు స్తుతించుట	10.1
మృత విప్రసుతులఁ దెచ్చుట	10.2
మృతులైనసహోదరులఁదెచ్చుట	10.2
మైత్రేయునిఁ గనుగొనుట	3
మోక్షప్రదుండు శ్రీహరి	2
యదువృష్ణిభోజాంధక వంశం	10.2
యదు సాల్వ యుద్ధంబు	10.2
యదువంశ చరిత్రము	9
యయాతి చరిత్రము	9
యయాతి బస్తోపాఖ్యానము	9
యయాతి శాపము	9
యశోద కృష్ణుని అదిలించుట	10.1
యశోద కృష్ణుని తొట్లనిడుట	10.1
యశోద గోపికల నొడంబరచుట	10.1
యాగము చేయ యోచించుట	10.1
యాదవుల కుశలం బడుగుట	1
యాదవుల హతంబు	11
యుద్ధవ దర్శనంబు	3
యోగమాయ నాజ్ఞాపించుట	10.1
రంతిదేవుని చరిత్రము	9
రజకునివద్ద వస్త్రము ల్గొనుట	10.1
రతీ ప్రద్యుమ్ను లాగమనంబు	10.2
రాక్షసుల సుతల గమనంబు	8
రాజ ప్రశ్నంబు	2

రాజబం - విదురుడు

రాజ బంధ మోక్షంబు	10.2
రాజలోక పలాయనంబు	10.1
రాజసూయంబు నెఱవేర్చుట	10.2
రాజుల యుత్పత్తి	12
రామకృష్ణుల ఉపనయనము	10.1
రామావతారంబు	2
రాసక్రీడా వర్ణనము	10.1
రాహువు వృత్తాంతము	8
రుక్మి బలరాముల జూదంబు	10.2
రుక్మి యనువాని భంగంబు	10.1
రుక్మిణి సందేశము పంపుట	10.1
రుక్మిణీదేవి స్తుతించుట	10.2
రుక్మిణి కల్యాణంబు	10.1
రుక్మిణి గ్రహణంబు	10.1
రుక్మిణి జననంబు	10.1
రుక్మిణికల్యాణ కథారంభము	10.1
రుక్మిణీదేవి నూరడించుట	10.2
రుక్మిణీదేవి విప్రలంభంబు	10.2
రైవతమనువు చరిత్ర	8
రైవతుని వృత్తాంతము	9
రోహిణి బలభద్రుని కనుట	10.1
లక్షణ ద్రౌపదీ సంభాషణంబు	10.2
లక్ష్మి నారాయణ సంభాషణ	8
లక్ష్మీదేవి పుట్టుట	8
లక్ష్మీదేవి హరిని వరించుట	8
లోకంబులు పుట్టుట	2
వత్స బాలకుల రూపు దగుట	10.1
వత్సాసుర వధ	10.1
వనంబునకుఁ జనుట	5.1
వరహావతార విసర్జనంబు	3
వరహావతారుని ఎదిరించుట	3
వరాహావతారంబు	3
వరుణునినుండి తండ్రి దెచ్చుట	10.1
వర్ణాశ్రమ ధర్మంబులు	7
వర్షర్తు వర్ణనము	10.1
వర్షాగమ విహారంబు	10.1
వర్షాధిపతుల జన్మంబు	5.1
వసుదేవ దేవకీల ప్రయాణం	10.1
వసుదేవ నందుల సంభాషణ	10.1
వసుదేవ ప్రశ్నంబు	11
వసుదేవుడు కృష్ణుని పొగడుట	10.1
వసుదేవుని గ్రతువు	10.2
వసుదేవుని ధర్మబోధ	10.1
వసుదేవుని వంశము	9
వామను డవతరించుట	8
వామనుడు గర్భస్తు డగుట	8
వామనుడు దాన మడుగుట	8
వామనుడు యజ్ఞవాటిక చేరుట	8
వామనుని భిక్ష కోరు మనుట	8
వామనుని భిక్షాగమనము	8
వామనుని విప్రుల సంభాషణ	8
వామనుని సమాధానము	8
వామనునికి దాన మిచ్చుట	8
వారుణి ఆవిర్భావము	8
వాసుదే వాగమన నిర్ణయము	10.1
వాసుదే వాగమనంబు	10.1
వికుక్షి చరితము	9
విదుర మైత్రేయ సంవాదంబు	3
విదురాగమనంబు	1
విదురుడు హస్తిన కరుగుట	4

విదురుని - శ్రీమానినీ

విదురుని తీర్థాగమనంబు	3
విదేహ హర్షభ సంభాషణ	11
విధాత వరాహస్తుతి	3
విప్రవనితా దత్తాన్న భోజనంబు	10.1
విప్రసుతుండై జన్మించుట	5.1
విప్రుడు బ్రతికివచ్చుట	5.1
విప్రుని ఘనశోకంబు	10.2
విప్రుల విచారంబు	10.1
విరాట్పురుష ప్రకారంబు	3
విరాట్స్వరూపము తెలుపుట	2
విరాడ్విగ్రహ ప్రకారంబు	3
విల్లు విరుచుట	10.1
విశ్వగర్భుని ఆవిర్భావము	8
విశ్వామిత్రుని వృత్తాంతము	9
విషకలిత కాళింది గనుగొనుట	10.1
విష్ణు సర్వాంగ స్తోత్రంబు	3
విష్ణు సేవా ప్రాశస్త్యంబు	10.2
విష్ణుని అనుగ్రహవచనము	8
విష్ణువు ఆగమనము	8
వృకాసురుండు మడియుట	10.2
వృత్రాసుర వృత్తాంతము	6
వృషభాసుర వధ	10.1
వేణు విలాసంబు	10.1
వేనుని చరిత్ర	4
వైకుంఠం మరలఁ గోరుట	11
వైకుంఠపుర వర్ణనంబు	2
వైవశ్వతమనువు చరిత్ర	8
వైవస్వతమనువు జన్మంబు	9
వ్యాసచింత	1
వ్యోమాసురుని సంహారించుట	10.1
వ్రేతలు కలగుట	10.1
శంఖచూడుని వధ	10.1
శంతనుని వృత్తాంతము	9
శంబరోద్యగంబు	10.2
శతధన్వుఁడు మణి గొనిపోవుట	10.2
శతధన్వుని ద్రుంచుట	10.2
శబళాశ్వులకు బోధించుట	6
శమంతకపంచకాని కరుగుట	10.2
శమంతకమణి పొందుట	10.2
శయ్యన నుంచుట	10.1
శరదృతువర్ణనము	10.1
శరద్రాత్రి గోపికలు జేరవచ్చుట	10.1
శర్యాతి వృత్తాంతము	9
శశిబిందుని చరిత్ర	9
శివ కృష్ణులకు యుద్ధ మగుట	10.2
శివుం డనుగ్రహించుట	4
శివుడు కృష్ణుని స్తుతించుట	10.2
శివుని గరళ భక్షణకై వేడుట	8
శిశుపాలుని వధించుట	10.2
శుకముని యాగమనంబు	1
శుకుడు భాగవతంబు జెప్పుట	1
శుకుడు స్తోత్రంబు సేయుట	2
శుకుని మోక్షోపాయం బడుగట	1
శుకుని సంభాషణ	2
శుక్ర బలి సంవాదంబును	8
శృంగి శాపంబు	1
శౌనకాదుల ప్రశ్నంబు	1
శౌనకుడు సూతు నడుగుట	2
శ్రీకృష్ణ నిర్యాణంబు	11
శ్రీకృష్ణావతార కథా సూచన	9
శ్రీమన్నారాయణ కవచము	6
శ్రీమానినీచోర దండకము	10.1

శ్రీరామా - హరిణి

శ్రీరామాదుల వంశము	9
శ్రీరాముని కథనంబు	9
శ్రీహరి దర్శనంబు	3
శ్రీహరి నిత్యవిభూతి	2
శ్రీహరి ప్రధానకర్త	2
శ్రుతదేవ జనకుల చరిత్రంబు	10.2
శ్రుతి గీతలు	10.2
షష్ఠ్యంతములు	1
షష్ఠ్యంతములు	6
షోడశసహస్ర స్త్రీ సంగతంబు	10.2
సకలరాజుల శిక్షించుట	10.2
సగరుని కథ	9
సతీదేవిదక్షయజ్ఞాని కరుగుట	4
సత్పురుష వృత్తి	2
సత్యభామ యుద్ధంబు	10.2
సత్యభామా పరిణయంబు	10.2
సత్రాజితునకు మణిదొరిగిచ్చుట	10.2
సత్రాజితుని నిందారోపణ	10.2
సనకాదుల వైకుంఠ గమనంబు	3
సనకాదుల శాపంబు	3
సనకాదుల హరి స్తుతి	3
సముద్ర మథన యత్నము	8
సముద్రమథన కథా ప్రారంభం	8
సముద్రమథన వర్ణన	8
సర్పయాగ విరమణ	12
సర్పరూపి శాపవిమోచనము	10.1
సవితృవంశ ప్రవచనాది కథ	6
సాంఖ్యయోగంబు	3
సాందీపుని వద్ద శిష్యు లగుట	10.1
సాంబుడు లక్షణనెత్తుకువచ్చుట	10.2
సాల్వుడు ద్వారకనిరోధించుట	10.2
సాళ్వుని వధించుట	10.2
సింధుపతి విప్ర సంవాదంబు	5.1
సుదాముని మాలలు గైకొనుట	10.1
సుద్యుమ్నాదుల చరిత్ర	9
సుభద్రా పరిణయంబు	10.2
సుమతి వంశ విస్తారము	5.2
సుయజ్ఞోపాఖ్యానము	7
సుయోధనుడు ద్రెళ్ళుట	10.2
సురభి ఆవిర్భావము	8
సురలు పూలు గురియించుట	10.1
సురలు బ్రహ్మ శరణు జొచ్చుట	8
సురాసుర యుద్ధము	8
సురాసురలు స్నేహము	8
సూర్యవంశారంభము	9
సూర్యసావర్ణిమనువు చరిత్ర	8
సూర్యాస్తమయ వర్ణన	10.1
సూర్యోదయ వర్ణన	10.1
సృష్టి క్రమంబు	2
సృష్టి భేదనంబు	3
స్వర్గ వర్ణనము	8
స్వాయంభువ మనువు చరిత్ర	8
స్వాయంభువాది చరిత్ర	8
స్వాయంభువు జన్మంబు	3
స్వాయంభువు వంశ విస్తారము	4
స్వారోచిషమనువు చరిత్ర	8
హంసగుహ్య స్తవరాజము	6
హరి అసురుల శిక్షించుట	8
హరి హర సల్లాపాది	8
హరిణిగర్భంబున జనించుట	5.1

హరిభ - హేమంత.

హరిభక్తిరహితుల హేయత	2
హరిముని సంభాషణ	11
హరిశ్చంద్రుని వృత్తాంతము	9
హరిహరా భేదము చూపుట	10.1
హస్తిన గంగం ద్రోయబోవుట	10.2
హిరణ్యకశిపహిరణ్యాక్షులజన్మ	3
హిరణ్యగ ర్భాగమనము	8
హిరణ్యాక్ష వధ	3
హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపుల కథ	7
హిరణ్యాక్షుని దిగ్విజయము	3
హేమంతఋతు వర్ణనము	10.1

-x-x-x-

“ముద్దులుగార భాగవతమున్ రచియించుచు
పంచదారలో అద్దితివేమొ గంటము”

కరుణశ్రీ

- మొత్తం భాగవతం కావాలంటే దొరకడం కష్టంగా ఉండేది.
  కానీ తెలుగు భాగవతం వారు ఉచితంగా
- అరచేతిలో భాగవతం, నెట్టింట్లో భాగవతం అందించారు
- ఇప్పుడు సరికొత్త ప్రయత్నం
- **పరిచయ భాగవతం. . . మీకోసమే**

* భాగవతం అందాలు పరిచయం చేద్దామని
* మీకోసం ఈ **పరిచయ భాగవతం**
* 8 – 12 వరకు స్కంధాలు అందించారు
పాఠకుల ఆదరణ సతృప్తికరంగా ఉంది
* **ఇది ప్రథమ స్కంధం.**
* భాగవత పఠనం ఇహపర సౌఖ్య ప్రదం